VICTOR CRASESCU
(St. Basarabeanu)

SCHIȚE
ȘI
NUVELE

VOLUMUL III

EDIȚIA INTEIA

BUCURESCI
—
H. STEINBERG, LIBRAR-EDITOR
1893.

www.dacoromanica.ro

EZAMENUL

SCHITA DIN VIATA SEMINARELOR

Sunt patru ceasurĭ după ameaḑă-ḑi în turnul bisericeĭ seminaruluĭ dohovnicesc din Chişănăŭ. O căldură şi o înăduşeală, d'abea iţĭ tragĭ sufletul. Soarele luneĭ luĭ Cuptor îşĭ arătă puterea.

Ferestrele claselor deschise în lăturĭ nu folosesc nimic. Nicĭ o suflare de vânt ; frunzele salcâmilor parcă's moarte, nicĭ o mişcare.

Băeţiĭ înghesuiţĭ prin clase asudă grozav, asudă îndoit, căcĭ se petrec esamenele.

Ochĭ stinşĭ, buze uscate, arse, feţe albe ca de ceară şi sluţite de fricǎ, arătaŭ că-ĭ

www.dacoromanica.ro

aştepta un ceas înfricoşat. Şi cu drept cuvênt, căcĭ o notă rea la ezamen, o singură notă, şi toate dorinţele de a se vedea acasă, cât şi visurile plăcute, mângâetoare, din tot timpul suferinţelor unuĭ an de şedere în *bursă*, toate, zic, rĕmâneaŭ zadarnice. Pedagogiĭ seminarelor, deşi neştiutorĭ de carte, se arătaŭ marĭ pricepuţĭ la darea pedepselor; înţelegeaŭ dumnealor că pedepsirea cea maĭ mare pentru un copil crescut la ţară e să nu'l laşĭ la vacanţa de vară să plece acasă. Această apucătură pedagogică, împrumutată poate de la sv. iezuiţĭ, costa pe fie-care an câte vr'un suflet douĕ, căcĭ băeţiĭ de groază să nu stea în timpul vereĭ în *bursă* se făceaŭ fugarĭ orĭ îşĭ curmaŭ viaţa.

* * *

Clasa întâia pregătitoare, care se maĭ numea şi *Lancaster*, e deosebită de celel'alte clase: într'acelea e o tăcere adâncă, aicĭ din potrivă sgomot; acolo maĭ nu plâng,

www.dacoromanica.ro

aicĭ cântă, nu sunt însă veselĭ, şi cânta aşteptând ezamenul de muzică vocală.

Părintele Sosoiŭ, profesorul, lipseşte. Suferea bietul om de jigarae, de zgârieturĭ în gât de maĭ mulţĭ anĭ, nu ştiŭ însă cum tot cam de pe o dată cu începerea boaleĭ a descoperit că leacul cel maĭ bun e singeapul de rachiŭ dat de duşcă pe gât. »Acum maĭ merge, ţicea dumnealuĭ, aşĭ putea cânta şi înaintea şahuluĭ Persieĭ, (nu se ştie de ce socotea pe şah mare muzicant) şi eşea din cârciumă gata lecuit. Leacul dumisale avea patru grade saŭ *încheeturĭ*, cum îĭ ţiceaŭ bursaciĭ. *Incheetura* întâia: faţa roşăgălbue, e foarte vorbăreţ şi şagalnic, — e la mijloc un pahar de rom saŭ de absent. A doua *încheetură*: faţa roşie stacojie, fiind singur, e mâhnit şi întunecat, pricina e că şi-a îndoit tainul; nu vorbeşte de loc cu băeţiĭ şi la cea d'întâiŭ notă falşă trînteşte cu camertonul în cap. A treia *încheetură*, cea maĭ grozavă, sunt treĭ patru pahare peste tainul obicĭnuit, faţa ca de mort, ochiĭ duşĭ în fundul capuluĭ, buzele vinete, ceĭ

www.dacoromanica.ro

mai tari de fire dintre băeţi încep a tremura. In asemenea stare cântă singur şi se slujeşte de capul vre unui băet ca de un camerton, bătând cu dênsul tactul în masă. In a patra *încheetură* faţa-i e neagră, pierde glasul, totul se isprăveşte repede, căci adoarme.

* * *

Lecţiile le pregătesc într'o odae mare, staŭ la un loc băeţi de toate vîrstele: copii de la 7-10 ani împreună cu flăcăi câte de 18-20, viitori dascăli bisericeşti, cari intră pentru ca să înveţe *nota*.

Băeţii, unii călări pe bănci, alţii în picioare, cu câte un caet de note procetesc bucăţile pe cari nu le prea ştiŭ.

— Do-re-mi-do-la-si ! s'aude vr'un soprano.

— Si-la-do, îi rĕspunde cine-va din alt colţ.

— Mă, nu-i aşa, ce tot daĭ... ascultă: do-re-mi-do.... ascultă: I-ge-he-ru-vi-i-i-mi...

www.dacoromanica.ro

înţelegï? mi-i-mi! Aice facï tu greşala, aice e păcatul tăŭ: i-i-i!

Treï patru băeţï dorm aşteptând sosirea părinteluï Sosoiŭ. Un bas nalt zdravăn a încălecat pe un tenor subţirel, de vreme ce acesta a pierdut prinsoarea de a ţice repede în şir de o sută de orï *Doamne miluește*, fără să se răsufle. Lângă uşă vr'o ţece băetanï cântăreţï aleşï din tot *Lancasterul* vroesc să înceapă un *concert*, însă treaba nu merge cum doresc.

— Unde-ï *Fasolă?* strigă ieï. Nicï un răspuns. Cine l'ar fi dat, când toţï eraŭ îndeletniciţï cu câte ce-va.

— Fasolache, ian auḑï, vino! zbieră ceï de lângă uşă:

Din noŭ nicï un răspuns.

— Dracul să-l ea, să cântăm şi fără dênsul, s'aude iară-şï.

— Tăceŗe voï, măgarilor, noï începem!

— Va să ţică încep alţï măgarï? glumeşte unul.

— Ian să tacï broscoiule, nu te ames-

www.dacoromanica.ro

teca unde nu-ţĭ fierbe oala. Vĕḑut-aĭ, face şi dumnealuĭ glume!

— Una, două, treĭ: do-o-sto-i-i-no-o... Cine-va din grămadă a pufnit de rîs.

— Tu ce rîzĭ? Şi numaĭ ce s'aude o palmă zdravănă.

— Afurisitule, ce mă pălmueştĭ? Ce am botezat copii cu mă-ta? şi maĭ adaugă şi o înjurătură.

— Mă suduĭ! dobitocule, ce aĭ tu cu mama?... şi iar se aude o palmă.

— Tăceţĭ, băeţilor, încetaţĭ cu palmele, vine moş Susaiŭ. Doamne de n'ar veni într'a treia *încheetură*, ţipă c'un glas subţirel, alesul părinteluĭ Sosoiŭ.

— Băeţilor, dacă e într'a treia fugim cu toţiĭ, ḑise basul care se primbla adinioară călare pe tenor. Pot ḑice de mine că ştiŭ *nota*, afară de glasul 7-lea din *Octoih*, pe urmă din leturghiea sfântuluĭ Vasile cel mare.

Lângă o bancă tocmaĭ din fund şeade un băeţel mic, slăbuţ, în vîrstă ca de vr'o

www.dacoromanica.ro

opt anĭ. Cu un caet de note dinainte se sileşte să ridice un ison : i-i-i.

E fiul diaconuluĭ din Păuleştĭ, dat acum de un an în *Bursă* ca să înveţe carte.

Faţa-ĭ gălbie, necăjită, ochiĭ rătăciţĭ şi buzele tremurătoare, dovedesc frica. Lângă dênsul alt băet nalt, gros, cu o căpiţă de pĕr creţ, soios şi aspru. Amândoĭ privesc notele.

— Eĭ, ḑi după mine... ḑi prostule... nu te teme... nu te-a mânca popa: I-ge-che-ru-vi-i.i...

— I-i-i-i... ḑicea slăbuţul, silindu-se să nemerească în ton cu grosul, şi cântând cu totul falş şi maĭ sus de cât se cerea.

— Naţi-o ţie! Apoĭ aşa am cântat eŭ?

— Nu pot, Ioane, nu pot măcar să mă taĭ! Ce-am să fac, mă trânteşte moş Sosoiŭ, maĭ ales de vine într'a *treia*.

— Nu te teme, nu eştĭ cu mine?

Aceştĭ doĭ băeţĭ nu semănaŭ de loc. Unul mic subţirel, cu ochiĭ marĭ, bunĭ, altul nalt, gros, cu ochiĭ micĭ daţi în fundul capuluĭ şi cu înfăţişarea unuĭ puĭ de lup flămând.

www.dacoromanica.ro

Unul maĭ nu cădea la suflarea vântuluĭ, cel-l'alt prea zdravăn. Prieteşugul lor s'a început cam aşa. Micuţul de abia intrase în seminar. Părăsit de toţĭ, el se ghemuìse într'un colţ al ogrăḑeĭ şi plângea. In vremea asta cine-va îl loveşte din toate puterile cu capul peste cap. El căḑu la pămênt pe jumătate mort. Când se deşteptă se vĕḑu pe o bancă în grădina *burseĭ* şi ud peste tot; lângă dênsul şedea un băet mare c'un cap netuns şi soios.

— Te-am lovit tare?

— Tare.

— Nicĭ nu pot altmintrelea; am slăbiciunea să lovesc tare cu capul, daŭ, lovesc de cade jos orĭ ce ar fi... maĭ deună-ḑĭ am lovit pe măgarul iconomuluĭ... Ce să veḑĭ? căzu jos... am căpătat treĭ ḑile de arest de la părintele *inspector*... Nu mă creḑĭ?

— Te cred.

— Tot te doare capul?

— Mă doare.

— Al draculuĭ lucru, ìmĭ vine de ciudă să-mĭ sparg şi eŭ capul.

www.dacoromanica.ro

Slăbuțul n'a rĕspuns nimic și a gemut încet.

— Tot te maĭ doare?

— Nu, nu așa tare, a rĕspuns el zâmbind puțin de rîs.

— Slava Domnuluĭ, cum te chiamă?

— Dumitru.

— Și maĭ cum?

— Dumitru Tercĭ, al diaconuluĭ Grigore din Păulești.

— Dar pe mine știĭ cum mă chiamă?

— Nu știŭ.

— Să-țĭ spuiŭ?

— Dacă vreĭ.

— Mă chiamă Ion Pisălog! adică mă chiamă Ion Roșca, dar îmĭ țic de obiceiŭ Pisălog... maĭ am și alt nume... Fasolă...

— Pisălog, Fasolă... și de ce?

— Așa e obiceiul pe la noĭ, băeții numaĭ de cât îțĭ schimbă porecla, îțĭ țic cum le place. Pe tine or să te facă șoarec, eștĭ mic și slab chiar ca un șoarec.

— Scoală-te!

— Nu pociŭ, mi-aĭ rupt gâtul.

www.dacoromanica.ro

— Pe seınne că eştĭ târgovăţ?

— Ba nu, de la ţară.

— Mare comedie şi asta, de la ţară şi aşa slab.

In chipul spus s'a început pricteşugul lor, care cu vremea s'a prefăcut în iubire unul pentru altul. Fie-care avea darurile sale. Pisălog era un leneş de frunte; Tercĭ prea silitor; Pisălog nu să pricepea nicĭ la ştiinţă, maĭ nu putea numĕra până la ḑece şi nu ştia părţile lumeĭ, Tercĭ se pricepea la toate şi ar fi putut să fie cel întâiŭ şcolar în *Lancaster*, dacă n'ar fi avut un cusur. Insă şi Pisălog avea darurile luĭ. Un glas aşa de dulce şi de curat, o ureche atât de muzicală în cât părintele Sosoiŭ chiar într'a treia *încheetură*, la cea întâĭ notă ḑisă de Pisălog începea să plângă ca un copil.

— Ce înfăţoşare de diavol, şoptea el, şi ce glas de înger, însu-şĭ arhanghelul Gavril nu poate să cânte maĭ frumos!

Tercĭ din potrivă n'avea de loc glas pentru cântare, nicĭ ureche muzicală, aşa că nu putea să cânte drept nicĭ o notă.

www.dacoromanica.ro

— Nu se poate, nu e adevĕrat, ḑicea părintele Sosoiŭ, te facĭ că nu poţĭ cânta. Cu aşa faţă de înger şi cu aşa voce de măgar!... Nu se poate... Natura care potriveşte... nu se poate... să înveţĭ notele că dracul te ea!...

Nu era rĕŭ la inimă, Moş Susaiŭ, cum îl poroclise băeţiĭ, dar una nu putea înţelege: a nume, că nu fie-care om poate să cânte. Nu se poate, ḑicea el, când cine-va îĭ spunea că n'are glas, dobitoacele şi pe acelea le-aşĭ putea învăţa să cânte, da încă pe un om? Era foarte cinstit în viaţa luĭ din afară, maĭ era încă şi apărătorul băeţilor în contra asuprireĭ; el toată leafa o cheltuea îmbrăcând şi hrănind pe şcolariĭ ceĭ maĭ săracĭ. Toată mângâerea sa era în muzică. Şi acest om care avea un dar minunat pentru muzică, înecă în rachiŭ. Blând ca un copil când era treaz, se prefăcea în fiară sĕlbatecă după treĭ patru pahare de basamac. Să fi fost însă cât de beat, cea d'întâiŭ notă luată bine, îl deştepta. Iar notele falşe îl turbaŭ, perdea toată mintea.

www.dacoromanica.ro

In tinereţe, unul din ceĭ maĭ bunĭ şcolarĭ aĭ conservatoruluĭ din Moscva, fiind încă elev a făcut o întreagă schimbare în muzica vocală bisericească, el a fost cel întâiŭ care s'a lepădat de notele bizantine, cântate pe nas. Concerturile sale, leturghia luĭ Sf. Vasile cel Mare, le-a prefăcut în chipul concertelor bisericeştĭ ale luĭ Bach, Hungl, Beethowen. Insă s'a întâmplat ceva în viaţa sa, şi acel ce-va a trebuit să fie foarte puternic, de vreme ce tînĕrul artist lepădă conservatorul, muzică, în sfârşit tot, şi se aruncă în beţie. După un an nu l'aĭ maĭ fi cunoscut: bătrîn, hîrbuit, cu pieptul şi sănătatea zdruncinată, s'a vĕḑut într'o ḑi la spitalul nebunilor, şi ajungând în cel maĭ mare *delirium tremens*. S'a vindecat însă, căcĭ avea un trup puternic; s'a dus la călugărie, s'a făcut preot; pe urmă lăsă mânăstirea, şi prin stăruinţele prietenilor, a căpătat locul de profesor de muzică vocală la seminarul din Chişinăŭ; îmbătrînise în slujba asta, şi din tinereţe nu-ĭ maĭ rămăsese alta de cât darul beţieĭ, glas minunat

www.dacoromanica.ro

şi inimă bună. Cum de şi-a păstrat glasul, toţĭ se miraŭ, atâta *basamac* turnat în gât ar fi omorât şi un elefant. Şi aşa după cum am ḑis, bun pentru ceĭ ce aveaŭ glas, era adevĕrată caznă pentru nenorociţiĭ fără glas.

Bietul Tercĭ n'avea încotro, cu orĭ-ce preţ de putea de nu putea, trebuea să înveţe *nota*. Se silea el într'o părere, dar geaba, cu cât cânta şi se silea cu atâta par'că maĭ indărăt da. Glasul luĭ ascuţit şi falş resuna de dimineaţă până seara. N'avea pĕr pe cap câte palme a mâncat de la părintele Sosoiŭ.

— Să-mĭ învăţaţĭ notele că dracul vă ea, alt-fel de vacanţiile cele marĭ nu vă las acasă, aţĭ auḑit?

Luĭ Terciŭ i se învîrtea lumea înaintea ochilor când se gândea la nenorocirea de a sta vara la *bursă*.

— Maĭ bine să mor de cât să nu merg acasă, şi îşĭ închipuea cum sosește scasă, cum îl întâmpină maĭcă-sa şi surorile, cum îl sărută şi îl întreabă, de-ĭ flămând ; cum prinde *murga*, de bună seamă are mînz,

www.dacoromanica.ro

aşa ţicea *tătuţa*... şi închipuirĭ cunoscute, scumpe fie-căruĭ copil crescut la părinţĭ, i se înfăţişaŭ înaintea ochilor. Ceasurĭ întregĭ în vremea recreaţelor, pe când ceĭ-l'alţĭ băeţĭ mihoteaŭ şi zburdaŭ, micuţul Tercĭ ghemuit unde-va în grădină, gândea acasă la Păuleştĭ...

— Destul că nicĭ de Crăciun nicĭ de Paştĭ n'am fost acasă, ce's eŭ de vină dacă nu pot cânta, par'că n'aşĭ vrea? Ce tot dă moş Sosoiŭ că toţĭ pot să cânte! Şi o ură în contra profesoruluĭ de muzică aprindea inima băetuluĭ. Lasă că-ĭ voiŭ face-o eŭ, numaĭ să mă lase de vacanţie aicĭ. Dar tot nu se desnădajduea şi-ĭ dedea mereŭ cu do-re-mi.

— Măĭ Tercĭ, maĭ fie-ţĭ milă de noĭ pĕcătoşiĭ, îl rugaŭ şcolariĭ, maĭ încetează puţin cu notele tale, lasă-ne să ne maĭ răsuflăm, că ne-aĭ asurdit. Unul singur nu pierdea răbdarea de a băga în cap luĭ Terciŭ îndrăcitele de note. Singur numaĭ bătăuşul şi sălbatecul de Pisălog şedea în ceasurile slobode şi-ĭ tot procetea notele.

www.dacoromanica.ro

Ciudată mai părea perechea asta de băeți, umblând împreună. Unul mare ca de vr'o trei-spre-ḑece ani, gros și nalt și cel-l'alt de abea îi ajungea la umăr. Nimăruĭ nu povestea Terci despre casă, afară de luĭ Fasolă; nimăruĭ nu se plângea Fasolă de suferințele sale de cât luĭ Terci.

Fasolă era un băet fără părinți, fără rude și fără prieteni. Era o bătrînă care știuse pe măsa; după moartea eĭ rămăsese la babă, il bătea de ajuns și umbla cu el de cerea de pomană pe la case, pe la biserici, praznice și hramuri; luĭ nu-ĭ dădea nimic, ci bea ea tot ce strângea, iar băetul se culca adesea nemâncat. Pânea care o strângea se prefăcea în pesmeți și o vindea pe la locandă. Intr'o ḑi mai mort de osteneală și de foame, vĕḑênd poarta seminaruluĭ deschisă, intră. Mare deosebire între băețașul calic și între școlariĭ ce se jucaŭ în ogradă nu era. Flămânḑi și sdrențăroși mai ca și dênsul, eĭ îl primiră între dênșiĭ. Unde sunt grămădiți cinci, șease sute de băeți, unul strein nu se bagă în seamă, mănâncă și el

www.dacoromanica.ro

împreună cu ceĭ-l'alţĭ. Numaĭ la culcare priveghetorul vĕdu că un băet n'are loc. cum şi ce şi de unde? Nimenĭ nu ştia. Băet? Băet! şi atâta tot. L'aŭ lasat să doarmă, doar nu l'or da noaptea afară! Dimineaţa l'a dus la *inspector*, ce să spue? A povestit că bunica îl bate rĕŭ, că îl chiamă Ion şi că la dênsa nu se maĭ duce. Eĭ ce să facă? Să-l dea pe poartă afară? Cu toată rĕutatea inimeĭ, părintele Pantelimon nu se îndură să facă una ca asta.

— Să-l ducĭ la Prea Sfinţia sa, părintele *Rector*, vin şi eŭ îndată, a poruncit el supraveghetoruluĭ. La părintele *Rector* s'a hotărât să lase băetul, unde mănâncă sute, va mânca încă unul. Şi aşa Ion, botezat de părintele în *Roşcă*, căcĭ era roş la pĕr, a fost primit între copiiĭ *Burseĭ* şi scris între catastifurile *Lancasteruluĭ*.

La învăţătură, la ştiinţa bisericească, băetul nu era bun, atâta s'a descoperit însă că are un glas, în cât părintele Sosoiŭ după ce l'a încercat n'a putut bea treĭ ţile, aşa de tare a fost mişcat. Băetuluĭ îĭ şi plăcea

www.dacoromanica.ro

muzica, când cânta, faţa-ĭ slută şi posomorâtă se prefăcea cu totul. Era vĕdit că putea ajunge mare artist! Cinci anĭ, cinci anĭ de suferinţĭ în *Bursă*, fără să vaḑă de la cine-va vr'o mângâere, orĭ s'audă o vorbă blândă. Cinci anĭ numaĭ în ghionturĭ, pălmĭ, ocărĭ şi sudălmĭ; da, cinci anĭ de amar! Ce inimă, ce fire putea oare rĕmânea neatinsă, nestricată! O natură de copil se molipseşte lesne, şi în adevĕr Pisălog ajungând mare îşĭ purta numele de drept. Nicĭ un băet din ceĭ carĭ intra în *Lancaster*, nu rĕmânea nebătut. Câte sute de vergĭ mâncase sĕrmana luĭ spinare, n'ar fi putut nicĭ el spune.

Une-orĭ era bătut de treĭ orĭ pe ḑi! Căpăta cel puţin câte cinci-ḑecĭ de vergĭ. De îĭ crescuse pe spinare piele ca la tălpĭ. Şi el se dase cu bătaea cum se deprinde calicul cu traista. De nu mânca bătae două treĭ ḑile, lucru foarte rar, singur el ḑicea rîḑênd: că-l mănâncă spinarea, că n'a luat cam de mult feredeŭ! Bătut cu vergĭ opărite în apa sărată, nu plângea nicĭ nu

www.dacoromanica.ro

gemea, ci făcea ca un om ce se cufundă de odată în apă ferbinte.

Pe nimenĭ nu iubea băetul, chinuit înainte de toţĭ, chinuea şi el la rândul luĭ. Numaĭ pentru micul şi slăbuţul Tercĭ prinsese el slăbiciune, după întâea lovitură dată cu capul şi din pricina căreia micuţul căḑu la pământ, o milă neînţeleasă l'a cuprins îndată. Era pe faţa pământuluĭ un suflet pe care el îl iubea, pe care trebuea să-l apere, un suflet ce nu ştia nicĭ o ocară, care în loc să plângă şi să meargă să spue inspectoruluĭ, a ḑis că nu e nimic. De îndată ce Pisălog a prins dragoste pentru fiul diaconuluĭ Grigore, s'a şi făcut maĭ bun, nu era aşa bătăuş şi avea cuĭ să se destăĭnuească de chinurĭ. Amândoĭ băeţiĭ vorbeaŭ despre gospodăria diaconuluĭ, despre fraţiĭ de-acasă şi de multe de toate; aşa că Pisălog cunoştea de pe spuse casa diaconuluĭ, par'că ar fi fost crescut la Păuleştĭ. Eĭ se sfatuiseră că Dumitru va ruga pe taĭcă-su să ia împreună şi pe Pisălog.

— Poate că n'a vrea, ḑicea Pisălog.

www.dacoromanica.ro

— Cine, tătuța?

— Da.

— Apoĭ nu-l cunoștĭ, de ḑicĭ așa!

— Poate nu mà va lăsa *inspectorul?*

— De ce să nu te lase, tu veĭ trece acum într'a doua, nu maĭ rĕmâĭ repetent!

— Când aĭ ști, Ioane, cât e de bine la Păuleștĭ!

— Da vom începea tustreĭ în căruță? întrebă Pisălog vesel și plin de bucurie gândind la plăcerile grămădite în Pauleștĭ și neștiind ce să maĭ întrebe.

— Cum nu! rĕspunse Tercĭ supĕrat, de-aĭ fi văḑut brașovanca noastră n'aĭ vorbi prostiĭ.

Pisălog rìdea cu hohot de bucurie.

— Bine, toate's bune; numaĭ să nu dea Dumneḑeŭ să mă lase repetent moș Sosoiŭ. Atuncĭ?

— Nu te teme, nu eștĭ cu mine?

— Așa, dar glasurile, lucrul draculuĭ, nu le pot ținea minte să mă uciḑĭ!

— Maĭ avem încă până la ezamen, ne vom pune pe lucru, vom cânta în toate

www.dacoromanica.ro

dimineţile şi serile şi ce dracul învеţĭ tu şi glasurĭ şi tot, aşa vorbeaŭ eĭ adesea.

*
* *

Cincĭ ceasurĭ pe turn. Soarele nu maĭ arde aşa tare. Un vântişor slab începe a bate, răcorind feţele asudate ale băeţilor, obosiţĭ de fel de fel de jocurĭ. Toţĭ staŭ la locurile lor şi aşteaptă. S'aude o horăitură, în fund a adormit care-va pe bancă. Un altul a prins mulţime de muşte şi face dintr'însele morişte schimbându-le pe bumbĭ: douĕ morişte pentru un bumb alb. Bumbiĭ sunt moneda ţilnică a *Lancasteruluĭ*, tot se cumpără şi se vinde pentru bumbĭ. Cincĭ la o copeĭcă. Palmele, bătăile precum şi ţicătoriĭ de poveştĭ se plătesc cu bumbĭ. O palmă dată aşa în şagă, pentru plăcere, costă treĭ nasturĭ. Pentru o poveste frumoasă se plăteşte maĭ scump, dacă într'însa sunt dracĭ, atuncĭ patru bumbĭ. Pentru o minciună se platea de la un bumb până la treĭ. Pentru a plăti *secundatorul* ca să nu bată aşa tare, pun mână de la mână toată

www.dacoromanica.ro

banca, dă fie-care câte patru cinci nasturi şi se schimbă pe rachiŭ, tutun, pâne, mai ales tutun.

Mulţi se închină şi făgăduesc tuturor sfinţilor şi mucenicilor lumînări, dacă vor trece bine ezamenul. Tot atârnă de *gradul* în care va veni părintele Sosoiŭ. Unii făgăduesc sfinţilor trei lumînări pentru *gradul* întâiŭ, şi una pentru gradul al doilea; sunt şi unii cari merg mai departe şi făgăduesc că de vine moş Sosoiŭ în al treilea grad nu se vor închina o săptămână de ţile.

Toată clasa e obosită de aşteptare. Numĕrul celor ce dorm creşte pe fie-ce minută.

Cinci ceasuri trecute. In sală s'aud paşi, în sfârşit sosește şi mult aşteptatul părintele Sosoiŭ.

De pe pragul uşei aruncă o privire asupra claseĭ. O privire ce-i pătrunse pe toţi. Cu paşi rari puţin clătinându-se, s'apropie de masa claseĭ, coperită pentru ţioa de ezamen cu o bucată de postav verde, atâr-

www.dacoromanica.ro

nând până la pământ. Jîlțul scârție puțin, părintele se așează. Gândirĭ posomorâte îĭ trec pe față. Ridicându-și capul din nouŭ aruncă o privire asupra clasuluĭ. N'avea obiceiŭ să strige la catalog, știa că's toți, fiind că-ĭ cunoștea de pe ață. Cu toată câtimea de spirt ce înghițea, avea bună ținere de minte.

Aĭ cu greŭ aĭ fi cunoscut în al câtelea *grad* era.

Negreșit trecuse toate *gradele* cunoscute; nu era nicĭ alb, nicĭ roșu, era vînĕt. Această coloare nu o observase băeții încă, și nu știa cum să se poarte cu dênsul.

— Anastasiu!

De pe banca a treia se ridică tenorul, cel ce se apucase rămășag, c'a ḑice de o sută de orĭ, doamne miluește.

— Apropie-te!

Anastasiu boldește ochiĭ speriat, neștiind ce să facă; părintele Sosoiŭ făcea ce-va neobicĭnuit, nicĭ o dată nu striga băeții la dênsul.

www.dacoromanica.ro

— Apropie-te! îĭ maĭ porunceşte odată părintele.

Anastasiu încurcat se scoală de pe bancă, pe urmă se aşează iară-şĭ; numaĭ după câte-va minute, împins de alţiĭ s'apropie de masă.

— Faţa cutare, porunceşte părintele Sosoiŭ încet.

Mânele îĭ tremură, cartea cade cu zgomot.

— Semn rĕŭ, ţice profesorul. Cu mare greŭ găseşte faţa.

— Incepe!

— Glasul băeatuluĭ tremura.

— Ce e acolo?

— Treĭ sferturĭ.

— Tu cum îl cânţĭ?

Tăcere! tot clasul abea suflă, uniĭ îşĭ fac cruce.

— Apropie-te!

— Incă! pleacă-ţĭ capul, maĭ tare... nu te teme... aşa... bine...

Părintele Sosoiŭ întinde mâna. S'aude un ţipĕt grozav şi Anastasiu cade în genuchĭ lângă jilţul profesoruluĭ.

www.dacoromanica.ro

In mâna părinteluĭ a rĕmas un şmoc de pĕr.

Clasa tremură. Ceĭ micĭ abea nu plâng.

— Anastasiu! ţi maĭ departe, cuvintează cu blândeţă profesorul.

Anastasiu deschide notele şi plângând de durere începe.

— Care tact e acolo!

— Treĭ sferturĭ! Ruşine să nu ştiĭ până acuma cu ce tact se cântă psalmul o sută cincĭ!

— Apropie-te! tenorul plângênd şi maĭ tare pune capul pe genuchiĭ profesoruluĭ.

— Treĭ sferturĭ din pĕrul tĕŭ îl voiŭ smulge, până ce nu-mĭ veĭ cânta cum se cade. Din noŭ o zmuncitură, din noŭ o şuviţă de pĕr şi un urlet al tenoruluĭ.

— Cântă! Băetanul încercă a treia oară.

— Bravo, veţĭ că aĭ nemerit! foarte nemerit, veţĭ c'am ştiut leacul. Bine, destul... eştĭ trecut.

Tenorul se scoală din genuchĭ, îşĭ şterge ochiĭ şi picăturile de sânge de pe haĭnă şi merge la loc!

www.dacoromanica.ro

In clasă, o tăcere grozavă. S'aud muştele zbârnîind prin clasă. Părintele Sosoiŭ suflă greŭ ca un om ce adoarme. Nicĭ o mişcare, toţĭ aşteaptă. Al doilea după Anastasiu s'a pregătit, pe faţa luĭ citeaĭ hotărârea unuĭ om ce n'are încotro : ţiind cartea sub supţioară şi asculta şi privea la profesor.

De pe jilţ nicĭ un semn de viaţă. Părintele Sosoiŭ cu capul plecat pe piept, dormea.

La vederea profesoruluĭ adormit la ezamen, băeţiĭ căscaŭ gurile. Starea în care era moş Sosoiŭ nu maĭ fusese văḑută. Toţĭ gândeaŭ că gradurile sale sunt bine cunoscute, dar văḑură c'aŭ avut greşală, *încheetura* în care venise părintele era lucru neobicĭnuit ; rar venea cu desăvîrşire beat ca să adoarmă, de obiceiŭ strămuta douĕ treĭ fălcĭ, rînduea vergĭ la vr'o ḑece şi era mulţumit. Dar acum...? Nu se pricepeaŭ nicĭ ceĭ carĭ iĭ învĕţaseră obiceiurile maĭ de aproape.

In Lancaster tăcere, profesorul doarme dus, sforăeşte uşor. Toţĭ sunt înfr coşaţĭ de

www.dacoromanica.ro

pedeapsa ce s'a petrecut sub ochiĭ lor. Clasa întreagă de abea sufla. Părintele Sosoiŭ horăeşte şi suflă ca un foiŭ. Icĭ colea băeţiĭ încep a se ghionti şi a se ciupi. Unul a miorlăit încet, altul i-a rĕspuns hămăind. Clasa începe a se trezi, profesorul doarme.

Pe turn a bătut şease ceasurĭ. Profesoriĭ săvârşind ezamenele es din cele-l'alte clase. In *Lancaster* hălăgie şi ţipete înspăimântătoare. *Inspectorul* îngrijit vine spre clasă, hălăgia încetează şi la moment toţĭ se aşează la locurĭ. La intrarea *inspectoruluĭ* părintele Sosoiŭ se trezeşte.

— Bine, ḑise el, bine, aţĭ trecut toţĭ! Şi întorcându-se către băeţĭ le porunceşte; psalmul treĭ-ḑecĭ şi patru!

Nicĭ odată n'aŭ cântat maĭ bine de cât atuncĭ.

Aşa a scăpat *Lancasterul*. Din cele petrecute s'a vĕḑut că *regentul* maĭ are o stare, un grad încă necunoscut. *Incheetura* a cincea, cea maĭ prielnică băeţĭlor, căcĭ tot se săvârşeşte cu o *jertfă* şi chiar de atuncĭ tenorul s'a făcut renumit şi l'aŭ bo-

www.dacoromanica.ro

tezat *jertfa luĭ Avraam* saŭ maĭ limpede *Cârlan. Lancasterul* i-a făcut chiar un cântec pus pe note, care se cântă cu glasul psalmuluĭ treĭ-ḑecĭ şi patru şi se începe aşa: *întru tine este mântuirea noastră, o cârlane! !* ...

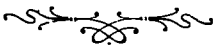

www.dacoromanica.ro

EXTAZURI

Nadia s'a trezit târziŭ şi cu o durere de cap nespusă. S'a mirat de lumina soareluĭ care umplea întreaga eĭ odae : lumina era cam roşietică şi parcă se stingea.

— Doamne ! dar ce ceas să fie ? — îşĭ zise ea cu glas jalnic—ce fel de zi este aceasta aşa de minunată ! Câte ceasurĭ Ilean'o ?

— Treĭ acu-şĭ, binişor aĭ dormit duducă ?

— De ce nu m'aĭ trezit ?

— Cum să nu te trezesc ! de treĭ orĭ te-am trezit ; dar ce să fac cu dumnea-ta?

www.dacoromanica.ro

Numaĭ bodogăneaĭ vorbe neînţelese şi iar dormeaĭ. Am perdut răbdarea şi afară de aceasta mi-am luat de samă că aĭ venit a casă în zorĭ de ziuă tocmaĭ. S'aduc samovarul ?

— Ieĭ, lasă-mă în pace cu samovarul !

Nadia s'a încălţat repede, şi a luat costumul de lucru—o bluză de postav cu încingătoare de pele,—s'a spălat în grabă şi după ce-şĭ înnodă la ceafă cozile marĭ şi frumoase, se puse lângă masa pe care eraŭ grămădite mulţime de foĭ litografice. Faţa iĭ era posomorîtă şi sprincenile încreţite de asupra ochilor arătaŭ o mânie ce nu o putea bine ascunde. Cu hotărîre s'a apucat de cetit şi a stat mult acufundată în studiŭ, numaĭ din când în când însemna pe un caet deosebit : nume propriĭ, fapte, citate şi date. Peste un ceas când veni Ileana s'o întrebe de masă, Nadia işĭ venise cu desăvârşire în fire.

Nu maĭ era nemulţumită de sine-şĭ, glasu-ĭ până acuma aspru şi gâlcevos se schimbase, era moale şi blând. Cu toate acestea

www.dacoromanica.ro

a spus că nu mănâncă şi că voeşte să maĭ lucreze până ce nu se închee ziua şi capul nu-ĭ este obosit.

Găsea linişte în lucrul acesta, printr'nsul înnăbuşa un fel de ruşine care pe neaşteptate se ivise în ea, când s'a trezit aşa de târziu cu un fel de ceaţă în cap şi cu ochiĭ gata a se lipi de somn ; cu lucrul domolea hausul ce îĭ umplea sufletul, când în vreme ce se îmbrăca privea pe fereastră cum se stingea încet încet ziua perdută în zadar şi 'şĭ amintea de noaptea trecută în nişte întâmplăriĭ de cari nu-şĭ prea aducea limpede aminte. Nu-şĭ aducea aminte tocmaĭ limpede, fiind-că se petrecea într'însa ceva nervos, sgomotos şi plin de nelinişte şi chiar îĭ era greŭ să maĭ gândească la cele petrecute şi cariĭ îĭ pricinuiseră acest desgust de sine.

Iĭ părea rĕŭ că nu putea alunga cu totul din minte cele petrecute, din potrivă le tot avea înnainte şi-ĭ pricinuiaŭ o zdruncinare însoţită de mariĭ suferinţĭ.

Negreşit era ceva ciudat. Fusese la con-

www.dacoromanica.ro

cert, acolo cântase între alţiĭ şi o celebritate care a fermecat'o cât se poate închipui de tare, ba chiar a zdrobit'o. O istorie din cele maĭ obicĭnuite. Dar ch̨estia nu era în concert orĭ în celebritate, ci în însă-şĭ persoana Nadeí, care era fără îndoială ciudată de tot; cursistele [1]) o numeaŭ în şaga «echilibrata», altele cu pretenţie de spirit o numeaŭ—«pesmet echilibrat.»

Nicĭ una nu asculta lecţiile cu atâta băgare de seamă, nicĭ una nu-şĭ da seama cu atâta asprime de faptele sale şi de cele ce se petreceaŭ în jurul eĭ, şi se părea cà nimenĭ nu ura atâta gândirile nehotărâte, patima pentru ceva nepământesc, tot ce se numea ceresc, depărtat, nepipàit, cu un cuvênt romantic.

Bărbaţiĭ n'o prea iubeaŭ, femeile în mare parta o adoraŭ, dar rar se apropiaŭ de dênsa ca de un tovarăş şi dacă se apropiaŭ

1) *cursiste* înseamnă tot atâta ca *studente* adecă femeile ce urmează la cursurĭ carĭ alcătuesc un fel de facultate de medicină, filosofie, istorie şi literatură. Asemenea facultăţĭ sunt la Petersburg, Moscova, Odesa, Kiev.

www.dacoromanica.ro

apoĭ apropierea se făcea pe terenul «principiilor. Ea în totul era, nu ştiŭ cum, prea deşteaptă şi serioasă. Nu puteaĭ afla vre-un ideal care să fi putut să o apuce în stăpânire numaĭ prin frumuseţea luĭ; însă dacă idealul ar fi putut corespunde la toate cerinţele logice, dacă ar fi fost simplu, regulat şi senin, Nadia i se dedea cu totul şi atuncĭ nu maĭ era loc pentru învoelĭ, tîrgurĭ, etc. etc.

Nadia îşĭ lăsă lecţiile numaĭ când amurgul luase locul ţileĭ. Ochiĭ îĭ eraŭ osteniţĭ în spate simţia o durere, dar faţa îĭ era plină de mulţumire serioasă şi liniştită. Îşĭ aducea ea aminte de tot ce învăţase în timpul zileĭ, îşĭ amintea numele, numerele, faptele şi altele, zîmbi de naivitatea «fiziocraţilor» şi în de obşte a veaculuĭ «uman» care gândea că întinzînd luxul va face norocirea sărăcimeĭ, numi în sine pe Adam Smit spirit de fier. Îşĭ trase sufletul adânc şi cu plăcere simţindu-se cu totul liniştită.

Acuma şi oboseala îĭ plăcea, simţia că

www.dacoromanica.ro

oboseala a căpătat'o muncind la un lucru din care socotea că şi alţiĭ vor trage folos.

Dar în curând pe lângă mulţămire s'a ivit din noŭ neliniştea. Părea, că nu ştiŭ unde, departe în adâncimea sufletuluĭ eĭ suna o strună cu un ton nearmonios, şi din noŭ iĭ trecură prin minte cele petrecute în noaptea trecută. Un salon luminat foarte tare cu gaz... chipul nalt al cântăreţeĭ, palidă de aţâţare şi de oboseală... pe urmă o tăcere aproape mormântală... nişte acorduri nalte, grozav de puternice, că-ţi era frică pentru peptul cântăreţeĭ ; nişte tonurĭ zburdalnice şi minunat de colorate... Şi din noŭ un vîrtej de glasurĭ, o furtună de ţipete, tropotul mulţimeĭ, urlete, suspine, apoĭ florĭ, mulţime de florĭ, coronĭ şi lacrămĭ...

Dar plină de hotărîre cercă să alunge amintirile, aprinse lampa, zise cu glas tare : «copilărie !» şi deschise pe «Sallustius ;» trebuea să traducă o bucată. *Nam uti genus hominum compositum est ex corpore et anima*» ceti ea cu glas tare, rostind puţin

www.dacoromanica.ro

ca francezii. Apoi grăbinduse scrise traducerea, o ceti şi pufni de rîs.

— Dar mi-am eşit cu totul din minţi cu concertul cela, gândi ea, am să păstrez această scrisoare ca o aducere aminte despre «extazurĭ.».

Puse la o parte pe Sallustius şi se apucă din noŭ de economia politică. Dar lucrul mergea acuma foarte greŭ, nu putea ţinea minte şi nicĭ nu putea strînge luarea aminte asupra lecţieĭ. Atunci Nadia se sculă şi începu a se plimba prin odae. Intr'un loc pe perete era portretul luĭ Dobroliubof care par'că o privea, în altă parte vedea scrinul pe care şedea grămădite mulţime de numere dintr'un ziar, cărţi şi lecţiĭ! In mijloc era o mănuşe mototolită şi o brăţea de argint care strălucea. Lângă perete era patul alb, curat ca zăpada de abia căzuta şi aducea în această odae aşa de aspră o notă luminoasă, naivă şi curată.

Se apropie de lampă şi o stinse, apoi se culcă. Odaiea se adânci în întuneric. Nadia cu ochiĭ deschişĭ cugeta. Acuma nu se maĭ

www.dacoromanica.ro

împotrivea vedeniilor neplăcute; din potrivă le dădu toată voia să-ĭ treacă pe dinnainte.

— Bine. De unde s'a început? gândea ea în sine. Ea a cântat. Cântarea mi-a plăcut şi la notele cele înalte mă temeam pentru cântăreaţă. De aice s'a început, această teamă m'a acordat cu dênsa, a făcut ca o legătură între mine şi între dênsa. Dar cele l'alte note? Cele mijlociĭ, cele de jos, despre carĭ vecina mea cea cu coc zicea că seamănă a cremă? Acestea mi-aŭ pricinuit plăcere şi alta nemică. Pe urmă a fost un amestec de tonurĭ, de acorduri peste măsură de jalnice. Părea că-mĭ înfingea ceva în pept, mă înăduşaŭ. Toate acestea le ţiu foarte bine minte. Maĭ ţin minte un fel de căldură, lumina gazuluĭ, privirĭ scânteetoare, feţe câte o dată albe ca pânza şi câte o dată tresărind; dar multe feţe şi de lemn, proaste urîcioase. Maĭ de însemnat era că la nota cea maĭ grea, fără măsură grea, observam pe feţe o nelinişte şi un fel de lăcomie. Cred că aşa era zugrăvit şi

www.dacoromanica.ro

la mine pe față. Cântăreața reuși cu nota și pe fața tutulor vedeaĭ ușurare par'că căzuseră niște valurĭ de pe dênșii. Dar în lăuntru neliniștea îmĭ mergea crescând, sufeream nespus. Dar nu isbucnea simțirile le oprea ceva. Ce ? Voința, știŭ și eŭ ? Le oprea ceva dar nu știŭ ce. Și din ce pricină s'a rupt zăgazurile ?... Imĭ aduc aminte, ședeam alăturĭ cu Orlova; ea îșĭ tot mușca buzele și nu-șĭ lua ochiĭ de la cântăreață... par'că o vĕd. Diva nu mântuise și mulțimea a și început a sbiera și a rage. Eŭ m'am întors spre Orlova și par'că m'a împuns ceva în inimă. Fața Orloveĭ se convulzase, obrajiĭ îĭ eraŭ galbenĭ, ochiĭ plinĭ de lacrămĭ și fără să știe ce făcea când plângea, când răcnea. Am început atuncĭ a răcni și eŭ și maĭ speriat de sunetul strein al glasuluĭ meŭ așa era de selbatec și de prefăcut, pe urmă toțĭ s'aŭ năpustit înainte, apoĭ aŭ ridicat pe sus pe cântăreață... Ce am făcut eŭ ? Mi se pare că-ĭ sărutam saŭ mâna saŭ rochia... Așa ceva. In jur vedeam numaĭ fețe plângând, în ex-

www.dacoromanica.ro

taz, cu priviri rătăcite şi altele mânioase, întunecate ; băteaŭ toţi din palme să dea sângele, nebuneşte. Se călcaŭ în picioare şi ceĭ călcaţi nu simţeaŭ durere. Orlova era de observat, cântăreaţa, vĕzênd-o aproape o rugă să-ĭ ţie mantelul, căcĭ o încurcă. Orlova bucuroasă, cu faţa luminată plângea ca un copil. Ţinea straiul par'că ar fi fost ceva sfînt. Dar eŭ, ce făceam ? Imĭ aduc aminte, m'am apropiat cu umilinţă de Orlova şi am pus şi eŭ mâna pe sfîntul mantel. Sunt încredinţată că şi pe faţa mea se cetea bucuria. Ce dobitocie ! Pe urmă nu ştiŭ ce s'a maĭ întâmplat. Lumea se învîrtea înaintea ochilor meĭ...

«Când a eşit cântăreaţa, mulţimea iĭ făcu o suită regească. Se părea fiinţă fermecătoare, nepământească ! Ceea ce-ĭ maĭ ciudat este că eŭ am maĭ vĕzut'o când am fost la N.... şi l'am rugat să cânte la serata noastră, ea era acolo... Este o femee trăită în belşug, bine hrănită, cocolită. Dar pe scenă, poftim ! înger, zeiţă strălucitoare ?

www.dacoromanica.ro

«Bine toate acestea aŭ fost erĭ, dar a-ḑĭ? A cântat bine, nu-ĭ vorbă, trebue să-ĭ daŭ dreptate. Inţeleg de asemenea că nu se cădea că mulţimea să înebunească şi să ajungă în extaz. Pentru ce? Ian să se scoale Dobroliubof din mormînt, i-aşĭ săruta eŭ hainele? Dar el nicĭ nu mi-ar da voie... Şi acela ar fi Dobroliubof! Ieĭ apoĭ, unde-ĭ pricina? Cine mi-a aţâţat nerviĭ şi m'a pus într'o stare care la iuriştĭ se numeşte «nerespuzătoare?»

«Seara maĭ întâiŭ; căcĭ noaptea are asupra noastră o înrîurire deosebită, apoĭ pregătirile şi încă maĭ mult mulţimea. Mulţimea e de vină. Este o comunicaţie între ceĭ din mulţime, un fel de molipsire: «contagĭul extazuluĭ», aşa trebue să numim boala aceasta. Maĭ trebue să adaug că înainte de concert, m'aŭ asurzit cu cântăreaţa dumnezeiască! Zeiţa tonurilor! Diva! a opta minune a lumiĭ»... Maĭ mult preţurile eraŭ foarte urcate, ne maĭ pomenite. După acestea zeitatea ese cu trup şi suflet pe scenă, ba încă în haine de mătase! Nerviĭ se a-

www.dacoromanica.ro

ţiţă... nebune ca Orlova încep şi ceĭ-l'alţĭ le imitează se molipsesc şi daŭ, orbĭ, par'că s'ar fi aprins o magazie cu praf.

«Toate le înţeleg pentru erĭ... Dar ce este a-ḑĭ ? Când m'am trezit, mi-a fost ruşine şi acuma îmĭ vine să rid. Pentru-ce? Acuma s'o întâlnesc pe «Diva» în uliţă nicĭ loc nu i-aş face ! Trebue să mă gândesc.... Extazurile mulţimeĭ sunt oare în tot-d'auna sterpe şi în tot-d'auna simţi după dênsele un fel de amărăciune? Nu, numaĭ extazurile nefolositoare ale mulţimeĭ lasă după dênsele deşertăciune şi scrum. Câte o dată chiar fac să despreţuim pe cel ce le a pricinuit. Aceste extazurĭ nu dovedesc alta nimica de cât molipsirea phisică. Extazul, entusiasmul. este o putere nestrămutată ca şi a uraganelor, dar din fericire neprelungită ca încheere socot că : «Teoriile întemeiate pe extazurile mulţimeĭ sunt netrainice şi greşite, fiind că ieaŭ drept banĭ buni un fapt curat patologic. Ar trebui de cercetat legile acestor fenomene şi chipul de a le întrebuința...»

www.dacoromanica.ro

— Ce ? visezĭ acuma ? De tonurile Dumnezeeştĭ îţĭ aducĭ aminte !

Aceste vorbe le a spus repede o fată tînără intrând în odae.

Nadia a tras un chibrit şi a luminat pe ceea ce intrase. Era mică de statură, cu trăsurile feţeĭ viĭ şi schimbătoare, cu păr bălan şi cu ochiĭ marĭ, marĭ albaştriĭ. Era cam sărăcăcios îmbrăcată cu un burnuz de satin cam ros şi în cap avea o căciuliţă a căreĭ blană de veveriţă se cam rosese.

— Tu eştĭ Orlova? întrebă rece Nadia şi începu a se grăbi cu aprinsul lampeĭ. Orlova s'a aruncat repede pe un scaun ne desbrăcându-se şi suflând greŭ.

— In raiŭ aşa cântă... Ceva maĭ pe sus de fire... îngerĭ locuesc în pieptul eĭ... dragă Nadie ! ce bine ! iată unde să cauţĭ idealul «frumosuluĭ». Eŭ de abia mă simt vie de extaz ! Ce norocire ! Şi tu ţiĭ minte când ea mi-a dat ca să i-l ţin : «Vă rog, ţineţi-l puţin» a zis... şi ce dulce îĭ era glasul şi cum a rostit ea acest «ţineţi-l» par'că mĭ a intrat în suflet ! Ţiĭ bine minte, nu-ĭ aşa

www.dacoromanica.ro

ba încă te-aĭ apropiat de mine şi aĭ pus mâna pe straiŭ şi ţi s'a luminat faţa, par'că te-aĭ fi apropiat de nişte moaşte? ce simţirĭ nobile şi adâncĭ şi ce ideĭ marĭ cuprind!

Nadia s'a înroşit tare până şi la urechĭ.

— Iţĭ maĭ vine poftă să-ţĭ aducĭ aminte de toate năzdrăvăniile şi prostiile? o întrebă aspru pre Orlova.

Cum? Prostiĭ! strigă Orlova, sărind în sus. Prostiĭ! maĭ zise, ne maĭ putênd de ciudă. Vezĭ pentru o clipeală pe Dumnezeŭ şi aceste-s năsdrăvăniĭ la tine? Abia ţi s'a deschis sufletul şi a primit o frumuseţe nemărginită şi toate-s prostiĭ! S'a luminat întunericul ce ne înconjură, s'a arătat că şi în noĭ este ceva dumnezeesc şi tu zicĭ prostiĭ!

— Patologie, zise cu apăsare Nadia.

— Doamne, cuvinte scoase din cărţĭ... Patologie!

De o dată glasul Orloveĭ s'a stins şi ea începu a tremura.

www.dacoromanica.ro

— Cum sunteţĭ voĭ toate... Vorbi ea încetişor. Cum v'aţĭ învârtoşat, cum v'aţĭ înlemnit...

Rîdea şi plângea.

Nadia a adus puţină apă, dar fără a se grăbi şi a tăcut până ce Orlova bând o leacă a zis:

— Afurisiţĭ nervĭ!

Nadia s'a apropiat de fată.

— Şi ce tot alergĭ tu, a întrebat'o cu blândeţe... aĭ fost la cursurĭ? Eŭ am dormit. Dar n'aĭ nicĭ ce să asculţĭ la economie.

— Tu nu urmezĭ la dênsa? a întrebat'o par'că cu teamă Orlova.

— Nu umblu. Ian uită-te, am lecţiile luĭ Postnicoff, mult maĭ bune de cât ale noastre.

— Ce-ĭ acel Postnicoff, profesor?

— D'apoĭ tenor? Se înţelege că profesor! Cum eştĭ tu Orlova şi de ce nu lucrezĭ? Ceteşte măcar. N'aù să te ducă la ceva bun extazurile acestea.

— Dragă nu pot să fiŭ de lemn, respunse cu răceală copila, trăesc pentru lume, pentru viaţă iar nu pentru cărţĭ.

www.dacoromanica.ro

— Atunci, pentru ce mai urmezi la cursuri ?

— Pentru că traiul aicea îmi place mai bine. Nu pot fi toţi pesmeţi. Eŭ nu-s maşină. Şi parcă nu lucrez şi eŭ ca şi cele-l'alte ? Mâine, poimâne am să încep teza. Hristofor mi-a făgăduit şi eŭ am să lucrez cu dênsa... amândouĕ avem să cetim . . . la bibliotecă, pe urmă... şi pe urmă am să daŭ teza... Şi tot am să trăesc, am să ascult opera, am să umblu la teatru.

Cele de pe urmă cuvinte ce le rosti scoasă cu totul din răbdare şi gând să scoată şi pe Nadia din sărite, dar Nadia tăcea.

Orlova s'a sculat.

— Uită-te, zise ea repede, par'că aducându-şi acuma aminte, am uitat, ce memorie ! Noi toate ne-am hotărât să-i dăm o coroană. Fără nici o vorbă, ştii tu o coroană de flori, să fie multe flori şi frunze de laur. Am găsit eŭ o asemenea coroană ; lângă bulevard, pe strada Richelieu la colţ cu strada Preobrajescaia unde este o floăriţă. Ce cununi, ce coroni frumoase! Cam

www.dacoromanica.ro

scumpe numaĭ, dar nu face nemic, m'am târguit ca o jidancă. Tu daĭ ceva pentru coroană ? Aĭ făgăduit erĭ. Dacă daĭ, dă îndată. Eŭ am dat arvună, apoĭ mă duc la strâns baniĭ. Multe din ale noastre aŭ sa dea. «Ea» este aşa de bună, voesc să fac cunoştinţă cu dênsa. Dacă aĭ şti cât de frumos mi-a zâmbit când i-am înapoiat mantelul. Fericire ! Astă-zĭ, da astă-zĭ, îĭ voiŭ da coroana . . . Ştiĭ că de seară cântă la studenţi ? Aĭ să fiĭ ? — Nu ? Doamne, se poate să nu fiĭ la asemenea fericire ?... Dar da baniĭ maĭ repede, eată lista, iscăleşte. Nadia s'a posomorât, scoase apoĭ punga şi socotind dădu feteĭ un ban de argint. Orlova se înroşi de mânie. Nadia îĭ zise :

— Nu pot da maĭ mult — şi asta daŭ pentru că am fagăduit erĭ... Fac o prostie... ştiŭ... N'avem averĭ nicĭ trebuinţă să facem daruri la cântăreţi, avem alte datoriĭ de plătit, maĭ însemnate. Lista iea-o, nu ma iscălesc fără nicĭ un scop.

— Cum vreĭ, zise Orlova, maĭ plângênd dar nu te înţeleg, ce datoriĭ aĭ tu de plă-

www.dacoromanica.ro

tit ? Am socotit că părinţii tăi aŭ avere...

— Aste n'aĭ să înţelegĭ tu, draga mea. Ia ceteşte economia politică, poate veĭ înţelege de ce datoriĭ vorbesc eŭ. Caută de cercetează maĭ bine de unde aŭ părinţii avere. Atuncĭ veĭ înţelege.

— Înţeleg eŭ că aceste toate sunt doctrine, dar viaţa eŭ o pun maĭ pre sus de cât toate doctrinele tale, în tot-d'auna da, da.

Nadia a dat din umere şi apoĭ strângându-se de mână s'aŭ despărţit. Nadia se plimba încet prin odae cu mânele la spate şi pe faţa eĭ n'aĭ fi putut vedea nemulţămire orĭ nelinişte.

Orlova a strâns foarte prost. Maĭ nimenĭ n'a iscălit pentru «coroană» şi ea ca să nu rămâe de ruşine, a pus amanet blana şi ceasornicul şi a cumpărat pentru divă o coroană frumoasă. Pe cordea era scris : «De la cursiste.» Orlova plângea când a dat'o cântăreţeĭ. Diva s'a purtat foarte bine cu dênsa ; dar coroana în curând s'a uscat şi florile vestejite s'aŭ scuturat.

www.dacoromanica.ro

ISAIEA TRANDAFIR

«CLASICUL»

SCHIŢA DIN VIAŢA SEMINARELOR

Cârciuma luĭ moş Dobă din mahalaua duhovnicească era vestită în analele scolarilor seminaruluĭ duhovnicesc din Chişinăŭ. Câte nu s'aŭ făcut şi câte nu s'aŭ petrecut în stabilimentul onorabiluluĭ bătrîn ! Toate păcătoşiile, toate neajunsurile, ce se revărsaŭ pe capetele nenorociţilor băeţĭ toate eraŭ cercetate în acest *club* (aşa porecliseră şcolariĭ casa luĭ moş Dobă).

Maĭ întâiŭ viitoriĭ păstoriĭ aĭ turmeĭ omeneştĭ nu pricepeaŭ cum poate fi bucurie nestropită de ce-va băutură, de altă parte nu se întâmplă nicĭ o nenorocire care să

www.dacoromanica.ro

nu fie topită în vinul luĭ moş Dobă. Şi apoĭ ce vin ! De era roşu, bătea în floarea rubinuluĭ : de era alb, aşa de limpede era, că nu puteaĭ şti de-ĭ gol saŭ plin paharul !

Dar moş Dobă era vestit în analele *bursacilor* nu din pricina băutureĭ bune şi eftene, (căcĭ se găseaŭ şi printre seminariştĭ *novatorĭ* ce cutezaŭ să spuie că-ĭ maĭ eftin vinul la jupân Iţic). Dar felul cum se purta bătrînul cu musafiriĭ sĕĭ şi *maniera*, da maniera,— tare plăcea băeţilor vorba asta, — cu care-ĭ slujea ca pe oamenĭ cum se cade, făcea maĭ mult de cât vinul tuturor jidanilor din oraş. Maĭ întâiŭ el cunoştea puterea fie-căruĭ şcolar care *consuma* (şi care nu consuma !), ştia cât poate răsturna fie-care până se va ameţi, — el nu zicea nicĭ o dată «a se îmbăta», căcĭ se îmbată numaĭ porciĭ de Moscalĭ ; — ştia cum să iea pe cel ameţit. Dacă îl ştia cu arţag : saŭ nu-ĭ dădea vin să se ameţească saŭ, de se ameţa, îl culcă la dênsul ! dacă îl ştiea din fire pacĭnic, părinteşte îl sfătuea să bea maĭ cu băgare de seamă, căcĭ *roşul*

www.dacoromanica.ro

nu-ĭ brahă, cum bună-oară se găseşte pe la uniĭ jidanĭ, de pildă roşul cel de la Iţic,—şi arunca spre novatorĭ o căutătură de-o ţineaŭ minte,—ci-ĭ vin, slavă domnuluĭ, de patru anĭ.

Dar ceea ce încânta şi maĭ mult, şi cu drept cuvânt, pe bursacĭ era că moş Dobă putea să bea nopţĭ întregĭ fără măcar să se clatene şi încă bea nu pe socoteala altora, ci di'mpotrivă dădea îndoit şi întreit cât ceĭ-l'alţĭ; dar asemenea «cazurĭ» se întâmplaŭ cam rar.

Moş Dobă era holteiŭ; în tinereţele sale fusese alungat din slujbă tot din pricina vinuluĭ. Multe bătăĭ maĭ mâncase moş Dobă, când era scolar; multe care de nuele îĭ fuseseră rupte de trup şi de aceea nicĭ acuma nu putea rămânea liniştit, când auzea vorbindu-se de seminar şi maĭ cu seamă de administraţiea şcoaleĭ şi de aceea toţĭ bursaciĭ îĭ eraŭ bunĭ prietenĭ şi toate necazurile ce sufereaŭ eĭ, par'că le suferea şi el. Aproape în toate hoţiile şcolarilor împotriva stăpînireĭ era amestecat şi moş Dobă.

www.dacoromanica.ro

El brodise planul să mânjască pe părintele Pantelimon pe cap; el găsi mâţa care maĭ apoĭ fu gâtuită şi aruncată în odaia economuluĭ şi tot la dênsul fuseseră fripţĭ şi mâncaţĭ purceiĭ sub-inspectoruluĭ.

* * *

Era pe la treĭ după amiază.

Din clase se auzea un sgomot surd, par'că bâzâea un roiŭ de albine. Profesoriĭ încă nu intraseră şi băeţiĭ, folosinduse de câte-va minute slobode, prociteaŭ lecţiile.

Clasa a III-a de retorică era neliniştită. Aşteptaŭ pe profesorul de limba latină, pe vestitul Isaiea Trandafir, poreclit şi «clasicul».

Isaiea se bucura de un nume care făcea ca, numaĭ pomenindu-se de limba latină, să se încreţească pielea băeţilor şi să le clănţănească dinţiĭ.

Isaiea nu ţipa, nu zbiera la băeţi ca alţĭ profesorĭ; din potrivă se purta cât se poate maĭ politicos, dar în vorbele luĭ recĭ, spuse cu un glas blând şi moale, se simţea atâta

www.dacoromanica.ro

rĕutate, atâta ură împotriva şcolarilor, în cât chiar ceĭ maĭ îndrăzneţĭ îşĭ perdeaŭ cumpătul. Nalt ca o prăjină, şi slab ca un ogrinj, cu un nas cârn care par'că tot mirosea aerul, Isaiea se credea frumos şi fermecător ; se îndrăgise singur. Maĭ avea încă o slăbiciune : se credea artist în chitară şi în muzica vocală. dar nu cuteza să cânte, când socotea că poate fi auzit de cine-va. De şi aspru cu şcolariĭ, pe carĭ îĭ socotea ca pe duşmaniĭ sĕĭ, era din fire duios şi—după ce hotărî, aproape în fiecare zi, câte-va sute de vergĭ — se ducea acasă mulţămit şi, după masă s'apuca de muzică şi cânta imnul luĭ David :

Pe rîul Vavilonuluĭ
Jelind de ţara domnuluĭ
Acolo şezurăm şi plânsem...

pus pe note de Bortniansky. Avea şi a treia slăbiciune şi a nume pentru filosoful Seneca, la care se închina şi pe care'l cita şi unde trebuea şi unde nu. Pe lângă că

www.dacoromanica.ro

era aspru cu băeţiĭ, Isaiea maĭ era mincĭunos, pârîtor şi mişel. Astea din urmă însuşirĭ de loc nu le puteaŭ băeţiĭ îngădui:

— Eĭ, bate, bate, nu-ĭ vorbă, prea din cale afară; dar bat şi alţĭ profesorĭ (cu bătăile s'aŭ deprins bursaciĭ ca şi cu pânea caldă), cel puţin însă nu ne părăsc la rector, nu-s spionĭ la arhiereu, pe când afurisitul de «clasic» e şi spion şi calău.

Cam aşa vorbeaŭ de Isaiea şcolariĭ vechĭ către ceĭ noĭ, când aceştia întrebaŭ cum sunt profesoriĭ.

— Din pricina luĭ doĭ băeţĭ s'aŭ spânzurat, maĭ adăogaŭ eĭ; dar lasă-l că ne-a veni şi nouă la brazdă...

* * *

Nu ştiŭ ce dăduse în ritorĭ; cu toată neliniştea lor, par'că dracu intrase într'înşiĭ. Nu-ĭ vorbă, cea maĭ mare parte dintre eĭ îşĭ scărpinaŭ părţile ştiute: aceştia eraŭ ceĭ fricoşĭ. Altă grămăjoară, vre-o zece băeţĭ, stăteaŭ la o parte lângă sobă şi se

www.dacoromanica.ro

dupăceaŭ unul pe altul, de credeaĭ că vor să-şĭ rupă şalele; îşĭ cercaŭ putinţa răbdăreĭ: aceştia făceaŭ parte din ceata *tăcuţilor*.

Fapt ne maĭ auzit: zece suflete omeneştĭ se răzvrătesc în potriva bătăilor sălbatice ale profesorilor, prin aceea că se deprind să rabde cele maĭ grozave plesnituri de vergĭ şi să tacă, să rămâe muţĭ, când de pe trup li se ridică pelea de la întâia lovitură şi porţia cea maĭ mică e 25 de vergĭ; ajungea une orĭ până la 60 şi când se întâmplă să fie în aceea-şĭ zi muzica, limba latină şi retorica, unĭĭ din ceata «tăcuţilor mâncaŭ câte 100 de o dată.

Se speriase şi profesorĭĭ, când într'o zi un tăcut a murit sub vergĭ, nedând nicĭ un semn de durere.

Din ceata tăcuţilor se alegeaŭ toţĭ capiĭ mişcărilor, pe dênşiĭ se vărsaŭ cele di'ntâĭ loviturĭ ale furioaseĭ «stăpâniriĭ». Din această ceată, rămân oamenĭ carĭ chiar la vêrstă înaintată pot să-şĭ arate spinarea brăzdată

www.dacoromanica.ro

de cele mai ciudate crestături, zigzacuri ca la un selbatec din Australia.

Alt grup se închina şi bătea mătănii într'un colţ al claseĭ, jurând că, de or scăpa din ghiarele clasiculuĭ, vor aprinde o lumânare sfîntuluĭ Sisoe; chiteaŭ sărmaniĭ că de s'or ruga la patronul clasiculuĭ, or scăpa de vergĭ!

Prin coridor se aud paşĭ repezĭ, însoţiţĭ de scârţiituri: ritoriì cunosc paşiĭ clasiculuĭ. De obşte la intrarea luĭ Isaiea se auzea şi zbârnâitul muştelor; de astă dată «nu ştiŭ ce» se întâmplase, duhul răzvrătireĭ şi al nesupunereĭ intrase în băeţi. Zic, »nu ştiŭ ce», dar chiar clasicul intrând simţi pe dată că lipseşte ce-va; căcĭ vedea el cu jale că disciplina se ducea din «retorică».

Repede, ca de obiceiŭ, închise uşa: se făcuse ce-va tăcere, dar până la «absolută», cum îĭ plăcea luĭ, mai era mult.

— Tăcere, porumbaşĭ, vă rog...

Tonul, cu care spuse aste cuvinte, făcu de o dată să îngheţe şi sufletu în băeţi.

www.dacoromanica.ro

Clasicul se plimba de la uşe până la sobă: câţi-va băeţi tuşiră. Isaiea mai făcu o întorsătură şi se îndreptă spre clasă:

— Cine-a tuşit?

Tăcere.

— Dragii mei, cine-a tuşit?

— Eŭ!

— Aaa, tu, Ciacâr?... bine... cine-a mai tuşit?

— Eŭ.

— Tu? Untu! Tuşeşti şi tu? Imi pare rêŭ... aţi recit?

Tăcere.

— Aţi recit? vă întreb.

— Am răcit.

Amândoi, ceĭ cu tusea, făceaŭ parte din «tăcuţi».

— Bine drăguţilor, bine... voiŭ da eŭ un leac... Untu, spune excepţiile de la genul masculin, declinarea a treia, în *or*

Femenini generis
numai *arbor, arboris*
şi treĭ neutre la *or*
marmor, aequor şi încă *cor*

www.dacoromanica.ro

— Bine, la *er* ?

— Neutre zece sunt în *er* :
ver, *cadaver*, *iter*, *tuber*,
cicer, *pi*...

— Destul, bine. Câte are Untu, domnule Monitor ?

— Zero.

— Cum zero ?

— N'a ştiut nimic.

— A, glumiţi voi, dragii mei... bine. La sobă amândoi. Câte 25.

Monitorul zbiera ca un boŭ ; Untu nicĭ nu crâcnea.

Cu asta s'a început clasul. Monitorul era un lingăŭ, codiţă de a luĭ Isaia. Untu vrînd să 'şĭ resbune pe dênsul, învăţase lecţia de minune ; dar nu voise să ĭ-o spue a nume pentru ca să capete zero şi ca să-l dea de ruşine faţă cu clasicul.

— Ce, domnule monitor, îţĭ plac sarmalele ? şoptea Untu la urechea monitoruluĭ, pe când acesta se silea să nu ţipe.

— Lasă, lasă, Untişor, că te-oĭ sătura eŭ.

— Aşĭ ! Bate vântul, latră câiniĭ...

www.dacoromanica.ro

In vremea asta, se petrecea altă scenă.

— Ciacâr !?

Tăcere.

— Domnule Ciacâr !

Tăcere.

— Domnule Ciacâr !

— N'am învăţat lecţia.

— N'aï învăţat lecţia şi încă tuşeştï? Domnule monitor câte are domnul Ciacâr?

Monitorul se făcuse alb ca peretele : Ciacâr ştiuse lecţia la dênsul şi căpătase notă bună şi când colo la profesor nu vroea să spue.

— La tablă amândoï ! A, vi-ï poftă să glumiţï? Imï pare bine. Câte 30.

Din noŭ şueraŭ vergile şi din noŭ monitorul păpă 30 proaspete. Când se întoarse în bancă, nicï nu putea să şadă, ci numaï ofta încet.

— Nu 'ţï spuneam eŭ, domnule monitor, zicea Ciacâr rîzênd, că se poate să uit lecţia la profesor ? Na, vezï că s'a întâmplat tocmaï aşa ?

Monitorul numaï scrâşnea din dinţï.

www.dacoromanica.ro

— Ciuntu, eşĭ la tablă.

Ciuntu, un băeţel micuţ, curăţel, al doilea elev în clasă se sculă dîrz din bancă.

— Scrie'mĭ te rog, exemplul unuĭ...

Clasicul remase cu gura căscată şi înghiţi cuvêntul ce vroia să spuie: Ciuntu, ştiind că tabla pe cea-l'altă parte e tot-d'auna curată, şi vrând ca să scrie maĭ de grabă cele dictate de profesor, ca să 'ĭ intre în voe, întoarse repede tabla şi acuma clasa întreagă împreună cu Clasicul, putea admira o dihanie mare, bine zugrăvită, cu cap de om, sub care era scris cu litere gotice:

— Isaĭ, Isaĭ, crapă la susaĭ!...

— Cine-ĭ autorul? întrebă Clasicul, după câte-va momente de tăcere.

Dar în clasă era linişte ca într'un ţinterim: feţele şcolarilor eraŭ galbene, ochiĭ stînşĭ, gurile căscate...

— Cine-a zugrăvit asta?

Sufletele băeţilor par'că părăsiseră de mult trupurile: nicĭ vorbă nicĭ suflărĭ.

www.dacoromanica.ro

Bine! zise clasicul, şi atunci se petrecu ceva selbatec.

Clasicul apucă de păr şi ridică în sus cu o mână vînjoasă pe Ciuntu şi cu faţa luĭ începu să şteargă tabla ; şi bietul Ciuntu ţinea foarte mult la mutra sa, care acum numaĭ semăna a faţă de om : ea nu ştergea tabla, ci o mânjea cu sângele ce curgea din gura şi nasul nenorocituluĭ.

Clasa întreagă de o dată se pomeni în picioare, când vĕzu pe Clasic că aruncă jos pe Ciuntu şi prinde al călca pe faţă cu călcâele; uniĭ ţipaŭ, alţiĭ plâgeaŭ isteric şi câţĭ-va epilepticĭ—de carĭ găseştĭ destuĭ în şcolile noastre,—se zbăteaŭ sub băncĭ apucaţĭ de accesele boaleĭ.

Şi bine a făcut clasicul că, speriat de chipul fioros al claseĭ, a rupt'o de fugă lăsând pe bietu Ciuntu.

* * *

Ancheta a fost aspră ; întrebările şi cercetările aŭ ţinut aproape o septĕmână. Au-

www.dacoromanica.ro

torul poeziei şi desemnului nu a fost descoperit, dar ce ţi-i bun ? Toată clasa a fost pedepsită ; fie-care băet a căpătat câte 50 de vergi zdravene şi o lună aŭ mâncat numaĭ pâine şi apă.

* * *

O lună după întâmplarea asta.

în odaea de alăturĭ cu cârciuma luĭ moş Dobă, odaie numită de dênsul «secretă» şi ţinută pentru seminariştĭ, se zărea de afară lumina ce trecea prin nişte perdele roşiĭ; era semn că la club sunt mosafirĭ.

Intr'adevăr la o masă rotundă şedeaŭ treĭ tinerĭ. Lumina puchinoasă a lumânăreĭ zugrăvea pe pereţĭ umbrele lor cu capetele marĭ ca nişte căldărĭ. Un ulcior de lut şi patru pahare burduhoase de sticlă groasă şi verzue se zăreaŭ pe masă. Ulciorul fusese deşertat apoĭ umplut, dar acela pentru care era al patrulea pahar, tot nu se arăta.

www.dacoromanica.ro

— Ce dracul, par'că a dat cu capul sub dênsul.

— Mai ştiĭ ?

— Mie mi s'a urât să maĭ aştept.

— Treaba ta.

— Nu mi-ĭ de alta, dar mi-ĭ frig. Ce maĭ puiŭ de ger, cum maĭ scârţâie sub picioare.

— Ian tacĭ, par'că se aude ce-va...

Tus-treĭ se ridică de pe laiţă şi, cu urechea spre fereastră, ascultaŭ. Se aud nişte paşĭ repezĭ, ca şi cum ar fugi cine-va.

— Trebue să fie Vicol...

— Iea bate, Lungule în perete, să vie moş Dobă.

Lungu întinse un picior şi trânti în perete de credeaĭ că-l sparge.

— Maĭ încet, mă, că'l spargĭ.

— Ce tot daĭ cu *încetul*, lasă să vie moşul.

Moş Dobă se arătă în uşe.

— Unde-ĭ sacul moş Dobă ?

— Lasă pe mine n'aĭ teamă, îĭ gata.

www.dacoromanica.ro

Ieşi; peste o clipă se arătă, din noŭ cu un sac.

— Să nu 'mĭ pierdeţĭ sacul, auziţĭ?

— Aşĭ, ce podoabă mare! Şi dacă l'am pierde?

Uşa se deschise şi se arătă o mătăhală de om, cu o cuşmă de sub care se vedeaŭ numaĭ nişte ochĭ marĭ. Gerul pusese promoroacă pe blană.

— Băeţĭ, haidem! Gata-ĭ tot? Cătaţĭ să nu uităm ce-va. Chibriturĭ?

— Sunt.

— Lumânare?

— Este.

— Sac?

— Aşijderea.

— Fringhie?

— Nu-ĭ nevoe: avem brâie.

— Cerneală? Pană? Scrisoare?

— Gata, gata, gata:

— Bravo, băeţĭ. Acu un păhărel cu vin, că mi s'a uscat limba: am fugit de gândeam că 'mĭ crapă fierea în mine.

www.dacoromanica.ro

Dar urciorul era gol; moş Dobă îl maĭ umplu o dată.

— Acu repede, haideţĭ că ştiţĭ ce picioare are Isaĭ...

Vicol părea capul ceteĭ; căcĭ, Lungu, Ceacâr şi Untu nu dădeaŭ poruncĭ, ci numaĭ sfaturĭ.

* * *

Afară întunerec; gerul, zdravăn; dar băeţiĭ noştri, ca niște motanĭ, repede şi fără zgomot apucară după Vicol, care mergea puţin maĭ nainte. Aŭ mers vre-un sfert de ceas, coteaŭ când la stânga când la dreapta; te miraĭ cum vĕd eĭ drumul şi cum nu daŭ peste niscaĭ-va pietre saŭ alt ce-va.

— Da întuneric e mă, zise unul.

— Apoĭ chiar aşa trebue: am stins toate felinarele...

— Toate?! Că multe eraŭ!

— Iea, vre-o zece.

www.dacoromanica.ro

— Brava ţie, Vicol: te credeam maĭ prost...

— Iea tăceţĭ, că ne apropiem.

Inainte la vre-o câţĭ-va paşĭ se vedea ceva alb. Era colacul de piatră de la o fântână. In dosul fântâneĭ, cam la o parte eraŭ câţĭ-va salcâmĭ. Fântâna era părăsită: vara trecută căzuse într'nsa un muscal beat şi de atuncĭ toţĭ o ocoleaŭ. Uliţa cu fântâna e cam la o parte de oraş, cam la mahala, casele micĭ şi foarte liniştite ; cât despre poliţie, ea n'are ce căuta pe la marginele oraşuluĭ: ea trebue să păzească pe ceĭ cu punga groasă.

Seminariştiĭ se opriră lângă fântână.

— Ascultaţĭ băeţĭ, zise Vicol, tu Lungule să-l apucĭ de gât şi să cauţĭ să-ĭ puĭ sacul în cap ; eŭ îĭ bag basmaua în gură, iar voĭ doĭ îl apucaţĭ de mâinĭ. Ne-am înţeles ?

— Ce mare lucru ?

— Mare nu-ĭ, dar tot maĭ bine să ştim fie-care ce facem.

— Vicol, eştĭ curat Solomon.

www.dacoromanica.ro

— Ziceam eŭ, bre, că Vicol e băet deştept şi voĭ nu mă credeaţĭ.

— Tăceţĭ, că se aud paşĭ: e Clasicul.

* * *

In depărtare omătul scârţâiea: venea cine-va, de frică s'aŭ că era cu chef, trecătorul cânta:

La rîul Vavilonuluĭ,
Jălind de ţara domnuluĭ
Acolo şezurăm şi plânsem...

— Lasă că 'ţĭ arătăm noĭ ţie Vavilon; aşteaptă javră, zise incet Lungu.

Ceĭ-l'alţĭ zâmbiră.

Ajungând în dosul fântâneĭ, trecătorul cântăreţ se opri să 'şĭ aprindă ţigara. Lungu se repezi şi îl apucă de gât, iar ceĭ-l'alţĭ 'şĭ făcuseră datoria: Isaiea Clasicul— căcĭ el era—n'avu timp să scoată măcar un ţipăt.

— Am păţit'o. gândi el; dracul m'a

www.dacoromanica.ro

pus să merg pe aicĭ? S'a dus şuba şi ceasornicul !

Dar el se înşela : băeţiĭ îl duceaŭ încetişor spre fântână.

Aŭ ajuns la colac.

— Scoate sacul !

Aŭ scos sacul, dar ceĭ, carĭ-l ţinuseră de mână, acu l'aŭ apucat de păr : un păr lung, cu care se mândrea aşa de mult Clasĭcul, căcĭ—zicea el—şi filosoful Seneca avea plete, dar ĭ-aŭ făcut slujbă destul de proastă, căcĭ de nu eraŭ aşa de lungĭ, nu puteaŭ să-ĭ facă ştrengariĭ ceea ce-ĭ făcură.

— Inainte !

Aŭ înaintat.

— Ridicaţi-l !

L'aŭ ridicat

— Daţi-i drumul, dar înnodaţi-vă bine mâinele !

Intr'o clipă ucenicul luĭ Seneca, ridicat de mâinĭ şi de pĕr, se simţi despărţit de pământ şi lăsat în jos : simţi cum i-a pârâit pielea după cap. De o cam dată crezuse că vor să-l arunce în fântână, dar

www.dacoromanica.ro

vĕzêndu-se ţinut zdravăn de pĕr, pricepu că-ĭ alt ce-va ; dar ce «alt ce-va» nu se dumerea.

— Scoate-ĭ căluşul !

Basmaua, care-ĭ astupa gura — o basma care puţea a tabac—îĭ fu scoasă. Un ţipăt răguşit, speriat, ca ţipătul epureluĭ, când copoiul pune laba pe dênsul, se auzi din fântână.

— Ascultă, zise cu glas năduşit Vicol de asupra luĭ, numaĭ o dată să maĭ ţipĭ şi 'ţĭ dăm drumul în fântână şi nicĭ dracul nu te maĭ scoate.

Clasicul se maĭ obicĭnuise cu durerea şi înţelese că în zadar va striga ajutor şi că nicĭ Seneca de ar trăi, nu i-ar folosi nimic.

— Ce vroiţĭ de la mine, oamenĭ bunĭ ?

— Aşa ne maĭ viĭ la socoteală : eştĭ cu *rezon*. Să vorbim. Pricepĭ socot, că de noĭ atârnă viaţa.

— Aşa-ĭ.

— Jură-te pe tot ce aĭ maĭ sfint în lume că-ĭ face tot ce om porunci noĭ.

— Jur !

www.dacoromanica.ro

— Aĭ părinţĭ?

— Nu. Aŭ murit.

— Jură pe sufletele lor.

— Jur.

— Crezĭ în Dumnezeŭ, în Hristos?

— Cred.

— Jură pe Dumnezeŭ şi pe Hristos, pe biserică şi pe sfinţĭ că veĭ împlini sfînt şi fără viclenie toate ce-ţĭ vom spune să facĭ şi că nicĭ o dată în viaţă nu-ţĭ veĭ călca jurămîntul.

— Jur, că fac tot şi că nu'mĭ voiŭ călca jurămîntul.... valeŭ, valeŭ, mor!

— Tacĭ şi ascultă!

— Ascult.

— Zi: «Eŭ, Isaiea Trandafir, jur că de aci în colo nicĭ o dată nu voiŭ nedreptăţi pe vre un şcolar şi nicĭ cu vârful degetuluĭ nu-l voiŭ atinge.»

Isaiea scrâşnind cu durere zise toate acestea.

— Zi: «Eŭ Isaiea Trandafir, jur că nicĭ o dată nu voiŭ spune cuĭ-va ce s'a întâmplat cu mine noaptea asta.»

www.dacoromanica.ro

— Jur.

— In sus, băeţi !

O opinteală, de care Isaiea şi-a adus aminte cât a trăit, l'a scos din beznă.

— Acum, scumpe Isaiea, iscăleşte icĭ.

— Ce maĭ este.

— Nu-ĭ treaba ta. Fă ce 'ţĭ spun că de nu... ştiĭ bine ce păţeştĭ.

— Daţĭ tot ce voiţĭ, dar nu văd.

— Intoarce tu capul că-ĭ vedea, dar să nu te uiţĭ în lăturĭ şi să staĭ cu faţa drept înainte, auzĭ?... Foc, băeţi.

Aŭ aprins o lumânare.

Isaiea a iscălit : *Isaiea Trandafir*

Profesor de limba latină

la seminar etc. etc.

Aŭ stins lumânarea.

— Ascultă, dragă Isaiea : de cum-va te o împinge păcatul să cauţĭ cine suntem noĭ, orĭ să nu te ţiĭ de cuvênt, să ştiĭ că hârtia asta, iscălită de tine, va fi publicată prin toate gazetele.

— Staţĭ, băeţi, c'a leşinat... Naţĭ-o c'am păţit'o.

www.dacoromanica.ro

Clasicul leşinase : prea mare fusese ispita.

Băeţiĭ l'aŭ luat de subsuorĭ şi aşa l'aŭ dus până în oraş, unde, găsind o birjă, l'aŭ dus acasă pe la cântatul cocoşilor.

Aŭ bătut cam multişor în poartă, până s'a deschis. Isaiea nicĭ acasă nu 'şĭ veni în fire : culcat pe pat semăna a mort.

Ceĭ treĭ s'aŭ retras, dar Lungu n'a vrut să lase pe Clasic în asemenea hal, ci tot cu acea birjă a plecat să caute un doctor. Tocmaĭ când se făcea ziuă prinse un doctor militar ce se întorcea de la o petrecere, cu mare greutate 'l puse în trăsură şi 'l duse până la bolnav.

Clasicul era tot buimac, nu cunoştea, vorbea într'aiurea.

— Rămas bun, doctore, zise Lungu; eŭ mă duc, am şi eŭ treburile mele. Datoria mea s'a isprăvit, acu începe a d-tale.

* * *

Clasicul a zăcut mult: cât pe ce să moară. Grăea tot de fântână, de spânzuraţĭ, de datoriĭ, de vergĭ, de băeţĭ.

www.dacoromanica.ro

In sfîrşit s'a însănătoşat, dar multă vreme n'a putut să 'şĭ înceapă slujba.

Când prinse din noŭ să se ducă la şcoală, nicĭ nu maĭ era de cunoscut: nicĭ o înjurătură nicĭ o vargă, nicĭ o palmă; par'că înviase alt Isaiea.

— Uit'te, măĭ, vorbeaŭ băeţiĭ între dĕnşiĭ, maĭ zi că nu se fac şi minunĭ; apoĭ să se schimbe un drac în înger, asta nu-ĭ minune?

Dar numaĭ prieteniĭ noştri ştieaŭ cum s'a făcut minunea aceasta.

Acum ştiţĭ şi d-voastră.

www.dacoromanica.ro

MIHAI CERCHEZ

DIN VIAŢA PESCARILOR DOBROGENI

Apa se ridică valuri, valurile isbesc cu tărie în mal, produc un zgomot asurzitor şi se retrag îndărăt, lăsând în urma lor spumă şi nisip.

Mihaï Cerchez, culcat pe mal, cu capul rezemat pe mâni, priveşte marea, valurile, lumina alburie abea sclipindă a faruluï, cerul acoperit de norï marï negri, repede goniţï de vântul tomnatic, marginea luneï ce se ridică deasupra stufărielor mlăştineï la dreapta şi la stânga o mulţime de foişoare de pe la casele Caterlezenilor.

www.dacoromanica.ro

Satul încă nu doarme. Câte odată strigătul: he—o—ho—ho! adus de vânt din partea mărei, anunţă sosirea întârziatului pescar; atunci se vede cum o lumină se deslipeşte de la vr'o casă şi se mişcă spre malul Dunărei, semn că sositul e auzit de ai săi, cari îi vin în ajutor la descărcarea peştelui.

Mihai Cerchez, vocea fie-căruĭ om din sat o cunoaşte bine, la fie-care strigăt el şopteşte: a sosit cutare; şi pentru a se încredinţa, ridică puţin capul şi priveşte lumina.

— Tocmai, nu m'am înşelat...

După asta din noŭ cade cu capul pe mână.

Peste cât-va timp din noŭ un: he—o—ho! şi din noŭ Mihai şopteşte: moş Lazăr, de astă dată a prins şi el ce-va.

Vremea trece, luna se ridică deasupra stufăriilor mlăştinei, şi pescarul urma a numĕra pe ceĭ sosiţi din mare.

Ast-fel sosiră Butuc, Iordan, Andruşca

www.dacoromanica.ro

Cosoĭ şi mulţĭ alţiĭ; dar cela pe care îl aşaştepta Mihaĭ nu sosea.

— A întârdiat afurisitul meŭ, poate că nicĭ nu vine!..... numaĭ degeaba tremur aicĭ, mama m'a fi aşteptând.... biata nu poate adormi! O, afurisitul! Să n'aibă noroc să fie îngropat... şi dacă va fi, să-ĭ fie ţĕrîna ca peatra de grea!

Mihaĭ tăcu, căcĭ un glas bine, prea bine cunoscut s'auḑi strigând: hi—hi!

A sosit în sfârşit! spuse pescarul par'că uşurat!

— Să-ĭ arăt eŭ casă, de casă nu se satură.

El din noŭ se trânti, schimbând însă poziţia şi privind acum spre sat.

Vântul par'că maĭ încetase, saŭ că pescarul înfierbîntat de gândurile ce îl turburaŭ, nu'l simţea.

— Maĭ aştept, maĭ aştept, am răbdare de măgar, gândea Mihaĭ, privind cum ultima lumină se stinse şi satul s'acufundă în întuneric.

Adevĕrat omul ăsta are răbdare.

www.dacoromanica.ro

De cinci ani, de la moartea tată-sĕŭ plăteşte mereŭ datoria lăsată de bătrîn cămătaruluĭ Spiro, însă abea poate plăti camăta.

Acum o lună Spiro îĭ spuse: «nu maĭ poto astepta, Mihaĭ, baniĭ toţĭ să-mĭ aduţi, saŭ îţĭ vêndo casa, aĭ priţeput'o?»

— De unde să iaŭ atâţea banĭ de odată, chir Spiro?

— Bre...e...e? vinde casa.

— Cuĭ s'o vênd, şi unde să trăesc cu mama?

— Prost de capo, bre, bun pescar, ma prost de glavaţina... Eu cumpăro, bre Mihaĭ, eu! Muta-te cu bătrîna la mine, ţi dao casă, ţi dao!

— Nu pot, chir Spiro, s'o vênd, nu pot; după moartea mameĭ fie; acum însă nu pot!...

— Nu poţo? Atunţĭ poto eŭ!

La o sĕptĕmână casa a fost pusă în vênţare. Grecul ştia bine că bietuluĭ pescar e cu neputinţă a găsi 200 de leĭ, şi adevĕrat, nu putu găsi nicăiriĭ.

www.dacoromanica.ro

Ţiua dn mâne era ultimul termen de plată. Ca mâne nicĭ bătrîna nicĭ el nu vor avea unde să-şĭ odihnească trupul obosit de lucru.

Astă-ţĭ dimineaţă încă Mihaĭ maĭ vorbi cu Grecul, îl rugă să-l maĭ lase, îl ruga să-ĭ schimbe poliţa, ţicênd că pentru dênsul e tot una, că el Mihaĭ nu prea ţine la casă, dar bátrîna, mă-sa, vrea să moară în casa sa bătrînească.

Chir Spiro refuză: «baniĭ, saŭ vêndo casa!» Iĭ plăcuse locul luĭ Mihaĭ, acolo malul eşa e departe în gura Dunăreĭ şi era acoperit de nişte sălcĭ marĭ şi stufoase. — «Acolo o cârciumuliţă, se gândea Spiro închiţênd ochiĭ, e lucru mare! Fie-care pescar pornind în mare trebue să treacă pe dinaintea stabilimentuluĭ meŭ; şi Rusul poate oare să treacă pe lângă vr'o cârciumă ca să nu tragă cel puţin o sîngepcă, douĕ?»

— Aşa dar, vreĭ să schimbĭ poliţa?

— Nu poto...

— Ştiĭ bine, că în cincĭ anĭ ţi-am plătit întreit datoria făcută de bătrîn...

www.dacoromanica.ro

— 'Mĭ plătito numaĭ ţi mi se cuvenea...

— Bine, să lăsăm asta; încă odată te întreb, chir Spiro, nu vreĭ, vrea să ţică?

— Nu poto, baete, nu poto.

— Atuncĭ fie pe cugetul tĕŭ toate ce se vor întâmpla, lipitoare!...

— Fie, scumpule, fie!...

Mihaĭ eşi din prăvălia luĭ Spiro, cu lacrămĭ pe ochĭ. Capul i se învîrtea; sângele i se urcă în obraz de ruşine, când se gândi, cât s'a înjosit rugându-l să nu-ĭ vândă casa. O ură contra Greculuĭ îĭ umplea sufletul. Gândea: bucăţele să-l taĭ, bucăţele, să vĕd cum ĭ curge sângele picătură cu picătură, cum m'a chinuit el pe mine. Sĕrmana mamă!

Acasă găsi bătrîna plângênd şi bocindu-se ca după mort.

— Nu maĭ pot suferi!

Eşi din casă, din curte, desprinse luntrea şi porni în mare.

Vântul care din ce în ce creştea se prefăcuse aproape în uragan; nicĭ un pescar

www.dacoromanica.ro

pe asemenea timp nu îndrăsnea să părăsească gura Sf. George.

— A înebunit acela, ḑiceaŭ uniĭ vĕḑênd pânza luntreĭ luĭ Mihaĭ, care sărind de pe val pe val ĭute înainta perḑêndu-se în sfârşit intre munţiĭ uriaşĭ de apă.

— Cine să fie oare?

— Poate că Mihaĭ Cerchez, cine altul?

— El să fie? Atuncĭ să-ĭ erte Dumneḑeŭ pĕcatele, spuneaŭ alţiĭ.

Şi adevĕrat, omul din luntre cu faţa alĭbă ca varul, cu ochiĭ aprinşĭ, putea să fie saŭ nebun saŭ voia să gasească moartea.

— Incaltea să pier, să nu maĭ vĕd cum ne vor da afară dîn casa noastră ca pe nişte cânĭ, să nu maĭ aud cum se va lovi bătrîna cu capul de pereţĭ.

Timpul însă trece, luntrea înaintează, vântul din ce în ce se întăreşte.

Un val mare loveşte în pânză, rupe catargul şi'l trânteşte înăuntru.

— Uf! numaĭ avu timp să ḑică Mihaĭ, scuturându-se de apa rece ca ghoaţa şi ştergêndu-şĭ ochiĭ cu mâneca cămăşeĭ. Un

www.dacoromanica.ro

frig de moarte îĭ coprinse trupul; începu a tremura. Instinctiv s'apucă de lopeţĭ, privind înspăïmântat pe împrejur să vaḑă încotro să îndrepteze luntrea. Incepu a însera. In depărtare zări o scântee.

— Slavă Domnuluĭ, lumina de la far!

Se bucură acum, par'că scăpase de moarte, măcar că cunoştea bine situaţia.

— Biata bătrînă ce va face ea fără de mine?

Un fior îĭ trecu prin spinare, când un alt val abia nu-ĭ răsturna luntrea.

— De mine puţin îmĭ pasă!

Apucă o căldare şi începu repede a vărsa apa, care prea tare îngreuia coaja asta de nucă.

Lumina de la far acum se pare ca o stea mare, rotundă.

— Slavă Domnuluĭ, slavă Domnuluĭ, se bucură Mihaĭ; dar de-odată ca un cuţit îĭ trecu prin inimă, când îşĭ aduse aminte, că mâne nu maĭ e stăpân pe casă. O amărăciune din noŭ îĭ umplu sufletul, el lăsă lopeţile şi se dădu în voia valurilor: — ce

www.dacoromanica.ro

va fi, va fi, n'aşĭ voi să ajung până mâne !— Luntrea apucată de un val se rĕsturnă, lovindu-se de o peatră submarină; Mihaĭ se pomeni în apă. Fără ca să vrea începu a înnota, şi în scurt timp ajunse la mal şi obosit până la moarte se rostogoli pe nisip; aci ḑări şi bucăţile din luntrea sa, aduse de valurĭ.

— Am perdut şi luntrea! ce mĕ fac fără dênsa? Voiŭ fi nevoit să mĕ tocmesc şi slugă la Grec!

Ura contra luĭ Spiro din noŭ şi maĭ tare îĭ umplu sufletul.

— Aşteaptă Grecule, aşteaptă!

Nu ştia, şi se gândea ce să'ĭ facă să'l vadă suferind.

Să'l ucidă? Nu, de sigur, nu.

Să'l prindă să'ĭ jupoae pielea? Ar fi bine, dar la urma urmeĭ ce a înţeles?

Dorea să'ĭ facă Greculuĭ ca să-l pomenească viaţa întreagă.

Ast-fel alegând cele maĭ grozave chinurĭ şi suferinţe, se ridică de pe nisip aproape

www.dacoromanica.ro

ţeapàn de frig, şi ca să se maĭ încălḑească începu a alerga dealungul malului.

— Un foc n'ar strica, am înlemnit.

De odată se opri: — da, un foc, un foc bun, ce să'ĭ ardă tot ce are iar trebui şi luĭ...

Luminat acum în privinţa rĕsbunăreĭ şi hotărât cum să'şĭ rĕsbune, îndreptă paşiĭ spre casă. Mă-sa îl aştepta cu mâncare; nu luase toată ḑiulica nimica în gură, dar şi acum, când s'a pus la masă, nu putu înghiţi nicĭ o lingură de ciorbă.

Vĕḑêndu-l prăpădit de disperare, bătrîna nu maĭ plângea şi căuta să-l maĭ mângâe puţin.

— Va da el, bunul Dumneḑeŭ, nu ne vom prăpădi, maĭ sunt şi oameni buni pe lumea asta; vorbea bătrîna dându-ĭ pêrul din ochĭ.

Oameni buni? Cunoaşte el destul pe aceştĭ oameni buni de pe lumea asta. Toţĭ sunt câĭnĭ; ştie el, dacă ḑice ast-fel! Cât a umblat ca să găsească 200 de leĭ, pe la ceĭ maĭ de treabă negustorĭ din Sulina şi

www.dacoromanica.ro

Tulcea! Nicĭ unul n'a voit să se îndure de dênsul şi să'l ajute. Par'că buniĭ oamenĭ nu ştiŭ că Grecul le iea casa pe nedrept? Şi toţĭ tac! Lasă că ştie el ce vorbeşte!

Se sculă, îmbrăcă un cojocel, puse în buzunar o cutie cu chibriturĭ, un fuior de cânţĭ, sărută bătrîna, şi liniştit eşi din casă.

Se duse pe urmă pe malul mărei, unde noĭ l'am găsit, aşteptând venirea luĭ Spiro.

Incă mult a maĭ stat Mihaĭ culcat, luna asfinţîse, şi se făcuse un întuneric că la un pas nu vedeaĭ nimica. In sat cocoşiĭ începură a cânta.

— Acum e timpul, spuse încet pescarul şi se îndreptă spre locuinţa Greculuĭ.

*
* *

— Aşĭ voi să ştiŭ dacă Mihaĭ Cerchez s'a fi întors astăzĭ dimineaţă? se ţice că i s'a împlinit termenul de puşcărie, — spuse Andruşca Cosoĭ, cel maĭ dibacĭ pescar din Caterlez, un om cam chior de un ochiŭ şi ars de soare, c'un cap aşezat pe un gât

www.dacoromanica.ro

gros ca de taur. El şi încă treĭ oameni Caterlezeni eraŭ aşeḑaţĭ la o masă mică, rotundă, pe nişte scăunele cu treĭ picioare; dinaintea lor patru ceşcĭ cu caſea turcească sloboḑeaŭ nişte aburĭ aromaticĭ.

— Da, rsspunse Căpitan Iani, un om micuţ cu verigĭ marĭ de argint în urechĭ :— a sosit astăḑĭ dimineaţă împreună cu poştea. Alecu Iepure, care l'a vĕḑut, ḑice că era foarte mâhnit, n'a vorbit cu nimenea, însă nu era beat.

— Cred că după învĕţătura ce a primit'o — urmă Cosoĭ — s'a lăsat de fleacurĭ şi nu va maĭ da foc caselor oamenilor; drept vorbind, credeam că dênsul nu se va maĭ întoarce la Caterlez, ci se va duce unde-va în alt loc să pescuiască *plavniă* [1]); slavă Domnuluĭ, e măricică; de ajuns loc pentru toţĭ puşcăriaşiĭ carĭ...

— Ba bine făcu Mihaĭ că se întoarse anume la Caterlez — curmă vorba luĭ Cosoĭ un alt pescar, care purta numele de

[1]) Plavnia — stufăriile Dunăreĭ.

www.dacoromanica.ro

Baba, fiind-că era bun și moale ca o femee— bine a făcut, ḑic, Cerchez că s'a întors la Caterlez; nu uĭtaţĭ că când s'a întâmplat nenorocirea luĭ, avea numaĭ douĕ-ḑecĭ de anĭ, era de firea luĭ cam ferbinte, și pe urmă încă odată nu uĭtaţĭ, că Spiro voia să-ĭ vêndă casa părintească, această faptă l'a scos din minţĭ. Inchipuiţi-vĕ numaĭ, că vouă pentru o datorie, care aţĭ plătit-o de o sută de orĭ, v'ar vinde casele voastre și v'ar da earna afară, cum voia să facă Spiro; rĕspundeţĭ, vĕ rog, ce aţĭ face dumnea-voastră?

Se făcu o tăcere, lulelele începură să lucreze maĭ tare, și societatea se acoperi c'un nor de fum.

— Mihaĭ mi-a fost în tot-d'auna drag— urma Baba înainte — era cel maĭ priceput pescar, era cel maĭ cinstit de plată, și avea și alta... n'avea slăbiciunea pe care o avem noĭ cu toţiĭ, nu lua în gură nimica spirtos.

— Are dreptate Baba, — se amestecă în vorbă al patrulea personagiŭ, vĕḑênd că nimenĭ afară de bătrînul pescar nu apără

www.dacoromanica.ro

pe nenorocitul Cerchez. Acest al patrulea purta numele de Dêră, de meserie era cartofor, însă nimenea nu voia să maĭ joace cu dênsul. Juca cu cărțĭ măsluite, dar maĭ în tot-d'auna era prins și bătut până la moarte. Adevĕratul nume ĭĭ era Papa-Costă, nu știa singur de ce poartă un nume grecesc, căcĭ nicĭ Grec nu era și grecește nu știa o boabă.

Porecla de Dêra, ce pe rusește însemnează gaură, ĭĭ dădură niște pescarĭ când, după o bătae strașnică, îl făcură numaĭ găurĭ.

Eștĭ o gaură și alta nimica! spuneaŭ despre dênsul pescariĭ, scuĭpând cu dispreț, când Dêra se amesteca în vr'o afacere, luând în tot-d'a-una partea celuĭ slab. Slab și micuț Dêra cu toată slăbiciunea sa era cel maĭ mare gâlcevar și bătăuș în sat, și cu toate neajunsurile era iubit de toțĭ, ast-fel că nicĭ o petrecere nu putea să fie fără dênsul, căcĭ era mare palavragiŭ și bun cântăreț. Dêra urmă inainte.

— Are dreptate Baba, vĕ spuĭ eŭ asta.

www.dacoromanica.ro

Mihaĭ Cerchez, măcar că a făcut cinci aní puşcărie, dar pe nedrept, căci Spiro a fost şi rĕmâne un câne şi jumĕtate şi că...

In timpul ăsta uşa se deschise şi un tînĕr uriaş, îmbrăcat în nişte strae din care crescuse intră în cafenea-prăvălie. Era brun, cu nişte ochĭ albaştrĭĭ, foarte bunĭ.

Măcar că afară cam ningea, tînĕrul nu era îmbrăcat după timp; afară de o flanelă albastră cum poartă mateloţĭĭ, n'avea ceva maĭ cald pe dênsul.

El trecu pe lângă compania aşezată lângă măsuţă, o salută fără un pic de surîs pe buze şi se apropie de tejghea. Era Mihaĭ Cerchez. Cumpĕră douĕ chilograme de piroane, şi nişte merinde.

Până ce Ghiţă băcanul cântărea lucrurile cerute, în prăvălie domnea o tăcere ciudată. Mihaĭ privea rafturile, butoaele cu măsline şi peşte sărat, saciĭ cu făină şi cafea. Toate eraŭ la locurile lor, taman ca acum cinci aní, ba chiar şi o tablă de fer pe care staŭ înşirate: «*Se cumpĕră untură de peşte şi gelatină*» sta la locul eĭ in fun-

www.dacoromanica.ro

dul dugheneĭ, nimica nu s'a schimbat de la plecarea luĭ!

Societatea întreagă tăcea. par'că lovită de trăsnet.

După ce băcanul învăli şi legă marfa, întrebă: Să scriŭ la catastif?

Intrebă dênsul, nu că era prea bun saŭ că se gândea că poate noul venit are lipsă de banĭ, dar de fricâ să nu supere un personagiŭ atât de periculos: prefera maĭ bine să peardă de cât să se pue rĕŭ cu dênsul.

— Nu trebue, rĕspunse Mihaĭ: — plătesc acum. Apropiindu-se de fereastră, alese vr'o treĭ patru lese, nişte cârlige de prins peşte, şi plătind pentru marfă, spuse încet: bună seara, nene Ghiţă, şi eşi.

— Nu mĕ cunosc pe mine, zĕŭ nu mĕ cunosc, par'că cine-va mi-a lipit gura cu ceară, n'am putut'o descleşta — întrerupse tăcerea Andruşca; trebuia să-ì spun ce-va, să-l întreb cum a găsit Caterlezu nostru, dar putea să gândească căĭ daŭ să înţeleagă c'a fost osândit la puşcărie, şi nu e frumos.

www.dacoromanica.ro

— Imĭ venea ın gând să'l întreb: ce maĭ face şi cum a maĭ petrecut? spuse Baba,— dar îmĭ era frică să nu creadă, că poate vreaŭ să-ĭ amintesc vremea cât a stat închis. Orĭ-cum nu e frumos, că nimenĭ dintreĭ noĭ nu i-a spus măcar un cuvênt. Bietul om! trebue să-ĭ fie greŭ. Nu cred să maĭ fie periculos, dăcă numaĭ Spiro se va purta cum se cade.

— Maĭ vorbeştĭ de Spiro? — rosti c'un ton batjocoritor Dêra — îmĭ spunea calfa luĭ că dênsul e atât de speriat de întoarcerea luĭ Mihaĭ, că de vr'o săptămână nu poate să ia nimica în gură,

— Dar unde va trăi el? întrebă căpitan Iani pe Dêra, care ştia tot.

— Mi se pare — răspunse acela — că încă iarna trecută, după moartea mă-seĭ, Mihaĭ Cerchez a scris dascăluluĭ Iordache, cu care e puţin rudă, să caute, dacă se poate, să'ĭ închirieze vechea sa casă, în care bătrîna a murit: cred că acolo va trăi. Luĭ Spiro după ce l'a ars Mihaĭ, i-a perit

www.dacoromanica.ro

gustul s'o prefacă în cârciumă ; casa de un an stă deşartă.

— Se vorbea că Mihaĭ făcea curte feteĭ luĭ Iordache — observă Baba — nu cred că acum, după cele întâmplate, Dochiţa sa'l maĭ iea de bărbat.

— Dar cu ce va trăi el? întrebă bâcanul : — cine va vrea sa'l tocmească?

— Auḑĭ, cu ce va trăi?! — se amestecă în vorbă Dêra — se vede că d-ta, chirie Ghiţă, eştĭ noŭ aci la Caterlez! d'apoĭ se maĭ găseşte alt pescar pe împrejur de teapa luĭ Mihaĭ? Fie-care îl va primi cu bucurie, numaĭ de ar vrea să se bage sluga la vr'un Grec, ceia ce cred că nu va face-o. Maĭ mult încă, ştiŭ bine, că un om la Sulina îĭ va împrumuta atâţea banĭ de câţĭ va avea nevoe.

— Eram bun prieten cu batrîna Cerchezoae — se gândi căpitan Iani — trebue să mĕ duc maĭ înspre seară să'l vĕd pe Mihaĭ.

Compania în cafeneaua luĭ Ghiţa de la cafea simplă a trecut la cafea feartă cu

www.dacoromanica.ro

rom, pe urmă la rom sadea, şi în sfârşit Dêra scoase din tureatca cizmeĭ un joc de cărţĭ.

— Cine vrea? întrebă el, neadresându-se propriŭ ḑis la nimenĭ.

— Te ştiŭ eŭ pe tine: — cine vrea! — jura că nu's măsluite; spuse Baba.

— Ştiĭ bine că nu jur...

— Atuncĭ nu joc.

— Atâta pagubă!...

Dêra scoase atuncĭ din buzunar un pumn de gologanĭ şi'ĭ trânti pe masă.

Aşa dar, cine vrea?

— In zadar maĭ arĕţĭ baniĭ; caută pe alţiĭ, care nu te cunoaşte, să-ĭ înşelĭ; noĭ suntem destul de învĕţaţĭ de măria sa.

Dêra strânse baniĭ, înjurându-ĭ cum îĭ venea la gură că sunt fricoşĭ, însă pescariĭ şi-aŭ ţinut firea, şi cartoforul a scăpat nebătut.

Târḑiŭ, când pe cer s'arĕta luna, compania părăsi cafeneaua.

— Eram bun prieten cu bătrîna, Dum-

www.dacoromanica.ro

neţeŭ s'o erte — spuse încet căpitan Iani; mĕ reped să vĕd, ce maĭ face băiatul.

Fosta casă a luĭ Cerchez era tocmaĭ la marginea satuluĭ, dar căpitan Iani cu orĭ-ce preţ voia să maĭ mângâe puţin pe Mihaĭ; i s'a părut atât de trist.

Apropiindu-se de casă, vĕţu lumină prin fereastra din cuhnie. — Nu doarme — se gândi; poate lucrează. Dar privind prin fereastră vĕţu pe fostul puşcăriaş trântit pe o bancă, cu faţa în jos, cu mânile sub obraz; pe masă ardea lampa; sacul cu merinde se tăvălea nedesvălit.

— Bietul băiat, sufere rĕŭ; îĭ daŭ pace acum, altă dată...

Peste câte-va ţile, căpitan Iani intră în curtea luĭ Cerchez.

— Oare unde să fie? aci nu e, dincolo nu e, vorbea el trecând dintr'o odaie în alta; se caut în cuhne. El deschise uşa şi intră. In mijlocul cuhneĭ sta Mihaĭ cu mânele în buzunar, privind coşul luntreĭ pe care se gătea s'o coasă cu scânduri.

El întoarse capul, şi roşi puţin.

www.dacoromanica.ro

Căpitan Iani scoase pipa, o umplu cu tutun, o aprinse şi începu cu mare băgare de seamă a privi luntrea.

— Caiuc [1])? întrebă el în sfârşit.

— Da, rĕspunse Mihaĭ.

— Cu o catargă?

— Fără îndoeală.

— Pentru prins peşte?

— Maĭ vorbă!

— Lemnul mi se pare jilav, trebue să fie de curênd tăiat; nu se va scorogi?

— Puţin, dar ce să fac, n'am uscat.

— Cât a fost bătrîna bolnavă, veneam serile, vorbea de tine mereŭ... bună şi de treabă era femeia, Dumneḑeŭ s'o ierte!

Mihaĭ se întoarse la părete şi luĭ căpitan Iani se păru că îşĭ şterge ochiĭ cu mâneca cămăşeĭ.

— Rămâĭ sănătos, Mihaĭ! Vino şi pe la mine; serile acuma 's marĭ.

— Mulţumim.

* * *

[1]) Caiuc, un fel de luntre.

www.dacoromanica.ro

Vestea că Mihaĭ face o luntre cu totul deosebită, sgândări curiositatea Caterlezenilor ; aproape satul întreg îl visita, ca să'ĭ vaḑă vasul.

Adevĕrat, luntrea eşi de minune. Voind cu desăvîrşire să fie independent, Mihaĭ îşĭ săpă lângă casă o gheţărie, căcĭ avênd ghiaţa sa proprie putea să-şĭ transporte peştele direct la Sulina, saŭ chiar la Galaţĭ.

Caterlezeniĭ rîdeaŭ de întreprinderea sa.— Puşcăriaşul îşĭ făcu o gheţărie, par'că o să prindă miĭ de ocale !...

Veni în sfârşit primăvara, atât de mult aşteptată de pescarĭ. Prima luntre eşită în mare era a luĭ Mihaĭ. Ḑiua când s'a vĕḑut pe apă a fost prima ḑi, după cincĭ anĭ, că se simţi fericit. Luntrea luĭ, uşoară ca o pasăre, se ridică de pe val pe val şi înainta în fruntea tuturora. Vĕḑêndu'l cu capul ridicat, cu mâna pe cârmă, Caterlezeniĭ vorbeaŭ : — el par'că nicĭ n'a părăsit marea !...

Căpitan Iani, trecând pe lângă luntrea luĭ Andruşca Cosoĭ, îĭ răcni : — hola-ho, chir Ardreĭ, mi se pare că aĭ pus'o de mă-

www.dacoromanica.ro

măligă, ţi-a luat'o Cerchez pe dinainte, bagă de seamă!

Intre Iani şi Andruşca era o vrajbă veche, eĭ nu se puteaŭ suferi unul pe altul, căcĭ se socoteaŭ de toţĭ între ceĭ maĭ bunĭ pescarĭ, însă nicĭ unul dintr'ênşiĭ nu voia să fie maĭ pe jos de altul. Sosirea luĭ Mihaĭ era pentru Cosoĭ ca un cuţit în inimă; aceasta o vedea Căpitan Iani, şi acum îĭ facea ḑile fripte gelosuluĭ pescar.

— Se ḑice că luĭ Mihaĭ i-a mers foarte bine aḑĭ, a dat peste un cârd de scrumbiĭ, s'a întors cu luntrea aproape plină, e norocos băiatul, — vorbea căpitan Iani în mijlocul pescarilor la clubul lor — cafeneaua luĭ Ghiţă.

— Să-ĭ ajute Dumneḑeŭ, e băeat de treabă — rĕspunse unul — am creḑut că se va apuca de mişeliĭ: de furat cârlige, de prădat luntrele, de a scoate eterile, însă nimica ceva de soiul ăsta, ba, din contra, lucrează ca un bivol, cinstit... cum ar trebui să fie şi alţiĭ — aci cel care vorbea privi lung pe Ghiţă băcanul şi făcu cu

www.dacoromanica.ro

capul altuia. Acest Ghiță numaĭ cincĭ anĭ înainte venise la Caterlez cu niște pantofĭ rupțĭ, și acum avea cea maĭ bună cafenea-prăvalie în tot satul.

— Cum se maĭ simte Spiro acum?

— Vaĭ de dênsul, cicá o luna de ḑile n'a eșit din casă, ḑi și noapte ține ușile închise.

— L'a invețat Mihaĭ minte...

Clubul intreg rîdea; positiv, opinia Caterlezenilor era în favoarea luĭ Mihaĭ și contra luĭ Spiro.

Iubirea băiatuluĭ pentru má-sa o cunoșteaŭ toțĭ, cunoșteaŭ și causa rĕsbunăriĭ luĭ Mihaĭ.

Intr'o ḑi când Cerchez îșĭ aranja luntrea de plecare pentru Sulina, veniră la dênsul doĭ pescarĭ.

— Bună ḑiua Mihaĭ.

— Mulțumim și d-voastră.

— Plecĭ la Sulina?

— Apoĭ...

— Uĭte ce eram să te rugăm: tu pen-

www.dacoromanica.ro

tru tine tot una plecĭ, nu veĭ luà şi peştele nostru? ne jupoae Greciĭ aci... fiĭ bun.

Mihaĭ sta pe gânduri.

— N'am cântar, — le rĕspunde.

— Nu face nimica, i'al cu butoiul îl veĭ cântări la Sulina, te credem că nu ne veĭ înşela.

— N'am banĭ să vĕ plătesc, primesc odată pe lună.

— N'avem nevoe chiar acum ; maĭ luăm, cât-va timp, ce ne trebue pe datorie...

— Dacă e aşa, atuncĭ, bine!

Peste douĕ sĕptĕmânĭ maĭ veni doĭ: — Fiĭ bun — se rugaŭ — ne mănîncă fripţi Greciĭ... peştele nostru... tu aĭ ghiaţa ta....

— Bine.

Ast-fel Mihaĭ se făcu mijlocitor pentru ceĭ patru pescarĭ.

Anul viitor el potrivi gheţăria maĭ mare, aşa că putea să încarce peşte berechet.

*
* *

Intr'o dimineaţă cine-va batu la uşa luĭ Spiro.

www.dacoromanica.ro

— Cine e acolo?

— Eŭ, deschide, chir Spiro.

Spiro nu i-a cunoscut glasul, nu'l auḑise de cincĭ anĭ, Când l'a zărit la uşă, a înlemnit, făcêndu-se galben ca ceara.

— Poftim în casă, poftim — încălcea el — bucuros că te văd... şeḑĭ...

— Mulţumim, n'am când prea şedea, am venit să'ţĭ plătesc o parte din vechea datorie...

— Acum m'am dus! m'am dus! mĕ gâtue saŭ mĕ spintecă hoţomanul şi nu e nimenĭ acasă — gândea Grecul, începênd a tremura ca o vargă.

Mihaĭ scoase o pungă de piele, numĕră o sută cincĭ-ḑecĭ de leĭ şi spuse: — te rog, chir Spiro, să-mĭ daĭ o ţidulă c'aĭ primit în contul celor 300 de francĭ despăgubire 150 de leĭ.

Grecul i-a făcut pe plac.

— Acum bună ḑiua, chir Spiro.

— Du-te sănătos.

— Să-mĭ spue cine-va că nu'ĭ nebun hoţomanul, îl stupesc drept în ochĭ, — po-

www.dacoromanica.ro

vestea Spiro la cafeneaua Grecilor, soţia care i-a jucat'o Cerchez-palicari.

In curênd după întâmplarea cu Spiro dascălul Iordachi lucra la nişte cercurĭ. Intr'un sat ca Coterlezu, cine nu e pescar saŭ meseriaş moare de foame; asta făcea pe Iordachi cu toate bătrîneţile să nu părăsească lucrul. Dascălul se pusese să maĭ rĕsufle puţin, când de odată vĕḑu pe Mihaĭ că se apropie de dênsul.

— Greŭ e de lucrat, moş Iordachi, la vêrsta dumitale — spuse el aşeḑându-se lângă bătrîn pe nişte strugenĭ.

— Greŭ, fiule, dar ce e de făcut? fiecare om trebue cu sudoarea munceĭ sale să-şĭ câştige pânea ḑilnică. Greŭ e lucrul meŭ, nu e vorbă, dar se găseşte şi maĭ greŭ, măcar că se află şi mult maĭ uşor.

Mihaĭ tăcea şi bătrînul începu din noŭ a ciopli nuelele, puind pe nas nişte ochelarĭ rotunḑĭ de alamă.

— Ciudat lucru! urmă bătrînul; pădurea se scumpeşte şi cercurile scad la preţ; eŭ socot, că asta e din pricină că pădurile

www.dacoromanica.ro

de pe împrejur s'aŭ tăiat, şi nuelile pentru cercurĭ s'aduc de departe. Asta e o nedreptate, căcĭ trebue bieţiĭ oamenĭ sà-şĭ câştige bucăţica de pâne.

— Mĕ duc să maĭ vĕd ce face mama Casandra — ḑise Mihaĭ; astă-ḑĭ la mine e sĕrbătoare.

— Bine, bine, spuse moş Iordache: — baba mea a fi bucuroasă să te vaḑà, adicà pe atât pe cât este bucuroasă sà vaḑà pe orĭ-şi-cine. Asta nu e în lauda eĭ; dar dênsa are patima de a vorbi mult măcar cu orĭ-şi cine, ş'apoĭ spune mereŭ că vorba multă sărăcia omuluĭ şi pe dênsa o osteneşte. Dar în zadar ţi le spuĭ toate astea, ştiĭ maĭ bine de cât orĭ şi cine că ea te iubeşte, măcar că aş spune că în deobşte...

— Apoĭ, dacà e aşa, atuncĭ încerc să mĕ duc — spuse Mihaĭ riḑênd, şi intră în casă.

— Bună ḑiua, mamă Casandră; cum o maĭ ducĭ? întrebă Mihaĭ, aşeḑêndu-se pe o laviţă lângă bătrînă.

— Binişor, mulţumesc luĭ Dumneḑeŭ, dar tu ce maĭ facĭ?

www.dacoromanica.ro

— V'am adus, mamà Casandră, un coș cu racĭ... l'am pus după ușă în tinda...

— Bine aĭ făcut, bogdaproste, tu aĭ fost bun bàiat, dar cred că racii n'aŭ să se sperie de mine, poțĭ sà'ĭ aducĭ și aci.

Baba rîdea.

Mihaĭ rîse și el, și aduse racii.

— De ce rîdeți? — întrebă Dochița, fiica bătrînuluĭ și a babeĭ, eșind din altă odae: — spuneți-mĭ și mie.

— A! Ia nu maĭ ști toate, că îmbătrînești curând.

— De unde racĭ? se prefăcu fata cà nu știe de unde s'aŭ luat racii; — am să vi-ĭ fierb pentru masă.

Pe Mihaĭ nimenĭ nu l'a poftit sà stea la masă, însă el rĕmase ca înainte.

— Da, da — spuse moș Iordachi, intrând pe ușa: — mi s'a părut mie că în coș se mișcaŭ racii, dar nu eram sigur măcar că eĭ foșneaŭ atât de tare, în cât puteaĭ să jurĭ că sunt racĭ. Insă dacă m'ar fi întrebat: de unde știŭ că sunt racĭ, atuncĭ...

— Destul, destul, Iordachi, îl întrerupse

www.dacoromanica.ro

mama Casandra: dă omuluĭ măcar să răsufle, nu începe a bate capul cu vorbă multă, spune drept că vĕdușĭ că în coș sunt racĭ, și sfîrșește.

— Dar eŭ nu ĭ-am vĕdut; bănuiam numaĭ, adicătea știam, măcar că a ști...

Mama Casandra disperată da din mânĭ și eși în altă odae, pe când bătrînul dascăl urmă a face reflecțiunĭ despre nenorocițiĭ racĭ.

Mihaĭ pufnea de rîs. El toate le erta vorbărețuluĭ bătrîn, câcĭ nu uĭta pe cela care venea la un nenorocit arestant, măcar că drumul de la Coterlez la Tulcea era lung și obositor. El ținea minte de la cine acel arestant primea scrisorĭ îmbucurătoare, și în ḑilele de sĕrbătorĭ ceva maĭ bunicel de mâncare.

— Foarte gustoșĭ racĭ... foarte gustoș! ḑicea bătrînul la masă! — nicĭ n'am gândit, Mihaĭ, că poțĭ s'aducĭ așa de bunĭ racĭ! Iar am spus o neghiobie! Am vrut numaĭ să ḑic că n'am gândit că tu, Mihaĭ, poțĭ aduce atâț de bunĭ racĭ... mi se pare că e

www.dacoromanica.ro

tot aceiaşĭ? orĭ cum ar fi însă, dar pre legea mea raciĭ tèĭ nu's maĭ puţin gustoşĭ de cât varza de erĭ...

— Varza! şopti Dochiţa zîmbind; dar se poate aseměna varza cu raciĭ?

— Adevèrat, nu se prea poate aseměna, dar dacă vom căuta bine toate se pot aseměna, bunioară...

Maĭ nainte bătrînul nu maĭ urmà cu vorba, căcĭ începu serios a se ocupa cu raciĭ.

Daodată toţĭ începură a rîde.

— Bine, bine, rîdeţĭ, ḑise el, ştiŭ ca n'aveţĭ de ce face haz, măcar că îmĭ place când věd rîḑênd, însă de asta dată cred că n'aveţĭ pentru ce, dar poate că aveţĭ, însă eŭ n'am luat seama, în cât...

Dochiţa i-a maĭ pus pe farfuric vr'o câţĭ-va racĭ, în cât bătrînul curma din noŭ vorba·

— Mihaĭ, începu el apoĭ isprăvind raciĭ, tu n'aĭ putea să fierbĭ ast-fel raciĭ; ar trebui să te însorĭ. Ḑilele astea spuseĭ Dochiţeĭ... eĭ, ce? n'am spus nimica de rĕŭ! se poate că n'ar fi trebuit să vorbesc cu

www.dacoromanica.ro

dênsa despre căsătoria cu Mihaĭ, dar când veḑĭ...

— Destul, Iordachi, aĭ pierdut şi ruşinea, l'a întrerupt pe bătrîn mama Casandra; lasă în pace pe Mihaĭ, nu şade bine să glumeştĭ cu asemenea lucrurĭ.

Dochiţa, roşie ca şi racii de pe masă, repede se sculă şi alergă la dulap, căuta ce-va şi nu putea găsi.

— Ce, a fugit învârtita? întrebă bătrînul, — mi se pare că n'o cauţĭ bine. Bravo învârtită, asta e învârtită, n'aĭ ce-ĭ găsi, nicĭ un cusur! adăogă el când fata se întoarse cu învârtita. — Am vrut numaĭ să spuĭ luĭ Mihaĭ, că proastă mâncare ese când o gătesc bărbaţiĭ, adicătea tot e mâncare, şi eŭ în tinereţele mele gaţeem bucate.

După masă mama Casandra se puse să împletească la ciorap, pe când moş Iordachi la fereastră pe lăvicioară fuma pipa.

Dochiţa şi Mihaĭ s'aŭ aşeḑat împreună pe treapta de jos a scăreĭ şi începură a-şĭ

www.dacoromanica.ro

aminti despre timpul acela, când încă umblaŭ la şcoală.

— Nicĭ odată p'atuncĭ n'aş fi creḑut că voĭ fi acolo unde am fost, şi voĭ ajunge acela ce sunt.

— Nenorocirea poate să dea peste fiecare...

— Aşa e, dar aci într'o ḑi mi-am perdut minţile, şi acum nu maĭ am trecere...

Bucăţica de pâne mi-o pot câştiga, dar pe mine în tot-d'auna mĕ vor privi ca pe un puşcăriaş...

N'am făcut bine că m'am întors îndărăt unde toţĭ ştiŭ c'am fost în puşcărie, şi unde toţĭ mĕ despreţuesc.

— Nimenĭ nu te despreţueşte — rĕspunse Dochiţa — îţĭ închipueştĭ numaĭ.

— Oare, Dochiţo, nu fac rĕŭ că vin poate c'am des pe la dumneavoastră? mi-e teamă că luĭ moş Iordachi să nu-ĭ ḑică cine-va ce-va că primeşte în casă pe un puşcăriaş.

— Puţin îl cunoştĭ pe tata, dacă ḑicĭ aşa.

www.dacoromanica.ro

Din ḑioa aceia însă, Mihaĭ începu a veni maĭ rar pe la moş Iordachi.

* * *

A trecut toamna şi earna. Intr'o zi de Martie Mihaĭ stătea afară în curte, sprijinindu-se de zăplaz şi privind marea.

Era o sĕrbătoare. El ştia că astăḑĭ tot satul e strâns lângă primărie, căcĭ e vorba de alegerea ajutoruluĭ de primar. Inainte, când încă cu dânsul nu se întâmplase nenorocirea luĭ, şi el mergea şi se amesteca în asemenea lucrurĭ; dar acum? Acum mânjit, trebue să stea acasà, ca să nu se facă de rîsul copiilor.

— Heĭ, Mihaĭ!

Era glasul unuia din pescariĭ care îĭ aducea peştele de vênḑare.

— De ce n'aĭ fost la Primărie?

— Aveam treabă...

— N'aĭ auḑit vrea să ḑică despre...

— Despre ce?

www.dacoromanica.ro

Pentru Mihaĭ toate noutăţile eraŭ de o potrivă: noutate bună nu era.

— N'aĭ auḑit pe cine aŭ ales ajutor de primar?

— Nu. Poate că aŭ ales pe Spiro? Dar pe cine aŭ ales? întrebă el posomorât.

— Pe dumneata — rĕspunse acela — şi încă toţĭ într'un glas.

După un ceas căpitan Iani se opri lânga casa luĭ Mihaĭ. El voea să treaca deja în cuhne, dar se rĕsgândi şi privi înăuntru pe fereastră, şi vĕḑu pe fostul puşcăriaş trântit pe bancă cu faţa în jos şi cu mâĭnele sub obraz, ca şi atuncĭ... la sosirea luĭ...

— Să-ĭ daŭ pace acum, altă dată — se gândi căpitan Iani şi plecă acasá.

* * *

Intr'o ḑi de vară căpitan Iani se întorcea de la cumetrie şi trecea pe lângă o căsuţă de curând făcută.

— Bună dimineaţa, ce maĭ facĭ Dochiţă? întreba el pe o tinĕră femee care sta la

www.dacoromanica.ro

fereastră privind marea, — ar trebui bărbăţelul să-ţi sosească?

— Eată intră în «gură» caiucul nostru, Mihaĭ, numaĭ de cât va fi acasă...

www.dacoromanica.ro

DESPARȚIREA

Amintirĭ din copilăria prietenuluĭ mieŭ

Des de dimineaţă în ograda şi in casa părinteluĭ Grigore, diaconul satuluĭ Păuleştiĭ, era o mişcare şi o alergare nepomenită. Toţĭ, de la mic până la mare, nu-şĭ vedeaŭ capul de trebĭ. Astă-ḑĭ se hotărâse Sfinţia sa să plece la Chişinăŭ sa-şĭ ducă băiatul la şcoală.

— Şi ce ţi-a venit în gând Sfinţieĭ-tale, ḑicea mama Nastasia diaconiţa, să te ducĭ tocmaĭ aḑi ? Nimica nu-ĭ gata, copilul n'are nicĭ cioboate măcar în picioare, cămăşuicĭ are numaĭ vr'o treĭ, şi pâne n'am facut

www.dacoromanica.ro

sĕptĕmăna aceasta. Biata mamă! Ĭĭ era jale și milă de pornirea copiluluĭ. Cum? Să nu-l vadă o ḑi douĕ, o sĕptĕmână, o lună! Dar este cu putință? Ea care nu'l lăsa din ochĭ și când nu'l vedea, se temea să nu fi pățit cine știe ce! Și acum să'l bage la învĕțătura! «Doamne,, gândea ea, să fie părintele învĕțat nu mi-ar parea rĕŭ, dar așa, Sfințiasa nicĭ n'a vĕḑut seminarul în ochĭ și poftim, vrea să facă din Dumitru popă cărturar. Par'că aceia's maĭ bunĭ! Se poate să te facĭ popă și fără să înveți mult la ciaslov, numaĭ glas trebue».

— Diaconiț'o, rĕspunse părintele Grigore, nu spune prostiĭ, și cată-ți de treabă, voesc să fie băiatul preot, m'am hotărât și destul.

Ce putea sŭ maĭ spue mama Nastasia? Ea numaĭ înghițea lacrimile și lucra, lucra de-ĭ curgeaŭ sudorile.

Puținĭ preoți de aceștia sunt acuma pe la noĭ, găsești doĭ treĭ bătrînĭ carĭ așteaptă moartea cu nerăbdare. Ce știŭ, știŭ de la părinți carĭ și eĭ nu știaŭ de cât ceaslovul

www.dacoromanica.ro

și psaltiria. Poporul iubea pe acești preoți cari purtaŭ ca și dênsul sarcina sărăcieĭ și nu se deosibeaŭ de dênsul mai prin nimica. Și preoții săracĭ nu desprețuesc pe poporenĭ și nu-ĭ socot numaĭ ca pe niște mușteriĭ. Cu minți sunt preoții ceĭ vechĭ și buni la inimă, gata sa ajute pe cel nenorocit cu ce pot; eĭ eraŭ tot odată și ceĭ maĭ buni gospodarĭ din sat, fiind din ceĭ maĭ harnicĭ. Acuma nu maĭ veḑĭ pe preot ținênd coarnele plugului câtu-ĭ hăul! Acum țăraniĭ desprețuesc pe popiĭ bogoslovĭ, cum se chiamă pe la noĭ ceĭ ce aŭ făcut seminarul, și carĭ nicĭ a vorbi cu norodul nu maĭ știŭ, atâta s'aŭ rusit de tare.

Cu toată ura ce aŭ preoții ceĭ vechĭ în potriva învățăturei, privilegiile bogoslovilor sunt așa de marĭ în cât eĭ cu vrute cu nevrute își daŭ copiiĭ la școală ca să-ĭ pue în stare a căpĕta și eĭ vre un prihod maĭ mare și maĭ mănos. Ce-ĭ de făcut? Suferințele te scot de la o vreme din răbdare. Tot de această părere era și bătrînul Gri-

www.dacoromanica.ro

gore, când voia să împuțineze spiniĭ din drumul fiuluĭ sĕŭ.

— Diaconițo gata-ĭ tot? întrebă Sfințiea-sa.

— Gata, rĕspunse ea din pod, hodorogind prin niște străchiniĭ și ulcioare.

— Să mâncăm și la drum, că ḑiua trece soarele n'așteaptă, ḑise părintele.

Era pe la patru ceasurĭ dimineața, soarele numaĭ ce se arătase la marginea ceruluĭ, razele luĭ încă slabe, abia încălḑeaŭ pământul și băteaŭ drept în geamul lângă care dormea Dumitru viitorul bogoslov, acuma însă un băețel mic și slăbuț, de vr'o șeapte anĭ.

Ușa odaeĭ în care dormea el se deschise încetișor și se arătă diaconița, femee micà și sbârcită la față, dar cu niște ochĭ așa de blânḑĭ că-ți făceaŭ bine când o priveaĭ. Se apropie încet de patul în care dormea dus copilul; îĭ era milă să-l scoale, îl privea și nu se îndura să-ĭ strice somnul.

Dragul mameĭ, șoptea ea, unde-aĭ să maĭ fiĭ mâne!

www.dacoromanica.ro

Eĭ care numaĭ odată fusese la Chișinăŭ, i se părea că a trăi acolo este maĭ rĕŭ de cât în Iad.

— Dar trebue, urmă ea, părintele se supără.

Apoĭ încet încet a pus mâna pe burnuzul vechiŭ cu care era învelit băiatul și i-a ḑis:

— Scoală Mitișor, scoală drăguță, aḑĭ te ducĭ cu tată-tĕŭ la școală.

Vorbea, dar lacrimile ĭĭ curgeaŭ șuroiŭ din ochĭ pe fața-ĭ slabă și căḑeaŭ jos. Copilul îndată a ridicat capul de pe perină uĭtându-se cu mirare la mă-sa care nu'l sculă nicĭ o dată așa de devreme.

— Ce vreĭ mămuță? întrebă el alintindu-se, de ce plângĭ?

Mama Nastasia nu rĕspunse nimica căcĭ simțea că de ar fi cercat să spue un cuvênt ar fi început a-l boci ca pe un mort, și numaĭ ĭĭ dădŭ haĭnele cele de sĕrbătoare, o cămașă curată, și ese repede din odae. Peste vr'un sfert de ceas se adunară cu toțiĭ într'un iatac în care de obiceiŭ mân-

www.dacoromanica.ro

caŭ. Nimenĭ nu vorbea. Douĕ fete marĭ, surorile luĭ Dumitru, plângeaŭ ca şi mama Nastasia, Părintele Grigore vĕdênd asemenea nelegiuire, căcĭ nu-ĭ plăcea să vaḑă femeĭ plîngând, era mînios de crăpa fierea într'însul.

— Nu vi'ĭ pĕcat de ḑiua de aḑĭ să mînieţĭ pe Dumneḑeŭ, de ce plângeţĭ, vĕ întreb eŭ.

Nicĭ unà nu-ĭ rĕspunse ci-şĭ plecară maĭ tare capetele ca să-şĭ ascundă lacrimile. Aşeḑându-se la masă, părintele ḑise.

— Dumitre, mănâncă bine că drumul e lung, şi tocmaĭ diseară ajungem la târg, iar pe drum să nu-mĭ cerĭ de mâncat.

Vorbi ast-fel numaĭ ca să nu tacă, pare că îl rodea şi pe dênsul ce-va la inimă şi ochiĭ îl usturaŭ, iĭ venea şi luĭ să plângă.

Mămăliga rĕmase neatinsă, numaĭ băiatul mânca cu poftă ca un copil de şeapte anĭ. Ceĭ-l'alţĭ s'aŭ sculat de la masă cum s'aŭ şi pus.

— Marioară aĭ dat la iapă grăunţe? întrebă diaconul pe fată-sa cea maĭ mare.

www.dacoromanica.ro

— Cum nu, tată, rĕspunse ea.

Lânga poartă statea murga înhamată şi mâhnită că o prinsese din herghelie, batea pământul cu ciudă, apărîndu-se de muşte.

Hamurile de pe dênsa eraŭ prea marĭ, nepotrivite, hlobele şi caruţa s'ar fi potrivit unuĭ cal maĭ mare şi maĭ voinic de cât biată iapă. Totul şi hamurile şi căruţa şi iapa, arăta o stare nu prea bună pentru coşcogea diacon, căcĭ în sat nu era preot. Dar sărăcia are legile eĭ din carĭ nu poţĭ eşi uşor.

Părintele se mulţumea şi cu murga şi cu «braşoveanca» sa, aşa numea el căruţa. Ce era să facă?

Soarele se ridicase pe cer de o palmă de la orizont, lumina 'şĭ încălţea cu toata putera pământul. Doĭ cânĭ slabĭ ca vaĭ de dênşiĭ cătaŭ chiar de pe atuncĭ umbra. Diaconul cu un potcap ros în cap, îmbrăcat într'o rasă de satin, care din neagră se făcuse roşcată-verde, (căcĭ ţece anĭ o purtase fratele părinteluĭ, popă la Cetatea-Albă şi acuma de vr'o cincĭ anĭ intrase în

www.dacoromanica.ro

stăpânirea diaconului) cu un baston lung în mână eși din casă și se îndreptă spre căruță. Stătu puțin pe gânduri apoi vîrî bastonul cu băgare de seamă adênc în fînul care umplea căruța, îndreptă hamurile pe murgă apoi luând hățurile în mână se așeză în căruță făcênd loc și lui Dumitru lângă dênsul.

Era cald și frumos, paserile în grădina de după casă cântaŭ vesel, numaĭ în inimă simțea bietul diacon tot deșert și răceală. Trecu ca vr'un sfert de ceas și femeile tot nu eșeaŭ din casă. Părintele Grigore perdu răbdarea.

— Doamne, doamne, șoptea el, ce păcate! Numaĭ cu muieri să n'aĭ treburĭ, că te scot din sărite. Ce dracul, Doamne eartă-mĕ, fac ele acolo?

Ḍicênd aceste cuvinte se scoborî binișor din căruță, se îndreptă spre casa și intră în odae.

— Pentru Dumneḍeŭ, Nastasieo, ce facĭ tu cu mine, ce, vreĭ să înserez pe drum

www.dacoromanica.ro

și să mĕ despoe la *Izvoare* [1])? Ce vĕ codiți atâta? Ce îl bociți, că nu e mort, de Crăciun va veni acasă. Pare că oamenii nu mai daŭ copiii la școală, doar nu se duce la muscalĭ [2]).

Vorbele diaconuluĭ mai deșteptară pe cele treĭ femeĭ și pe băiat, carĭ se țineaŭ coprinșĭ și se boceaŭ cu toțiĭ. L'aŭ mai sărutat pe baiat fie-care de câte douĕ-treĭ orĭ, s'aŭ mai bocit cât-va femeile; dar apoĭ mama Nastasia a scos dintr'o ladă un săculeț de catifea roșie pe care era cusut cu ibrișim o cruce, și în care se afla o fărămătură din lemnul cruceĭ pe care răstigniseră pe Hristos și un bețișor dintr'un copac de maslin, care creștea (după spusa unuĭ çălugar de la care o cumpĕrase) tocmai lângă crucea pe care aŭ pus pe Hristos. Mama Nastasia sărută cu evlavie aceste sfinte moaște și le atârnă de gâtul luĭ Dumitru ca să-l

[1]) *Izvoarele* este un loc lângă Chișinăŭ, cu nume nu prea bun, acolo s'aŭ făcut mai multe omoruri și prădăciuni.

[2]) *A se duce la muscali* înseamnă pe la noĭ a se duce fără a mai veni îndărăt.

www.dacoromanica.ro

ferească de deochĭ şi de boale. Apoĭ i-a vîrît pe furiş de părintele în mână 10 capeĭce de argint şi aŭ eşit cu toţiĭ din iatac.

Părintele s'a pus ca şi înainte în căruţă, lângă dênsul fiu-su, dinaintea lor desagiĭ cu mâncare şi un ulcior mare cu vin roşu, pe care'l ducea ca dar rudeĭ sale, posluşnicul rectoruluĭ. La această rudă îĭ era nădejdea ducând băiatul la seminar.

L'aŭ sărutat pe copil încă odată surorile şi mama şi căruţa a plecat scârţâind încetişor, căcĭ roata cea stângă nu era prea bine unsă cu dohot.

— Drum bun, să viĭ sănatos înapoĭ, să-mĭ aducĭ un arşin de cordea, se auţi în urma căruţăĭ.

— Bine, bine să nu scăpaţĭ porciĭ în ţarină, respunse părintele şi trăsura hurui maĭ departe.

Iacă dădură şi peste pod care era foarte bine cunoscut luĭ Dumitru, căcĭ seara nicĭ un băiat din sat nu îndrăznea să'l treacă, *nu era curat.* Iată că aŭ apucat pe drum

www.dacoromanica.ro

la deal printre livedile de pruni. Era toamna și prunele se arătaŭ prin frundișul copacilor cu ceața lor brumărie.

— Ce prune bune, gândea copilul, care nu era trist că plecă la școală, neștiind nici dulceața nici amărăciunea carței.

— Dar cine se va duce diseară înaintea vitelor, întrebă el pe tată-su.

— Diaconul nu sĕspunse nimica, se gândea numaĭ ce era să facă dacă nu vor primi copilul ca bursier [1]) adică fară plată. Din ce va plăti el? Mărioară e fată mare, Gafița o ajunge, mâne poĭmâne 's de măritat. Și de ce se gândea la sărăcie, de ce se mâhnea.

O vacă, doĭ juncanĭ niște porcĭ și murga, iată toată averea luĭ. Pământ n'avea fiindcă în sat nu era biserică, chiar de ar fi fost tot nu s'ar fi folosit, căcĭ era cum se dice la noĭ, *diacon za statom*, adică fara

1) Seminarul înainte de 1868 se numea «bursă», căcĭ băeții și trăeaŭ și învățaŭ într'ênsul. Ca bursierĭ se primeaŭ copiiĭ văduvelor de preoți și de diaconĭ, de dascălĭ și de pălămarĭ. Ceĭ-l'alți plăteaŭ.

www.dacoromanica.ro

de prihod și afară de *nadel*, din pământul bisericesc. Prihodul din Păuleștĭ era alăturat cu cel din *Nișcanĭ*. Duminicele și sĕrbătorile ajuta popeĭ de acolo la slujbă pentru ca să capete și el câte un colac, 10 saŭ 20 de capeice și vr'o treĭ patru lumânările de ceară.

Maĭ de demult nu era așa. La Păuleștĭ era biserică și preot. Biserica avea pământul eĭ pe care îl împărțea *pricitul*, clerul adică, dar după ce a murit Dinu și a luat moșia un Armean, biserica a ajuns într'o stare așa de frumoasă că a trebuit să o dărâme, doar nu s'ar întâmpla vre o primejdie. Așa că a rĕmas părintele diacon și fără biserică și fără pământ, căcĭ Armeanul a luat pământul bisericesc, nevoind să ḑidească altă biserică.

Alt prihod n'a putut sĕrmanul să capete, nu era cărturar mare și rușește nicĭ a scri nicĭ a citi nu știa. Invĕțase cu mare nevoe a se iscăli rușește și aceea destul de prost.

A rĕmas *za șlatom* ca un rac pe mal.

www.dacoromanica.ro

La toate acestea se gândea Sfinția sa și oftă din adâncul inimeĭ.

La deal murga nu maĭ putea, nu era vêrtoasa. Diaconul s'a coborât din căruță, lasând numaĭ pe băiat. Dealul Nișcanilor iĭ mare și până la vêrf murga și stăpânul găfueaŭ rĕŭ.

S'aŭ coborât în vale și trecură pe lângă iazul satuluĭ, un iaz mare și plin de pește și de racĭ, dar peștele și raciĭ eraŭ boerești. Dumitru legănat de hurducăturile trasureĭ adormise. Lângă iaz era o fântinioară la care a stat diaconul să-și adape iapa; copilul s'a treḑit și se uĭtă cu mirare la iaz. Acolea îl muşcase de picior un rac mare maĭ deunăḑĭ, și cât se bucurase când a izbutit de la apucat și l'a trântit pe mal: nicĭ unul din ceĭ-l'alțĭ băeți nu maĭ prinsese asemenea rac mare! Băiatul îșĭ aducea aminte cu plăcere de toate întâmplările trecute și zâmbea de i se întindea gura până la urechĭ.

— Ce râḑĭ, Dumitriță, îl întrebă tată-su.

— De rac, tătuță, de racul, care m'a-

www.dacoromanica.ro

pucase de picior; dar și eŭ l'am apucat pe dênsul... Mare mai era.

Murga băuse destul, îșĭ mai venise în fire o leacă și călĕtoriĭ noștri plecară din noŭ. Pe la treĭ după ameadĭ ajunseră la o cârciumă unde diaconul poposea de obiceiŭ. Murga știa și hanul și șopronul și trase dinaintea ușeĭ. Sub șopron pe prispă ședeaŭ vr'o treĭ patru drumeți așteptând se mai treacă căldura. In umbra caseĭ eraŭ trase vr'o douĕ căruți și un car. Caiĭ se apăraŭ de muște și boiĭ clătinaŭ greoiŭ din cap, căcĭ mușchile li se vîraŭ drept în ochĭ. Diaconul s'a dat din căruță, a ḑis bună ḑiua și a pus un braț de fîn dinaintea iepeĭ.

Dumitru se uită cu bucurie cum mânca murga.

— Dă-te din căruța, voĭnice, ci șeḑĭ pare că aĭ prins rădăcină — îĭ ḑise tată-su.

Baiatuluĭ i s'a părut că prea aspru a ḑis tată-su aceste cuvinte, și și-a adus aminte îndată de mă-sa care nicĭ odata nu-ĭ

www.dacoromanica.ro

verbea așa de răstit și i s'a făcut așa de jale în cât a început a plânge încetișor.

— Tată mi-ĭ dor de mămuța, haidem acasă înapoĭ.

— Tronc Mărico, așa îmĭ eștĭ? Brava flăcăŭ, n'am ce ḑice, rĕspunse acum cu blândețe diaconul, dar cine-mĭ spunea că vrea să meargă la școală, vrea să fie preot blagocin ca să-ĭ ajute tateĭ? Acuma plângĭ, rușine, asta n'o maĭ spun a casă la mămuță-ta, că te rîde.

Maĭ mult de cât de strigoĭ și de stafiĭ se temea copilul de *rîs*, să nu fie de rîs. Era ceva de mirat de unde atâta ambiție într'un copil așa de mic. Auḑind că-l vor rîde acasă, copilul a tăcut, dar jalea și dorul după mamă și după surorĭ, după livadă și după jucăriĭ era așa de mare că-ĭ curgea lacrimile șiroae din ochĭ, îl durea inima, și cu mare greutate se ținea să nu plângă cu glas. Stătea lângă căruță și privea fără să văḑă. Diaconul, după ce a tras un singeap de rachiŭ din cârciumă, a scos din

www.dacoromanica.ro

desagĭ o azimă, a rupt'o şi a dat şi băiatuluĭ o bucată.

— Nu mi-ĭ a mânca, tătuţă, rĕspunse el. Aĭ ḑis să mănânc bine acasă că lă drum nu-mĭ daĭ.

— D'apoĭ de mâncat nu-ţĭ daŭ, rĕspunse părintele Grigori, dar o bucăţică de azimă nu vrea să ḑică «de mâncat».

Pe la orele patru, după ce soarele îşĭ pierdu puterea, diaconul puse iară-şĭ murga în globe şi călătoriĭ purceseră înainte.

Lângă o fântână în apropierea oraşuluĭ adăpă încă o dată iapa. De aicĭ se auḑea un zgomot mare, necunoscut copiluluĭ; zgomotul unuĭ oraş mare. Copilul cu mirare ascultă şi privea. Nicĭ o-dată nu vĕḑuse aşa de mulţĭ muscalĭ. Pe lângă căruţă trecea un batalion de soldaţĭ şi colbul ridicat de picioarele lor se punea în păturĭ groase pe haĭnele sătenilor noştrĭĭ. Care încărcate cu lemne şi cu piatră se întâlneaŭ în tot lungul drumuluĭ până la un podeţ unde eraŭ grămădite poate vr'o treĭ-ḑecĭ de care şi de căruţe. Inaintea podeţuluĭ era un lac mare

www.dacoromanica.ro

de apă murdară prin care trebuea să trecĭ ca să daĭ pe pod. In mijlocul acesteĭ mărĭ glodoase era noroit un car înjugat cu o pereche de juncanĭ tinerĭ. Omul cu carul alerga când înt'o parte când într'alta a caruluĭ, stătea puțin și apoĭ începea a bate boulenii peste urechĭ și peste cap ca să-ĭ silească. Dobitoacele se opinteaŭ de le intraŭ picioarele adânc în glod, dar în zadar carul stătea neclintit pe loc. Țĕranul nu maĭ știa ce să facă și căta în sus.

Diaconul nu putea să treacă, s'a oprit cu căruța la o parte și s'a coborât.

— Creștinilor, ḑice el către țĕranii ceĭ-l'alțĭ carĭ stătea și priveaŭ ca la comedie, ce căscațĭ gurele, la ce vĕ uitațĭ, nu vedețĭ că omul s'a înglodat și maĭ tare, ce nu-ĭ dațĭ ajutor? Rușine.

Mulțime de oamenĭ s'aŭ repeḑit și douĕḑecĭ de mânĭ vêrtoase aŭ ridicat carul maĭ pe sus, și l'aŭ scos din glod.

— Bogdaproste, părinte, ḑicea țĕranul, să-țĭ erte Dumneḑeŭ pĕcatele.

S'aŭ maĭ înglodat vr'o treĭ care dar după

www.dacoromanica.ro

un sfert de ceas de lucru a trecut și diaconul peste pod la uscat.

De acolo se începe chiar orașul, adică mahalaoa bulgărească, căcĭ trăesc tot gradinarĭ de pe valea Biculuĭ. Ulița era pavată cu prund și foarte rĕŭ. La toate acestea privea băiatul cu o mirare nespusă. Dar era prea mult de o dată pentru dênsul, numaĭ în poveștĭ auḑise despre asemenea lucrurĭ.

— Tată întrebă el când ajungem la târg?

— Am ajuns, acesta-ĭ târgul, rĕspunse diaconul. Băiatul se tot uita dar nu vedea târgul: vedea case, trăsurĭ, oamenĭ, cocoane, dar tarabe cu pâne și cu pește uscat ca la Călărașĭ, unde fusese cu tata-su odată, tot nu vedea.

— Asta-ĭ târgul? nu-mĭ place șoptea el.

Era pe la șeapte seara, când părintele Grigori ajunse la un han maĭ eftior la care stătea de obiceiŭ la gazdă, când venea la Chișinăŭ.

In odae n'a putut dormi diaconul de căldură și de ploșniță, Dumitru însă a ador-

www.dacoromanica.ro

mit bine; de la o vreme a eșit părintele Grigore și s'a culcat în căruță.

Când stelele pierduseră lumina și luceafarul era cât pe ce să se facă nevĕḑut, părintele Grigore a sărit din căruță, i s'a părut târziŭ.

La han dormeaŭ toți, s'auḑeaŭ încă păḑitoriĭ de noapte, dar căruțile începuseră a umbla pe uliță. Trîmbița de la Ober-Vaht a sunat, semn ca să știe orășeniĭ că s'a început ḑiua. Era prea dimineață și de aceea maĭ lăsă pe băiat să doarmă și merse de se spălă la fântâna din ogradă, se maĭ șterse de colb și apoĭ așteptă cu ne răbdare să se lumineze bine. In curând se scoborî un cocoș din pătul și vr'o treĭ găinĭ și se sculă și hangiul. Se făcuse ḑiuă și părintele merse să deștepte și pe Dumitru.

— Scoală, și haidem să bem ceaiŭ, ḑise el copiluluĭ când intră în odae, dar acesta se freca la ochĭ.

— Ce, nu dormeaĭ?

— Nu, tată, mi-ĭ dor de acasă, rĕspunse băiatul. Diaconuluĭ ĭĭ era milă de copil și

www.dacoromanica.ro

chiar se și cam îngrijea, dar ce erea de făcut, la anul poate să nu fie locuri.

Ajută copiluluĭ să se îmbrace și băgă de seamă că era foarte palid, diaconul și maĭ tare s'a speriat.

— Dar ce-ți este, micuțule? te doare ce-va?

— Nu, fu tristul răspuns, mi-e dor de acasă.

— Comedie și aceasta! La anul poate să nu fie nicĭ un loc slobod. Nu-ĭ nimica, haĭ să bem ceaiŭ.

Ceĭnăria nu era departe, intrară și cerură o pereche de ceaiurĭ. In fie-care ceĭnărie este câte o mașină, adică organ. La cele dintâiŭ sunete ale mașineĭ, băiatul a tresărit și s'a uĭtat rîdând la diacon:

— Ce-ĭ aceasta, tată, cine cântă, țiganiĭ?

— Bea ceaiŭ, bea, lasă că-ĭ ști când aĭ fi maĭ mare, răspunse diaconul.

Mesele eraŭ înconjurate de lecrătoriĭ carĭ beaŭ ceaiŭ și mâncaŭ câte o bucată de pâne.

www.dacoromanica.ro

— De ce-s așa de albĭ oamenii aceștia, tată, întrebă băiatul,

— Is pietrarĭ, drăguță, carĭ fac case, rĕspunse diaconul.

— Pietrarĭ, fac case; la noĭ nu sunt pietrarĭ...

— Dar bea ceaiŭ, bea, că-ĭ vreme de plecat.

Băiatul bĕu, dar se tot uĭtă la lucrătorĭ. După ce gătiră, plăti părintele treĭ capeĭce și plecară.

Pe la șeapte apucă diaconul cu băiatul spre seminar, acolo găsi casa rectoruluĭ și pe poslușnicul ce-ĭ era rudă, vorbiră ce-va încetișor, apoĭ :

— Bine, bine, rĕspunse poslușnicul, lasă băiatul.

Diaconul maĭ că nu începu să joace de bucurie. Mânele iĭ tremuraŭ când desnodă un nod de la basma în care era o hârtie de treĭ ruble.

— Na, na, dacă va fi primit iți sunt dator încă șeapte, iĭ spuse încet la ureche.

Ruda se strâmbă avênd de gând se vede

www.dacoromanica.ro

să zâmbească, se scărpină în cap și vârâ hârtia în buzunarul pantalonilor ca un om deprins cu asemenea treburĭ.

— Fiĭ încredințat, voiŭ face tot ce voiŭ putea, cred că am să izbutesc.

Și nu era greŭ de izbutit, fiind-că de vr'o douĕ ḑile se primise de la arhiereŭ un ucaz în care lămurea că «fiiĭ duhovnicilor carĭ aŭ rĕmas zaștatom să se primească bursierĭ.» Diaconul nu știa nimic de ucaz, dar nicĭ ruda nu și-a dat osteneala să-l lumineze.

— Urciorul cu vin l'am lăsat la hangiŭ, îĭ maĭ spuse încetișor poslușniculuĭ.

— Bine, bine, îl găsesc eŭ, fu rĕspunsul.

— Acuma, dragul tateĭ, te las aicĭ, ḑise părintele către Dumitru, aĭ să fiĭ la bursă, aĭ să înveți bine, și de sĕrbătorĭ la Crăciun, vin cu mămuță-ta să te iaŭ acasă. Fiĭ cu minte și nu plânge.

Sărută copilul cu dragoste și eși plin de jale și de bucurie.

— Acum, băețele, să nu-mĭ scânceștĭ, ḑise poslușnicul, că nu eștĭ acasă.

www.dacoromanica.ro

Băiatul îl privea serios şi gânditor, nicĭ o lacrămă nu să vedea în ochiĭ luĭ, numaĭ pe frunte între sprâncene se zări o sbârcitură neobişnuită la copiĭ de asemenea vîrstă.

Aşa de uşor a fost primit băiatul la bursă.

— Când îĭ Crăciunul, tot întreba însă el mereŭ.

www.dacoromanica.ro

IN AJUNUL CRACIUNULUI

De mult nu fusese o earnă aşa de omătoasă ; bătrînii spuneaŭ că din copilărie n'aŭ maĭ vĕzut aşa troene.

— Mult omät earna, multă pâne vara, ziceaŭ eĭ, asta-ĭ de când îĭ lumea.

Călare şi tot cu greŭ răzbăteaĭ pe şleahul cel mare dintre Chişinăŭ şi Orheiŭ, cât se rupseră toate legăturile dintre sate. Nu apuca bine să se bată un drum, şi din noŭ începea să ningă. In pădure cu chiŭ şi vaĭ puteaĭ străbate, iar lupiĭ se făcusera aşa de îndrăzneţĭ că năvăleaŭ până în casele oamenilor ; numaĭ ce auzeaĭ că pe cutare l'a rupt lupiĭ, cutăruia i-aŭ încolţit o vită ; popeĭ din Islaz ne putându-ĭ intra în coteneaţa porcilor i-aŭ sfîşiat ceĭ treĭ zăcă-

www.dacoromanica.ro

vozĭ cu care se fududulea popa. Oamenii prinseseră frică de dihăniile acestea şi nu plecaŭ la târg de cât cu tabăra.

— Ce-o fi, o fi, mare-ĭ Dumnezeŭ se gândi diaconul Balan aşezându-se în sanie şi dând biciŭ murgeĭ.

— Diacone, să nu cum-va să întârziĭ prin padurea Tuzleĭ, grăi diaconiţa.

— Băbacă, ĭea seama ce vreme-ĭ, sa nu te maĭ abaţĭ pe la popasurĭ, descântaŭ fetele diaconuluĭ.

— Iea tăceţĭ mânca-v'ar norocul sa va mănînce, respundea diaconul dârz.

Şi plecă spre târg ca să cumpere ce-va pentru sărbătorĭ şi să aducă şi pe fiul saŭ Dumitru de la seminar, unde 'l dăduse primăvara trecută.

* * *

Monoton, jalnic, a lene, suna clopotul bisericeĭ de la seminar.

Băeţiĭ, cârdurĭ, cârdurĭ, se îndreptaŭ cu grabă la vecernie. Poate nicĭ o date nu se

www.dacoromanica.ro

duceaŭ cu aşa plácere : era doar cea din urmă slujbă ; că a douĕ zi incepea vacanţa Crăciunuluĭ. Nu-ĭ vorbă, printre dĕnşiĭ eraŭ şi posomorâţĭ şi anume ceĭ ce rămâneaŭ acolo de vacanţă, dar ceĭ-l'alţĭ nicĭ nu gândeaŭ la aceştia, ci hojma pipăeaŭ cu mânele buzunarul in care era *biletul de congediŭ*: hârtiea foşnăea, un zâmbet vesel şi plin de mulţumire se arătă pe buzele celor norocoşĭ carĭ, facând cu ochiĭ la tovaraşii lor şopteaŭ :

— Poĭmâne-ĭ Craciunul, . . . poĭmâne-s acasă... ce maĭ urăturĭ avem să tragem, ce maĭ de colacĭ, mere, nucĭ vom aduna.

— Poĭmâne-ì Crăciunul, păreaŭ ca răspund cu jale ceĭ-l'alţĭ carĭ din vre-o pricină nu puteaŭ pleca ; doamne, doamne ce Bursă afurisită, nicĭ de sărbătorĭ nu poţĭ scăpa de dênsa ; tot borş cu *taracanĭ* *), tot pâne mucezită... ce viaţă păcătoasă! nicĭ de sărbătorĭ să nu poţĭ gusta ce-va maĭ cum se cade!

* Gândacĭ.

www.dacoromanica.ro

Şi par'că într'adins pentru a-ĭ amărî maĭ tare, se desfăşuraŭ prin mintea lor tablourile cele maĭ frumoase, întâmplările cele maĭ atrăgătoare : ba flăcăiĭ cu pluguşorul, ba cetele de băeţĭ cu semănatul orĭ cu «Moş ajun» ; pe urmă căsuţa părintească atât de drăgălaşe : curăţică, văruită, pe jos data cu lut galben ; pe urmă porcĭ tăiaţĭ, cârnaţĭ, reciturĭ ; pe urmă.... un oftat adânc şi băetul îşĭ stergea ochiĭ pe furiş, căcĭ n'avea voe să plângă cei ce se duc să se roage luĭ Dumnezeŭ.

* * *

Cucernicii se inchinaŭ, cântaŭ douĕ coruri ; în biserică e cald, aerul greoiŭ şi plin de miros de lumânărĭ şi de tămâc.

— Poimâne-ĭ Crăciunul şi băbaca nu se maĭ vede, zice un băeţel mic şi slăbuţ la urechea tovarăşuluĭ sĕŭ.

— Tacĭ, Bălane, că te aude inspectorul.

— Da, ţie ţi-ĭ uşor să zicĭ «tacĭ»: tatătăŭ a sosit, dar eŭ...

www.dacoromanica.ro

Şi băeţelul prinse a scânci încet.

— Dar, nu maĭ plânge, bre Bălane; poate c'a veni şi tată-tău, îĭ şopti ca să-'l mângâe Ciobanu, tovarăşul şi prietenul luĭ Bălan.

— Cine vorbeşte acolo? se aude glasul *starşoiuluĭ**). Voĭ «căpläugilor» tăceţĭ din gură!

Fumul de tămâe se îndesea: clisiarhul, de bucurie că mâne se duce acasa trântise la tămâe de nu se maĭ putea resufla.

Inspectorul, ca un lup, se plimbă prin mijlocul băeţilor şi pândeşte, dacă nu cumva doarme vre unul sau altul fumează «*mahorcă*».

Doĭ băeţĭ din clasa a treia, stând în genunchĭ, joacă concina, tovarăşiĭ lor stând în picioare, îĭ păzesc de ochiĭ inspectoruluĭ.

— Ştiĭ ce Bălane? zice la ureche Ciobanu: eŭ mă furişez printre băeţĭ şi daŭ o raită până la poartă, să văd... trebue să fi venit şi bäbacu-tu.

Bălan făcu semn din cap că «da» şi Cio-

*) Un soiŭ de *inspector*.

www.dacoromanica.ro

banu apucà printre bàeţi, ca o mâţa, când în genunchĭ când în vârful degetelor facêndu-se că face mătănii, când vre-un staraşoĭ se uita la el, şi tot aşa până ajunse la uşa ce duce sus la *coruri*.

Puse mâna pe clanţă şi arunca ochiĭ înapoĭ să vazà dacă nu-l prinde cine-va, dar n'apucă bine sa intoarcă capul şi simţi o mânà zdravănă, care-l zguduia de ureche cum se scutură un perj.

— Unde vreĭ s'o croeştĭ ticălosule?

— Părinte inspectore, Sfinţiea-ta nu era pe aicĭ şi numaĭ puteam răbda...

— Ce să rabzĭ?

— Apoĭ de stomah!

— Şi ce, te ducĭ sus la coruri cu stomahul?

— Nu ştiŭ singur... nu ştiam ce fac... mă sueam sus.

— Diseară în genunchĭ şi fără mâncare... Lasă, dobitocule, cà te voĭ ridica eŭ sus... dar nu de stomah... Pieĭ din ochiĭ meĭ, nerușinatule!

www.dacoromanica.ro

Luĭ Ciobanu atâta 'ĭ trebuea : să-l dea afară din biserică.

— Am eŭ nevoe de mâncarea luĭ? Par'că mâine nu plec ?

Intr'o clipă ajunse la poartă şi se uită în toate părţile. Lângă zidul seminaruluĭ zări o sanie cu'n cal.

— Aha, iacă murga diaconuluĭ !

Pe murgă, pe sanie şi pe diaconu îĭ cunoştea bine Ciobanu, care era fiul popeĭ din Voinova, sat vecin cu Păuleştiĭ unde era diacon părintele Grigore Balan.

— Iĭ spuneam eŭ prostuluĭ că nu se poate să nu vie diaconul de Crăciun şi el nu ma credea. Aşa-ĭ c'a venit gândi vesel Ciobanu şi sărind îutr'un picior alergă la biserică.

Vecerniea se sfârşise şi băeţiĭ, ca un roiŭ de albine, eşeaŭ repede şi se resipeaŭ prin ograda seminaruluĭ.

— Ştiĭ, Balane, c'a venit băbacă-tu ? V'am vazuzut sania lângă zid.

— Dar, pe tătuca ?

— Pe moş diaconul nu l'am vĕzut ; nu

www.dacoromanica.ro

ştiŭ unde era ; poate cumpăra ce-va de la «Mitropolie» : ĭea niscaĭ-va lumînărĭ...

— A, tocmaĭ lumînărĭ, respunse Balan, vesel că nemerise ; îmĭ spunea tătuca că de sărbătorile Crăciunuluĭ are să cumpere lumînărĭ.

— Dar eŭ, ştiĭ c'am păţit'o ? Acu la masă fără mâncare şi în genunchĭ...

— Ce spuĭ ?

— Ieĭ, că tare 'mĭ pasă mie de mâncarea lor, par'că mâne nu plec.

Amândoĭ se îndreptă spre sala de mâncare ; la uşe-ĭ aştepta diaconul Bălan.

— D'apoĭ bine, băbacă, să nu viĭ maĭ de vreme ? Păĭ ştiĭ că 'mĭ luasem nădejdea.

— Na-ţi-o bună, aĭ nemerit'o, respunse vesel diaconul sărutând pe Dumitru. Gata-ĭ biletul.

— Oho !

— Cămăşile ? Cărticelele ?

— Mă duc să le iaŭ ; aşteaptă-mă aicĭ.

Bălan se repezi ca un titirez (era cel maĭ mic din seminar) îşĭ luă legăturica şi se înturnă la tată-sĕŭ.

www.dacoromanica.ro

— In vremea asta diaconul vorbea cu Ciobanu.

— Eŭ nu mă pot duce cu d-voastră, cum zicea tătuca...

— Atuncĭ cum ? Viĭ singur la han ?

— Nu : spune Sfinţia ta tătucăĭ să vie să mă ceară la părintele inspectorul ; m'a pus în genunchĭ şi poate să nu mă lase... dar să vie tătuca să mă ceară.

— Vaĭ de mine, se înspăimântă diaconul, cum aşa ?

— Ştiŭ eŭ ? Eşam din biserică să văd, n'aĭ venit Sfinţiea-ta, căcĭ prostul cela de Dumitru scâncea că nu maĭ viĭ... şi de-o dată mă pomenesc cu urechea mea în mâna inspectoruluĭ... ba-ĭ una, ba-ĭ alta, când colo numaĭ ce-l aud : «de seară în genunchĭ şi fără mâncare».

— Ce păcate!

— Numaĭ să nu uiţĭ, Sfinţiea-ta, să spuĭ tătucăĭ.

— Cum să uit ?

— Atuncĭ, cu sănătate... unde staţĭ ? tot la «*Treĭ măsline*» ? în Tîrgul noŭ ?

www.dacoromanica.ro

— Acolo, tot acolo unde poposește și părintele Ciobanu... Rămâĭ sanătos, haide Dumitre !

Taman când eșea din ograda seminarului diaconul și cu fecioru-su, sana clopoțelul de masă.

— Bàbacă, zise Dumitru, nicĭ nu știĭ mnea-ta cât e de bun feciorul popeĭ din Voinova... toți băeții mă bàteaŭ la început și el mă bătea, dar de îndată ce a aflat că 's a Mnea-tale din Păuleștĭ, m'a lăsat și mi-a zis : «tată-tu e bun prieten cu tatămeŭ ; de acu să fim și noĭ prietenĭ... Să nu maĭ puneți mâna pe Dumitru Bălan, c'aveți afăce cu mine». Apoĭ este un rĭios Ciuntu și a strigat la Ciobanu : «Cine eștĭ tu, măĭ, de oprești lumea să batà pe baeți? Iea să vedem» și când m'a pișcat o dată... am și acuma semn la mână, de gândeam că mi-a rupt carnea din loc. Ciobanu nu i-a răspuns nimic, numaĭ s'a apropiat de dênsul și unde l'a înhățat de chică de a ținut minte până acu.., de atuncĭ nu s'a maĭ legat rĭiosul de mine.

www.dacoromanica.ro

Şi Dumitru rîdea ; rîdea şi diaconul.

Când îi vĕzu, murga, necheză spre semn de bucurie.

— Stăi, stăi, gloabă... aĭ flămânzit ; de mult n'aĭ crăpat !... Ce mârţoagă !

Diaconul şi cu fiu-su se aşezară în sanie, iar murga, par'că supărată c'a făcut'o gloabă şi mârţoagă, îi duse ca vântul până la «Treĭ màsline» în tîrgul noŭ.

* * *

Seara la han popa cu diaconul şi amândoĭ băeţiĭ beaŭ ceaĭ în odaia lor.

— Mare câne-ĭ şi inspectorul cela, n'am maĭ vĕzut de când mama m'a făcut, zise încet popa la urechea diaconuluĭ.

— Dar ce-ĭ ?

— Apoĭ ştiĭ ; părinte diacone, că fără un funt de ceaĭ şi o căpăţână de zahăr nicĭ nu gândea să 'mĭ lase băetul ?

— Ce spuĭ ? Şugueştĭ părinte ?

— Ba zĕŭ nu ! Dac'ar fi şagă nu mi ar

www.dacoromanica.ro

părea rĕŭ, dar cânele mi-a făcut'o cu tot di'nadinsul.

— Mare-ĭ puterea ta, Doamne ! zise diaconul făcându-şĭ cruce.

— Că stricaţĭ maĭ sunt pe aice pe la tîrg, urmă popa ştergându-şĭ fruntea pe care se vedeaŭ boabe marĭ de năduşală. Un funt de ceaĭ şi o capăţână de zahăr !...

— Ca în Turchiea, ca în Turchiea, respunse melancolic diaconul, scoţând o tabachere de coaje de teiŭ şi umplându-şĭ bine nasul de tabac, «*sanfreche*, fabricat de diaconiţa şi botezat ast-fel tot de dênsa.

— Nu poftesti, zise el îndemnând pe popa.

— Mulţumim, pe la câşlegĭ... dar acum nu.

— Păcatele mele, prinse a se desvinovăţi diaconul, înţelegênd morala popeĭ, cât am cercat eŭ să mă las de afurisita asta de burueana şi nicĭ c'am putut... par'ca mi-ĭ făcut !

— Măĭ, Dumitre, să viĭ şi pe la noĭ, vorbea încetişor baeatul popeĭ de la Voinova.

www.dacoromanica.ro

— Numaĭ să vrea tata... de, vezĭ tu, acu nu-ĭ vară, singur mă tem să vin până la voĭ ; pe acolo trebue să fie niște troine... d'apoĭ ce lupĭ !... Țiĭ minte ? An pe la Bobotează aŭ mâncat pe pálimarul de la *Frumoasa*.

— Pe cine ? Pe Ghebosu ? L'aŭ mâncat ? Nicĭ n'am auzit de asta : an la Crăciun tata furios că n'am trecut într'adoua n'a vrut sa m'aducă de sărbătorĭ acasă. D'apoĭ ca. chiar bine i-aŭ făcut ! Rea dihanie de om maĭ era ! Tu n'aĭ învețat *Ceaslovul* la dênsul, numaĭ eŭ știŭ ce suflet avea. Știĭ, ne trimetea pe noĭ... avea în școală vre-o treĭ-zecĭ de băeți : Sidor a luĭ Murgu, Gheorghe Matană, Trifon Sac-Rupt... Tu aĭ scăpat din ghiarele luĭ... Și cum zic, ne trimetea sa-ĭ aducem rachĭŭ. «D'apoĭ banĭ, moș Sofron» ziceaĭ tu ; Banĭ, banĭ 'țĭ trebue ? iea sa 'țĭ daŭ eŭ banĭ» și începea a te și croi ; avea un harapnic al draculuĭ, îl cumparase de la un cazac.

Dumitru Balan prinse a rîde, închipuin-

www.dacoromanica.ro

du-şĭ cum sàreaŭ băeţiĭ, când pălimarul ĭĭ ardea cu harapnicul.

— Şi ziceĭ, l'a păpat lupiĭ? Brava lupĭ! Fie sănatoşĭ... numaĭ să mănince şi pe părintele inspector şi pe «Clasicul şi pe cel de limba greacă şi pe toţĭ.

— Şi pe arhiereŭ.

— Pe arhiereŭ? N'aŭ ce mânca de el: numaĭ oase! Pe rector? Da! aşĭ vrea să-l vĕd jucând intre lupĭ!

— La culcare, băeţĭ, çă mâne plecăm de noapte, zise popa sculându-se de la ceaĭ şi facându-ş cruce.

— Da, da, zise diaconul şi drumu-ĭ greŭ; încà Sfinţiea-ta pânä la Voinova n'aveţĭ tocmaĭ, tocmaĭ greŭ; dar eŭ, pĕcatele mele de acolo inainte am dealul Frumoaseĭ, valea Ţapului şi padurea Tuzleĭ... Ce omăt prin pădure!

— Eĭ, drumu-ĭ bun, n'aĭ habar, părinte diacone; te ducĭ ca vântul; aĭ iapă bună, nicĭ să 'ţĭ pese de omăt.

— Aşa-ĭ, aşa-ĭ de asta, dar tot, ştiĭ, tot par'că n'aş vrea să innoptez prin pădure.

www.dacoromanica.ro

— Dacă 'ĭ vedea şi dumnea-ta ca se face seară de tot, opreşte-te la mine şi pleacă a doua-zi de noapte.

— Vaĭ de mine, d'apoĭ cum se poate? Mă mănâncă diaconiţa fript! D'apoĭ fetele? Nu, nu! trebue să plecam mâne pe la *utrine* [1])

— Cum vreĭ părinte diacone, cum vreĭ: de-ĭ sta, bine; de nu-ĭ sta, iarăşĭ bine.

Diaconul eşi până în ogradă să maĭ dea ĭepeĭ graunţe şi intră înapoĭ numaĭ după ce se încredinţă că fiarele de la picioarele murgeĭ sunt bine încuiate, că făn e destul şi că paele ce eraŭ 'ĭ ajung pentru aşternutul ĭepeĭ.

Incepuse a ninge, cădea o măzărică tare ca plumbul; batea şi un vânt, mic nu-ĭ vorbă, dar di'nspre meazănoapte, aşa că-ţĭ frigea urechile şi nasul.

— Uuu! ce puĭ de ger! zise diaconul intrând în odae.

Dar nimenĭ nu-ĭ respunse; popa culcat

1) Slujbă la bisericĭ la 3 ore dimineaţa.

www.dacoromanica.ro

pe o láucioară lângă sobă, foräea ca un foiŭ ţigănesc; băeţiĭ dormeaŭ pe o bancă. Atuncĭ diaconul îşĭ aşternu jos o cergă miţoasă, îşĭ făcu un căpătâiŭ din antereŭ şi cojoc şi adormi.

Candela slab lumina odaiea, in care cele patru suflete dormeaŭ duse.

Un greier eşi de sub vatră şi cu ţiriitu-ĭ ascuţit începu să 'şĭ cheme tovarăşiĭ la fărmiturile de pâne ce căzuse de pe masă.

* * *

Toca pe la bisericĭ când se trezi diaconul şi repede, ca un flacăŭ, sări în sus.

— Parinte, scoală că toacă de utrene, zise el zgâlţâind pe popa.

— Ha ? Ce-ĭ ? Ha ? toacă?... bine, bine, las . . . , mormăi popa şi adormi din noŭ.

— Párinte, sfinţiea-ta poate să doarma, căcĭ aĭ la ham doĭ caĭ, pe când eŭ numaĭ unul.

Şi diaconul supărat pe tovarăşul sĕŭ, trezi binişor pe Dumitru, ĭĭ spuse să se îm-

www.dacoromanica.ro

brace repede şi eşi să dea grăunţe ţepeĭ. In jumătate de ceas fu gata. In odae abia acu 'şĭ freca popa ochiĭ.

— Ce este, părinte diacone? Plecĭ? întrebă el, vĕzênd pe diacon că se încinge peste cojoc cu un brâŭ şi că îndeasă în capul luĭ Dumitru o cuşmă, de sub care abia se maĭ vedea nasul băeţeluluĭ.

— Păĭ, ce să fac? Sfinţiea-ta cu doĭ telegarĭ m'ĭĭ ajunge pe la *Şipote*, pe când eŭ abia m'aşĭ putea ţinea de saniea sfinţieĭ tale.

— Apoĭ atunceĭ, drum bun, respunse popa; las' te ajung eŭ.

— Cum nu, cum nu, se poate să nu mă ajungĭ?

Peste câte-va minute murga diaconuluĭ mergea dîrz cu capul în piept, străbătea uliţele oraşuluĭ, ţinând spre bariera Călăraşuluĭ.

* * *

Era încă noapte.

Iearna pe la patru în zilele de lucru

www.dacoromanica.ro

dorm toţĭ oamenii de trebà ; alt ce-va însà în ajunul Craciunuluĭ : care încărcate cu lemne orĭ fân de prin satele de pri'npre-jurul oraşuluĭ, harabale pline cu jidanĭ, sănii de poşta hojma se încrucişaŭ cu cá-ruţa diaconuluĭ.

— Slavă domnuluĭ că-ĭ drumul bàtut, zicea diaconul ; numaĭ nu ştiŭ de n'ar fi nins, astă noapte mult pe la noĭ ; dar mare-ĭ Dumnezeŭ ! Haĭ, murgă haĭ !

Şi diaconul vesel plesnea din biciŭ, iar Dumitru mereŭ stăruia s'o maĭ ţie, cacĭ el era vizitiŭ :

— Bàbacà, n'o maĭ speriea, că vezĭ cà nu pot s'o ţin : mi s'a curmat mânele de hăţurĭ...

— Bravo flăcàŭ n'am ce zice ! nu poate ţinea o biată ieapă.

Şi amândoĭ rîdeaŭ cu hohot ; iar murga tot cu capul în piept zbura înainte.

După câtă va vreme de tăcere, Dumitru, lăsă un cuvênt :

— Nu se aude popa Ciobanul !

www.dacoromanica.ro

— Ehee, maĭ aşteaptă, băete, ce crezĭ cà noĭ mergem aşa de încet ?

— D'apoĭ el are doĭ caĭ şi tărcaţiĭ luĭ nu 's proştĭ, zise baetul cu glas hotarât par'ca era vorba de vre-o jucărie de ale luĭ.

— De, proştĭ nu 's eĭ, dar nicĭ murga nu-ĭ proastă.

Şi iar tacură cât-va timp.

Mânzul, pe care l'a fáta murga la primàvară, i-zise într'un târziŭ diaconul, nu-l maĭ vênd : îl ţiŭ pentru tine ! Peste vre-o cincĭ anĭ t'eĭ face şi tu coşgogea flacaŭ, numaĭ să înveţĭ bine şi să trecĭ toate clasele.

— Babacă, nu ramân repetent nicĭ într'un clas ; n'aĭ grije.

— Acu 'mĭ pare rĕŭ c'am vêndut şi pe roibul, ne duceam acuma cu perechea !

— Lasá cà ne ducem noĭ şi cu un cal bine : iacà, popa încà nu ne-a ajuns.

Şi tot aşa vorbeaŭ amândoĭ ca doĭ tovarăşĭ

Când era aproape de amiază diaconu întrebà pe fiu-su

www.dacoromanica.ro

— Dumitre, dar ţie nu ţi-ĭ frig ?

— Nu, băbacă, la trup nu ; dàr par'că mi-a amorţit piciorul stâng.

— Vaĭ de mine, ia scoală-te ; ţine murga. Tpruuuu !... a draculuĭ mârţoagă, uit'te că nu vrea să stea... Haĭ, scoală iute apucă-te de di'nnapoia sanieĭ şi fugĭ după sanie că te încălzeştĭ îndată.

Dumitru rîdea şi fugea cu limba scoasă.

— Stăĭ, băbacă, nu maĭ pot : mă ieaŭ draciĭ de osteneală şi de foame.

— Dumitre să nu te maĭ aud vorbind de dracĭ, că mă supăr. . . Zi »doamne fereşte».

— D'apoĭ la noĭ, la seminar şi maĭ dihaĭ de cât de dracĭ vorbesc băeţiĭ...

— Astâmpără-te, să nu te maĭ aud. Haĭ, în sanie.

Abia acu se auzi un sunet de clopoţeĭ, dar aşa de departe că numaĭ abiea, abiea ca o slabă adiere veneaŭ prin aerul rece sunetele acelea.

— Acu-ĭ popa ; auzĭ ?

— Aud, băbacă ! Târziŭ ne maĭ ajunge !

www.dacoromanica.ro

Peste cât-va timp saniea popeĭ prinse a se zări tot maĭ tare, a se apropia tot maĭ tare, până ce ajunse pe diacon :

— Te-am ajuns, părinte diacone ? striga popa din fundul sanieĭ.

— Ba bine că nu ! Ar fi fost şi ruşine să nu mă ajungĭ : doĭ caĭ nu-s ca unul.

— Nu stam puţin la hanul luĭ Tudose, să maĭ hodenim caiĭ ? Ce zicĭ.

— Stăm, stăm, alt-fel nu-ĭ chip, respunse diaconul.

* * *

In depărtare se zărea un fumuleţ : era cârciuma luĭ Tudose.

Peste câte-va minute călătoriĭ noştri poposaŭ di'nnaintea uşeĭ. Mult n'aŭ stat. Aŭ tras câte un pelin roşu, aŭ adapat caiĭ, le aŭ dat traista cu ovăs, aŭ maĭ gustat şi eĭ câte ce-va, maĭ ales că băeţilor le era foame, şi aŭ şi plecat,

Popeĭ iĭ rămăsese numaĭ vre-o jumătate de poştă, dar diaconul maĭ avea de la Voi-

www.dacoromanica.ro

nova până la Păuleşti mai bine de jumătate de poştă.

Drumul se făcuse mai greŭ.

In curând a trebuit să lase şleahul cel mare şi să apuce pe un drumuleţ care abiea se zărea.

— Prost lucru, părinte, zise popa care începu a se îngriji de diacon; drumul se îngreuează; ce faci dumnea-ta, de a fi drumul tot aşa?

— Ştiŭ şi eŭ? să vedem?

— Aĭ mai mult de o poştă!

— Mai mult!

Popa se gândi puţintel, apoĭ zise:

— Ştiĭ ce? Părinte diacone? Dacă nu vreĭ să facĭ ajunul la mine, să-ţĭ daŭ eŭ pe breazul meŭ să-l puĭ la *priteaşcă* [1])

— Să-ţĭ dea Dumnezeŭ sănatate, părinte! că bun gând aĭ avut! Primesc cu bucurie! De acu's sigur că ajung de vreme acasă.

Mergeaŭ cât se putea de iute, dar era greŭ de tot; troianul ajungea la pieptul

1) Inndăitură, adaos.

www.dacoromanica.ro

cailor şi numaĭ pe unde spulbera vântul, numaĭ pe acolo putea merge maĭ uşor.

Pe la treĭ ceasurĭ aŭ prins a se zări departe fumurile din hogeacurile Voinovenilor. S'aŭ apropiat şi peste vre-un sfert de ceas aŭ oprit la casa popeĭ. Aice diaconul a stat numaĭ până a înhămat calul al doilea şi a şi pornit'o.

— Drum bun, părinte, drum bun, să ne vedem cu bine, strigă popa Ciobanu, când diaconul a dat în caĭ.

— De acum cu ajutorul luĭ Hristos! haĭ băeţĭ strigă diaconul, îndemnându-şĭ caiĭ.

* * *

La dealul Frumoaseĭ omătul pe unele locurĭ trecea de pieptul cailor. Diaconul ca să uşureze sania, s'a dat pe jos: ajutor foarte puţin. căcĭ troianul cu greutatea sanieĭ împedica mersul cailor. Maĭ mult de un cias a pierdut diaconul până s'a vĕzut în vârful dealuluĭ. Hodini puţin caiĭ, carĭ se umpleaŭ de suflet şi se odihni şi diaco-

www.dacoromanica.ro

nul care abia 'şĭ putu veni în fire: suise un deal înotând prin omat şi ducênd un cojoc greŭ în spate şi niŝte ciobote grele în picioare.

— Bre, bre, bre, dar ce omat zdravan! Earnă, nu bucluc! Noroc numaĭ de atâta că nu pierdem drumul.

Adevĕrat noroc: pe amândouă părţile drumuluĭ se zareaŭ moşunoae marĭ: eraŭ căpiţele de fân lasate de cu toamna.

— Acu baeţĭ! Haĭ! Paşol!

Diaconul vesel plesni din bicĭ şi caiĭ forăind, repede coborîra valea Ţapuluĭ, o vale nu prea adânca, dar cam pustie: nicĭ copac, nicĭ stâncă nu se zărea, ci numaĭ o faţă de masă albă de omat şi în zarea depărtată o dungă neagră, cenuşie, era pădurea Tuzleĭ.

Din vale până la padure puteaĭ în vreme bună ajunge în jumătate de ceas, dar acu abia, abia ajunse diaconul într'un ceas; venea întâiŭ un podiş, pe urma iar începea o vălcică, înca o cotitura şi apoĭ eraĭ la poalele dealuluĭ de unde începe ţarina Pau-

www.dacoromanica.ro

leştilor. Pădurea era cam rară, maĭ mult tufan de cât copacĭ marĭ şi chiar ceĭ ce eraŭ, eraŭ împraştiaţĭ icĭ şi colo. O mulţime de rîpe şi hîrtoape tăeaŭ pădurea în toate părţile; rîpĭ şi hîrtoape vestite între vênătorĭ, căcĭ acolo era sălaşul obicĭnuit al vulpilor, epurilor şi lupilor: hîrtoapele le uşuraŭ facerea vizuniilor, iar rîpele le înlesneaŭ drumul spre stînele aşezate la marginea padureĭ.

Amurgea bine, când sania diaconuluì, ridicând podişul, ajunse la tufăriea, cu care începea pădurea.

De aicea drumul mergea maĭ mult la vale.

Caiĭ asudaseră bine şi norĭ de aburĭ eşeaŭ din trupurile lor: mereŭ scuturaŭ din coḑĭ întorceaŭ repede capul şi sforăeaŭ îndată ce vedeaŭ vre-un copac saŭ tufiş maĭ strâmb.

— Paşol! Paşol! strigă diaconul plesnind din bicĭ şi strîngênd hăţurile.

Inima băetuluĭ bătea maĭ iute: el se uĭta la drum, la padure, doar să vadă ce-va

www.dacoromanica.ro

neobicĭnuit, dar de temut nu se temea. Caiĭ mergeaŭ bine la treapăd, sforăind mereu.

— Bábacă, dar ce tot sforăe caiĭ?

— Is prea spărioşĭ ; maĭ ales breazul popeĭ. Abia-ĭ de treĭ anĭ. Şi murga proastă să ea după dênsul şi face nazurĭ.

Aşa vorbea sfinţiea-sa, dar cu gândul gândea la alta :

— Nu se poate să sforăe de geaba dobitoacele astea maĭ cu seamă murga-ĭ cu minte ca un drac : este el ce-va. Doamne sfinte scapă-ne şi pe noĭ păcătoşiĭ, măcar pentru Dumitru, că-ĭ mic şi n'are păcate.

N'apucase bine diaconul să-şĭ închee gândul şi din depărtare, aşa dintr'o parte, i se păru diaconuluĭ că-ĭ din stânga, par'că din pământ se auzi un urlet lung, lung, jalnic şi cu o notă ascuţită la sfârşit. Cine a trăit lângă pădure saŭ în munţĭ orĭ prin stepe înţelege acest urlet şi ştie ce însemnează : urlă lupoaica flămândă şi în vremea eĭ de iubire. Se auzi alt urlet dar acesta şi maĭ depărtat şi deosebit de cel-l'alt : respundea vre un lup bătrîn şi atuncĭ urlete

www.dacoromanica.ro

repezĭ, răguşite, selbatece se auziră la dreapta, la stânga drumuluĭ respunzênd nu lupoaicei, ci lupuluĭ celuĭ bătrîn, de care se bucuraŭ ca de unul maĭ ispitit în lupta pentru traiŭ.

— Băbacă, a dat peste noĭ vre-o potae de lupĭ ? Ţine hăţurile, să nu le scapĭ, doamne păzeşte ! Băbacă, băbacă, vaĭ de mine, ce 'ţĭ este ?

Diaconu dus, pierdut, cu ochiĭ eşiţĭ afară, cu pĕrul vîlvoĭ, tremurînd şi pierzêndu-şĭ mintea, în loc să lase hăţurile, să dea în caĭ, să-ĭ mâie, îĭ ţinea loculuĭ din toată puterile.

— Băbacă, băbacă, dă drumul cailor ! ce facĭ ? Uite-te cum aleargă lupiĭ spre noĭ !

Peste rîpĭ, peste stâncĭ şi buştenĭ şi trunchiurĭ săreaŭ şi întrecêndu-se unul pe altul sărind unul peste altul şi mereŭ urlând, urlând, se apropiea potaea de lupĭ : în întunericul nopţeĭ ochiĭ lor luceaŭ ca niştе focurĭ fosforice.

Nu maĭ era timp de întârziat : lupiĭ se apropiaseră ca la cincĭ-zecĭ de paşĭ ; caiĭ

www.dacoromanica.ro

nebuni de spaimă forăeaŭ cumplit şi fugeaŭ de 'şi rupeaŭ picioarele, dar hăţurile întinse şi pe carĭ diaconul în nebunia luĭ le tot scurta, le strângea toată fuga.

Era întuneric de tot.

De o dată o umbră mare trecu repede pe dinnaintea sanieĭ şi sări înnaintea cailor; Dumitru simţi sania ridicându-se în sus caiĭ se opintiră din tŏată puterea, hăţurile se rupseră şi sania ca vântul se repezi pre drumul Păuleştilor.

Diaconul prăpădit vĕzând caiĭ fugind fără frîŭ şi lupiĭ urmărindu-ĭ aşa de aproape, 'şi făcu cruce:

— Doamne, milostivule, ce are să maĭ fie cu noĭ?... Măĭ Dumitre, maĭ eştĭ viŭ?

— Ba bine că nu, îĭ respunse băeţelul din fundul sanieĭ.

Caiĭ se întindeaŭ pe zăpadă; drumul spre sat nu era tocmaĭ rĕŭ: călcat şi bătut de care strălucea în întuneric ca o cordică de mătasă albă.

Intr'un sfert de ceas călcară un drum de nouĕ chilometre, pentru care de obiceĭ

www.dacoromanica.ro

trebuea un ceas și în depărtare prinseră a se zări stele micĭ, marĭ, maĭ marĭ : eraŭ focurile din casele Păuleștilor.

In urma sanieĭ se auzeaŭ încă urlete și scănteeaŭ încă ochiĭ focoșĭ.

* * *

Se zice că dacă are să meargă bine omuluĭ, apoĭ bine 'ĭ merge și în iad : poarta țarineĭ era deschisă, lăsată în lăturĭ de un țăran care mort beat intrase în sat.

— Săriți, oamenĭ buni ! Săriți creștinilor ! Lupiĭ aŭ dat peste noĭ ! Răcnea diaconul cât îl ținea gura, și, slavă domnuluĭ, îl ținea destul : avusese în tinerețele luĭ așa glas că o dată, la oviștania bisericeĭ de la Frumoasa, blagocinul a trebuit să-l scoată din pricină că asurzise pe arhiereŭ. Acu, la bătrînețe pierduse el mlădierea glasuluĭ dar la o vreme ca asta nu era nevoe de mlădiere. La întâiul strigăt jumătate din sat era în picioare :

— Arde ? Unde arde ? se auzea prin sat.

www.dacoromanica.ro

Ceĭ cu *hăitul* încremeniseră pe loc, aşa era de grozav glasul diaconuluĭ.

— Lupiĭ, lupiĭ în sat! Săriţĭ oamenĭ buniĭ aŭ dat lupiĭ peste noĭ.

Şi fie-care îngrozit sărea cu toporul, barda saŭ vre-un par.

— Unde-s lupiĭ? se întrebaŭ unul pe altul.

Infierbântaţĭ de goană, lupiĭ nu se înfricoşară de ţipete şi de huiduelile oamenilor şi numaĭ când fură bine încolţiţĭ de câiniĭ satuluĭ, se läsară de diacon şi luară drumul înapoĭ.

Caiĭ s'aŭ oprit la poarta caseĭ diaconuluĭ care tot urla!

— Săriţĭ, creştinilor, c'aŭ năvălit lupiĭ!

Diaconiţa şi fetele aŭ sărit arse, când aŭ auzit glasul diaconuluĭ.

— Dar tacĭ, omule, ce strigĭ? Eştĭ beat? Ce lupĭ? Unde-s lupiĭ?

Aŭ descuiat poarta curţeĭ şi aŭ dat sania cu caiĭ sub şopron.

Abia acu se maĭ desmetici diaconul.

— Tu eştĭ Nastasic'o?

www.dacoromanica.ro

— D'apoĭ !

Diaconul stătea tot în sanie.

— Scoală-te, părinte, că doar n'aĭ să şezĭ toată noaptea în sanie... Da, de unde calul ăsta ?

— Lasă că ţi-oiŭ spune tot maĭ pe urmă. Acu du băetul ăsta în odaie că trebue orĭ să fi înlemnit de fricǎ orĭ să fi înghețat de frig.

— Cine ? Eŭ bǎbacă ? Se auzi un glas în fundul sanieĭ : ba nicĭ de cum ; imĭ era frig şi m'am vârât în fîn încă din deal...

Aŭ deshămat caiĭ, i-aŭ pus sub şopron acoperindu-ĭ cu cergĭ şi aŭ intrat în casă.

— Ce aĭ păţit, diacone ? Ce urlaĭ ca la sfinţitul bisericeĭ ?

— Ce, nu ştiĭ ? Dăduse peste noĭ o potaie de lupĭ şi era să ne mănince...

— Şi chiar ne mânca, de nu era murga, adăogă Dumitru care 'şĭ săruta surorile şi se tot linguşea pe lângă măsa.

Diaconiţa n'a zis nemica, ci numaĭ a făcut o cruce.

*
* *

www.dacoromanica.ro

In ziua de Crăciun, când umblă cu agheasmă, diaconul trebuea să povestească fie-căruia toată pătărania de la început.

— Şi să vedeţi ce caĭ pricepuţi: de ce trăgeam maĭ tare de hăţurĭ, de ce fugeaŭ maĭ tare.

— Şi pe urmă?

— Ieĭ, pe urmă s'aŭ rupt hăţurile şi caiĭ aŭ prins să fugă şi maĭ tare.

— Dar tare eştĭ la fire Sfinţiea-ta, breee... adăogaŭ ţăraniĭ.

Diaconul 'şĭ netezea barba.

— Şi mulţĭ se fi fost, părinte?

— Iea, zeŭ, la vre-o douĕ sute!

— Ce Dumnezeu!. Dar de unde atâtea jigăniĭ?

— Iar diaconul tuşea din noŭ gândindu-se:

— Dacă vă place.

Plăcea nu plăcea, dar diaconul drept mincinos trecu, măcar că până atuncĭ nu spusese nicĭ o minciună.

Nu maĭ faţă cu Dumitru nu povestea de loc de pătărania cu lupiĭ.

www.dacoromanica.ro

Murga şi Breazu aŭ fost greŭ bolnavĭ şi numaĭ cu greŭ i-a scăpat vàcarul Şopârlă dar aŭ ramas aşa de sperioşĭ, maĭ cu seamă Murga, în cât nu maĭ era chip se-o pue la ham.

— Ce păcate, ce păcate, spunea ḍiaconiţa ; până atuncĭ a fost cum a fost, dar din ajunul Crăciunuluĭ am rămas şi cu Murga spărioasă şi cu bărbatul mincinos.

www.dacoromanica.ro

„PE DRUM“

TABLOURI ŞI SCHIŢE

Iera la Buzeŭ.

Gheorghe Buzdugan, pe un scaun jerpelit, cu cotele pe masă, strîngêndu-şĭ capul cu mânele, nicĭ n'aude nicĭ nu vede nimica ce se petrece în jurul sĕŭ. De treĭ orĭ deja chelnărul oteluluĭ, unde găzdueşte Buzdugan, intră pe uşe, se uită ce face tînĕrul om, tuşeşte încet, ca să 'l facă atent şi să 'l deştepte din gândurĭ în care e cufundat, şi pleacă fără să isbutească.

— Oare ce dracu să aibă pasagerul de la No. 8 ? de treĭ ceasurĭ de când a sosit, şi cum se trânti pe scaun aşa rămase; du-te Miţo de vezĭ, poate că cu tine va vorbi...

www.dacoromanica.ro

— Prostule, respunse chelnăriţa, l'aĭ întrebat cum se numeşte, de unde vine şi unde pleacă ?

— L'am întrebat, dar dumnealuĭ întoarse capul şi holbă nişte ochĭ la mine... de... lua-l'ar dracii, du-te tu de 'l întreabă. Mi-e fricä să n'avem bucluc cu dênsul...

— Cum bucluc ?

— Aşa bine... ca cu cela de la No. 6, anul trecut. Tot ast-fel veni, se aşează, şi nicĭ douĕ... panc... şi s'a dus ; pĕcate ce-am păţit, numaĭ eŭ ştiŭ !...

— Nu te înţeleg ; «panc»... s'a dus... pĕcate... mĭ se pare c'aĭ pus mâna pe vr'o sticlă de coniac ; să nu dea dracu să fi făcut una ca asta... că îţĭ arăt eŭ, nu's jupâneasa Ileana ! Beţivule !

— Fă-ţĭ cruce, Mariţo ! Eŭ îĭ spuĭ lucrurĭ întimplate, şi ea sticla cu coniac . . .

— Ce vra să zică *panc*, te întreb ?

— Apoĭ nu-ţĭ aducĭ aminte de cela de la 6 ?

— Mă, aĭ pus mâna pe coniac, puţĭ a

www.dacoromanica.ro

băutură; unde eram eŭ an pe aicĭ? Ţi-aĭ bĕut minţile.

— Nu te supăra, doară nu cumperĭ tu coniacu.

— Mĕ supĕr, căcĭ te ducĭ şi beĭ cu sfrigita cea de Caterina... să te maĭ vĕd eŭ cu dênsa vorbind, să vezĭ ce păţeştĭ, să-ţĭ maĭ dea mâna să-ĭ ducĭ coniac!

Slugile se sfădea tare, în gura mare, alăturea cu odaia luĭ Buzdugan, dar el adâncit în gândurĭ nicĭ nu vedea nicĭ nu auzea.

— Cuconaşule!... Mariţa tuşi.

Buzdugan, cu cotele pe masă, nu da nicĭ un respuns, numaĭ nervos ridica umărul drept, par-că ar fi vroind să spue: ce vrea de la mine fiinţa asta!

— Cuconaşule... te rog... să vĕ întreb un lucru... la noĭ e obiceiŭ să spuneţĭ cum vĕ chiamă, de unde veniţĭ şi unde plecaţĭ?

Buzdugan întoarse capul şi o privi.

— Ce vreĭ?

— Cum vĕ chiamă?

— Pentru ce?

— Aşa e obiceiul...

www.dacoromanica.ro

— Prost obiceĭ!

— Vă rog... ne întreabă stapânul... noĭ respundem.

— Bine. Mă chiamă Iulius Cristoforus Columbus, sosesc din Australia şi plec la Africa ; e destul, saŭ maĭ trebue ceva?

Mariţa rămase cu gura căscată. Ea nu zise nicĭ un cuvênt şi ieşi din odaie.

— Aĭ dreptate, Filipe, aĭ dreptate, nu e lucru curat... mi se pare că e cam trăsnit cu leuca... ha, ce zicĭ?

— Poĭ, ştiŭ şi eŭ... ţi-a spus cum îl chiamă?

— Mi-a spus.

— Eĭ, cum?

— Nu ţiŭ minte; are un nume al draculuĭ.

Peste un sfert de ceas în odae intră Mariţa însoţită de Filip. Amândoĭ prinseră fricä de Buzdugan, şi singur nicĭ unul nu vroi să intre.

— Cuconaşule! Vă rog...

De astă dată pasagerul repede întoarse capul şi incă maĭ repede întrebà :

www.dacoromanica.ro

— Ce vroiţi, diavolilor, de la mine? aveţi de gând să-mi scoateţi sufletul?

— Ba nu, cuconaşule, dar vă poftim, scriţi pe un petic de hârtie numele domnea-voastră...

— Bine; şi scrise: *Djon Gordon Bairon!* Destul?

— Destul, vă mulţumim; şi eşiră amêndoi, dar mai repede şi mai speriaţi.

— Cum zici, Mariţo? e nebun?

— Nebun... nebun... de legat; de la ista să nu te mai aştepţi la bacşiş...

— Ce bacşiş... mi-e frică să nu se întâmple ceva, ca cu cela de la 14; tot aşa nu vorbea, şi de o dată la mine turceşte: sechim başca! să te ferească Dumnezeŭ! douĕ luni fuseĭ bolnav. Ce istorie... comisarul... fringhiĭ... abia l'aŭ legat opt inşi.

Buzdugan se junghia de rîs. El luă cotele de pe masă şi începu a asculta conversaţia despre persoana sa.

— Eĭ, şi ce? întrebă Mariţa.

— L'aŭ legat şi l'aŭ dus la balamuc.

— Dumnezeŭ să ne ferească! Da şi aista

www.dacoromanica.ro

de la 8, de n'o ajunge la balamuc, mare lucru...

— Cum spuse că 'l chiamă ?

— Mai ţiŭ eŭ minte, vorbele nebunilor ! citeşte, aci e scris.

Se făcu o tăcere, de sigur Filip se silea să citească la inceput încet.

După asta Buzdugan auzi : Djon-Gardon Bairon.

— Cum aĭ spus ? s'auzi glasul Mariţeĭ. «Djon-Gordon-Bairon».

— Buzdugan nu maĭ putu, şi cât era de trist şi adâncit în gândurĭ, pufni de rîs.

S'auzi tropăitul picioarelor pe scară. Se vede că Mariţa şi cu Filip fugea de presupusul saŭ adevĕratul nebun.

Buzdugan se primblă o dată prin casă şi din noŭ gândurile valurĭ, valurĭ îl înăbuşiră :

— Va sosi, saŭ ba ?

O aştepta de cu seară, dar ea nu sosea.

— Ce putea s'o reţie ? Poate că telegrama n'ajunse până la dênsa ? Poate că n'a fost bine scrisă ? Poate că una, poate

www.dacoromanica.ro

că alta... Poate n'o lasă ? Cine poate sa n'o lase? Cine poate să n'o lase, pe când el o aşteaptă neràbdător, abătut, rĕŭ dispus, ca un om care nu e sigur de face bine saŭ rĕŭ, care nu ştie ce poate să se întâmple. Nu putea nimica să facă ; începuse a scri, dar scrise treĭ, patru paginĭ, şi aruncă condeiul. Nu-ĭ venea nicĭ o ideie, nicĭ o cugetare sănătoasă măcar prin sbor nu s'a abătea prin creerul luĭ obosit.

— Fac bine, saŭ rĕŭ ? Acesta se întreba de multe orĭ. Ceva îĭ spunea că numaĭ bine nu face ; dar atuncĭ de ce o chemase? de ce o aştepta, se plictisea, deveni aproape bolnav? Şi pentru ce aceste cazne? Pentru două-treĭ îmbrăţişerĭ, două-treĭ sărutărĭ ?

— Incă un ceas, încă jumătate, numaĭ o jumătate... acum plec s'o întâmpin. Va veni, saŭ nu? Ce să fac, de nu? Câte aşteptărĭ năprasnice ! câte ilusiunĭ spulberate ! Dar poate va veni, poate... atât mà iubeşte, cel puţin zice... pot s'o cred... pentru ce ar minţi ? ce câştigă ?

Işĭ închipui că stă pe bancă şi aşteaptă

www.dacoromanica.ro

trenul, iată sosește, iată cine-va îmbrăcat în negru se dă jos. Capu-ĭ se întoarce în toate părțile, căutându-l. El se ridică repede și se apropie... a putut numaĭ zice: Aĭ venit? Da, iată-m'ăs! Haide-ți!

Ușa schîrțiĭ și se deschise. Filip arătă capul.

— Domnu pleacă astă-zĭ, saŭ poate că maĭ sta?

— Dacă va sosi pe cine aștept... atunci poate că plec la noapte... poate că dimineață...

— Plecați spre Moldova?

— Spre Moldova, spre Moldova, lasă-mă în pace! Și pentru ce ĭĭ trebue luĭ să știe daca plec spre Moldova saŭ spre Jupiter!

— Afurisitul de chelnăr i-a întrerupt, i-a amestecat toate imaginele toate visurile!

— Va veni, nu va veni?...

Ceva ĭĭ spunea că da, va veni; dar deprinderea de nereușită ĭĭ rĕspundea că ceva trebue sá se întâmple ca s'o împedice.

— Ce se fac în cas de nu va sosi?

www.dacoromanica.ro

Ea îĭ scrise lamurit: «aşteaptă-mă în orĭ-ce cas».

La ceasurile cincĭ ceru socoteala, plăti, şi, ne spuind dacă se va maĭ întoarce, plecă petrecut de salutărĭ şi plocoane din partea luĭ Filip şi a Mariţeĭ.

— Eĭ, Mariţo, acum ce zicĭ?

— Dar tu, Filipe?

— Eŭ? Nimica, se vede el cât de colo că e boer cum se cade, dar nebun, nebun bun de legat; cine dă bacşişĭ câte cincĭ leĭ de persoană! şi pentru ce? poate tu ştiĭ, Mariţo?

— Nu fiĭ porc.

— Lasă, lasă, că ştiŭ eŭ ce ştiŭ...

— Ba nu zĕŭ, par'că a spus ca se întoarce?

— Ţ'ar conveni dumitale!

Pe când pe socoteala luĭ Buzdugan se vorbea câte şi maĭ multe, el păşea înainte spre gară. Nu găsi nicĭ o birjă. Birjele nu sunt la fie-care moment la dispoziţie, maĭ ales a oamenilor nervoşĭ şi nerăbdătorĭ.

Abia putu ajunge la şease. Douĕ zile şi

www.dacoromanica.ro

două nopți de chinuri și așteptare îl sfârâmase, îl sdrobise. Se simțea par'că de o boală grea, par'că perduse plăcerea de a mai fi.

— Dacă va sosi, poate că mi-a părea rĕŭ c'a sosit! îĭ trecu prin gând, când se așeza pe o bancă de lângă intrare.

— Așteptați trenul din Moldova? îl întrebă portarul.

— Da, da, tocmaĭ.

— Vine peste cincĭ minute; spuse el, privindu-l c'un fel de jale și vorbindu-ĭ încet, moale, ca unuĭ bolnav.

— Peste cincĭ minute?

— Da, domnule, peste cincĭ minute.

După ce sosește, voiŭ avea oare timp să-mĭ scot un bilet?

— Cum nu, stă aci zece minute.

— 'Ți mulțumesc!

Clopotul sună sosirea. Trenul încet, sforăind, se apropiea, sclipind c'un ochiŭ roșu mare, rotund.

— Nu cred să vie... dar, poate... maĭ știĭ...

www.dacoromanica.ro

El se sculă de pe bancă şi privirile sale rătăcite priveaŭ, căutaŭ, cercetaŭ aceasta învălmăşare, acest amestec de capete, trupurĭ, mânĭ ridicate, care se dădeaŭ jos din trenul sosit.

Stătu lung lângă un felinar, privind ferestrele vagoanelor.

— Nu e, n'a sosit; îşĭ spuse el încet. Se maĭ aştept, poate că-şĭ ia bagagiul...

Maĭ aşteptă câte-va minute.

Aproape tot publicul se împrăştiă, se învârteaŭ numaĭ vr'o treĭ hamalĭ cu recipisele în mână, şi un grup mic de pasageri se înghesuiaŭ lângă vagonul de bagage.

El încet întoarse capul spre ceasornicul găreĭ, îl privi de maĭ multe orĭ, şi se îndreptă spre casa de bilete.

— Un bilet... ceru el trist, c'o voce a unuĭ om care se întoarce de la cimitir, după ce şi-a îngropat cel maĭ scump amic.

Casierul ridică capul, îl privi cam lung şi ĭ dădu biletul cerut.

— Când soseşte trenul la Bucurescĭ?

— La unsprezece seara.

www.dacoromanica.ro

— Incet ca prin somn se sui în vagon şi ocupă un loc într'un colţ.

— Permiteţi... locul nu e ocupat ? se auzi un glas.

El nu dormea, nu visa, dar se simţea numaĭ strivit, cum s'ar simţi un om după o operaţiune grea.

— Permiteţĭ ? se maĭ auzi odată.

— Nu permit, nu se poate ! răcni el ; pe urmă, ridicând ochiĭ şi venindu-şĭ în fire adăogă :

— Ba de ce nu, poftiţĭ, poftiţĭ...

Un individ se aşează lângă dênsul şi încă treĭ vis-a-vis.

Vagonul odorogea asurzitor ; publicul încă nu intrase în conversaţie. Credea la început să doarmă, dar după un timp oare-care simţi că e cu neputinţă. Fără să vrea ascultă conversaţia vecinilor.

— Ce era înainte, era ; duceaĭ la Bucurescĭ câte 9—10 buţĭ cu vin ; ce să vezĭ apoĭ ? conducătoriĭ aceştia, cum tată-sĕŭ iĭ maĭ chiamă, işĭ făceaŭ singurĭ moarte de om, zĕŭ moarte, beaŭ pe furiş din vi-

www.dacoromanica.ro

nul tĕŭ până ce căděaŭ în bot... şi ţie nu 'ţĭ păsa, că era berechet la toate... dar acum ce e ?

Bătrînul scuipă cu dispreţ într'o parte. După o mică tăcere reîncepu din noŭ : daĭ pentru un păhăruţ de vin 10 banĭ, şi ce vin ? Borş, curat borş, şi 10 banĭ !...

— Eştĭ vier ?...

— Da, sunt... vin câte o dată pe la Bucurescĭ, am prietenĭ, maĭ trag pe la unu pe la altu... prieteşug vechĭ ; dar foc e şi la Bucureştiul ăla, fără banĭ nicĭ un pas !

— Aşa e Bucureştiul, spuse vecinul bătrînuluĭ.

— Dar unde e maĭ bine, mă rog ? s'amestecă în vorbă al treilea ; peste tot locu tot dracu !

Acesta din urmă era, se vede, filosof-pesimist, nu numaĭ după vorbă, ci şi dupa înfăţişarea sa exterioară, mohorîtă, ca vaĭ de dênsul. Indeferenţa-ĭ se întindea peste oamenĭ şi elemente. Puţin îĭ păsa, că afara era ger de te lua naiba şi că în vagon putea urla cânĭĭ de frig. Acest personagiŭ era

www.dacoromanica.ro

cu galoşĭ-şoşonĭ, fără urmă de ciorap în picioare (adică vorbă să fie de şoşonĭ, căcĭ dintr'înşiĭ rĕmaseră numaĭ postavul roşu la care talpa se ţinea legată cu nişte baierĭ de la o traistă de păr). Peptu-ĭ negru şi pĕros, gol desblehuĭat, pe care nu se zărea măcar nicĭ vestigiu de cămaşe ; gâtul legat c'un tulpan de coloarea hornuluĭ, un fel de jachet-surtuc pe umerĭ, descusut pe la subsuorĭ, toate arătaŭ indiferenţa către timp, oamenĭ şi circumstanţe. Poziţiunea luĭ socială o puteaĭ uşor ghici, căcĭ pantaloniĭ-reituzĭ plinĭ de văpsele, mirosul de oleĭ fert, care făcea apropierea acestuĭ om nesuferită, toate arătaŭ că trebue să fie vr'un artist zugrav.

— Bine ziseşĭ ; curmă tăcerea vierul, sfîntul adevĕr : unde e maĭ bine ?

— Aci e maĭ cald ? întrebă un salahor, intrând repede pe uşă. Unde intrĭ e ca afară !... (urmă o înjurătură).

— Trecĭ dincolo, colo poate să fie maĭ cald ; ĭĭ arătă zugravul cu mâna spre altă

www.dacoromanica.ro

despărțitura a vagonuluĭ ; cel puțin e o sobă te maĭ încălzeștĭ cu gândul.

— Auleŭ !

— Nu lăsa ușa deschisă, jupâne, că par'că șed oamenĭ aicĭ.

— Închide ușa, bre... Ți s'aŭ uscat mânele jupâne ?

— Bine, bine, iacă închid, mă rog ! Ovreiul la care se resti întreaga populațiă a vagonuluĭ, trase repede ușa și dispăru în alta despărțitură, crezênd că dincolo e maĭ cald.

— Te-aĭ înșelat amar, Herșcule ! observă c'un ton tragic zugravul.

— De unde știĭ că mă chiamă Ilerșcu ?

— Se vede de pe mutră, nu poțĭ ascunde urechea.

Ovreiul bolborosi ceva neînțeles, scuipă și vroi să tragă ușa după dênsul.

— Nu închide, jidane, lasă să vie și la noĭ căldură ; observă din noŭ zugravul.

Intreaga bancă rîdea.

— Zicĭ, că te ducĭ la Bucurescĭ, moșule ?

www.dacoromanica.ro

se adresă zugravul spre bătrîn, ne putênd se vede tăcea nicĭ un moment.

— Da, taică, la Bucurescĭ, batăl să'l bată bine zice cântecul : *la Bucurescĭ te opăreştĭ* !

— A fi spus, că doară lăutariĭ n'aŭ alta ce face de cât cântece.

— Da, dumnea-ta, taică, unde mergĭ ?

— La Ploeştĭ.

— Ce facĭ acole ? eştĭ din Ploeştĭ ?

— Nu, dar sunt chemat să zugrăvesc biserica de la Obor, sunt zugrav.

— Adică, spoeştĭ pereţiĭ?

Zugravul surîse cu dispreţ şi tot odata c'un fel de jale către necioplirea vieruluĭ.

— Spoesc, moşule, muerele cu var la Craciun, la Sf. Paşte, pe la casele oamenilor; eŭ, moşule, sunt zugrav, adică scriŭ cu văpsele pe pereţĭ pe Sf. Apostolĭ, pe Maica Domnuluĭ, pe Domnul Nostru Isus Cristos... aĭ înţeles ?

— Da de nu, taică !

— Aĭ draculuĭ sunt şi oameniĭ ! urmă înainte zugravul ; mă cheamă iarna să zugrăvesc, crezênd că iarna voiŭ lua maĭ ef-

www.dacoromanica.ro

tin... pe dracu! Ispas Busuioc şi eftin, unde s'a maĭ vĕzut! Ieaŭ scump, foarte scum, căcĭ după lucru şi plata; drept vorbesc, saŭ ba? Nu voiŭ să mă laud, dar lucrez bine!... Ce aĭ în ulciorul cela moşule?

— Ţuică, taică.

— Ţuică?... Ti-i-i... de când n'am maĭ gustat ţuică, i-am uitat şi gustul... cum te chiamă moşule?

— Ce zicĭ, taică? nu prea aud bine...

— Intrebaĭ, cum te chiamă? răcni zugravul la urechea bătrînuluĭ.

— 'Mĭ zic Toma... Toma Ardeleanu.

— Moş Toma ce ar fi dacă vom gusta câte vr'un gât de ţuică, ha? Să-ţĭ trăească stăpânul... cred că el ţi-a dat banĭ să cumperĭ ţuică.

— El, taică, el, să-ĭ dea Dumnezeŭ sănătate.

— Cât aĭ dumneata pe an?

— Nu sunt cu anu, sunt pentru totd'auna, lucrez viea după regulă cu baba şi fetele: la scos, ridicat, după trebuinţă, la săpat... la cules aduce oamenĭ..,

www.dacoromanica.ro

— Cât iţĭ plăteşte, moşule?

— Cum ziceĭ? maĭ întrebă o dată bătrînul.

— Ce aĭ pentru lucratul vieĭ?

— Ce să aib trăesc în casă, taică, am şi un colţişor de pămînt, seamăn şi eŭ porumb.

— Mare e viea, moşule?

— Acuşica a fi de vr'o patru pogoane şi maĭ bine, maĭ nainte avea zece pogoane, a stins'o filostera ceia bat'o s'o bată, rugina cum s'ar zice.

Buzdugan începu cu interes a asculta vorbele moşneaguluĭ. Zece pogoane de vie lucrează, acum patru, dar tot e colosal de mult, pentru o hodoroagă numaĭ de casă şi un colţişor de pămînt, treĭ oamenĭ sa lucreze pentru tot-d'auna!

Buzdugan par'că maĭ uitase de greutatea ce 'í apăsa pieptul.

— Bine se zice, se gândi el, că suferinţele altora fac pe ale tale sa le suporţĭ maĭ uşor...

— De unde eştĭ, moşule? întrebă Buzdugan pe vier.

www.dacoromanica.ro

— Din Dealu-Mare cum s'ar zice ; răspunse el; dar dumneata ?

— Din Bucureştĭ.

— Apoĭ, moşule, nu e cam eftin cá lucraţĭ voĭ treĭ oamenĭ pentru o casă şi o ţĭră de loc ?

— Cam eftin, taică, dar ce să facĭ ? ! nevoea te face, bat'o pustiea de nevoe s'o bată, căcĭ nicĭ ursul nu joacá de voe!

Buzdugan a trebuit să consimţă că chiar şi jocul ursuluĭ e de nevoe.

Zugravul în tot timpul conversaţieĭ nu-şĭ lua ochiĭ de la ulcior,

— Eĭ, ce zicĭ, moş Toma, gustăm ?

— Gustăm, taică, dacă aĭ poftă...

Bătrînul scoase ulceorul de sub bancă, scoase dopul de cocean învelit cu cârpă, destupă, şterge gâtul vasuluĭ, toate le făcu foarte metodic, ridică ulciorul şi îl puse la gură.

S'auzi gâlgâiturĭ. Moşul deslipi buzele de ulcior, le şterse cu mânica sumanuluĭ, şi 'l dadu zugravuluĭ.

Modul cum apucă acest din urmă burta

www.dacoromanica.ro

vasuluĭ, cum îl sgâlţâia, ca sà vadà cam cât e de plin, cum se uita chioriş în fundul ulcioruluĭ, toate făcură pe Buzdugan sà creadă, că dacă zugravul e un mare artist de a scri pe pereţĭ pe Maica Domnuluĭ şi pe Sf. Apostolĭ, apoĭ nu e maĭ puţin adevĕrat că trebue să fie şi mare cunoscător şi maĭ cu seamă iubitor de ţuică. Lung ţinu el ulciorul la gură, lung nu se maĭ auzea nimic de cât înghiţiturĭ marĭ, avide, ale unuĭ om însetat. Ast-fel beaŭ soldaţiĭ după un marş forţat de 50 de chilometri pe arşiţa soareluĭ de vară.

— Ajunge, taică, că goleştĭ ulciorul, spuse moşneagul c'un glas cam îngrijit; sä maĭ rămâe şi babeĭ, doar nu ţi s'a uscat gâtul de sete...

Zugravul lăsă ulciorul în jos şi privi pe bătrîn, ne înţelegênd ce vrea acela de la dênsul.

— Dar proastă ţuică, moşule; de unde o luaşĭ? nu simţĭ că e cu vitriol? îţĭ perzĭ şi sănătatea cu ast-fel de bautură... lasă că te cinstesc eŭ la Ploeştĭ cu ţuică, acolo e

www.dacoromanica.ro

ţuică, nu glumă, tot s'o beĭ, iţĭ poţĭ înghiţi limba de bună ce e.

— Bine, taica, gustăm şi la Ploeştĭ...

— Nu pofteştĭ şi dumneata? s'adresă bătrînul către Buzdugan... ea un gât, e bine la ger... ascultă-mă pe mine.

Buzdugan bau puţin; băutura i se păru tare şi 'l arse ca un foc.

— Maĭ gustă, negustorule, nu asculta ce spune dumnealuĭ ca e cu vitriol, nicĭ nu se cunoaşte pe la noĭ ţuica cu vitriol, poate pe la Bucurescĭ, dar la noĭ... de unde?

Buzdugan maĭ înghiţi un gât... O căldură i se respândi prin tot corpul, ţuica era veche şi 'l lovi în cap, îl ameţi puţin.

— Mulţumesc, moşule, par'că mi se făcu maĭ bine... Te cinstesc eŭ la Ploeştĭ.

— Da, da, acolo bem ţuică adevĕrată se amestecă în vorbă zugravul. Efectul băutureĭ asupra luĭ se vĕzu numaĭ de cât.

— Aĭ draculuĭ popĭ! n'aĭ idee, moş Toma, cât e de stricat clerul nostru, acum pe timpul ĭsta de iarnă să mă cheme pe mine sa le zugravesc. Nu m'a chemat vara,

www.dacoromanica.ro

când e cald, când e omul dispus să facă să creeze ceva artistic. De astă dată el se adresa către Buzdugan, căci moşul sub influenţa ţuicei băute şi a legănăturei vagonului încet forăea, mătăhăind din cap şi lovindu-se, când de un vecin, când de altu.

— Doarme bătrînul, e slab... Da... spuse-i de clerul nostru, nu-ţi poţi face idee, ce înşelători şi meschini sunt popii noştri.

El se cam încurcă căutând expresiuni şi vorbe alese... — Bunioara ce mi se întâmplă mie vara trecută... fapt curios... întîmplare demnă a fi dată la jurnal.

Am fost chemat, pozitiv, ma parol, chemat expres de la Galaţi, unde numai ce isprăvisem de zugrăvit podul bisericei Sf. Ion, la Tulcea. Ce sa vezi? acolo ruşii-ruteni îşi zidiră o biserică... îţi pare poate curios că rusnacii îşi făcură o biserica? Lucru natural şi simplu: cu bani şi un ţigan îşi face biserică, nu e drept? De facut o face fie-care, dar să o împodobeşti cuviincios, după trebuinţă şi dupa indicarea Sf. Apostoli, ca să corespunda epocei

www.dacoromanica.ro

și stiluluĭ... asta nu e lucru uşor... mă pricepĭ ?

Epoca și stilul, cum se zice la noĭ la Beli-arte.

A, de n'ar dormi moşu... îmĭ vine să cer la dênsu vr'un gât de vitriol... ma arde și mă zgârie în piept, par'că şade acolo vr'o pisică... dar doarme bătrînul... voiŭ suferi până la staţie...

După această mică întrerupere, el din noŭ reîncepu : Pardon că m'am departat de suget... dar încă n'am avut onoare sa mă prezint și să cunosc, cu cine am fericirea să conversez... Mă recomand : Ispas Busuioc, pictor bisericesc... mă cunoasce lumea sub numele de zugravul Ispas... nu căuta că sunt cam dezabilie, cam nu dupa sezon îmbrăcat... eram și eŭ o dată în rîndul oamenilor, dar... împregiurările și slăbiciunea către asta—el impinse cu piciorul ulciorul vieruluĭ—m'am cam dezechilibrat, cum s'ar zice... Eŭ nu mà plâng Doamne ferește, Ispas să se plângă cum s'ar zice de soartă ! Toate sunt mofturĭ...

www.dacoromanica.ro

M'am pazit să nu fac sa se plângă cine-va din pricina mea, dar că'mĭ fac mie rĕŭ, mă privește, nu 'ĭ așa?

El lăsă capul in jos și tacu câte-va momente.

Despre ce-ți povesteam?... sa-mĭ aduc aminte... da, despre întâmplarea la Tulcea căcĭ veĭ vedea, că de și Busuioc se pazește să facă rĕŭ cuĭ-va, afară de sine, (il privește!) totuși se apără cât se poate să nu ĭĭ facă nicĭ luĭ rĕŭ... saŭ, cel puțin, să nu 'l socotească de prost. O dată dovedit în orĭ ce afacere, că el nu e atât de prost cum se pare, Busuioc e mulțămit apoĭ, și să lasa chiar a fi înșelat... veĭ vedea..-

— Cu cine am onoare, mă rog? întreba el de odata.

— Buzdugan Gheorghe, respunse cela.

— Și ce ocupație?

— Nicĭ una... profesiune libera.

— Dar... din partea stomahuluĭ, adica mijloacele de traiŭ nu lipsesc?

— Am primit o mică moștenire... dar e pe sfârșit...

www.dacoromanica.ro

— Asta se vede, eşti cam trist... acum dacă vreĭ să mă asculţĭ, urmez.

— Voiŭ fi fericit.

— Aşa dar plecaĭ în Tulcea. Am sosit seara, trăseĭ la un ot l... mi se pare otel Carol, tot una. O cameră mizerabilă şi scumpă. Aveam cu mine puţinĭ banĭ, eĭ! când eştĭ singur şi n'aĭ pe gâtul tĕŭ pe nimenĭ, poţĭ sĕ facĭ ce vreĭ.

A doua zi m'am prezentat la ctitoriĭ nouluĭ hram. M'aŭ primit, m'aŭ cinstit, în fine cam ştiĭ, clătinându-ne, ne-am dus să vedem lucrarea. Biserică ca toate bisericele, nicĭ prea mare, nicĭ prea mică, de mijloc. Imĭ arătară şi planul după care trebuea biserica zugrăvită: aci asta, dincolo ceia, aci sf. Spiridon, dincolo sf. Apostolĭ, în sfîrşit trebuea să fac vr'o 20—30 de tablouri afară de pod pe care să zugrăvesc pe Creatorul şi deasupra luĭ pe Duhul Sfînt. Lucru pentru o vară întreagă, şi ce lucru! N'am cerut tocmaĭ mult, spuneaŭ că sunt săracĭ, că n'aŭ mijloace, etc., etc.: am cerut 800 de francĭ, mâncare şi locuinţă, şi banii în

www.dacoromanica.ro

patru rate, după terminarea peretelui câte 200 de franci : condițiuni ușoare. Dar mojicii ce să vezi : cum, 800 de franci pentru patru pereți ! dar ce, am înebunit ? saŭ mi-am vêndut sufletul necuratului, că cer ca pe tatăl meŭ ? Și câte și mai multe...

— Bine, zic, dacă e așa, atunci să fac câte cinci tablouri pe fie-care perete și iaŭ numai 400 de franci, fără Creator sus în pod și fără Duhul Sfânt.

— Se poate, rĕspund eĭ, fără Creator și fără Duhul Sfânt ? unde s'a mai vĕzut una ca asta... biserică fără Dumnezeŭ !

— Așa este, dar atunci plătiți și vă fac...

Ba că e una, ba că e alta, ba că e așa, ba pe dincolo, în sfîrșit s'a hotărît să-mi adaoge 80 de franci pentru tablourile de pe plafon.

— Bine, fie, să-mi dați arvonă... să-mi cumpăr văpsele, uleŭ etc. ce-mi trebue.

Unde începură toți șease a țipa la mine cum, vreĭ arvonă ? ce arvonă ! de unde arvonă ! că eŭ trebue să le daŭ arvonă, dar

www.dacoromanica.ro

nu eĭ, căcĭ eŭ sunt azĭ aci, mâne mă duc şi lepăd lucru...

— Foarte bine, atuncĭ să 'mĭ daţĭ 50 de francĭ maĭ mult, le spun, şi nu-mĭ daţĭ arvonă.

Incepură a se sfădi între dênşiĭ: uniĭ eraŭ pentru să-mĭ dea arvonă, alţiĭ nu ; în fine partidul pentru arvonă reuşi, şi eŭ am primit 100 de francĭ ca să cumpĕr material.

Cumpĕraĭ de toate şi începuĭ a lucra.

— Staţia cutare ! strigă conductorul : biletele !

In timpul ista trenul stătu. O mişcare începu prin vagon. Zugravul curmă vorba.

— N'aĭ auzit, dumneata, se adresă el catre Buzdugan, câte minute a zis că vom sta?

— Par'că cincĭ a strigat...

— N'aĭ poftă de vr'o ţuică? Valea Călugărească e renumită prin ţuică.

— Mulţămim, n'am poftă, respunse Buzdugan, şi din noŭ s'adânci în gânduri, care de care maĭ triste, maĭ contrazicătoare : «De ce n'a venit, când el a aşteptat-o două

www.dacoromanica.ro

zile ? dacă n'a putut veni de ce nu l'a înştiinţat ?» dar acuzările care i le făcea se sdrobeaŭ când se gândea : «dar când aĭ maĭ reuşit tu să reuşeştĭ şi de astă dată ? par'că întâiaşĭ dată rămâĭ cu buzele umflate ?...»

Sună clopoţelul de treĭ orĭ ; din noŭ o mişcare, din noŭ zugravul ocupă locul lângă tînărul om. Impreună cu frigul aduse cu sine şi miros de oleŭ amestecat de astă-dată cu miros de ţuică.

— Ce maĭ băutură, doamne, doamne! începu el... Tot să trăeştĭ să nu maĭ morĭ... nu ştiŭ dacă nectarul zeilor era maĭ gustos de cât ţuica feartă cu zahăr şi ardeĭ... Viaţa n'ar preţui nimica, dacă n'ar fi ţuică pe lume, aşa saŭ nu ?

— Nu cred, respuse Buzdugan, poate că sunt oameni pentru care idealul vieţeĭ este ţuica... dar în orĭ-ce caz... trebue să fie tare nenorocit acela, căcĭ băutura te îndobitoceşte...

— Aşa crezĭ dumneata ? Dar nu uita ca viaţa e atât de mizerabilă, oamenii atât de rèĭ în cât numaĭ când te simţĭ beat nu-ţĭvine să te aruncĭ cu capul sub roatele vagonuluĭ.

www.dacoromanica.ro

— Aĭ dreptate, oamenii sunt stricaţĭ, lumea e rea, dar dacă cauţĭ poţĭ găsi şi oamenĭ de treabă şi lume cum se cade...

— Eŭ cel puţin n'am găsit... trăesc de 40 de anĭ şi afară de oamenĭ rĕĭ, fără cinste, n'am întâlnit. In tot-d'auna şi în toate am fost păcălit şi înşelat. Sunt sărac cum ma vezĭ, n'am nicĭ haine pe mine, dar nicĭ nu 'mĭ trebue, încaĭ ştiŭ pozitiv că nu se găseşte nicĭ unul care ar voi să schimbe hainele sale cu ale mele... Am avut şi haine bune, dar nu ştiŭ cum se făcea, că mă pomeneam peste câte-va zile fără dênsele; de atuncĭ mi-am zis: nu cumpăr haine; cine are trebuinţă de Ispas, l'a găsi şi l'a lua şi fără haine!

— Dar cu Tulcea cum isprăvişĭ? îĭ curmă filosofia Buzdugan.

— Nu ţ'am povestit încă?

— N'aĭ isprăvit.

— Rĕŭ; Ispas începe a îmbătrîni şi perde memoria... nu e însă nimica, sunt bucuros că încep a mă descompune... viaţa nu mi se pare atât de atrăgătoare, ca să

www.dacoromanica.ro

doresc să mă trăesc; de n'ar fi țuică, de mult n'aș mai fi Ispas.

— Ei, începuși a-mi povesti de Tulcea și nu isprăvișĭ.

— Tulcea, Galați, Brăila, București, peste tot locul am fost înșelat, nu-mi s'a întîmplat ca să lucrez unde-va, unde să nu fiŭ pungășit; mare lucru! Știŭ de înainte chiar cu câți franci voiŭ fi furat!

Buzdugan se dete mai aproape de el ca să-i vadă mai bine fața: noutate era pentru el că se găsesc pe lume oameni pungași în întreaga lor viață; vroia să-i vadă fața ca să cunoască, glumește el saŭ vorbește serios.

Zugravul întoarse capul spre dênsu...

— Crezi că glumesc? nici de cum! Acum plec la Ploești și știŭ... sunt sigur că voiŭ fi și acolo furat; și de cine? de sf. părinți.

— Omul ista nu e în toate mințele, gândea Buzdugan; bețivului i se pare că toți îl înșală... Posibilă e și starea asta, începutul delirului.

Trenul pleca; vagonul încet se clătina

www.dacoromanica.ro

şi bătrînul vier dormea dus, visând poate pe bunul boer.

— Doarme bătrînul; fericit că poate dormi; eŭ însă n'am somn... până ce...

— Şi cu Tulcea cum rămâne?

— Cum? încep a lucra, fac un perete, adică zugrăvesc cum trebue frumos în stil bizantin pe sfinţiĭ cuveniţĭ, cer banĭ, îmĭ daŭ; peste o lună încă un perete gata; peste a treia, încă unu... trebue să ştiĭ, că când lucrez nicĭ o picătură nu iaŭ în gură, nu pot, mi-e greaţă, şi lucrez de la răsăritul soareluĭ până ce nu se maĭ vede nimica, şi singur fără ajutor, nu-mĭ place să mă sîchăe cine-va-şi-lea.

— Apoĭ cum? îmĭ zice într'o zi un ctitor, ţi s'a dus vestea că eştĭ beţiv, şi dumneata vĕd că nicĭ în gură nu puĭ vr'o picătură de băutură spirtoasă?

— Dă, zic, aşa e lumea! Dar în gândul meŭ: îngădue, îţĭ voiŭ arăta eŭ cum petrece Ispas Busuioc!

A patra lună şi ultimul perete era gata. Baniĭ mi-ĭ plătea nu prea regulat, însă îĭ

www.dacoromanica.ro

scoteam eŭ. Nu cheltuesc nimic când lucrez, căcĭ mă învoesc cu hrană... aşa mi-e obiceiul.

Dar nu pot ţinea baniĭ la mine ; am o soră văduvă cu o droaie de copiĭ, am rude sărace, şi pe urmă atâta sunt nenorociţi în cât n'am curaj să ţiŭ banul în buzunar.

Incepuĭ plafonul, isprăviĭ capul Creatoruluĭ; îmĭ maĭ remase ceva norĭ se maĭ fac, şi pe Duhul Sfînt deasupra : lucru de o zi. Tocmaĭ atuncĭ primesc o scrisoare; mi se cere de cine-va câţĭ-va francĭ.

— Moş Nichifor, zic ctitoruluĭ, să-mĭ daĭ 20 de francĭ că-mĭ trebue...

— Apoĭ, zice, n'aĭ isprăvit încă lucrul şi cerĭ baniĭ !

— Ce lucru! pentru o zi, şi termin.

— De întâĭ termină ; şi pe urmă n'aĭ a lua atât de mult !

— Cum, n'am a lua atât de mult? pentru mine 280 de fr. e mult !

— Care 280 ? N'aĭ a lua de cât 60 de francĭ.

Am încremenit, când mi-a spus.

www.dacoromanica.ro

— Ştiam eŭ că aveţĭ să mă înşelaţĭ, ĭĭ respund ; asta pentru mine nu e ceva noŭ... Arată, zic, condica unde e scris cu mâna mea cât am luat şi cât maĭ remase.

Aduce condica, şi ce să vezĭ ? chiar dupa contul lor mi se cuvinea o sută şi maĭ bine ; dar să vezĭ şi alta, am observat ca unele cifre sunt adăogate de altă mână.

— Asta, spuĭ, nu e de mine scris, asta nu e de mine, iarăşĭ nu e de mine. Am şters pe cele falşe, şi după socoteala mea mi se cuvinea tocmaĭ 280 de fránculeţĭ.

— Nu e adevĕrat, îmĭ respunde; dumneata nu ţiĭ minte ; socoteala e bună ; maĭ aĭ de luat încă 60 de fr.

— Eĭ bine, zic eŭ, dă-mĭ două-zecĭ de francĭ că-mĭ trebue.

— Nu se poate, terminä lucrul şi pe urma primeştĭ restul ce ţi se cuvine.

— Ce aĭ fi făcut dumneata în locul meŭ? nu, nu, te rog spune ?... La judecată, pe la advocaţĭ ?... n'am obiceiŭ să fac contract, căcĭ am făcut şi tot un drac ! Dar eŭ am sistemul meŭ de resbunare.

www.dacoromanica.ro

— Nu daĭ, moşule, cât cer ? îl maĭ întreb încă o dată.

— Nu daŭ, isprăveşte lucrul,

— Să nu te căeştĭ, moşule ; îĭ spuiŭ dulce.

— N'am de ce mă căi,

— Bine, atuncĭ dă 'mĭ cincĭ francĭ îmĭ trebue.

— N'am banĭ.

— Nicĭ cincĭ francĭ ? !

— Nicĭ o para.

— Bine, să ne vedem sănătoşĭ. Pleacă acuma hoţule, ca să nu daĭ de dracu. Şi apucaĭ o pensula mare şi după dânsu, cât e curtea biserice'. Nu l'am putut ajunge pe blestematul de pungaş.

In ziua aceia n'am lucrat de necaz. Ce crezĭ, să lucrezĭ patru lunĭ şi să te fure atât de miŞeleşte ! Ce era de făcut ? trebuea sa rabd şi să înghit.

— A doua zi dimineaţă m'am suit sus pe plafon, isprăvii pe Dumnezeŭ, norii, tot bine ; ajunse treaba la Duhul Sfînt. De o

www.dacoromanica.ro

dată o ideie îmĭ veni în cap. Staĭ, drace, că voĭ face eŭ pungaşilor ! va trebui să-mĭ platiţĭ toţĭ baniĭ.

Peste treĭ ceasurĭ isprăviĭ plafonul ; mă coborîiĭ la dejun. Vaĭ de dejunul lor, să le fie în nas.

Cred că bătrînul pungaş povestise deja la ceĭ-l'alţĭ istoria mea, căcĭ îĭ vĕzuĭ pe trusşase intrând în curtea bisericeĭ.

— Eĭ, ce, d-le Ispas, maĭ aĭ mult? mă întrebă unul.

— Slavă domnuluĭ, am isprăvit ; acum numaĭ de şters podelele şi puteţĭ să vă gândiţĭ şi la sfinţitul hramuluĭ.

— Bine, neică, bine, foarte bine, numele d-tale va fi în vecĭ scris în pomelnicul bisericeĭ,—mă iea unul din ctitorĭ cu binişorul...

— Lasă, respund, părinte Zaharia, nu vă maĭ supăraţĭ de sufletul meŭ, un păcătos ca mine nu e lucru mare.

— Ba nu, ba de ce... noĭ în tot-d'auna.

www.dacoromanica.ro

— Vroiţi să vedeţi lucrul? îi întreb, ca să curmez vorba.

— De asta şi am venit.

— Bine, poftiţi după mine.

Am deschis uşele bisericeĭ şi i-am lăsat înainte.

Incepură a privi şi a mă lăuda: că ce frumos, că ce bine... de o dată părintele Zahăria ridică capul în sus şi mă întrebă cam încurcat: d'apoĭ, d-le Busuioc, asta ce e colo d'asupra capuluĭ Sf. Dumnezeŭ. Par'că are asemănarea unuĭ cocoş...

— Da, respund; tocmaĭ cocoş şi este.

— Apoĭ unde s'a maĭ vĕzut asta? Duhul Sfînt în chip de cocoş?

— Nu s'a vĕzut, dar acu se va vedea.

— Vaĭ de mine, cum se poate? asta însemnează o batjocoră! se amestecă şi ceĭ-l'alţĭ pungaşĭ în vorbă.

— Dragiĭ şi stimaţiĭ meĭ, le răspund. Pe lume tot se poate dacă voeştĭ numaĭ. Aţĭ vroit să faceţĭ din 280 numaĭ 60 de francĭ, aţĭ făcut şi eŭ n'am zis nimica; acum rîndul domniilor-voastre să nu ziceţĭ nimica când

www.dacoromanica.ro

în locul unuĭ porumbel am făcut şi eŭ un cocoş. M'aţĭ înţeles ?

Toţĭ aŭ rĕmas cu gurile căscate, şi era la ce ; să fi vĕzut ce cocoş am trântit eŭ deasupra capuluĭ Creatoruluĭ ! L'am făcut negru, c'o coadă mare stufoasă şi c'o creastă roşie ca o sfeclă.

Cât era Buzdugan de trist, dar povestirea zugravuluĭ îl făcu să leşine de rîs.

— Eĭ, şi pe urmă ? întrebă el ştergêndu-şĭ ochiĭ.

— Pe urmă ce... ! eŭ stam cu mânele încrucişate şi priveam cu dênşiĭ cocoşul. Eĭ aŭ privit cât aŭ privit şi începură a mă înjura, zicênd că mi-am bătut joc de sf. Biserică, de bunul Dumnezeŭ, de religia creştinească... Multe aŭ maĭ spus... eŭ eram tot de aceiaşĭ părere, însă contra pungaşilor ce era de făcut ?

— Proastă glumă, d-le zugrav !...

— Şi a dumnea-voastră nu e maĭ puţin proastă !

— Noĭ nu glumim cu asemenea lucruriĭ ; ţi se cuvine atât cât a spus Nichifor.

www.dacoromanica.ro

— Atuncĭ dacă e aşa povestea, vi se cuvine şi vouĕ un cocoş în loc de Duhul Sfînt.

— Să-l ştergĭ, pe cucoş... şi să zugrăveştĭ un porumbel.

— Bucuros, însă fără 280 de fr. nicĭ nu calc pe scară.

— Suĭ şi fă, că-ţĭ plătim... numaĭ şterge cocoşu.

— Ian ascultaţĭ cinstiţilor ctitorĭ ce vă spun eŭ. Vorbă multă sărăcia omuluĭ! Depuneţĭ baniĭ înainte la d. cutare (le-am spus numele unuĭ comerciant din Galaţĭ) şi atuncĭ vă fac ce cereţĭ; de nu, plec şi rămâneţĭ cu cucoşul deasupra capuluĭ St. Dumnezeŭ, ba încă vă daŭ şi la gazetă, va veni lumea să vă vadă Duhul Sfînt prefăcut în cucoş. Maĭ mult nicĭ o vorbă. Ştiţĭ tare bine că mă pungăşiţĭ, dar nicĭ eŭ nu sunt atât de prost ca să mă las.

— Aĭ luat prea scump pentru lucru!

— Asta e altă vorbă; de vroiţĭ să vă las, ceva, pot să vă las, dar după planul meŭ...

In sfĕrşit ne-am înţeles la 200 de francĭ.

www.dacoromanica.ro

Ducă-se draculuĭ, m'am gândit, ce sunt 80 de francĭ ! Nicĭ maĭ sărac nicĭ maĭ bogat nu voiŭ fi. Aŭ depus binișor baniĭ la poșta, mi-aŭ dat recipisa, eŭ m'am urcat sus, și până seara cucoșul a fost prefăcut in porumbel.

A doua zi plecaĭ la Galați... unde am petrecut bine cu 200 de francĭ...

Trenul sosi la Ploeștĭ. Batrinul vier se trezi și el.

— Unde suntem ? întrebă el.

— Unde e țuica bună, moșule !

— La Ploescĭ ?

— Da, cinstite bătrin, la Ploescĭ ; haĭ să bem câte o dușcă de țuică și să ne despărțim... D-ta plecĭ inainte ?

— Da, respunse Buzdugan.

— Bem câte o țuică pentru prietășug ?

— Bine, să bem.

— Ce zicĭ moșule cum ți se pare bautura ?

— Bună țuică... bună.

Maĭ vreĭ ?

www.dacoromanica.ro

— Dar n'a fi prea mult ? Ştiĭ, baba acasà e cam cu nărav... da ce să-ĭ facĭ ?...

— Prost aĭ ajuns, moşule, de te temĭ de o muere ; fiĭ şi dumneata maĭ bărbat !

— Aşa e, taică, dar, de...

— Când viĭ pe la Bucureştĭ? îl întrebă Buzdugan.

Zugravul îl privi lung şi respunse :

— Ţi se par interesat ? nu daĭ cu piciorul în mine, ca toţĭ oamenii ?

Buzdugan se roşi.

— Ce vorbe, d-le ? cum aĭ putut sá crezĭ ? Din contră, ímĭ pare bine c'am făcut cunoştinţă...

— Atuncĭ lasă-mĭ adresa... saŭ, nu, peste o lună mă găseştĭ în fie-care seară când nu sunt beat, la Sorbona.

— Unde ?

— La Sorbona saŭ azilul de noapte a luĭ Pache, dacă pofteştĭ ; aşa îl numim noĭ în limba noastră...

— Cine noĭ ?

— Norociţĭ, zic eŭ ; saŭ nenorociţĭ cum veĭ zice dumneata. O ! Sorbona e plină

www.dacoromanica.ro

de oamenĭ foarte cum se cade ; să viĭ vr'o dată, veĭ vedea tipurĭ...

Clopotul sună a treia oară.

— Eĭ, rămâĭ sănătos, d-le Busuioc, să ne vedem cu bine.

— Asemenea, respunse acesta. . Nu maĭ beĭ vr'o ţuică?

— Nu, nu pot, mă doare capul.

— Atuncĭ bem noĭ, moşule?

— Bem, taică...

Buzdugan se adânci în gândurĭ.

— Ce om, şi beţiv! cocoşul în loc de Sfîntul Duh... Sorbona.. Douĕ zile am aşteptat... Vieru pentru întreaga vieaţă e mulţămit... Zugravul se pare şi el mulţămit...

Multe, multe îĭ treceaŭ prin cap... şi adormi.

— D-le! biletul pentru Bucureştĭ!

Buzdugan se trezi; trenul intra în gară.

www.dacoromanica.ro

FOST'A EL DE VINA?

În noaptea spre 15 August nimene nu dormise în casa luĭ Ţurcan, în orăşelul Atacĭ, în partea de meadă-noapte a Basarabieĭ. A doua ḑi fiul cel maĭ mare al vĕduveĭ Ţurcăneştĭ, Ion, trebuea să tragă sorţĭ.

Intr'o cămăruţă, care tot-odată era şi cuhne, pre laiţa acoperită cu ţol şedeaŭ doĭ flăcăĭ, adică un flăcăŭ şi un băiat. Nicĭ eĭ, nicĭ mama lor, nicĭ cele douĕ feticele; nu băgaŭ de seamă că mucul lumînăreĭ ce ardea pe masă, s'a îndoit la o parte, şi lumina era cât pe ce să se stingă. Mare grijă, mare supărare li se zugrăvea pe feţe.

www.dacoromanica.ro

Mama lor nu mai plângea, nu mai avea lacrămi. Ochii ei mici şi plini de bunătate erau îndreptaţi spre Ion. N'ai fi putut cunoaşte în această bătrînă gârbovită şi cu părul alb mai de tot, pe mama Catrina. O săptămână de suferinţi. suferinţi ca ale unei mame ce'şi îngroapă copilul, o sfârâmase şi o schimbase cu desăvîrşire. Ar fi murit cu bucurie ca să-l scape pe Ion de la *muscali*, dar înţelegea că toate încercările ii erau în zadar. Cine ar fi putut să se împotrivească legei de fier: «aşa trebue».

Istoria era chiar pe vremea aceia când se sfârşise *ligotele* [1]) Basarabiei şi-i venise şi ei, copil părăsit al României, să dea fecior la armata moschicească. Se auţea de mult că aŭ să ea la muscali, dar când şi cum, nu se gândea nimeni. Mai mulţi din ţărani nici nu credea că are să fie *naborul*. [2]).

— Ce nabor, ţiceaŭ Moldovenii, n'avem

---

1) Privilegiile.

2) Nabor-tragere la sorţ.

www.dacoromanica.ro

noĭ *ligote*, când dracul s'aŭ sfârşit, maĭ avem vreme, e! he! he!

Dar vestea tot se întindea, s'a auḑit chiar cá la Chişinăŭ a venit o comisiune, că oraşul l'aŭ împărţit în patru şi cá recrutaţia a inceput.

— Ea de acum am paţit'o ḑicea ţĕraniĭ.

Umblaŭ posomorâţĭ şi gânditorĭ, se auḑea câte o bocitură, în casele unde eraŭ flacăĭ. Fetele de prin sate şopteaŭ între dênsele, şi ochiĭ li se umpleaŭ de lacrămĭ.

Dar tineriĭ? Tineriĭ cu tineriĭ! La ce se gândesc tinereţile?

— Doar n'aŭ să ne mănânce Muscaliĭ, pare că ce şi eĭ nu's oameni? ḑiceaŭ flăcăiĭ.

Dar eĭ se mărţăfoeaŭ maĭ mult, le era ruşine să-şĭ arate adâncul inimeĭ, în care era numaĭ groază şi durere când se gândeaŭ că trebue să meargă la muscalĭ. Acuma nu'ĭ nimica, norodul s'a deprins, ştiŭ că regimimentele de Romănĭ rĕmân în Basarabia şi alta că peste treĭ anĭ, pot să vie acasă, pe un timp, ca să-şĭ vadă părinţiĭ.

www.dacoromanica.ro

Aşa-ĭ acuma, dar ce-a fost 10 anĭ în urmă? Se maĭ auḑi într'o vreme că recruţiĭ din Chişinăŭ aŭ fost îmbrăcaţĭ la Odesa pentru Caucaz şi că maĭ toţĭ aŭ perit cu vapor cu tot lângă stâncele Anapeĭ. Atuncĭ a coprins groaza pe toţĭ, şi prin satele din carĭ trebuea să plece tineriĭ nu maĭ găseaĭ om cu capul teafăr.

* * *

In cămăruţă tăcerea era adâncă. Fiecare se gândea la ale sale.

Nu-ĭ era fricä luĭ Ion Ţurcan de muscalĭ.

Maĭ rĕŭ şi fără de cruţare este Nistrul primă-vara când începe ghiaţa a se rupe! Puţin îĭ pasă luĭ, când toţĭ tineriĭ de prin prejur nu îndrăzneaŭ să-l treacă, auḑind pocniturile groaznice ale păturilor de ghiaţă. Cea maĭ mare plăcere era pentru dênsul că chiar atuncĭ să pescuească saŭ să-şĭ găsească treabă să treacă de cea-laltă parte. Nu era frica la mijloc, nu se temea de

www.dacoromanica.ro

muscalĭ. Alt ce-va îl ţinea acasă. Mă-sa şi două copile rĕmâneaŭ numaĭ cu feciorul cel mic. Tot sprijinul caseĭ era să fie un băiat de 15 anĭ. Bun sprijin, unde sunt patru gurĭ şi avere tufă? Ion ţinea casă cu pescuitul, că plugar nu era, neavând pământ în destul. Le venise şi Ţurcanilor ca «nadel» patru pogoane de pământ; dar ce dracul să facă cu dênsul, dacă o bucată le venise într'o mlaştină şi alta într'un pisc hleios, unde aşezaseră casa şi ograda. Cu toate acestea nu sufereaŭ nevoe până atuncĭ în casa luĭ Ion. Nistrul le dădea hrana cu îmbelşugare, era milostiv cu cel ce ştia cum să se poarte cu dênsul. Pescarĭ ca Ion rar găseaĭ de la Bender până la Movilău. Apoĭ primă-vara, când *paromul* [1]) nu putea umbla de ghiaţă, luntrea luĭ Ion umbla şi trecătoriĭ de la Atacĭ la Movilăŭ eraŭ maĭ liniştiţĭ cu Ion în luntrea luĭ de cât cu paromul vara pe timp bun.

Când de pe partea Podolieĭ la vremea

[1]) Un fel de pod plutitor.

www.dacoromanica.ro

rea se auḑea «Parroomu! Daţi paarromu!» şi paromul cel greŭ nu se putea urni de la mal de valurĭ, luntrea luĭ Ion zbura ca o săgeată şi aducea pe ceĭ maĭ curajoşĭ. Omul işĭ agonisea pânea; cel care n'are ce mânca, nu se maĭ gândeşte la asemenea fleacurĭ ca frica. Frica de a nu muri de foame le învinge pe toate. Până după miedul nopţeĭ lucra cu lopeţile, dar gurile ce-l aşteptaŭ acasă aveaŭ ce mesteca a doua ḑi. Numaĭ prin el se ţinea toată familia, ba încă bine, mămăliga si peştele nu lipseaŭ din casă. Fusese bine până atuncĭ, dar de aicĭ în colo vor şti ce vrea să ḑică foamea. Cuĭ îĭ pasă că sprijinul familieĭ trebuea sa se ducă să-şĭ facă datoria către stat lăsându-şĭ pe aĭ sĕĭ în prada nevoeĭ? Nu numaĭ statul, dar şi familia are drepturile eĭ, şi când se maĭ amestecă şi viaţa omenească cu legile eĭ de fier, atuncĭ ese un lucru încurcat. Statul are drept să ceară soldaţĭ, dar familia soldatuluĭ este oare asigurată de Stat să nu piară de foame! Aşa, vorbă să fie.

Se maĭ gândea Ion şi la altele, se gândea

www.dacoromanica.ro

că mai este pe lumea asta încă un suflet, care bucuros ar jertfi ori-ce numai să-l scape — se gândea la Ileana, pe care o iubea cu cea d'ântâiŭ iubire, care la unii este şi cea de pe urmă. Sunt şi ast-fel de poznaşi. Toate se amestecaŭ de-i perdeaŭ curajul. Pe puĭcuţă trebue să o lase, familia fără pâne. Ce dracul să fie de facut? Dar gândeşte, nu te gândi, vremea nu sta. Afară luceafărul era aproape să se arate, departe cerul se înalbea la răsărit, era aproape de ţiuă. Ion se vede c'a luat vr'o hotărâre, căci s'a sculat de pe laviţă, şi căsca frecându-şi ochii ca de pe somn.

— Mic'o fie ce ar fi, nu vreaŭ să mĕ fac fugar, ţise el către mă-sa, va fi mai rĕŭ şi pentru dumneata şi pentru mine. M'am hotărât, plec mâne, adică aţi că s'a făcut ţiuă, eacă şi rîndunica cântă? Cu bună seamă s'aŭ auţit ciripiturile rîndunelei ce avea cuib în tindă sub straşina.

Mă-sa şi-a şters lacrămile ce-i năvăleaŭ fără de voe în ochi şi n'a ţis nimica. S'a sculat încetişor, a luat lumînarea de pe

www.dacoromanica.ro

masă și s'a apucat să facă foc în vatră, ca să-și hrănească băiatul. Ceĭ-l'alțĭ s'aŭ apucat de trebile lor. Ion și-a luat cușma, a eșit din casă și s'a îndreptat spre cișmeaua ce era aproape de sat subt un pisc.

Ḑiua se lupta cu noaptea. Era încă întunerec, dar puteaĭ să cunoștĭ lucrurile din apropiere. Vacile încetase de a maĭ rumega și se auḑea ciocârlanul cântând cântecul luĭ, care rĕsuna în urechile luĭ Ion ca un cântec de mângâere. Ajunsese la cișmea, dar nu se vedea nime și Ion s'a pus pe o piatră.

— Până acum n'a venit, ḑicea Ion în sine, mititica, va fi adormit. Câte lacrimĭ a vĕrsat ia în aceste ḑile nenorocite! Câte noptĭ n'a închis ochiĭ!

Niște pașĭ ușorĭ se auḑiră, cine-va se apropia de izvor. Inima luĭ Ion a început a bate maĭ repede și l'a coprins o slabiciune, simțea cine venea și aĭ cuĭ eraŭ pașiĭ. De isvor se apropie o figură omenească și căută cu neliniște în colo și în coace.

— Ileano! o chemă el. Ea tresări și veni

www.dacoromanica.ro

spre dênsul. — Ilenuţ'o s'a sfêrşit totul, mĕ duc la muscalĭ. Fata n'a rĕspuns nimic, numaĭ plângea încetişor — Ilenuţ'o, mĕ duc, dar am auḑit că peste doĭ anĭ pot să vin pe treĭ lunĭ acasă. Atuncĭ facem nunta. Nu plânge, tot va fi bine... iacă şi mama rĕmâne singurà... dar ce-ĭ de făcut... m'am gândit la multe... am prietenĭ, mĕ sfătuesc să fug... fără tine şi fară mama aşĭ fugi, dar sunteţĭ voĭ — nu pot. Mĕ fac muscal ca să nu vĕ pierd pe voĭ.

Toate aceste cuvinte le spunea şi glasu-ĭ tremura şi cu greutate îĭ eşeaŭ vorbele din gât care i se tot usca. Fata plângea la pieptul luĭ.

— Ilenuţ'o! nu plânge că mĕ omorĭ, nu maĭ pot.

Fata a încetat de a maĭ plânge, numaĭ câte o datà îşĭ trăgea sufletul şi ofta.

— Să vorbim, Ilenuţ'o, că nu-ĭ vreme de pierdut, norocul nostru în mânele noastre stă, să ştiĭ aceasta. La ce vrea omul, ajunge, bine rĕŭ, de vreme orĭ târḑiŭ, dar dacá omul este hotărât şi nu se dă într'o

www.dacoromanica.ro

parte, nu se peate să nu'şĭ ajungă scopul. Eŭ cred în mine, cred în tine, cred în iubirea noastră şi numaĭ moartea va fi în stare să ne desparţă.

Aşa vorbea Ion şi fata acuma nu plângea, nu oftа ci rîdea încetişor. Pentru inima eĭ sfărâmată, pentru sufletul eĭ apăsat de nenonocirea neaşteptată, cuvintele luĭ Ion era apă vie şi tămăduitoare.

Dar ia seama, Ilenuţ'o păzeşte-te de vechil, de Grecul draculuĭ; am luat seama că a pus ochiul pe tine. Tu eştĭ tênĕră, crudă, moşul Stan şi mama Gafiţa fricoşĭ, te vind dacă Grecul iĭ va lua din scurt. Ţine-te vîrtoasă, puĭc'o! Peste doĭ anĭ, orĭ ce-ar fi, viŭ acasă.

— Ioane, rĕspunse fata, orĭ tu orĭ Nistrul! A unuia din doĭ am să fiŭ! Facă Grecul orí ce-ar face, nu mi-e frică, şi să n'aĭ frică de mine! Orĭ tu orĭ Nistrul.

Aceste cuvinte aŭ făcut pe Ion să tresară, spaĭma i-a coprins inima, o spaĭmă fără pricină, neînţeleasă i-a pĕtruns ca un cuţit inima.

www.dacoromanica.ro

Se făcuse de tot ḑiuă. Se auḑeaŭ vacele din sat răgând şi văcarul trîmbiţând din buciumul cel mare de coajă de teiŭ.

Să ne despărţim, a ḑis Ion, vine lumea, nu se cade să ne vaḑă împreună!

S'aŭ sărutat tare şi s'aŭ despărţit; el a apucat pe o cărăruşă spre casă şi ea umplând cofele cu apă, stătu şi-l privi până ce nu-l mai putu vedea. A casă mămăliga era gata, aburii de la dênsa umpluseră toată cămăruţa; toată familia Ţurcanilor era sculată şi se părea mai veselă. Mama Catrina oftă, dar nu aşa de greŭ. Soarele străbătea vesel pe fereastră în odăiţă şi poate razele luĭ luminoase făcuseră pe bieţiĭ oameni să-şi mai uĭte o leacă necazul.

— Mic'o, ḑise Ion, pe când şedeaŭ la masă, peste doĭ anĭ vin. Cum îţi putea, Toader îĭ măricel, slavă ţie Doamne, 16 anĭ, eŭ când eram ca dênsul treceam Nistrul de patru orĭ în not. E cam leneş, nu-ĭ vorbă. dar nevoea îl va face mai harnic. Când va şti că nu mai e Ion, va face tot. Toader cătă în jos şi se scărpină la ceafă. Şi tu Ma-

www.dacoromanica.ro

riuco, ḑise el către soră-sa cea mai mare, mai îngădue cu zestrea, cu măritatul, şi cată să nu-mi fie ruşine când mĕ voiŭ întoarce acasă.

Măriuca s'a înroşit ca o vişină, înţelegênd cuvintele frăţine-sĕŭ.

— Ţie, Catincuţ'o, nu-ţĭ spun nimica, cată de mucuţa şi n'o scoate din sărite cu nebuniile tale. După aceste vorbe, s'a sculat de la masă şi îmbrăcându-se şi-a luat ḑiua bună de la mamă, de la frate şi de la surorĭ şi a eşit.

Lângă primărie era o gloată de oamenĭ. Se grămădea lumea curioasă să privească norocul tinerimeĭ. La o parte stăteaŭ ca la 20 de flăcăĭ şi se ghemueaŭ cătând cu fricĭ spre uşa primărieĭ care stătea deschisă. Intre toţĭ se deosibea Ion, mai nalt cu capul de cât ceĭ-lalţĭ. Se auḑirà în depărtare sunete de clopoţeĭ, semn că venea «zemscaia pocĭtă» cu comisiea de recrutare. Peste câte-va timp treĭ căruţĭ ţĕrăneştĭ de poştă şi alta mai deosebită, înhămate câte cu patru caĭ, s'aŭ poprit dinaintea primă-

www.dacoromanica.ro

rieĭ. Toată comisia a eşit şi a intrata în sală. Se auḑeaŭ din läuntru hohote de rîs, nu ştiŭ cine cântă cu glas falş ce-va din «Traviata». Cântaŭ membriĭ înalteĭ comisiuni, dar inimile nenorociţilor ce aşteptaŭ afară se umpleaŭ de amar.

— *Ion Lungu!* strigă un glas din năuntru, *Ion Lungu!* repetă starşina, [1]) *Ion Lungu*, maĭ strigă şi vornicul. Din mulţime a eşit un băeţan slăbănog şi galben. Vornicul l'a luat de mână şi ca şi cum s'ar fi temut să nu fugă l'a dus singur până la uşa Primărieĭ. Mulţimea aştepta turburată şi nerabdătoare.

— Doĭ arşinĭ, treĭ picioare, se auḑi iarăşĭ din năuntru...

— Bun? întrebă cine-va maĭ încet.

— Pieptul slab, cască gura, se maĭ auḑi... Nu se primeşte, Ignatief scrie: *scorbutum acutum*... Ieşĭ,.. «Du-te acasă!

Ion Lungu a eşit din primărie, de pe faţa luĭ vedeaĭ că nu înţelegea ce se pe-

1) Primarul,

www.dacoromanica.ro

trecea cu dênsul, a eşit, dar şedea lângă uşă.

— Du-te acasă, măĭ prostule, norocul a dat peste tine, ḑiceaŭ prin mulţime.

— Dumitru Stâncă, se auḑi iar glasul *starşineĭ*.

A eşit un băeţel, un copil din grămadă şi a intrat în primărie.

— Ce dracul, ḑise doctorul, trebue să fie vr'o greşală.

— Cum te cheamă, l'a întrebat un membru.

— Du...du.,..du....mi....mitru Stân....stâ.... stâncă... rĕspunse băiatul gângăvind.

— Ignatieĭ, ḑise doctorul către scriitorul sĕŭ, scrie: nu-ĭ bun, mic de statură, gângav.

Latineşte n'a ştiut bietul Esculaṗ să numească cusurul recrutuluĭ.

— Pintiliĭ Vacă-rea, strigă vornicul. Pintiliĭ, măĭ Pintiliĭ, Vacă-rea! Măĭ, ce dracul, unde-ĭ, că aice era!

Dar Pintiliĭ Vacă-rea nu era prost, nicĭ urma luĭ nu maĭ era pe acolo.

www.dacoromanica.ro

— Bată-l Dumnedeŭ, strigă Starşina, ne-a băgat în belea! Eŭ ţiceam că Vacarea trebue păţit, poftim, aŭ să te maĭ dee şi sub *sud* [1]) pentru satana draculuĭ.

— Vacă-rea, s'a maĭ auţit iară-şĭ din primărie.

— Lipseşte, a rĕspuns vornicul maĭ plângênd.

— Iţic Haim Grinberg! se auţi glasul Starşineĭ.

— Eŭ sunt, ce poftiţĭ?

— Da du-te, măĭ tîrtane, ce staĭ locului ţiceaŭ ceĭ-l'alţĭ recruţĭ împingându'l.

— Duceţi-vĕ voĭ, eŭ îs la urmă, ţicea Iţic!

— Iţic Haim! viĭ tu, orĭ să te iaŭ de perciunĭ? strigă vornicul.

Bietul Iţic apucat de doĭ cazacĭ, merse pe sus în primărie.

— Desbracă-te s'auţi glasul doctoruluĭ, apoĭ după o tăcere: — Desbrăcaţĭ ovreiul... sub mĕsură... doĭ arşinĭ, un picior — bun.

1) Judecată

www.dacoromanica.ro

— Fruntea, se auzi zicênd cazacul care era şi bărbier, — gata.

A eşit Iţic din prisustvie dar fără perciunĭ şi cu jumĕtate de cap ras. Bietul băiat maĭ n'a leşinat în braţele mâne-sa, care plângênd amar îĭ strângea capul la piept.

Toate cele petrecute să p uneaŭ ca o piatra grea pe inima luĭ Ion. Nu-şĭ simţea inima că se bate, era rece şi cufundat în gândurile cele maĭ triste.

— Ion Ţurcan, a strigat de odată vornicul.

Ion încet şi cu paşĭ hotărâţĭ s'a apropiat de uşa primărieĭ şi a intrat.

— Ho! Ho! Ho! zise doctorul, ce zdravăn, nu-l maĭ căutaţĭ, bun, foarte bun.

Doctorul era încântat de statura luĭ Ion, dar ceĭ-l'alţĭ membri aĭ comisiuneĭ aŭ făcut pe doctor să petreacă toate formalităţile.

— Căutaţĭ voĭ, eŭ nu caut, scrie Ignatief: bun pentru gvardie [1]).

— Maĭ de grabă, maĭ de grabă, gândea Ion, pierd răbdarea.

1) Camera judecătorească.

www.dacoromanica.ro

După ce l'aŭ ras, Ion s'a îmbrăcat şi a eşit afară. Toţĭ tovarăşiĭ luĭ eraŭ acuma înconjuraţĭ de cazacĭ.

Astă-ḑĭ sunteţĭ încă sloboḑĭ, dar mâĭne să vĕ adunaţĭ la primărie, des dedimineaţă plecăm.

Toate acestea le auḑea Ion ca prin somn şi a plecat spre casă fără să ştie ce făcea

— Veḑĭ, mucuţă, că nu mi-aŭ tăiat ca-. pul ci numaĭ pletele, ḑise el intrând în casă, cu glas care părea vesel.

Mama Catrina a început a plânge încetişor.

— Nu plânge mamă, pĕrul va creşte, sănătate să fie; ḑise el şi începu a o săruta.

A doua ḑi ploase şi drumul era greŭ, nu atăta pentru recruţĭ, cât pentru câte-va femeĭ carĭ îşĭ petreceaŭ copiiĭ până la Chişinăŭ.

— Mucuţ'o, ḑise Ion dimineaţa către Catrina, nu vreaŭ să mĕ petrecĭ, rĕmăĭ acasă, peste câte-va săptĕmânĭ voiŭ scrie.

Se auḑea trîmbiţa chemând pe recruţĭ.

www.dacoromanica.ro

— Mucuţ'o rĕmâĭ sănătoasă, mĕ duc.

— Puiul mameĭ Ionaş, a maĭ apucat a ţice bătrîna, dar Ion era departe fugênd sa ajungă pe tovarăşiĭ de nenorocire.

* * *

Aŭ trecut doĭ anĭ. Toamna pe la sfârşitul luneĭ luĭ August, un om îmbrăcat în haĭne vechĭ şi maĭ fără încălţărĭ în picioare, mergea pe drumul cel mare de la Soroca la Atacĭ. Se vedea că venea de departe, fiind că mersul îĭ era greoiŭ şi hojma sta şi scoţând o basma roşie se ştergea pe frunte de sudoare. Greŭ aĭ fi putut cunoaşte în omul acesta, ne ras şi cu mustăţĭ lungĭ pe Ion Ţurcan. Cu toate aceste era el, venea la Atacĭ în concediŭ pe douĕ lunĭ de ţile. Nu era departe de casă. Se făcuse întuneric şi nu se maĭ vedea nimic pe drum. Aproape de sat, a cârnit la stânga şi dând într'o pădurice şi străbătând'o a eşit drept pe malul Nistruluĭ, chiar pe ogorul lor. Nu vroea să se ducă pe acasă fără să vadă maĭ întâiŭ pe frate-sĕŭ. Avea presimţirĭ rele,

www.dacoromanica.ro

orĭ poate nu maĭ voia să ştie noutăţile de prin sat, poate chiar noutăţĭ despre Ileana. Doĭ anĭ, lung timp şi multă apă a curs de atuncĭ pe bĕtrînul Nistru!

El ştiea că pe vremea asta saŭ puţin maĭ târdiŭ, negreşit trebuee să fie frate-sĕŭ la ogor; să-şĭ cosească puţină earbă pentru vite. Icĭ colea pe ogor se vedeaŭ, căpiţĭ de fên. Aproape de drum între douĕ ogoare de păpuşoĭ, un om cosea la otavă, tot acolo era o căruţă cu un cal, care păştea slobod pe unde i se părea iarba maĭ bună. Ion de departe a cunoscut că era frate-sĕŭ.

— Doamne ajută, bădică, ḑise el cosaşuluĭ.

— Mulţumim şi dumitale, ĭĭ rĕspunse acesta. Toader nu-l cunoştea.

— Măĭ Toadere, măĭ, dar ce, nu mĕ cunoştĭ?

— Bădică! strigă flăcăul o dată, bădica! dumneata eştĭ?

— Eŭ frăţioare, eŭ! Eacă-mă's şi pe la voĭ.

Amândoĭ plângeaŭ de bucurie.

www.dacoromanica.ro

— Bădică, bădică, ḑise Toader, gândeam că nu maĭ viĭ şi toţĭ gândeaŭ tot aşa; a spus un soldat că te-aŭ luat la Impĕratul, alţiĭ spuneaŭ că te-aĭ fi înecat. Bădică, multe s'aŭ întâmplat pe la noĭ; le voiŭ spune pe toate, dar numaĭ să duc eapa acasă. Biaţa mucuţă tot te aşteaptă!

Flăcăeanul se încurcase de bucurie şi vorbea de pe ceea lume.

— Toadere, îl întrerupse Ion, du căruţa acasă şi vin'o de grabă la mine. Nu vreaŭ să mĕ vadă nimene în sat.

Toader clătină din cap şi nu ḑise nimic. Peste jumătate de ceas s'a întors de acasa calare, a descălecat, a pus eapa în fiare şi s'a aşeḑat cu frate-su sub o clae de fên.

Era pe la miezul nopţeĭ, când a sfârşit Toader de spus întâmplările din sat. De ce se temea Ion, aceia se şi întâmplase. Grecul — vechilul — pusese ochiul pe Ileana şi cu parale făcuse pe părinţiĭ eĭ să i-o dea de nevastă. Fata n'a putut să maĭ sufere viaţa afurisită din casa Greculuĭ, şi de

www.dacoromanica.ro

vre un an şi jumătate fugise de la Grec; ce s'a făcut cu dênsa, nimenea nu ştia.

— Grecul de atuncĭ a prins pizmă pe noĭ şi cu primarul şi cu notarul, ne-a încurcat şi pe noĭ într'un proces, că am fost siliţĭ să vindem casa.

— Şĭ unde trăiţĭ acuma, l'a întrebat Ion, zdrobit de nenorocire şi necaz.

— Tot în casa noastră, dar plătim Greculuĭ chirie.

— Bine, ḑise Ion, voiŭ plăti şi eŭ din partea mea:

Apoĭ a stat mult pe gânduri şi frate-seŭ îl privea.

— Toadere, mĕ iubeştĭ? l'a întrebat Ion pe neaşteptate pe flăcăoan.

— Mĕ maĭ întrebĭ? rĕspunse acesta.

— Bine, atuncĭ să-mĭ aducĭ astă noapte puşca. Ce ḑi avem aḑĭ?

— Joĭ, a rĕspuns Toader.

— Bine, Joĭ, aḑĭ e Joĭ, mâne Vineri. Mâne şade Grecul acasă, gândi Ion în sine.

— Ascultă, Toadere, Grecul ne-a sărăcit pe noĭ. Grecul a sărăcit tot satul, Grecul mi-a

www.dacoromanica.ro

luat ce era pentru mine mai scump, mi-a luat pe Ileana. Grecul e mai rĕŭ de cât un lup. Tudorică, băeţelul bădicăĭ, puşca, puşca şi o încărcătură ca pentru lup.

— Ţi-o aduc, bădică, a fost tristul respuns.

Peste jumătate de ceas Toader a plecat acasă, şi cătră ţiuă Ion avea în mânele sale puşca, pe care o strângea cu iubire şi o sărută. După ce şi-a venit în fire a ţis frate-seŭ:

— Tudorică, băete, nu pot să mĕ arăt cu puşca; dacă m'ar vedea cine-va aşĭ fi perdut. Lângă ograda grădineĭ Greculuĭ este o râpă, o ştiĭ, în malul stâng este o vizunie de vulpe, ştiĭ?

— Cum nu rĕspunse Toader.

— Du-te degrabă, până nu se va face ţiuă şi ascunde puşca în vizunie.

Toader n'a respuns nimic şi a plecat cu puşca; pe spinare. Se făcuse ţiuă bine, când s'a întors la Ion, care şedea culcat in păpuşoi.

www.dacoromanica.ro

Pe la şeapte ceasurĭ seara, Grecul avea de se primbla prin grădină.

Cu vr'o douĕ-ḑecĭ de minute înainte de şeapte, Ion Ţurcan încet mergea pe drum, care trecea pe lângă grădină şi înconjură ograda curţeĭ unde locuia Grecul.

Ajungênd la păduricea de care am spus, Ion cârni într'o parte şi furişându-se pe sub garduri trecu vr'o câte-va ogoare. Peste un sfert de ceas a ajuns la rîpă în marginea unuĭ ogor de cartófe. Cu spaimă nespusă s'a uĭtat în toate părţile. Cartoafele eraŭ coapte şi lunea viitoare, vroiaŭ să le sape. Ogorul era mare şi trebuea să fie bine rodit. Intre cartoafele pe jumĕtate uscate, icĭ colea se zăreaŭ nişte floricele roşioare, pe deasupra lor zburaŭ fluturiĭ, şi între brazdele ogoruluĭ săreaŭ vr'o căte-va cioare, ascunḑându-se între alunarĭ. Ioan din locul luĭ foarte bine vedea faţada caseĭ, care era mare şi boită galben. Mulţime de ferestre se vedeaŭ, eraŭ înconjurate de hemeiŭ, care se agăţa şi de coperişul de oale albe. Nişte salcămĭ marĭ creşteaŭ pe amân-

www.dacoromanica.ro

două părţile caseĭ, aşa că în curte nu puteaĭ sa veḑĭ nimica afară de uşa grajduluĭ, care era deschisă. Un drum pietros trecea dinaintea caseĭ şi pridvorul caseĭ, înaintat spre drum, era acoperit cu trandafirĭ şi cu oleandri.

O grădină mare se întindea de la ograda caseĭ până la ogorul de cartoafe. Grecul se gătea să se mute de acolo, de aceea nu se îngrijea de casă. Era năduşală şi căldură de nu-ţĭ puteaĭ trage sufletul, toate ferestrele caseĭ eraŭ deschise. Muştele şi ţînţariĭ sbârnîiaŭ în văzduh. Vr'un sfert de ceas se uĭtă Ion la casa Greculuĭ şeḑênd pe călcâe. Pe urmă a auḑit în ograda Greculuĭ sunetele unuĭ clopot vechiŭ şi stricat, care bătu şeapte ceasurĭ. Sunetul luĭ rĕsună grozav la urechile luĭ Ion. Aŭ maĭ trecut căte-va minute, apoĭ s'a auḑit cum s'a deschis poarta; câniĭ lătraŭ. S'a întors oare Grecul saŭ eşiră niște lucrătorĭ?

El a crişcat din dinţĭ şi începu a privi cu mare băgare de seamă casa vechiluluĭ. Nimene nu se vedea pe dinaintea caseĭ.

www.dacoromanica.ro

Poate că a intrat stăpânul înăuntru pe aiurea. Ion nu putea să mai stea loculuĭ, se culcă pe burtă, şi trăgêndu-se ca un şearpe, înconjură ogorul de cartoafe şi-şĭ dădu drumul în fundul rîpeĭ. Pe urmă pe brâncĭ, încet, nefăcând nicĭ un zgomot, şi neluând seamă că urzica îl ardea pe mânĭ şi pe obraz, s'a tras până la un hîndichi, care despărţea grădina de ogorul de cartoafe, şi ne mai putând de osteneala s'a lungit pe spinare.

Nu departe de acolo şi-a găsit şi puşca, uscată şi în stare bună. S'a uĭtat încă odată la ceas, eraŭ şeapte şi douĕ-ḑecĭ. Tocmaĭ atuncĭ a simţit că e cald, că pĕrul îĭ ud de sudoare şi fruntea de asemenea. Ion şi-a scos basmaoa din buzunar, s'a şters pe frunte, apoĭ întorcându-se pe o parte s'a culcat. Insă de o-dată a sărit şi lăsând puşca la pământ s'a furat până la un copac mare ce creştea aproape de grădină şi de unde nime nu putea să-l vaḑă. Dinaintea luĭ era gardul grădineĭ care-ĭ ajungea numaĭ până la piept. Incet, încet a dat

www.dacoromanica.ro

într'o parte crengile copaculuĭ şi a aruncat o privire lacomă asupra ferestrelor caseĭ.

Eată că într'o fereastră s'a arătat o broboadă albă, era slujnica. Ion nu'şĭ luă ochiĭ de la fereastră şi oprindu-şĭ răsuflarea ţinea vîrtos crengile copaculuĭ. După cât-va timp s'a apropiat cine-va de altă fereastră în care storurile se rădicară încetişor şi Ion vĕdu o femee îmbrăcată în alb. Infipsă cu ură ochiĭ într'însa: femeia era naltă, bine făcută, la piept avea prins un buchet de florĭ; Ion n'o cunoştea, poate era nevasta Grecului? In minutul acesta s'a apropiat vechilul şi a deschis fereastra.

Ion Ţurcan i-ar fi omorât pe amêndoĭ, de ar fi avut puşcă la dênsul. Indată ce s'a depărtat de la fereastra, Ion, scrâşnind de mênie s'a repedit în hindichi, lăsând crengile copaculuĭ. Peste cât-va timp iar a ajuns la locul de maĭ înainte. In gât i se uscase şi vedea toate ca printr'un nor: i se părea că timpul trece prea încet. In zadar ascultă, dinspre casă nu venea nicĭ

www.dacoromanica.ro

un zgomot, pare că muriseră cu toţii. Cam ciudat i se parea zbîrniitul albinelor şi al viespelor prin florĭ şi ciripitul rîndunelelor ce sburaŭ hojma în jurul cuĭburilor de sub strașina caselor. De o-dată a început un vântișor şi frunḑele stejaruluĭ ce creştea nu departe de locul unde sta Ion a început a fâlălăi așa de tare, în cât acesta de fricĕ a sărit iar în hîndichĭ.

Maĭ trecu ce-va, apoĭ se îndreptă spre locul unde îşĭ lăsase puşca. Pe malul hîndichiuluĭ creştea niște tufare de corn, carĭ de abia puteaŭ să-l ascundă, dar cu toate acestea Ion a ridicat capul şi s'a uĭtat. In uşa cascĭ sta Grecul rezemat de uşor. Vechilul era om nalt, frumos, cu barbă şi cu mustățĭ negre, îmbrăcat ca un vênător. Părea voĭnic, îşĭ aprinsese o ţigară şi trăgea cu plăcere dintr'ĕnsa. Să pue puşca la ochĭ şi sa-l chitească era treabă uşoară pentru un vênător ca Ţurcan; era chiar să sloboadă cocoşul, dar tocmaĭ atuncĭ s'a apropiat de vechil un băeţaş care se vedea cum cerea ce-va.

www.dacoromanica.ro

Minuta era grozavă, Ion a scăpat puşca din mânĭ şi-a acoperit faţa cu mânele şi a plâns de jale şi de necaz. Picăturĭ marĭ de sudoare rece i se arătară pe frunte şi auţi foarte bine cum a spus Grecul copiluluĭ.

— Da, da, du-te la dênsa.

Copilaşul a intrat fuga în casă. Iar Grecul cu ţigara în gură a intrat în grădină.

Atuncĭ s'a auţit o împuşcătură. Grecul a tresărit şi a căţut la pământ lângă pragul uşeĭ.

Ion ca fulgerul a sărit în hindichiŭ, apoĭ a luat'o pe brâncĭ d'a lungul rîpeĭ, a dat în alt ogor, şi alergând cât putea a apucat de-acurmeţişul drumuluĭ spre Nistru, ţinêndu-se maĭ aproape de garduri şi de şanţurĭ.

Plin de sânge, de praf şi de glod, cu straile rupte de spinĭ şi de măräcinĭ maĭ mort de oboseală a ajuns la apă.

Cu băgare de seamă s'a uĭtat în toate părţile, nimine nu se vedea; o vacă care bea liniştită din riŭ, ridicând coada a ple-

www.dacoromanica.ro

cat la goană, speriindu-se de ivirea neaşteptată a omuluĭ.

Ion s'a apropiat încetişor de mal, chiar unde era trecătoarea, aice stând puţin la gânduri, s'a descălţat de ciubote şi ţinându-le de-asupra apeĭ împreună cu puşca s'a vîrît în Nistru, care-ĭ ajungea la piept.

Pe la mijloc s'a oprit şi a început a bea cu lăcomie. A azvîrlit puşca în apă şi apoĭ în not a ajuns la celă-l'alt mal. Acolo s'a spălat de sângele ce-ĭ acoperea mânele, înghimpate de spinĭ, apoĭ s'a pus jos şi s'a încălţat. In acest timp, de lângă un copac din apropiere a eşit un om şi s'a uĭtat lung la dênsul. Ion i-a făcut semn cu capul şi l'a trimes la toţĭ draciĭ. Era Toader Ţurcan frate-su.

Soarele asfinţea şi liliecĭĭ zburaŭ în toate părţile, când Ion a ajuns la staţia drumuluĭ de fier, departe de vr'o 10 chilometri de la Atacĭ.

In gară era întunerec, numaĭ lângă casă aşteptaŭ vr'o douĕ-ţecĭ de oamenĭ cu nerăbdare deschiderea caseĭ. Ceasul găreĭ bătu

www.dacoromanica.ro

opt, casa se deschise şi călătorii năvăliră, pare că n'aveaŭ să maĭ capete bilete.

— Un bilet, clasa a III-a pentru Odesa s'a auḑit un glas cam tremurător.

Era glasul luĭ Ion Ţurcan. Tocmaĭ atunci se opri şi trenul ce venea din sus şi mergea spre Odesa.

www.dacoromanica.ro

LAUTARII

Chiță Of și Zaharia Trifan intrară în cociaba lor pe dibuite, cu băgare de seamă înaintară până lângă masă; Of își așeză scripca și Trifan clarinetu-ĭ hîrbuit, lipit cu ceară tare. Eraŭ obosiți, de abia 'și trăgeaŭ sufletul.

In vreme ce Of cerca să aprindă un chibrit cam jilav, Trifan umbla după căpețelul de lumînare căutîndu-l când pe masă, când pe jos.—La primărie bătuse douĕ ceasurĭ și pojarniciĭ nu maĭ strigaŭ : «Bine ??... Bineeee !!»

— Ce te tot codeștĭ, zise Of, învârtind chibritul pe deasupra meseĭ !... Găsit'aĭ orĭ nu lumînarea !

www.dacoromanica.ro

— Dar, prin întuneric îĭ greŭ de nemerit... îhă, îhă !... Aci aĭ fost bată-te-ar pîrdalnicul.

— Dă maĭ ĭute că 'mĭ e frig şi n'am alt chibrit !... Ce lighioàie de om, numaĭ tusea-ĭ de dênsul.

— Am gàsit'o.

— Dă-o încoa ! aprinde-o... Maĭ ĭute ! 'Mĭ e frig !... Nu aşa dobitocule !... P-tiu ! m'am fript !... Pĕcătoş şi moçoşit la toate cele ca şi la clarinet!

Mucul lumînăreĭ atins de foc începu a pîlpîi şi para-ĭ albăstrie apoĭ roşietică, sclipind în întunerec, lumina camera joasă, pareţiĭ murdarĭ şi asudaţi de umezeală.

Afară de masă maĭ eraŭ două paturĭ schioape şi haite. Iar pe un colţ de masa zăceaŭ rămăşiţele unuĭ prânz : niste cojĭ de ceapă, fărmăturĭ de pâne şi o sticlă cu dopul căzut înăuntru. Pe sticla era scris : *Mastică de Hio*, dar miroseà a basamac.

Pe peretele deasupra meseĭ era lipit chipul unuĭ domn român, cu barba lungà şi

www.dacoromanica.ro

faţa chipoasă, iar de desupt sta scris cu litere groase : «Mozart şi Bethoven».

— Afurisită noapte! zise Of, frecându-şi mâncle înlemnite de frig... Să ne fereasca Dumnezeŭ de aşa chilipir... Nu-mĭ maĭ simt degetele... De n'ar fi pintecele şi gâtul la mijloc n'ar maĭ merge nimenĭ cu scripca prin cafenele. Sagă-ţĭ pare? Inebuneştĭ cântând!... Bine, domnule, de paisprece orĭ «de la capo până ali fini» «Valurile Dunăreĭ», de cinsprece orĭ «Să mor cu tine să mă sfirşesc» şi de douĕ-zecĭ de orĭ «Dorul» !! Lua-i-ar dracul de ciocoĭ, sa-ĭ iea ;.... doamne iartă-mă! — Pace, m'am hotărît! Maĭ adun ceva parale şi-o şterg la Bucureştĭ. Helbet, măcar acolo voi da şi eŭ de bine!

— Şi eŭ merg cu Mneta, moş Ghiţa... îha, îha... îha ! zise Trifan, tuşind de-ţĭ rupea inima.

Cine ? Tu ? Cu mine ?! Dar ce dracu să fac cu tine ? Cum sufli de două orĭ în clarinet, tuşeştĭ de ţi se umflă ochiĭ cât pum-

www.dacoromanica.ro

nul... Nu! foarte 'ţĭ mulţumesc... Ţi-ĭ pieptul hîrbuit; nu vezĭ tu singur?

— Spune doctorul, da eŭ cred...

— Crezĭ, nu crezĭ tot una-ĭ... eştĭ oftic̆os şi pace! Ce maĭ încurcĭ lumea... Să te eaŭ cu mine? Of doamne!., Să pieĭ pe drum, să zică lumea că te am ucis eŭ şi să umplu cremenalul? !... Drum îţĭ trebuie ţie ?... şi încă pe vremna asta !..., eŭ înţeleg, îs tare, voinic... ştiĭ cu mine nu prea bat mendrele toţĭ nespălaţiĭ..... Cum ceva, ceva nu vrea să plătească şi vĕd că domnişorul vrea scandal...! De mă ştiĭ şi tu! adu-ţĭ aminte în seara aceia când am făcut cunoştinţă la cafeneaua luĭ Stănică.

— Da, da... îha... îha.

— Eŭ cântam marsileza şi tu beat ca un porc aĭ îndrăznit să zicĭ că am luat pe do major c'o jumătate de ton maĭ sus... Apoĭ ţi-am arătat eŭ do major!... drept că după aceia mi-a fost milă de tine şi ne-am înfrăţit pot să zic... Dar de mers în capitală nu! nu! nu!... eŭ pot să fiŭ angajat într'o orhestră, cu tine păţesc ruşinea...

www.dacoromanica.ro

Frate, frate, dar brînza pe bani ! Toate ca toate dar arta, scripca... trebue să ţii la dênsa, alt-fel... de vezi şi tu !...

Of tăcu, îndreptă mucul lumînăreĭ şi camera se lumină din noŭ, iar Trifan lăsa capul pe piept, oftă din greŭ şi tuşi înăduşit scuipând ceva roşietic.

— Pieptu, pieptu ! mânca-l-ar câniĭ !... zise el cu ciudă ; dar ce-s eŭ de vină păcatele mele ?...

— Nu zic că eştĭ vinovat... de spânzurat ! Dar ce să-ţi fac, beţia te-a mâncat... Scoţĭ vre-o notă cum trebuie ? de spune tu singur ! Vaĭ de capul lor !... Tu crezĭ că lumea-ĭ proastă şi nu înţelege. Aşa ! înţelege, înţelege, dar tace de milă, s'a deprins, te cunoaşte de mult şi te ştie că eştĭ ca frunza pe apă... Dar în capitală, cuĭ are să-ĭ fie milă !?... Te-or lua cu huidio !

— Iha, iha, îhă !...

— Culcă-te şi dormĭ ! Mâne avem de cântat la dascălul Procopie care are cumetrie.

— Mă culc, moş Ghiţă, zise Trifan u-

www.dacoromanica.ro

milit... Oiŭ căta să nu maĭ tușesc... dar și Mneta moș Ghiță să maĭ ieĭ seama...

— Ce să ieaŭ seama ?

— Zeŭ că do major !...

— Do major ?

— Zĕŭ !

— Do major ?... Ptiu !

— Iartă-mă...

— Cine ? eŭ !... Do major ?... Aĭ surzit, sărmane !

— Ba zĕŭ, moș Ghiță să ieĭ seama, într'adins... și urechea ca urechea dar te doare inima.

— Inima ? inima ! auzĭ ponihosu ! Fiți-ar în obraz să-ți fie... Apoĭ bine, mă beteagule nu ți-ĭ rușine ție să-mĭ grăești ast-fel; mie! om bătrîn, muzicant vechiŭ ! !... Maĭ bine culcă-te și dormĭ, prăpăditule, că m'ĭi face mâne de rîș !...

Ghiță suflă în lumînare și se culcă.

Trifan adormi pe loc și suflarea luĭ înceată și liniștită maĭ că nu se auzea.

Of însă sufla ca niște foĭ, se întorcea

www.dacoromanica.ro

când pe o parte când pe alta bombănind cu ciudă..., do major..., do major !... Hîn !...

Ciuda luĭ că Trifan dormea şi n'avea cu cine se ciondăni... Ne maĭ găsindu-şĭ loc sări din pat şi mânios foc se apropie de Trifan şi începu a-l zgîlţiĭ.

— Spuĭ că do major îĭ falş !... spuĭ minciunĭ ! Eştĭ un porc... auzitu-m'aĭ.

Şi tremurând de ciudă, moş Ghiţă înşfăcă scripca de pe masă. Strunile zbîrnîiră lung şi ascuţit—le acordă şi prinse a zice prin întuneric un vals !...

— Poftim :... Do, Fa, Fa, Do... Do major, auzĭ măĭ ? !... Do, Fa, Fa, Do... Do major... Eĭ auzĭ? Ce maĭ zicĭ ?... Nu te face că dormĭ c'apoĭ o împlineştĭ cu mine :... Fa, Fa, Do... Do major... Do major... Do major... Haĭ scoală !

— Moş Ghiţă, mă rog Mnetale. Nu maĭ pot de oboseală... Iha, îha, îha !... Lasă-mă să dorm... Iha, îha, îha !

— Nu te face că tuşeştĭ... Aĭ auzit pe do major ?... falş era ?

www.dacoromanica.ro

— Moș Ghiță mi-ĭ somn! lasă c'om vorbi mâne la ziuă.

— Ți-ĭ somn?? Așa? Atuncĭ de ce spuĭ minciunĭ! De ce 'mĭ baț capul cu do major... Haĭ scoală, iea-ți clarinetul și ține 'mĭ secunda... Ți-oiŭ arăta eŭ do major... Și să nu tușeștĭ că te iea dracul!... Scoală nu te codi!

Se sculă bietul Trifan ca vaĭ de dênsul și 'șĭ luă clarinetul...

— Valurile Dunăreĭ, zise Ghiță poruncitor și răstit... Și nu tuși că te vede sfîntul!

Se începu ceva groaznic, un cântec ne maĭ pomenit și ne auzit.... Te asurzea, te facea să blestemĭ pe toțĭ născocitoriĭ instrumentelor muzicale și pe bieții lăutarĭ...

Dar concertul n'a ținut multă vreme, căcĭ Trifan prinse a tuși, scăpă clarinetul din mână și un șiroiŭ de sânge ĭĭ zbucni pe gât.

— Poftim, haĭ la Bucureștĭ... zicea Ghiță tremurând ca varga... Eștĭ nebun, haĭ culcă-te!...

La septĕmână Ghiță Of cu scripca sub-

www.dacoromanica.ro

suoară şi faţa posomorită păşea greoiŭ pe şoseaua Câmpineĭ... Şi în urma luĭ, abia trăgêndu-şĭ sufletul venea cu paşĭ mărunţeĭ clarinetistul Trifan.

Lăutariĭ se duceaŭ la Bucureştĭ să-şĭ încerce norocul pe acolo.

www.dacoromanica.ro

AMICUL MEU ALEXANDRU

SCHIȚA DIN VIAȚA ZILNICA

Îmĭ era coleg în întâia gimnasială. Pe când intrasem l'am găsit aproape holteiŭ.

Avea mustățĭ și un barbișon a la Napoleon al III-lea; să fi avut poate, 18—19 anĭ și era coleg cu noĭ băețandri de 9 până la 10 anĭ.

— Nu maĭ e de trăit cu pusderia asta, zicea el adesea altuĭ veteran, ca și dênsul de mare, privindu-ne cu dispreț; ne pot fi tovarășĭ buniĭ copilașiĭ aceștia ?

— Doamne, Doamne, unde sunt vremurile cele bune, când noĭ, clasa I gimnasială, puteam ține piept ritorilor de la seminar și

www.dacoromanica.ro

Sâmbetele băteam în grădina publică cârdurĭ de ovreĭ.

— Ce a devenit gimnaziul! Ce zicĭ tu Podoba?

— Aşa este, ce-ĭ drept nu-ĭ păcat, răspundea Podoba.

— Mi-e ruşine să staŭ cu voĭ mucoşilor, am să părăsesc gimnasiul, destul am învĕţat şease anĭ...

— Dumneata eştĭ de şease anĭ în clasa întâia? ne miram noĭ. Apoĭ când veĭ ajunge până la a VII, veĭ fi bătrîn ca musiu Balin.

— Am zis că sunteţĭ nişte mucoşĭ, apoĭ ca să ştiĭ bine clasa I, dar s'o ştiĭ bine, nu fleac, trebue numaĭ şease anĭ?!

Şi noĭ admiram pe savantul nostru coleg, însă maĭ mult îĭ respectam pumniĭ! Şi ce pumnĭ! deprins a se hîrjoni cu oamenĭ în toată puterea, rare orĭ îşĭ aducea aminte că are de a face cu băeţĭ de 10 anĭ.

Dar maĭ mult de cât alţiĭ eŭ pătimeam din cauza «*tiranului*,» aşa se numea între şcolarĭ Alexandru.

www.dacoromanica.ro

— Imĭ placĭ, zicea el, că eştĭ micuţ şi aĭ un păr moale şi aspru, ian vin'o încoace... Şi trebuia să mă duc, căcĭ alt-mintrelea mă aducea cu sila şi începea a-mĭ arăta *Chiul* saŭ *Parisul*, după plăcere, adică îmĭ întorcea mâinele dinapoĭ şi mă ridica de ele în sus, aşa că 'mĭ pîrîeaŭ oasele şi de bună seamă de durere vedeam chiar Parisul.

Dar ce era încă şi maĭ de nesuferit; pasiunea luĭ de a asculta poveştĭ, era straşnică. Trebuia să-ĭ spuĭ la poveştĭ una maĭ grozavă de cât alta, căcĭ de nu, numaĭ de cât perspectiva de a zări capitala Franţeĭ.

Şi iĭ spuneam, ce dracu era de făcut?

— Stăĭ, zicea el une-orĭ, când eroul din poveştile mele pe un cal cu aripele de fier, zbura până la cer. Nu se poate, spuĭ minciunĭ, unde s'a maĭ vĕzut caĭ cu aripĭ de fier?

— Apoĭ, asta e poveste... musiŭ Alexandre.

— A! voeştĭ dumneata să zicĭ că în poveştĭ poţĭ să-mĭ spuĭ fel de fel de minciunĭ?

www.dacoromanica.ro

Lasă că-ţi arăt eŭ... Şi din noŭ afurisitul amic imĭ sucea mânele dinapoĭ.

— Lasa-mă, musiu Alexandre, că nu ştiŭ bine lecţia, trebue s'o maĭ repet...

— Nicĭ o vorbă ! te-aĭ făcut şi leneş ; acasă n'aĭ avut timp s'o învecţi?

Şi din noŭ Parisul.

Într'o zi, supărat pe profesorul de Sf. Scriptură, care i-a pus zero, căcĭ s'a încurcat la «Tatăl Nostru», apucă un băet de ureche şi-l trase, de-ĭ desbină puţin urechea. După aceasta bravură a fost nevoit să ne spue într'o zi :

— Mi-e ruşine să staŭ cu voĭ, mucoşilor, mă duc în armată ; uf ! m'am săturat de voĭ !...

Ast-fel am scăpat de ultimul Mohican, care imĭ făcea zile fripte.

* * *

A trecut peste cincĭ-spre-zece anĭ de când cu istoria amiculuĭ meŭ. Multe s'aŭ întâmplat, multă apă a curs, soarta când maĭ bună

www.dacoromanica.ro

când maĭ rea, m'a aruncat de colo colo, în sfîrşit avuĭ fericirea de a veni in Dobrogea. Şi ce noroc ! Să vedeţĭ : primul om care m'a. întâmpinat pe pământul românesc era vechiul amic al meŭ din clasa I gimnaziala, *tiranul* Alexandru.

— Paşaportul d-voastră ? întreba accastă fiinţă de sub-comisar, c'un glas raguşit, glas pe care l'am recunoscut numaĭ de cât precum şi nasul sĕŭ ca un baltag şi urechile ca niştе aripĭ de liliac.

— Poftim paşaportul, musiŭ Alexandre.

El se uita la mine chioriş, mirat de unde un om necunoscut să ştie şi numele luĭ de botez.

Pe faţa luĭ nu se vedea că m'a recunoscut, însa dupa ce ceti paşaportul începu par'ca a-şĭ aduce aminte de ceva. Pasagerii însa facura sa ne despărţim.

— Să poftiţĭ dupa paşaport aci, la căpitănia portuluĭ, 'mĭ spuse el. După asta plecaĭ în oraş.

Tulcea nu poate fi socotită ca unul din cele maĭ frumoase oraşe din România.

www.dacoromanica.ro

Uliţe strimte pavate cu caldarâm, o mulţime de câni, pe ici pe colea câte un tătar, copii flămânzi şi zdrenţeroşi şi pe de asupra cete de lipoveni beţi, înjurându-se unul pe altul.

Era o zi de iarmaroc şi o sărbătoare. O mulţime de sàteni venise la târg. Un cârd de ţigani turceşti se instalase pe mijlocul pieţei împreună cu bivolitele lor, de pe care ca oameni practici, iaŭ trei piei: le înjugă, le mulg, şi după moarte se folosesc şi de piele lor.

In han-hotel mi-a dat «*numĕrul*» adică odaia lângă nişte grajduri. Imediat după instalaţie fuseĭ apucat de roiuri de muşte maĭ obraznice de cât în Rusia, unde şi muştele ştiŭ de frică.

La birt, tot la hotelul *România* afară de «*zeleno*», «*pipercă*» şi «*ealme*», nu puteaĭ căpăta alt-ceva.

Cu toată întristarea adusà încă de «a casă», cu toată lipsa de mijloace de traĭ şi de prieteni, pe care fuscĭ nevoit să-ĭ las cu toate acestea respiram alt aer. nu maĭ

www.dacoromanica.ro

vedeam mutre de jandarmĭ şi ureadnicĭ.

După masă, cu gura şi gâtul ars de pipercă, mă duseĭ să-mĭ iaŭ paşaportul.

— »Sub-comisarul lipseşte, îmĭ zise sergentul dar a lăsat cuvênt pentru dumneata. —Vĕ roagă să-ĭ lăsaţĭ adresa, că vă aduce dumnealuĭ «*documentu*» — «Vrea să-zică m'a cunoscut «tiranul», gândeam şi lăsaĭ adresa : *Han-otel România camerd lângă grajdiŭ.*»

Spre seară mă duseĭ acasă. Deschid uşa intru în odae şi vĕd pe scaun cu coatele pe masă şi capul pe dênsele, dormind, chiar sforăind puţin, pe sub-comisar.

— Alexandre, dormĭ ?

El sări, ca opărit, de pe scaun şi bolboresi :

Poroncă, d-le comisar, să trăiţĭ...

— Deşteaptă-te Alexandre, nu eştĭ la comisie, ci în vizită la mine, mă cunoştĭ ?

— Cer scuze, d-le Ursu, c'am venit nepoftit... dar atâţia anĭ... şi pe urmă amintirĭ dulcĭ... poveştĭ din copilărie... Aţipiĭ, aşteptându-vă, scuzaţĭ...

www.dacoromanica.ro

El îşĭ freca mânele şi zîmbea cam jenat ne ştiind ce să maĭ zică.

— Nu te maĭ scuza, amice, sunt bucuros c'am dat cel puţin de un vechiŭ prieten... Şezĭ ! ce maĭ facĭ ?... De mult eştĭ aci ?

— De şease anĭ.

— Eĭ, cum îţĭ merge ?

— Prost...

— Şi de ce ?

El se sculă repede, scoase din buzunarul tuniceĭ o batistă roşie şi o duse la ochĭ.

— Multe 's de spus, dar n'aŭ interes pentru d-ta, şi pe urmă, n'ar slugi la nimica... Am venit să te întreb un lucru ; ţi-am adus şi documentu ; citiĭ în paşaport că eştĭ doctor, vreaŭ să te rog, dacă îţĭ maĭ aducĭ aminte, am fost colegĭ...

El se încurcă, se şterge pe ochĭ, şterse fruntea de boabe marĭ de sudoare, tuşea în mână, voia să mă apuce de braţ, să da îndărăt şi termină prin a se lasa greoiŭ pe scaun cu capul plecat, acoperindu-şĭ obrazul cu mânele ; văzuĭ cum picăturile de

www.dacoromanica.ro

lacrămĭ una dupa alta se strecuraŭ printre degete şi după bărbia de mult nerasă căde-aŭ jos pe pantalonii seĭ albĭ.

— Alexandre, ce aĭ ? Spune, am fost colegĭ...

Maĭ mult nicĭ eŭ n'am putut să-l întreb. O jale m'a cuprins şi pe mine. Omul acesta suferea şi cu ce puteam să-ĭ alin suferinţele, să-l ajut ? ! Eŭ sîngur eram atât de nenorocit.

— Alexandre, fiĭ bărbat, nu plânge... şi dacă te pot ajuta cu ceva, cu dragă inimă, spune, ce e ?

— N'am pe nimenĭ pe lumea asta, te am vĕzut, te-am recunoscut... eştĭ şi doctor, am un copil bolnav... ultimul copil, am avut cincĭ, s'aŭ dus toţĭ după ma-sa, mi-a maĭ rămas o fetiţa şi dacă voiŭ pierde-o, nu ştiŭ... ce sa maĭ zic... te rog, fa-ţĭ milă, scap-o...

El o data se sculă de pe scaun şi se aruncă dinaintea mea în genuchĭ sărutându-mĭ piciarele...

— Alexandre, ce facĭ ? !

www.dacoromanica.ro

L'am ridicat cu greŭ şi l'am aşezat din noŭ pe scaun.

— Tot ce e posibil, voiŭ face, nu te ruga, fiĭ bărbat şi nu te boci, ne ducem numaĭ de cât la tine, poate să o putem ajuta, numaĭ curaj ! !

El încetă de a plânge, şterse ochiĭ şi 'mĭ spuse :

— Toate le-am făcut... cu doctoriĭ la început... doctoriĭ costă scump, spiţariele... pe urmà ce am avut am vîndut. Ce crezĭ in şase anĭ, şase suflete îngropate unu după altŭ, maĭ întâiŭ mă-sa, pe urmă începu unu câte unu. Ce boală, grozavă, ce boală grozavă !

— Şi de ce a murit nevasta ta ?

— Nu ştiŭ... aşa... tuşea, s'a uscat pe picioare şi a murit. Ca să zicĭ, ca să verse sînge, Doamne fereşte nu ! tot ast-fel şi copiiĭ. Uniĭ spun că e oftică... eŭ nu cred, sânge n'a vĕrsat. Tu ce crezĭ că poate sa fie ?...

Intâia data 'mĭ spuse *tu*, fără însă ca

www.dacoromanica.ro

să bage de seamă, căcĭ dupa un moment începu din noŭ :

— D-le doctor, dacă n'aţĭ avut copiĭ, nu puteţĭ şti ce vrea să zică când un părinte îşĭ pierde ultimul copil, *ultimul*, înţelegĭ ?

Plângea tare, cu suspine rarĭ, voind a înăbuşi bocitul şi nereuşind.

— Dacă maĭ plângĭ, nu mă duc, înţelegĭ?

— Nu maĭ plâng, scap-o numaĭ, o viaţă întreagă 'ţi voiŭ fi slugă, rob, ce vreaĭ, poţĭ să facĭ cu mine ce vreĭ, să mă baţĭ, să mĕ vinzĭ...

El se sculă, voind din noŭ a cădea în genuchĭ.

— Haide, dacă vreĭ acum, ĭĭ zicĭ, mâne poate plec.

El se sculă repede.

— Haide, haide, vĕ rog, fă-ţĭ milă de un tată sărman.

* * *

La marginea oraşuluĭ o căscioară mică, înconjurată cu zaplaz de scândurĭ putre-

www.dacoromanica.ro

găite, Alexandru lovi în portiță s'auzi lătratul unuĭ câine, cine-va deschide.

— Care e acolo ? întrebă un glas ruseşte.

— Deschide, Ileană, maĭ curând.

— Cum e Sofia ? întrebă subcomisarul.

— Par'că maĭ bine, a cerut niţel lapte, a băut câte-va linguriĭ.

— Poftiţĭ, poftiţĭ, d-le doctor, la stânga... maĭ încet să nu vĕ loviţĭ cu capu, aicĭ.

El deschise o uşă şi noĭ intrarăm într'o odăiţă mică, joasă cu păreţiĭ vopsiţĭ odată alb, acum murdăriţĭ de muşte, care sburaŭ roiurĭ prin odae. Aerul era rĕŭ ca în camera unuĭ bolnav rĕŭ îngrijit.

— Deschideţĭ fereastra, poruncĭi eŭ.

— Numaĭ de cât, dar oare n'ar răci copila ?

— Deschide fereastra ! spuseĭ şi maĭ categoric.

— Numaĭ de cât, momentan.,. şi subcomisarul, c'o lovitură de pumn deschise geamul. Se făcu maĭ lumină, raza de soare

www.dacoromanica.ro

intră în odae pe fereastră cu perdeaoa în lături.

— Poftiți încoace!... Camera era despărțită în două c'o perdea roșie de cit.

— Nu te întreb pe tine, tu taci, să vorbească domnișoara.

— Mi-e rĕŭ de vr'un an, am căḑut însă la pat de 7 luni, cum ḑice tata.

Recunoscuĭ de pe față, de pe atitudine, teribila boală, care o consuma și care probabil a șters pe măsa și pe ceĭ-l'alți copiĭ de pe lumea asta.

— 'Mĭ făcuĭ datoria numaĭ ca să maĭ mângâĭ pe tatăl și pe fiică. Era ultimul grad al ftizieĭ.

— Eĭ, domnule doctor, ce ḑicĭ? se face maĭ bine? mă întreba sĕrmanul Alecsandru.

— Totul depinde de timp, dragul meŭ, i-am rĕspuns ca să ḑic ceva. Va ține vara lungă, va fi frumoasă, domnișoară, se va îndrepta maĭ curând, de nu... va merge maĭ anevoe.

P'un petec de hârtie am prescris un calmant.

www.dacoromanica.ro

— Bună ḑiua, domnişoară, spuseĭ: tu Alecsandre să ţiĭ fereastra mereŭ deschisă, să scoateţĭ patul bolnaveĭ chiar în curte, la umbră.

Eşisem împreună.

— Spunem drept domnule doctor, fie-ţĭ milă de mine... eŭ simt că nu e scăpare, dar va maĭ duce măcar... vr'un an doĭ, măcar vara asta? poţĭ să-mĭ spuĭ... nu veḑĭ sunt tare, foarte tare, cremene ca să ḑic aşa... n'aĭ habar de mine... El mă privea cu ochĭ aprinşĭ, plinĭ de disperare, de durere şi de jale.

— Dragă Alecsandre, ce să'ţĭ spuĭ... nu veḑĭ singur, n'aĭ vĕḑut pe ceĭ-l'alţĭ cum s'aŭ dus?!

— Da, da, da, asta ḑic şi eŭ, dar cât va dura, cât va dura, aci e tot... voiţi avea oare timp...

— Treĭ, patru ḑile, o sĕptĕmână mult, îĭ spuseĭ.

El nu rèspunse nimica, ci deschise ochiĭ şi maĭ marĭ.

— O sĕptĕmână? 'Ţĭ mulţumesc, bogda-

www.dacoromanica.ro

proste... să ne vedem cu bine, remâĭ sănătos.

I-am strâns mâna, şi mă îndreptaĭ spre otelul meŭ.

Peste câte-va momente aud niştе paşĭ repeḑĭ îndăratul meŭ. Mă întorc, văd pe Alecsandru.

— Scuză, încà un cuvênt... ḑicĭ că nu e nicĭ o speranţă?... peste o săptămână?

— Aşa cred... dar cine poate şti... sunt cazurĭ...

— Bine, bine, lasă asta, ştiŭ eŭ că sunt cazurĭ. Dar a mea, peste o săptămână?

— Aşa cred.

— Rĕmâĭ sănĕtos.

— Mergĭ cu bine.

* * *

Peste treĭ ḑile pescariĭ la Dunăre prinsese un cadavru. După uniformă se recunoscu sub-comisarul Alecsandru Bogdan. In buzunarul tuniceĭ se găsi un bileţel: *D-luĭ*

www.dacoromanica.ro

I. C. Ursu, hotel România, No. 10. Mă chemară şi mă întrebară dacă sunt adresantul. Rĕspund afirmativ, rup plicul şi citesc: «Doctore, eştĭ un mincinos. Sofiţa a murit în ḑiua când aĭ venit s'o veḑĭ.

Al dumitale fost coleg, *Alecsandru.*

www.dacoromanica.ro

SMARANDA BABEI

Vântul de toamnă suflă în horn, ajunge vatra, spulberă cenuşa, desvălind tăciunii, luminând pentru o clipă pereţii negrii şi podul încovoiat al unei locuinţe omeneşti.

Pe o laviţă din fundul odăei se necăjeşte să adoarmă Trifon Podarul.

Câte o-dată furia Crivăţului ajungea într'atât, în cât mica căscioară a Podarului se cutremura, şi singurul geam de la fereastră dîrdîea ca gura unei peţitori.

La fie-care suflare Trifon ridica capul, îşi facea cruce şi trăgea sumanul pe cap,

www.dacoromanica.ro

lasând picioarele cu opincele rupte desvălite.

— Smarando, isprăveşte odată, spuse ei necăjit; ce te tot învîrteşti şi arzi opaiţul... nu'ţi ajunge cât e ziua de mare? !

In altă despărţitură a odaeĭ, de după cuptor, Smaranda, nevasta Podaruluĭ, la oglindă rotundă de un ban, se pieptana.

Părul eĭ despletit, lung şi frumos, o învalea până la brîŭ.

— Afurisit'o, ce tot vrăjeştĭ acolo? aşĭ vrea să ştiŭ pentru cine... iar vr'un nătărăŭ.... ciama draculuĭ! bodogănia Trifon de sub suman.

— Dormĭ, dacă dormĭ, nespălatule! ce tot te aninĭ de mine?

— Stînge opaiţul, zic...

— Doamne, Doamne! urmă Smaranda, ce păcate avuĭ de luaĭ răpciugosul ăsta, toţĭ oamenĭĭ ca oamenĭ, numaĭ el stă toată ziulica tologit acasa saŭ la cârciumă...

— Pe cine prohodeştĭ acolo, ciumo? stinge opaiţul zic, că nu pot dormi, şi vino de te culcă şi tu.

www.dacoromanica.ro

— Adormire-aĭ să adormĭ, să nu te maĭ scolĭ! cine dracu te aduse pe capul meŭ sa nu maĭ putreḑească în veci!

Se facu o tacera în odae, numaĭ afară vântul tot urma vuetul sĕŭ, dar acum lovea în geam cu nişte grunzĭ de ḑăpadă udă; pământul pe icĭ pe colea devenise bălţat.

Riul, de vale de casa, urla între pietre, şi când viforul maĭ înceta, s'auḑea cum valurile se loveaŭ de mal şi de luntrea Podaruluĭ legată de o salcie.

— Pe cine aştepţĭ, ciumo? vino, ḑic, de te culcă...

De după sobă Smaranda, mânioasă, arunca o oală şi o sparse.

— Pe dracu aştept, nespĕlatule! il aştept, să ştiĭ! ce să caut la tine?

Smaranda eşi de după despărţitură, trecu pe lânga barbat şi puse opaiţul pe masa. Trifon trase sumanul cu picioarele, descoperind un cap mare, pletos, cu faţa neagră roşcata, stricata de vărsat, cu nişte

www.dacoromanica.ro

ochĭ micĭ, şi c'un nas turtit par'că era lovit cu lopata.

Cu capul ridicat, sprijinit pe un cot, cu ochiĭ înfundaţĭ, mânios privea la nevastă.

— Ce nu m'aĭ vĕḑut, urîrule?

O suflare de vânt sgălţină fereastra şi tot odată aduse un strigăt de pe cel-l'alt mal.

— Auḑĭ, Trifone?... Tînĕra femee ridică capul şi asculta.

— N'aud nimica...

— Ascultă!

— N'am ce asculta; pe vêntul ăsta cine dracu se poate duce; să mĕ rĕstornĭ vreĭ?

— Poate că cine-va are trebuinţă?

— Să aibă! Dar ce ţiĭ tu aşa de mult ca să plec? oare nu cum-va aştepţĭ iar vr'un drăguţ?

— Ucigă-te crucea să te ucigă, pletosule!

Trifon trase sumanul din noŭ şi se învăli pe cap. De pe cel-l'alt mal se maĭ auḑi o împuşcătură.

Cine-va se grăbeşte! N'auḑĭ Trifoane? scoală pĕcătosule, mĕ facĭ să mĕ duc eŭ.

— Ştiŭ că aĭ vrea dumneata să te las,

www.dacoromanica.ro

iar să-mĭ aducĭ pe cine ştie cine în casa, ca maĭ deunădĭ...

— Plesniţe-ar ochiĭ!

Trifon necàjit ridică capul, sudui de cruce şi sloboḑi picióarele în jos. El se afla în nedomirire, să place saŭ nu. Pe de o parte era în folosul luĭ se câştige ceĭ doĭ gologanĭ carĭ i se cuvenea de la fie-care trecĕtor, pe de alta, frica să nu se rĕstoarne, şi alta şi maĭ mare, să nu cum-va sà vie cine-va să-ĭ facă Smarandeĭ curte.

El maĭ stătu cu picioarele sloboḑite, se maĭ scărpină la ceafă, pe urmă luă caciula, trase sumanul pe umerĭ, şi eşi înjurând pe cel care nicĭ noaptea n'are astâmpĕr, şi nu dă pace oamenilor bunĭ să se odihnească.

Omătul acum înălbise pământul, vântul ridica sloiurĭ şi le asvârlea în faţa luntraşuluĭ de'ĭ astupa ochiĭ.

Smaranda îndreptă opaiţul, îşĭ potrivi mărgelele la gât, dete o şuviţă de pĕr dupa ureche şi aştepta. Ne maĭ putênd de neràbdare, mereŭ se uita pe geam. In depar-

www.dacoromanica.ro

tare abia se zarea figura luĭ Trifon, care deslegase luntrea şi o potrivea pe apa. In timpul asta, se maĭ auḑi o împuşcătura.

— Viŭ, viŭ, aşteaptă! urla glasul luĭ Trifon... Crăpĭ de nerabdare!

Smaranda zîmbi şi-şĭ frecă mânele.

Ea se maĭ uita pe geam, dar acum nu vedea nimica. Se auḑea numaĭ zăpada, caḑênd des, cum lovea în geam.

— Vaĭ de mine! dacă trecătoriĭ vor fi înghețaţĭ! se gândi Smaranda; să aţâţ cel puţin focul...

Ea eşi în tindă, aduse un braţ de vreascurĭ, şi le trânti peste tăciuniĭ din vatră, care încă nu se stinsese. Vântul sufla în horn şi vreascurile verḑĭ de salcie nu se aprindeaŭ; un fum iute umplu odaia; Smaranda ridică geamul şi scoase capul. Ca şi înainte, întunerecul învăluia totul. De departe, despre riŭ, între suflările vântuluĭ, urechea deprinsa a Smarandeĭ distingea loviturile lopeţilor pe apă. Focul se aprinse, flacările marĭ cu miĭ de scânteĭ, trosnind

www.dacoromanica.ro

lingeaŭ hornul cuptoruluĭ. Lângă uşa, de din afara, se auḑiră paşĭ a maĭ multor oameniĭ.

— Deschide, Smarando!

Tênĕra femee cu opaiţul în mână eşi repede în tindă şi trase zăvorul.

Inăuntru intrară treĭ matahale albe. Trifon şi încă cu doĭ. Eraŭ cumplit acoperiţĭ cu zăpadă. După ce s'aŭ maĭ scuturat, s'a cunoscut că e un călugăr şi un vênător.

— Bine v'am găsit.

— Bine aţĭ venit, poftim în odae.

Vênătorul şterse cu o cârpă puşca, o puse în ungher, maĭ ţupăi din picioare şi, urmat de călugăr, intră înăuntru.

— A! da e cald aicĭ, ḑise el aşeḑându-se pe laviţă; bine facĭ că ţiĭ focul aprins, maĭ cu seamă dacă aĭ un bărbat aşa de codit; era să ne facă gheaţă...

Smaranda se roşi. — Din întâmplare, rĕspunse ea, câte odată boeriĭ aŭ trebuinţă de foc, suntem în şleah, dintâiŭ daŭ pe la noĭ şi pe urmă pleacă în sat.

— Departe e satul, leleo... cum îţĭ ḑice?

www.dacoromanica.ro

— Smaranda.

— Satul, întreb, e departe?

— Vr'o două chilometre; peste deal.

Călugărul nu-şĭ lua ochi de la Smaranda. Cu spinarea la foc, el îşĭ scoase potcapul, descoperind o frunte joasă, aproape întreagă acoperită cu păr.

— Să ne maĭ încălḑim şi plecăm; spuse vênătorul, ca să ḑică ceva; n'aţĭ auḑit nimic de goana care o face Coconu Tudorache? întrebă el pe Smaranda.

— Cum nu, aŭ trecut de dincolo încă doĭ vênătorĭ, maĭ de cu vreme; spuneaŭ că se duc la vênătoarea de lupĭ, dar aveţĭ încă timp, mâne în zorĭ se începe goana.

Vênătorul se ridică de pe laviţă şi se apropia de foc.

— Ne făcu Podarul să aşteptăm bună bucăţică de vreme; sunt ud până la piele... e bărbatul tĕŭ, saŭ poate...?

— Cum nu, cu cununie...

— Aĭ ales, până ce-aĭ cules, ha?

Smaranda se roşi din noŭ.

— S'a întêmplat vr'un păcat, ce ḑicĭ?

www.dacoromanica.ro

— Treaba noastră, nu te priveşte.... Şedĭ binişor, că vede părintele, nu-ĭ frumos.

Smaranda îl plesni peste mâna pe care vênĕtorul o întindea spre dênsa.

Călugărul se prefăcea, saŭ de bună seama adormise.

— Sunt ud până la piele, n'aĭ vr'un pahar de vin saŭ de rachiŭ? plătesc...

— Nu ţinem de cât o leacă pentru noĭ... găseştĭ toate la Haim peste deal.

— Ştiŭ eŭ că găsesc acolo, dar aşĭ vrea să beaŭ în sănătatea ta... poate şi părintele ar bea vr'un păhăruţ; părinte, dormĭ? Călugărul deschise ochiĭ şi tuşi.

— De, dacă ar fi n'ar strica...

Vânĕtorul scoase cincĭ francĭ şi'ĭ puse în mâna Smarandeĭ. — Ce ţicĭ, s'a găsi?

— Să vedem... nu ţinem de vênţare..... însă pentru un drumeţ...

Ea eşi în tindă şi aduse un ulcior ca de vr'o treĭ oca, şi o cănăţue.

— Ho, ho! stăm bine, părinte, nu maĭ dormi; mergĭ şi sf.-ta la goană?

www.dacoromanica.ro

— Doamne sfinte, ce vorbe aĭ spuș! călugăr la vênătoare! unde s'a maĭ vĕḑut?

— De ce nu? Sf. Antonie nu era vênător?

— Putea să fie, noĭ avem ustavul nostru, ni-e oprit.

— Eĭ! ce are a face, multe sunt oprite, de pildă...

— Nu maĭ aduce pildă, știŭ eŭ... lasa...

— Dar de vin, părinte, ce ḑice ustavul?

— Se iartă, la drum... la boală...

— Atuncĭ e bine, suntem la drum.. suntem și c'am bolnavĭ... N'aĭ putea tu, cum te chiamă?

— Smaranda.

— N'aĭ putea tu, Smarando, să ne ferbĭ vr'o ólă de vin cu ardeĭ? părintele ḑice că e bine.

— Te rog, n'am ḑis nimica.

— Tot una, aĭ gândit.

— Numaĭ cel de sus poate să știe gândurile omuluĭ!

— Dumneata, părinte, eștĭ și filosof?

— Nu pot să știŭ...

www.dacoromanica.ro

Tu beĭ un pahar de vin, Smarando?

— Nu beaŭ; pentru mine îl va bea Trifon, iată vine şi el; şedeţĭ bine că vĕ dă afară...

Podarul, ud şi plin de zăpadă, intră în odae.

— Smarando, tu nu te-aĭ culcat...? staĭ de vorbă... nu maĭ ninge... puteţĭ acuma pleca; spuse el.

Staĭ, bre omule, să ne maĭ uscăm, doar nu daŭ Tătariĭ!

El zări ulciorul şi se întoarse către Smaranda.

Ea îĭ arătă în poală 5 francĭ.

— Nu beĭ o cană de vin, Trifoane? par'că Trifon te chiamă?

Podarul mătăhăi din cap.

— Nu beaŭ vin... beţĭ D-voastră.

Smaranda eşi în tindă, Trifon după dênsa.

— Ciuma draculuĭ, le-aĭ găsit şi vin!

— Oamenĭĭ de pe drum s'aŭ udat din pricina ta, şi tu încă, răpănosule, facĭ gură! mulţămeşte că i-am împăcat, eraŭ să facă o jalbă.

www.dacoromanica.ro

— De ce le dăduşĭ vin?

— Aŭ cerut...

— N'aĭ putut să spuĭ că nu e?

— N'am vrut să spun minciunĭ, dacă e; şi pe urmă, mi-a dat cincĭ francĭ.

Trifon deschise gura, dar înjurătura îĭ rămase în gât. O trăsură se opri lângă casa. Cine-va bătu în uşă.

— Deschide, Podarule! eşĭ de mĕ trece dincolo.

Trifon stătea înlemnit; glasul i se păru cunoscut.

— E învĕţătorul din... ciumo! pentru tine a venit; n'are treabă să treacă dincolo, nicĭ o dată n'a trecut.

— Eştĭ zălud, mĕ omule, ucigă-te crucea! de unde să cunosc eŭ învĕţĕtorul tĕŭ, dacă n'a fost pe aicĭ?

Smaranda trase zăvorul de la uşă.

— Poftiţĭ în casă, coconaşule, pană ce se va pregăti luntrea; du-te Trifone.

— Ba eŭ nu mĕ duc, ducă-se cine vrea! rĕspunse Podarul încet.

El intră în odae şi se trânti pe laviţă.

www.dacoromanica.ro

— Să n'am odihnă toată noaptea! da ce sunt eŭ, rob? Şi el se înveli pe cap cu sumanul.

Noul venit intră după Smaranda în odae.

Oala cu vin fierbea în clocot, aburiĭ gâdilaŭ nările călugăruluĭ,

Vênătorul se ocupa de puşcă.

Noul venit, cu o geantă în mână, se aşeză lângă Trifon. Smaranda trase oala de la foc şi maĭ aruncă nişte vreascurĭ.

— De mult trebuia s'o facĭ asta, spuse călugărul, privind tênĕra femee în faţă şi lingêndu-şĭ buzele; acum suflă, leleo, până ce ţe-a eşi sufletul...

Smaranda nu rĕspunse nimic, prefăcêndu-se că nu 'l bagă în seamă.

— Eĭ părinte, să bem, că se răceşte vinul. In sănătatea gazdeĭ! adăogă vênĕtorul.

— Mulţumim, rĕspunse Smaranda.

— Ciumo! s'auḑi încet de sub suman.

— Părinte, cum ţi se pare vinul?

— Bun.

— Şi eŭ ḑic că e bun.

www.dacoromanica.ro

— Dumneata nu pofteşti? întrebă vênătorul pe noul venit.

— Mulţumim, nu beaŭ...

— Atuncĭ bem noĭ; nu e aşa, părinte?

Călugărul dădu din cap afirmativ.

Vêntul maĭ încetase, dar zăpada tot cădea sloiurĭ, sloiurĭ; faţa pământuluĭ se înălbi de tot.

— Vêntul a stat, haĭ părinte! trebue să găsim culcuş până mâne dimineaţă.

— Eŭ trag la părintele Constantin, preotul din sat; dacă pofteşti?...

— Bucuros!

Amândoĭ se sculară, îndreptându-se în spre uşă.

— De ce nu maĭ staţĭ? întrebă Smaranda; poate va maĭ înceta omătul.

— Ce ne pasă nouă acum de ninsoare? altă dată vom sta maĭ mult, nu e aşa părinte? ce ḑice ustavu-ţĭ: maĭ venim?

Călugărul tuşi în mână, făcêndu-şĭ cruce.

— Cu dumneata numaĭ te umpli de păcate, zĕŭ aşa? rĕspunse el.

www.dacoromanica.ro

— Scoală, Trifone, de petrece oamenii până la şleah, de acolo nu se vor rătăci.

Podarul bolborosi o înjurătură şi se ridică de pe laviţă.

— Poftiţi, negustorilor; spuse el posomărât.

— Tot tu, ciumo! lasă că-ţi arĕt eŭ! şopti trecênd pe lângă nevastă.

După ce plecase Trifon, Smarandei par'că îi căduse o piatră de pe inimă.

Noul venit, ostenit de drum şi de frig, la căldură abia se stăpânea să n'adoarmă.

— Lasă-te pe laviţă, până ce va veni bărbatul meŭ; îi spuse ea moale, silindu-se a'şi aduce aminte unde mai vĕduse faţa asta albă şi pĕrul ăst încălcit dar frumos.

El repede ridică capul şi o privi.

— Sunt foarte ostenit, vin de departe; înainte era pod aci, ce s'a făcut?

— De mult l'a rupt apa, bărbatul meŭ era podăr, acum e pus de comună ca să treacă drumeţii dincolo cu luntrea.

Tênĕrul om scoase o ţigară, o aprinse, căscând, privi împrejur: sărăcia bătea la

www.dacoromanica.ro

ușă. Se părea ciudat, în odaia murdară, cu lut pe jos, c'o vatră gropoasă, c'un horn negru de fum, a vedea pe tênĕra femee așa de frumoasă, cu coḑile eĭ negre, lungĭ pe spate, și îmbrăcată așa de sărăcăcios.

— Nu eștĭ de pe aicĭ, se vede de departe? îl întrebă ea.

— Din Slăveștĭ; dascălul de acolo mi-e frate.

— Atuncĭ veĭ fi fiul părinteluĭ Nicolae?

— Tocmaĭ!

— Plecașĭ par'că la Iașĭ, e de atuncĭ vr'o ḑece anĭ; eraĭ încă un flăcăiandru, acum te făcușĭ holteĭ; poate te-ĭ fi și însurat?

— Așĭ, pe dracu! Fuseĭ de-mĭ vĕḑuĭ rudele, plec îndărăt la Iașĭ. Par'că te cunosc și eŭ, no-ĭ fi Smaranda Babeĭ Sultaneĭ?

— Aĭ ghicit.

— Suntem dar vechĭ prietenĭ... ți-ĭ minte cum culegeam împreună ciupercĭ? Cum...

Smaranda se roși.

— Ți-ĭ minte, saŭ nu? știĭ că mi-a tras moșu-meŭ o bătae pentru tine?

— Ce spuĭ! nu știam nimic!

www.dacoromanica.ro

Vorba se curmase.

Vêntul maĭ tare sufla în geamul lipit cu hârtie și mișca lumina opaițuluĭ; afară întunerecul par'că se maĭ îndesise.

Smaranda se uită pe fereastră.

— Nimic nu se vede, spuse ea ca să ḑică ce-va; cam greŭ e de trecut acum apa, primejdios; rĕmâĭ noaptea asta la noĭ până mâne, sigur va înceta vêntul și te va trece Trifon; astă-ḑĭ nu se duce că e fricos!

Smaranda din noŭ se uĭtă pe fereastră și ascultă.

— Nu se aude nimic, nicĭ nu se vede... oare nu s'a rătăcit Trifon? Să nu'l mănânce lupiĭ... maĭ alaltăerĭ ne mâncară un câne, aŭ năvălit până în ușa caseĭ, de nu eșeam cu un tăciune îl mânca și pe Trifon; poznă!

— Ți-ar fi fost jale, dacă l'ar fi mâncat?

— Ce vorbă e asta? veḑĭ bine, mi-e bărbat doará, suntem cununaţĭ...

— Eĭ și...?

— E mare lucru..

www.dacoromanica.ro

Tot timpul cât vorbea Smaranda, Ieşanul nu-şĭ lua ochiĭ de pe dênsa; ea simţea asta, şi maĭ tare se înroşea.

— De mult v'aţĭ luat?

— De doĭ anĭ.

— Copiĭ n'aveţĭ?

— Nu, slava Domnuluĭ! asta încă nu ne ajungea?

— Cum de l'aĭ ales pe mufloiul ăsta? După vorbă nu se prea vede să fie mare dragoste între voĭ!

— Aşĭ, da de unde!

— Atuncĭ?

— El m'a ales. Ce eram să fac? săraca lipită, moşu murise, baba murise, rĕmăseĭ pe drumurĭ.

— Maĭ bine pe drumurĭ, de cât cu unul aşa.

După o tăcere, ea rĕspunse:

— Acum vĕd că era maĭ bine pe drum, maĭ bine nemâncată de cât sătulă cu el.

— Eĭ, veḑĭ?

Smaranda lăsà capul în jos şi asculta.

Nu s'auḑea pasurĭ, zăpada nu scârţâea

www.dacoromanica.ro

sub picioarele luĭ Trifon, numaĭ vêntul urla tot maĭ tare.

— Oare ce a păţit odorul meŭ?

Glasul tinereĭ femeĭ devenise îngrijat.

— N'aĭ grijă, s'o fi dus cu ceĭ doĭ până în sat şi s'a pus la beţie.

Aşĭ, nu'l ştiŭ, nu mĕ lasă el pe mine singură cu un om strein.

— Parcă's strein?

— Apoĭ cum? pentru dênsul strein.

— Dar pentru tine?

— Şi pentru mine; ce a fost, a fost şi a trecut şi s'a uitat...

— Şi s'a uitat?

— De atuncea sunt zece anĭ?

— Apoĭ uitaşĭ că ziceaĭ că nu poţĭ trăi fără mine?

— N'am uitat, dar dumneata?

— Eŭ uitasem.

— Eĭ veḑĭ; şi zicĭ să nu'ţĭ fiŭ streină?

— Bine, acum îmĭ aduseĭ aminte.

— Vorbeştĭ! Cine te crede?... Par'că a maĭ stat vêntul... de nu s'ar fi întâmplat ceva cu Trifon, zĕŭ mi-e fricĕ... lupiĭ ăştia...

www.dacoromanica.ro

— Ia tacĭ cu lupiĭ, doar nu e copil...

— Ce ştiĭ dumneata!

Smaranda din noŭ asculta. Vêntul de bună seamă nu maĭ urla şi se făcuse maĭ luminos; acum zăpada în fulgĭ marĭ, frumoşĭ, cădea pe pământ.

— Haĭ, zĕŭ să vedem, oare nu s'a întâmplat ceva, tare mi-e frică!

Tênĕrul om se sculă fără mare plăcere şi îndesă căciula pe urechĭ.

— Haĭ, Smarando; dar pentru că te petrec, nu ştiŭ, zĕŭ, de te veĭ putea plăti de mine.

— Da galantonĭ mi's leşaniĭ! staĭ atuncĭ în casă. lasă că mĕ duc eŭ şi fără dumneata.

— Tot aşa de supĕrăcioasă eştĭ ca şi înainte? Haide, haide, că mĕ duc!

Aŭ eşit afară. Nu era de loc frig, ci din contra par'că simţeaĭ un zăduf, o umczeală că'ţĭ apăsa pieptul.

— Al draculuĭ, e frumos la voĭ, Smarando! să aĭ şi un bărbat frumos, ce ţi-ar maĭ trebui?

Frumuseţea trece şi omul rĕmâne, rĕs-

www.dacoromanica.ro

punse ea; d-ta erai frumos, dar bun n'ai fost; câte bătăi mâncaiŭ eŭ din pricina dumitale, numai eŭ ştiŭ.

In vorbă cu dênsul simţea că limba i se leagă; nu'şi putea stăpâni neliniştea, inima i se bătea tare, sgomotos, nu-şi putea lua o hotărâre cum să se ţie faţă cu dênsul. Acum zece ani pentru omul ăsta, care sta lângă dênsa, ca fată de 16 ani, era gata să-şi dea şi sufletul. Şi lui i se părea că fără dênsa moare, dar el, ca băiat, nu se gândea serios ce va eşi şi ce poate să iasă. Terminä liceul, pe urmă se duse la Iaşi, şi acolo uită fata şi miile de jurăminte ce'i dăduse ei la plecare.

Istorie veche şi cunoscută de toţi, dar care rămâne vecinic nouă şi care se repetă de sute de ori.

Acum intâmplarea îl aduse tocmai în casa fostei sale iubite. Privind'o îşi aduse el aminte că Smaranda par'ca nu era atunci aşa de frumoasă ca acum, saŭ poate el uitase. Amintirile tinereţei îl înăbuşiaŭ ca valurile mării, îi umplură creeriĭ şi inima.

www.dacoromanica.ro

Simţea par'că întinerise din noŭ cu zece anĭ, şi că nu maĭ scie nicĭ durere de piept, nicĭ durere de şale, piciorul nu i se sgârcea, şi el întâiaşĭ dată în timp aproape de zece anĭ nu s'a simţit aşa de bine ca acum pe timpul ästa umed, într'o casă abia acoperită şi pe laviţa asta fără aşternut.

* * *

— Unde mĕ ducĭ, Smarando?

— Ce, ţi-e frică că te pierdĭ? Cu mine să n'aĭ frică, nicĭ în fundul iaduluĭ.

Vêntul încetase, şi zăpada de a cădea, la orizont un cerc gălbuĭ aurea marginea ceruluĭ şi arăta că luna are încă de gând să iasă.

— Mâne vom avea zi frumoasă; zise Smaranda, tot mergênd înainte pe potecă.

— Poate, nu ştiŭ, rĕspunse el gândindu-se la trecut: «de ce oare nu? ce ar fi, dacă? acum el poate să facă ce voeşte, nimenĭ nu-ĭ stă în cale; dar ce ar zice lumea: el şi c'o ţĕrancă? ce'ĭ pasă luĭ de lume!...» Se adâncise în gândurĭ.

www.dacoromanica.ro

— Ce, ţi-a înghețat limba, cuconaşule? întrebă Smaranda rîdênd.

— Ba nu, dar... unde mergem?

— Mergem pânä la deal; dacă n'om vedea nimica şi nu'l vom întâlni pe Trifon, atunci de sigur că s'a dus cu trecătorii să-i ducă până la cârciumă şi a rămas cu dênşii; beţivul draculuĭ, pentru un pahar de vin e gata să se spânşdure... ce'ĭ pasă luĭ de nevastă, de sărăcie! mâne e Sf. Nicolae şi noĭ n'avem strop de sare în casă...

— Eĭ veşdĭ, şi tu încă îl iubeştĭ...

— Il iubesc, pe dracu...

— Atunci de ce n'aĭ rămas acasă şi te ducĭ să'l cauţĭ, să veşdĭ dacă nu l'aŭ mâncat lupiĭ?

— Dar ce? nu'ĭ sunt nevastă?

El tăcu, n'o maĭ întrebă, însă acum hotarât îşĭ spuse: ce va fi, va fi, am s'o fac, spue lumea ce va spune!

Ajunseră până în deal; la treĭ stejarĭ, din vîrf se opriră. Luna răsărise, din partea satuluĭ din vale s'auşdea sgomot de glasurĭ,

www.dacoromanica.ro

sigur că satul avea mulţi Nicolaï. Maï multe luminĭ se vedeaŭ în vale, o casă însă cam la mijloc era cea maï bine luminată.

— Cârciuma luĭ Haim merge bine...

— Haim? o întrebă el, gândindu-se la viitor; care Haim?

— Dumneata se vede că dormĭ, n'auzĭ ce spun, cârciuma luĭ Haim merge bine, zic, acolo se vede s'a înfundat Trifon; haideţĭ înapoĭ.

In partea opusă din culmea déluluĭ se vedea câmpia albă, pe care rîul şerpuea. pierzându-se în depărtare.

Tînĕrul stătu loculuĭ ca pironit, neputând a'şĭ lua privirile de pe icoana frumoasă, care se desvăluia înaintea ochilor.

— Ce frumos e!

— Frumos, frumos; aide c'am îngheţat! respunse Smaranda, pâşind repede de vale.

Ajunseră acasă. Opaiţul se stinse. Focul abia ardea. Smaranda repede îndreptă opaiţul, îl aprinse şi aruncă ceva vreascurĭ pe foc.

— Ce maĭ aprinzĭ focul? pentru cine?

www.dacoromanica.ro

— Cum pentru cine? Doară n'am să staŭ în frig; vine şi Trifon, şi de va găsi frig, îmĭ trage o bătae.

— Te şi bate?

— Oho, şi încă cum!

— Dă'l draculuĭ!

— Ţi-e uşor a zice!

El era hotărît.

— Ştiĭ ce, Smarando? eŭ n'am când aştepta pe Trifon al tĕŭ; nu mă poţĭ tu trece! Ţie-ţĭ plătesc un galben.

— Ţine-ţi'l pentru tutun; să-mĭ plăteştĭ ce mi se cuvine: doĭ gologanĭ.

— Bine, bucuros, şi treĭ.

Ea maĭ puse seŭ în hârb, ca să nu se stingă opaiţul, îndreptă focul, luă sumanul şi 'l pofti să meargă.

— De ce nu maĭ staĭ? îl întrebă. Maĭ vorbeam până ce venia Trifon; ce te grăbeştĭ aşa? dar poate te aşteaptă vr'o cuconiţă?

— N'am cuconiţă.

— Atuncĭ?

— Haide, haide, îţĭ spuĭ eŭ pe drum.

www.dacoromanica.ro

Aŭ ajuns în vale, acolo zăpada le era până la genuchĭ.

— Să fi ştiut că e omătul aşa de mare nicĭ c'un franc nu te treceam, spuse ea rîzênd.

— N'am ştiut nicĭ eŭ, dar lasă că 'ţĭ plătesc bine.

— Saĭ în luntre şi aşează-te la mijloc; luntrea asta, bat'o pârdalnicul, are pĕcatul să se restoarne.

— Asta mi-ar maĭ trebui acum.

— Nu te teme. Ţi-am spus că cu mine nu te pierzĭ.

Ea desprinse luntrea, urcându-se înăuntru. Curentul o apucă şi o duse de vale.

— Să te răstorn? zicea ea; să te scalzĭ?

— Proastă glumă, Smarando; dar ascultă vreaŭ alt-ceva să-ţĭ spuĭ.

— Spune, te ascult.

Tinĕra femee întorcea luntrea spre mal.

— Spune repede că ne apropiăm.

— Foarte bine, asta doresc şi eŭ.

Luntrea atinse malul.

— Am sosit, haĭ ieşĭ, şi dă francul.

www.dacoromanica.ro

— Nu pot, Smarando ; am un picior scrintit, saĭ tu înainte şi 'mĭ dă mâna.

— Of, cuconaşiĭ aştia, de nimic nu sunt bunĭ...

Smaranda sări pe mal, trăgênd luntrea şi întinzînd braţul.

— Apucă-mĭ mâna, şi nu te codi că n'am timp, Trifon trebue să vie numaĭ de cât, e nebun când e beat, aşĭ vroi să nu ştie că te-am trecut, voiŭ spune că l'aĭ aşteptat şi aĭ plecat.

— Bine, bine, vom vedea.

El puse un picior pe mal, şi dădu cu cel-l'alt o lovitură sdravănă luntreĭ.

Fringhiea scăpă din mâna Smarandeĭ şi vasul luat de curent dispăru între valurĭ.

— Vaĭ de mine ce aĭ făcut ? Cum să mă întore a-casă ?

Ea vroi să se arunce să prindă luntrea. El o ţinu de mână.

— Ce, eştĭ nebună ? nu vezĭ că luntrea nu se maĭ vede ? vreĭ să te înecĭ ?

— Vaĭ de mine ! îmĭ trage Trifon o bătae de voiŭ pomeni eŭ Sf. Niculaŭ.

www.dacoromanica.ro

— Iţĭ trage sigur, dacă te veĭ întoarce.

— D'apoĭ cum, să staŭ aci ?

— De loc ; ne ducem împreună.

— Dar Trifon ?

— Vreĭ şi pe Trifon ? îl vom luà şi pe dênsul, dacă aĭ poftă de bătae !

— Ba nu.

Ea se întoarse îndărăt privi puţin spre casa unde suferi atâtea bătăĭ şi înjurăturĭ, atâta sărăcie şi zile flămânde, şi spuse încet : Maĭ rĕŭ n'a fi ; haideţĭ, coconaşule !

* * *

Cucoşiĭ cântaŭ spre zorĭ de ziuă, luna dispăruse de pe cer, când pe poteca cunoscută şovăia beat Trifon. El s'a apropia de casă.

— Smarando ! deschide uşa, ciumo !

Tăcere înàuntru ; geamul nu se ridică ca de obiceĭ, tras de mâna nevesteĭ.

— Smarando, n'auzĭ ? Lasă, că te învĕţ eŭ !

www.dacoromanica.ro

El trânti în uşe cu piciorul, uşa se deschise singură.

— Doarme ciuma cu uşa deschisă. Lasă că 'ţi arăt eŭ, cum să întâlneşti bărbatul!

— Smarando ?!

Nicĭ un respuns. Opaiţul ardea abia, abia, lumînând pereţiĭ negri şi podul încovoeat.

— Staĭ, ciumo!

El se îndreptă spre despărţitura unde obicĭnuit dormia Smaranda.

— Smarando! Ciumo!

Şi de astă dată nicĭ un rĕspuns.

— Smarando! spuse el maĭ încet; Smamarando, unde eştĭ?

In odae tăcere de mormînt.

— Smarando, aĭ plecat, m'aĭ lăsat? întrebă el din noŭ şi maĭ încet, boşbâind cu mânele pe laviţă.

— M'a lăsat! îşĭ respunse el singur.

El se trânti cu capul în căpătâiul unde dormise Smaranda şi începu a se boci.

După un timp ridică capul sĕŭ ple-

www.dacoromanica.ro

tos, mare, cu părul vîlvoiŭ şi 'şĭ şterse ochiĭ.

— Poate mă înşel, poate a plecat şi ea în sat ; gândi el.

Indesă căciulă şi vroi să iasă, dar piciorul îĭ se împedecă de ceva. Se plecă şi ridică un obiect de jos ; la lumina zorilor recunoscu geanta.

Par'că ceva îl lovi peste cap.

— Cu dênsul, cu dênsul ! simţia inima mea !

O asvîrli într'un colţ şi eşi, lăsând uşa deschisă ; ce 'ĭ păsa acum ?

Se îndreptă spre mal, sperând încă că va găsi luntrea ; dar de departe zări că ea lipsia.

Poate că s'a rupt funia, şi fu luată de valurĭ ? se poate, dar nu găsi capătul rupt. A fost deslegată ; era pe mal şi o lopată.

— A plecat, a plecat ! îşĭ spuse încet.

Dar poate se va întoarce ?

El se aşeză pe rădăcina salcieĭ de care lega de obiceĭ luntrea, şi aşteptă lung. lung.

www.dacoromanica.ro

Ce aştepta şi pe cine? pierduse ceva din piept, pierduse ceva scump.

Trecu aşa ca vr'un ceas; soarele se ridică.

Văcarul satuluĭ aduse cireada la adapat.

— Badeo Trifone! răcni el de daparte; ce staĭ colo, par'că ţi s'aŭ înnecat corăbiile? n'aĭ o lulea de tutun?

Podarul ridică capul, privi văcarul, se sculă încet de pe rădăcină şi spuse:

— Mi-a jucat'o el Sf. Nicolaĭ!

— Ce ziceĭ? îl întrebă văcarul.

— Nimica!

Văcarul rămase încremenit.

După asta Trifon îĭ întoarse spatele, trecu pe lângă casă, sui dealul şi se opri la cârciuma luĭ Haim.

Jupâne, o jumătate de rachiŭ! spuse el jidanuluĭ, aruncând sumanul. Beaŭ în sănătatea Smarandeĭ.

— De ce? e ziua eĭ?

— A eĭ şi a mea, iaca aşa, dacă-ţĭ place!

www.dacoromanica.ro

— E încă beat; gândi cârciumarul.

După o jumătate de ceas Trifon dormia cu capul pe masă.

Spre seară un om trecea Siretul înnot; era Trifon care pleca sa-şĭ caute nevasta.

Va gasi-o oare ?

www.dacoromanica.ro

CARIERA LUI NEPOMUC

Ve-ţĭ astâmpăra voĭ aḑĭ, saŭ trebue să vĕ daŭ afară? colo face-ţĭ huet, cât vĕ place! Ce copiĭ neruşinaţĭ, numaĭ dracu poate să vĕ dea de hac! Papa scrie, şi lor puţin le pasă! Doamne, Doamne, ce păcate am făcut eŭ pe lumea asta?!...

Ast-fel vorbea copiilor sĕĭ într'o după amiaḑă cucoana Lina Nepomuc, soţia archivaruluĭ la unul din ministere. Copiiĭ grămàdiţĭ lângă o masă se jucaŭ, făcênd un sgomot asurzitor.

— Lino! ce! şi'n odaia mea proprie nu e cu putinţă sĕ aib niţică linişte? apoĭ ştiĭ asta e cam... cam...

www.dacoromanica.ro

Cuvintele rostite, pe nas, de o voce bărbătească din camera d'alăturĭ, căzură ca un trăsnet în mijlocul copiilor. Se făcu o tăcere de mormînt. Puteaĭ bine auḑi cum niște paşĭ greoĭ măsura de-alungul odaia vecină. Ceĭ patru copiĭ, în vêrsta de la 15 pênă la 8 anĭ, sdrenţoşĭ şi murdarĭ, se ghionteaŭ acum încetişoŕ, rîḑînd pe înfundate. Muma lor, de o statură mijlocie, nicĭ frumoasă nicĭ urîtă, nicĭ tînără, nicĭ bătrînă, slăbănoagă cu faţa vestejită, cu peptul uscat, şedea p'un scaun din care paile rupte spînzuraŭ în jos. C'o mână ea ţinea *Misterile Parisuluĭ* şi cu alta s'apăra de muşte, carĭ cu năzuinţă i se vîraŭ în ochĭ şi gură. Se crede că iubitoarele de câinĭ sunt fetele bătrâne şi femeile fără de copiĭ. Fapt curios. Cucoana Lina este din regula generală, căcĭ iubeşte cânii sĕĭ (şi are treĭ) maĭ mult de cât pe copiĭ; îĭ adoară, dacă 'mĭ daţĭ voe ca să zic aşa; nu se desparte de dênşiĭ nicĭ zi nicĭ noapte, şi în momentul de faţă Talma şi Leuţa sunt culcaţĭ la picioarele cucoaneĭ, iar Normiţa pe braţele eĭ.

www.dacoromanica.ro

— Nu e chip a citi de afurisitele de muşte; bolborosi ea între dinţĭ. Şi ce interesantă carte!

După asta se scoală încet, lasă cânele jos, pune romanul la o parte şi începe a diretica şi scutura prin odae, unde toate lucrurile eraŭ par'că aduse de un puhoĭ.

— Viaţă ticăloasă! bodogănea dînsa. Tóta lumea pleacă pe la ţară, numaĭ eŭ ca o afurisită trebue să staŭ aicĭ să înghiţ praful uliţilor... Chiorul meŭ de opt anĭ de când îmĭ cântă că i se va da un alt post... dar, mi se pare, de geaba e nădejdea... archivar va muri... Poate dacă i se va primi comedia saŭ tragedia, cum naibeĭ iĭ maĭ zice, la teatru, atuncĭ poate va merge maĭ bine.

— Lino, e gata tot? s'auḑi din noŭ glasul firniit a luĭ Nepomuc.

— Maĭ îngădue puţin, rĕspunse cucoana Lina. Narcis, dă fuga de veḑĭ dacă nu se vĕd musafiriĭ?

Narcis, un băiat ca de vr'o 12 anĭ, nicĭ cu urechea nu trase.

www.dacoromanica.ro

— Ție-ți spuĭ? ridică glasul cucoana.

— Da de ce tot eŭ? schincea Narcis. Ducà-se și Viorica...

Copiliţa, care privea cum ceĭ-l'alţĭ treĭ copiĭ slobozeaŭ bulbucĭ de sàpun, se scula.

Cucoana Lina acum ștergea niște chisele și le umplea cu dulceață.

Copiiĭ lepădase jocul și, folosindu-se de cea maĭ mică întorsàtură de cap la o parte a mumeĭ, băgaŭ pe furiș degetele in dulceaţă. Doĭ treĭ pumnĭ împărţiţĭ intre dênșĭ le astâmpărară pofta.

* * *

Diua despre care vorbesc era Duminică, și în fie-care Duminică Sava adunà câţĭ-va cunoscuţĭ și le citește bucăţĭ și scene din drama sa istorică intitulată: *Căderea Sarmiseghetuseĭ saŭ Frumoasa Dacă murindà pe mormântul soţuluĭ sĕŭ iubit.*

De opt anĭ de când începu a scrie drama de când întâiașĭ dată simțise în pept focul sacru, și de atuncĭ nàdejdea că va putea

www.dacoromanica.ro

ajunge celebru nu'l părăsește nicĭ o clipă. El și ziua visează drama sa jucată c'o isbândă strălucită, pe urmă cunune, florĭ, autorul aclamat de public, gazetele pline de numele luĭ, glorie, nemurire și banĭ, banĭ mulțĭ pentru a astupa gura și poftele cucoaneĭ. Credințele sale le putu împărtăși și soțieĭ, ast-fel că dênsa, de și nu înțelegea nicĭ o boabă în toate scrierile soțuluĭ îl credea orbește și i se facu cea maĭ mare admiratoare, căcĭ în naivitatea sa îl socotea plin de talent.

Intr'un roman de sensație *Viața unuĭ om celebru*, ea citise cum eroul povestireĭ, om sărac, se face autor al maĭ multor opere, devine celebru, bogat, iubit de toțĭ și moare neuitat nicĭ după moarte. Romanul era ilustrat și ilustrat prost, aproape toate tipurile semănaŭ a caricaturĭ; oarba întâmplare făcu ca Sava Nepomuc să aducă puțin cu eroul acesteĭ istoriĭ. Imaginația cucoaneĭ adăogă ceea ce îĭ lipsea luĭ Nepomuc, maĭ cu seamă că eroul și el se numea Sebastian, ceea ce aducea mult cu Sava.

www.dacoromanica.ro

Singură neputând a scrie nicĭ o listă de bucate, cucoana Lina admira pe ceĭ ce puteaŭ ţinea condeiul în mână.

De aicĭ se născu într'ênsa un fel de cult pentru Sava, care putea să scrie ceasurĭ întregĭ, şi de altă parte un dispreţ adânc pentru el ca om practic, care în 15 anĭ nu s'a putut ridica din postul de archivar. Sava îĭ era urît foc, şi nu putea să nu-ĭ fie, căcĭ el adevĕrat seamănă cu caricatura din *Viaţa unuĭ om celebru.* Prin caracter Sava i se părea slab, căcĭ nu-ĭ plăcea cearta şi fugea de or-şi-ce gâlceavă. In privinţa aceasta era departe de ceĭ maĭ neînsemnaţĭ eroĭ din cărţile citite, carĭ dacă n'aveaŭ alte calităţĭ, cel puţin pumnĭ sănătoşĭ. Sava n'avea putere nicĭ cât o găină. Ast-fel nişte sentimente ciudate se amestecară în inima cucoaneĭ Lineĭ: dispreţul cu admiraţia.

*
* *

Cucoana Lina acum vr'o 15 anĭ era o copilă naivă (de şi era de 17) luată de

www.dacoromanica.ro

suflet şi crescută într'o familie mare boerească din Moldova. Sub conducerea M-elle Ribo, ea învăţase puţin franţuzeşte, a drîngăni la piano, a spune poeziĭ; însă a admira pe fratele duducelor, pe Scipione, învăţase ea singură fără ajutorul guvernanteĭ. Serile lungĭ de iarnă copila ţinea de urît cucoaneĭ Ilincheĭ, citindu-ĭ din Marmontel, M-me de Stahl, M-me la Comtesse Dash şi altele; dar după lectură, când cucoana cu ochiĭ închişĭ zicea: «Lino, du-te de te culcă!» se întâmpla că Scipione, care de o vreme încoace perduse somnul, o întâmpina la eşirea eĭ din etacul cucoaneĭ Ilincheĭ, şi biata copilă era nevoită să ţie de urât şi fiuluĭ mumeĭ sale adoptive.

Cum s'a făcut, cum s'a dres, nu ştiŭ, dar sosi timpul când cucoana Ilinca a trebuit să caute Lineĭ pe cine-va, ca să o ia de nevastă. Cucoana Ilinca, tot uitându-se la talia feteĭ, zicea către bătrâna sa jupâneasă: ce ruşine, ce ruşine, ştrengarul de Scipione... şi tocmaĭ în casa mea... dar veḑĭ, mĕ rog, nu mĕ pot supĕra pe dênsul...

www.dacoromanica.ro

are întregul caracter al meŭ, tocmaĭ aşa am fóst şi eŭ în tinereţe, aveam slăbiciune pentru bărbaţĭ !...

Cu toate astea însă, nu-ĭ plăceaŭ cucoaneĭ vorbe lungĭ; peste vr'o douĕ lunĭ Lina cu vrute cu nevrute se făcu M-me Nepomuc, luând de bărbat pe fiul vechiuluĭ Nepomuc, pe Sava. Mare era influenţa familieĭ boereştĭ: peste o lună Sava Nepomuc s'a pomenit archivar la un minister, şi încă peste cincĭ lunĭ părinte uneĭ fetiţe cu niște ochĭ negri ca murile, drăgălaşă ca un înger, tocmaĭ în chipul luĭ musiu... dar nu Nepomuc, căcĭ ăsta avea ochĭ ca de gâsca şi era bălan.

Bietul Sava pricepuse golul adevĕr, dar alt suflet asemenea blajin nu maĭ puteaĭ găsi nicĭ la un minister din lume: luĭ i se scurgea ochiĭ după mîca Rozä şi dupa mama eĭ.

Pe urmă i-a maĭ trimes Dumnezeŭ şi luĭ o propriă bucurie: Lina, mulţămită de purtarea luĭ, l'a maĭ fericit încă cu treĭ copiĭ, însă de astă dată nu eraŭ cu ochiĭ ca mu-

www.dacoromanica.ro

rile ca în poezie, ci aveaŭ ochĭ de o coloare albastră-spălăcită ca la Nepomuc.

Dar s'a întâmplat că familia protectorilor s'a stins, a sărăcit, ast-fel că Sava dintr'un archivar încolo n'a maĭ făcut nicĭ un pas de înaintare şi bietul om trăgea acest jug de archivar, plătit mizerabil, de vr'o 15 anĭ. Avea încă noroc că luase de zestre o mică căscioară în strada Nerva-Traian. Intr'o ţi, ţi memorabilă pentru Sava, şi în anul naştereĭ copileĭ sale celeĭ micĭ — Viorichеĭ saŭ în perioada a IV după calendarul luĭ Nepomuc, (căcĭ el toate întâmplările cele marĭ din viaţa sa le împărţea în cele patru perioade ale vieţeĭ după naşterea celor patru copiĭ); într'o ţi, zic, trecând prin obor vede Sava un cârd de oamenĭ grămădiţĭ la un loc unde cu doba se vindeaŭ nişte cărţĭ vechĭ, verţĭ de mucegaĭ. Archivarul n'are ce face şi cumpără de vr'o patru francĭ un teanc dintr'ênsele. Acum iĭ era greŭ să le aducă acasă, dar odată cumpărate, aduse, a trebuit să le citească, că doară nu furase ceĭ patru leĭ. Şi aşa s'a pus Sava pe citit.

www.dacoromanica.ro

Intre altele, eraŭ şi tragediele luĭ Sofocle în limba nemţească (Sava era de origină Bohem şi cunoştea limba germană) pe care cu deosebită plăcere le-a citit şi le-a recitit Sava.

Cum câte odată o mică întêmplare îţĭ arată vocaţiunea vieţeĭ întregĭ, ast-fel s'a întêmplat şi cu Nepomuc. Până nu citi pe Sofocle, Sava nicĭ nu se gândea la literatură, afară de cea ministerială; dar din timpul asta un fel de fior simţea la gândul de a putea şi el sa devie autor. Insa numaĭ în poveştĭ lucrurile se petrec repede, în realitate merg încet, şi aşa de încet încât în opt anĭ Nepomuc abia a scris al doilea act pe jumĕtate, şi drama avea 3 acte!...

Işĭ aducea bine aminte Sava despre timpul când il începuse a frămînta gândul: ce să facă şi cum sĕ facă?.. Bietul om pierduse liniştea, somnul, pofta de mâncare; copiiĭ nu-ĭ maĭ eraŭ dragĭ ca înainte; nimica nu'l mulţumea, chiar cucoana Lina nu i se părea frumoasa.

Intr'o bună dimineaţă se hotărî! Aceasta

www.dacoromanica.ro

hotărâre rămase neştérsă şi în memoria cucoaneĭ Lineĭ.

— Lino, te rog, am ceva de scris — vorbi el dulce şi tot odata solemn nevesteĭ într'acea memorabilă dimineaţă. — Să facĭ să dregĭ, să nu maĭ ţipe ca în gura balauruluĭ zmintiţiĭ de copiĭ... auḑĭ?

— Eĭ, şi dacă ţipă, în casa ta ţipă? Eacà-aşa, ce te uiţĭ la mine, urîciune? uciga-te Hristos să te uciga, azĭ şi mâne! lovi-te-ar damblaua, ca să nu te maĭ poţĭ mişca, strâmbăciune!...

Gura mahalagioaiceĭ mergea ca o moară stricată, şi ar fi mers încă lung, dar de asta-dată cucoana Lina a prea sărat-o. Credea ea că cunoaşte bine caracterul luĭ Nepomuc blajin şi tot răbdător, dar aci îşĭ schimbă părerea şi vĕḑu că sufletul omuluĭ e o beznă. La auḑirea pomelniculuĭ de înjurăturĭ, Nepomuc rămase cu gura căscată. Ca trăsnit stătu el vr'o câte-va clipe... sîngele i se urcă în cap, se facu roşu, pe urmă alb-galben, începu a tremura, pe urmă de odata neştiind ce face, apucă cu amândouă

www.dacoromanica.ro

mâinile pe cucoana Lina de gât și începu a o strânge... — Ciumă... tu mĭ-aĭ mâncat viața... șerpoaico... tu mĭ-aĭ necinstit casa... și dacă eŭ tac, creḑĭ că sunt prost saŭ nu știŭ nimica? — Vorbele eșeaŭ anevoe din gâtlejul luĭ, strâns de o putere pe care nŭ a maĭ încercat-o nicĭ o dată...—Te omor... te omor... aci puterea îl părăsi, fața i se facu vînătă, și el de odată cazu la pământ sbătându-se și făcênd spume la gură.

Cucoana Lina puțin câte puțin îșĭ veni în fire, bĕu niţică apă, și vĕḑând că și Nepomuc îșĭ vine și el în simțire și încet începe a se scula de jos, îĭ dădu mâna și îl conduse până la pat.

Ast-fel cunoscu dînsa că chiar pe Nepomuc al eĭ nu trebue sa'l scoțĭ din răbdare.

Nepomuc a zăcut treĭ sĕptĕmânĭ după asta, și se făcu bine, dar o schimbare groaznică se petrecu în firea luĭ: din bun blajin, deveni rĕŭ, arțăgos, căutând pricină de ceartă.

Copiiĭ, după treĭ patru bătăĭ ce le căpătase de la dênsul, îĭ prinse frica și se te-

www.dacoromanica.ro

meaŭ maĭ mult de cât de dracul. Dar era rĕŭ numaĭ când scriea, atuncĭ o tăcere de mormênt trebuia să domnească în casă, altmintrelea o păţiaŭ. In alt timp era bun ca şi înainte, şi copiiĭ i se suiaŭ în cap.

După treĭ anĭ de lucru, Nepomuc se hotărî să-şĭ citească lucrarea sa unuĭ prieten intim, care, cum ştia el, scriea la un jurnal.

Era într'o Sâmbătă când se întâlnise cu prietenul.

— Ascultă Costică, am sa te rog ceva, spuse Nepomuc roşind ca un rac.

— Spune.

— Să viĭ la mine de-seară... la o ceaşcă de cafea... am scris şi eŭ ceva... aş vrea să-ţĭ citesc...

— Tu aĭ scris? se miră prietenul.

— Da eŭ, rĕspunse Sava, cam obijduit de tonul aceluia... Adică de ce n'aşĭ puteа scri şi eŭ?

— Nu zic ba, dar cum aşa de odată...? şi ce aĭ scris? poeziĭ?... şi apoĭ tu nu eştĭ Român de sânge şi nu eştĭ născut poet!...

www.dacoromanica.ro

— Nu, nu tocmaĭ poeziĭ, saŭ dacà vreĭ poeziĭ, însă nu e poezie.

— Atuncĭ, ce dracu e? poezie saŭ prozà?

— Dacă vreĭ şi una şi alta: o piesă teatrală... o drama scrisă cu versurĭ albe... o dramă istorică...

— Tu, dramă istorică, cu versurĭ albe?

— Eŭ.

— Nepomuc dragă, nu eştĭ bolnav? poate suferĭ de ceva?

— Nu.

— Poate aĭ durere de cap?

— N'am.

— Atuncĭ poate întrebuinţezĭ, ştiĭ aşa, înaintea meseĭ, ca să-ţĭ facă poftă de mâncare, câte o ţuică, douĕ...?

— Nu, nu beaŭ de loc...

— Aşĭ! dar care creştin nu bea...? ştiĭ, nu ca să te înbeţĭ... dar...

— Asta-ĭ frumos, dar pe onoarea mea că nu beaŭ spirtoase!

— Ciudat lucru! tu eştĭ, Nepomuc, primul muritor pe care îl aud că nu bea ab-

www.dacoromanica.ro

solut spirtoase; atunci poate ești amorezat dar la vêrsta ta... și cu asemenea mutra!...

— Ce vorbe! sunt însurat, am și patru copii: pe Roza, Narcis...

— Atunci, poate că... dar e tot una. Unde locuești? viu negreșit...

— Nerva-Traian, numĕru cutare.

— Bine, aștéptă-mĕ, la 8 ceasuri deseară..

— 'Ți mulțumesc.

— N'ai pentru ce.

* * *

Seara la orele 8 în odaia lui Nepomuc pe masa acoperită c'o față albă ardeau două lumânări de spermanțet. Lumina lor cădea pe peretele din față, unde pe o policioară un teanc de cărți, cu scoarțele rupte, arătau deasa lor întrebuințare. Trei, patru fotografii, portretul lui Alexandri rupt dintr'un jurnal ilustrat, atâta podoabă era pe pereți. Un pat de fer, acoperit c'o plapomă ștearsă și soioasă, două scaune de lemn, iată toată mobila din odaia scriitorului dramatic. Simplu și murdar!

www.dacoromanica.ro

Sava, după obiceiŭ, mĕsura cu paşĭ marĭ de-alungul odaia. Se simţea neliniştit, deşi era aproape sigur că a produs ceva genial şi că opera luĭ n'are o altă asemenea pe lume. Cine-va bătu în uşă.

— Intră!

Era prietenul, jurnalistul. După câte-va vorbe şi douĕ-treĭ ţigărĭ fumate, acela iĭ spune:

— Ar fi bine să începĭ citirea: dacă e dramă, şi încă istorică, trebue să fie lungă.

— In treĭ acte şi cinci-spre-zece tablourĭ!

— Oho! Atuncĭ începe.

— Numaĭ decât, să spuĭ să ne dea cafea.

Cafeaua pe masă, Sava c'o mâna tremurătoare rasfoeşte un caet voluminos ca o biblie.

— Oho! începe Savule; spuse jurnalistul, scărpinându-şĭ ceafa.

Sava începu cu vocea sa pe nas: *Sarmiseghetuza saŭ frumoasa Dacă murindă pe mormântul soţuluĭ saŭ iubit.* Dramă istorică în 3 acte şi 15 tablourĭ. Actul I. Tabloul I.

www.dacoromanica.ro

Treĭ ceasurĭ citeşte Sava şi isprăveşte abia jumĕtate. Restul prietenul se opune sa'l asculte.

— Eĭ, cum ţi se pare? întreabă Sava foarte liniştit: era sigur că jurnalistul e încântat.

— Vreĭ să-ţĭ spuĭ adevĕrul?

— Da, da, numaĭ adevĕrul...

— Şi nu te veĭ supĕra?... vezĭ, Savule, tu eştĭ băiat de treabă, şi n'aş voi să te supĕr... Şi dacă aĭ asculta un sfat, ţi l'aş da.

— Cu dragă inimă ascult, spune!...

— Lasă-te, şi dă-o draculuĭ...

— De ce?

— De scris lasă-te, şi dă draculuĭ şi literatura şi poezia şi drama istorică, ascultă-mĕ pe mine, că nu-ţĭ doresc rĕŭ; las'o naibeĭ şi arunc'o, arde-o, fă ce vreĭ cu dênsa, te nenoroceştĭ, n'o maĭ urma.

— Dar pe cine, pe cine? întreba Sava, neînţelegând aproape de ce e vorba.

— Drama, drama, dă-o naibeĭ!

— Şi de ce? asta nu înţeleg!

— Cum de ce? Fiind-că o asemenea pro-

www.dacoromanica.ro

stie e unică în felul eĭ. Ziceaĭ par'că, că aĭ patru copiĭ; eĭ bine, fie-ţĭ mila de dênşiĭ, gândeşte-te că şi eĭ, bieţiĭ, poarta numele de Nepomuc; de ce vreĭ să-ĭ nenoroceştĭ?

— Dar, de ce?

— De ce? Tu creḑĭ că aĭ scris o dramă? Asta-e dramă? E o gugumănie ne maĭ pomenită; nicĭ într'o literatură de pe faţa pământuluĭ nu întâlneştĭ aşa ceva... un iarmaroc întreg!

— Asta e judecata ta, dar nu a lumeĭ.. vom vedea ce va ḑice ea... îmĭ pare numaĭ rĕŭ că am risipit märgelele sub picioarele unor dobitoace care... mĕ înţelegĭ?

— Şi va să zică urmezĭ cu drama înainte?

— Fireşte, dar asta acum nu te priveşte...

— Bieţiĭ copiĭ!... bună sara şi isbândă.

— Bună sara şi mergĭ sănatos.

Ast-fel s'a petrecut la întâia citire.

* * *

— Lino, în sfîrşit perd răbdarea...

— Aştéptă puţin, că doară nu daŭ Tă-

www.dacoromanica.ro

tarii! rĕspunse cucoana Lina. Ea cu ajutorul copiilor aşeză scaunele în faţa uşeĭ de unde trebuia să iasă viitoarea celebritate dramatică; douĕ băncĭ de lângă părete eraŭ pregătite pentru lumea din popor şi copiĭ, pe când scaunele pentru ceĭ aleşĭ.

Copiiĭ se aşezară încetişor fără mult sgomot; cunoşteaŭ eĭ bine *drama*, dar chiséua cu dulceaţa după citire, dată pe mânile lor iĭ facea în tot-d'auna să ia înfaţişarea unor copiĭ bine crescuţĭ. După o aşteptare de vr'un sfert de ceas, intrară în sfîrşit douĕ cucoane bĕtrâne şi uscate ca móştele şi se aşezară pe scaune, făcând parte din lumea elegantă. Cucóna Lina le întâmpină c'un suris amical şi le strînse mâna ca semn de mulţumire. N'apucară să se pue cucoanele, cum pe uşă s'arată mutra groasă cu favorite roşiĭ a vecinuluĭ de peste drum, bărbierul unuia din spitale, căruia cucoana Lina dându-ĭ un scaun spuse: bine aţĭ venit, d-le doctor! Impreună cu «doctorul» intră şi amicul caseĭ popa Ignat, mare liberal, şi din pricina asta mult persecutat

www.dacoromanica.ro

de guvern. Două slujnice se găseaŭ într'un colţ, nevroind nicĭ c'un preţ să şază pe bancă; Nea Ghiţă Stănescu, bàcan-cârciumar de alăturĭ, ca om bine crescut sărută mâna «cucoaneĭ gazdeĭ» şi se puse pe marginea unuĭ scaun.

O linişte domnia în odae; tăcerea se întrerupea din când în când prin tusea cucoaneĭ Ziţeĭ saŭ cucoaneĭ Luţeĭ. Popa, «doctoru» şi cârciumarul, încet schimbaŭ câte vr'o vorbă şi din noŭ se cufundaŭ în tăcere.

In camera de alăturĭ cine-va tuşea tare şi înăduşit.

In sfîrşit uşa din faţă se deschise şi apăru singur autorul Sava Nepomuc. Slab, nalt, cam cocoşat, cu nasul cartofă, cu ochiĭ ca de gâscă şi care priveaŭ unul la faină şi altul la slanină, cu musteţĭ şi favorite rare de o culoare roşie spălăcită. Luat în întregul sĕŭ Sava îţĭ făcea impresiunea unuĭ om greŭ bolnav, saŭ tare ostenit. Maĭ adăogaţĭ la asemenea înfaţişare un surtuc lung de dril, odată alb dar acum murdărit de pete de cerneala, ast-fel că Sava într'însul

www.dacoromanica.ro

se părea ca îmbrăcat într'o piele de tigru El mătăhăi din cap de treĭ patru orĭ spre public, deschise gura şi c'o voce monotonă şi pe nas începu: «*Căderea Sarmizegetuseĭ saŭ Frumoasa Dacă murindă pe mormîntul soţului sĕŭ iubit.* Dramă istorică în 3 acte şi 15 tablouri.

Aci o tuse seacă năpădi pe autor, încât a trebuit să-ĭ dea un pahar cu apă şi o faramătură de zahăr.

După ce i se maĭ potoli tusea, Sava urmă: «dramă în 3 acte şi 15 tablouri... din noŭ un atac de tuse. «Actul I, tabloul I. Cortina se ridică şi spectatoriĭ vĕd pe scenă un nemărginit şes, în mijlocul căruia se ridică o colină, pe colină o cetate, la poalele colineĭ un orăşel pe malul frumosuluĭ riŭ». Be... be... be... be... tusea îĭ curma vorbele şi îl îneca, o tuse nervoasă de 'ĭ suprima respiraţia, ast-fel că trebuia să lase cititul şi să părăsească camera.

— Pe semne n'a luat d-nu Nepomuc hapurile prescrise de mine? întrebă c'o voce

www.dacoromanica.ro

răguşită bărbierul, îndreptându-se către cucoana Lina; vĕd că tuşeşte tare...

— Cum de nu, vaĭ de mine, să poate d-le doctor?

— Vĕd că tuşeşte, de asta zic... nouĕ nu ne place, când bolnaviĭ nu se supun ordonanţelor... rĕŭ, foarte rĕŭ! Bărbierul făcu din buze tocmaĭ cum face doctorul primar al spitaluluĭ în care el rade şi tunde bolnaviĭ.

— Pĕcat! Pârdalnica de tuse, urmă el maĭ la vale, vĕdând că cucoana Lina e gata să plângă, ne-a stricat rostul să auḑim o dramă frumoasă...

— Apoĭ da, tocma, aĭ dreptate, d-le doctor; spuse popa liberal... Afurisita de tuse, ea vecinic împedică pe cumătru Sava, bunaoară, cum zic, la întrunirea de vineri la Dacia, când dumnealuĭ ceru cuvêntul ca să-şĭ arate părerile dumnealuĭ despre nu ştiu ce, de o dată, cum zic, tronc o tuse, dar ce tuse, îl culcă la pămînt... Nimic, dar absolut nimic n'a putut spune. Oribilă, teribilă şi înspăimêntătoare tuse, cum zic!

www.dacoromanica.ro

Dare-ar să deă în adversariĭ noştri politicĭ! Acum, bunaoară, a vorbit încă mult, cel puţin am înţeles ceva, dar câte odata cum zic, nicĭ o vorbă nu poate scoate.

Barbierul, la toate spuse de popa, rĕspundea numaĭ prin: hîm... hîm... da... da, se poate, tocmaĭ «*bronchitis nervosus*» O să termine slut nea Sava.

— Ce zicĭ? bronchitis nervosus? întreba popa, vroind s'arate lumeĭ, că şi el nu e tocmaĭ strein de cunoştinţa acesteĭ teribile bolĭ.

— Hîm... hîm... facu din noŭ bărbierul, imitând întocmaĭ pe şeful sĕŭ; sărut mâna cucoană Lina, spuse el eşind pe uşă. Lumea întreaga îl urma.

— Aţĭ auĝit, parinte, cum a vorbit erĭ Fleva? întreba bacanul pe popa la eşire.

— Nu, nu taică, n'am fost, dar ce a spus, ce?

— Citiţĭ Lupta... ceva teribil.

*
* *

Cucoana Lina îşĭ petrecu bărbatul până la portiţa şi o închise singură cu mâna sa

www.dacoromanica.ro

proprie; dumnea-eï între altele slabiciunĭ are şi o groază nespusă de tâlharĭ, hoţĭ şi omoritorĭ. Când Nepomuc seara citeşte «Universul» şi găseşte câte vr'o crimă *îngrozitoare*, numaĭ îl auḑĭ: Lino, Lino, ean ascultă: «Vineri 15 Ianuarie, pe la orele 10 seara, o crimă îngrozitoare s'a comis în strada Cometuluĭ No. 20. Făcĕtoriĭ de rele...»

— Dragă Nepomuc, nu maĭ citi, nu maĭ citi, esclamá cucoana Lina, că mor de frică; nu maĭ citi. Şi ea işĭ astupa urechile cu amândouĕ mânile şi închidea ochiĭ.

Nepomuc încetează a citi, o priveşte lung, scuipă la o parte şi intră la odaia sa. După ce el ese, dênsa işĭ destupă urechile, deschide ochiĭ şi iĭ trimite în urmá: «Chiorul draculuĭ, auḑĭ mĕ rog! să mă sperie, ca să nu dorm iarăşĭ întreaga noptiliţa!» Bietul Sava n'o face asta de plăcere să-şĭ sperie nevasta, dar ca să n'o păţească şi maĭ rĕŭ; căcĭ dacă cucoana Lina, care nu citeşte nimica afară de *Catacombile Parisuluĭ*, *Nopţile teribile* şi altele în felul àsta

www.dacoromanica.ro

din editura Herz, află cum-va de la vr'un copil despre crima anunțată în Universul atunci vaĭ de Nepomuc.

Opt ceasurĭ dimineața, soțul a plecat la slujbă. După ce s'asigură că nicĭ un făcător de crime nu s'a pitit unde-va în curte, cucoana Lina începe dresarea cânilor.

— Normița, Leuța, hop, mamiĭ hop-issi hop!

Ea ține un cerc în mână și cânii sar printr'ênsul.

— Hop mamiĭ, șaine mamiĭ, mama vă dă țucărel, hop!

Cine-va bate la portiță.

Câniĭ, deși micĭ, dar rĕĭ ca și stapâna lor, s'aruncă înainte c'un lătrat ca la urs.

— Tu eștĭ, babo; iar mi-aĭ venit? s'aude glasul cucoaneĭ Lineĭ la portiță. Ce să fac cu tine, babo? Când aĭ fost maĭ tînĕră nu veneaĭ, dar acum găsești bucățica și viĭ!

— Apoĭ, așa este, cuconiță, sărut mâna, rĕspunde de pe stradă un sgârcĭ de bĕtrînă.

— Viĭ iar să-mĭ furĭ ceva? caută!

www.dacoromanica.ro

— Doamne ferește, cuconiță, sarut mânile, cum se poate!...

— Te primesc, babo, dar cauta, numaĭ sa te prind cu ceva...

— Mulțamim, cuconița, sa-ți dea Dumnezeŭ sanĕtate.

— N'aĭ cum-va, babo de aceĭ... înțelegĭ tu... sa nu-mĭ umpli copiiĭ, ca vaĭ de tine, sĕrmano!

— Doamne ferește, cuconița, cum sa poate.

— Intra!

Portița se deschise și sgârciul de baba intra în curte, pașind încetișor, cacĭ afurisiții de cânĭ se aruncara iar s'o apuce de mâinĭ.

— La legat! țipă cucoana Lina, la legat mânca-v'ar turciĭ sa vĕ manânce! Cânii cu cozile între vine s'ascund sub un șopron. Se începe conversația cu baba. Cucoana e singura și moare de urit: barbatul e la *cantŭlarie*, copiĭ la școală și vin cam pe la toaca, ast-fel ea trebue cum-va sa-și petreacă timpul. Carți n'are; cacĭ Nepomuc a

www.dacoromanica.ro

refuzat sa maĭ dea banĭ pentru editurile Herz. Oala cu ciorbă e la foc; ea îşĭ isprăvi toate datoriile de soţie şi mamă. Copiiŭ umblă, sdrenţeroşĭ, dar cucoaneĭ nu-ĭ trece prin cap să le maĭ cârpească hainele. Da de unde. Par'că la mahala *cucoanele* cârpesc saŭ fac ceva pentru copiĭ? Afară de a pîrî una pe alta şi de a scorni fel de fel de minciunĭ una pe seama alteia, par'că maĭ fac cucoanele ceva? Cum nu! se îmbracă, se gătesc, îşĭ zugrăvesc feţele şi aşteaptă. Ştiŭ ele ce aşteaptă, căcĭ altmintrelea n'ar sta lângă portiţe şi ferestre ceasurĭ întregĭ!

Cucoana Lina, în orĭ-ce caz, e maĭ de treabă de cât altele, căcĭ se sulemeneşte numaĭ o dată pe zi, tutun nu fumează, şi la fereastră saŭ la portiţă n'are obiceiŭ să aştepte. Dovadă treĭ copiĭ cu ochiĭ ca de gâscă şi numaĭ unul... dar asta a fost de mult, cucoana a şi uitat.

— Babo, de câţĭ anĭ eştĭ?

— Apoĭ, nu ştiŭ bine cuconiţă, sărut mâinele, voĭ fi de vr'o 60.

— Ce, de vr'o 60? Minţĭ, babo, eŭ te

www.dacoromanica.ro

ştiŭ de vr'o 15 anĭ şi tot aşa eraĭ ca şi acum...

— Nu ştiŭ, zĕŭ, cuconiţă, poate voĭ fi şi maĭ bătrînă.

— Eştĭ, babo, eştĭ, şi trebue să morĭ, numaĭ stricĭ pânea de geaba, nu eştĭ bună de nimica, şi eştĭ şi proastă babo; când aveaĭ banĭ, nicĭ dracu nu-ţĭ era frate! Nu 'ţĭ ziceam: «babo, lasă paralele la mine, nu-ĭ lua, ia câte puţin», nu m'aĭ ascultat şi aşa-e că aĭ rĕmas cu mâinele goale?

— Aşa e, cuconiţă.

— Aşa e proasto!...

Cucoana Lina se duce să vaḑă, dacă nu-ĭ dă ciorba în foc.

* * *

Cincĭ ceasurĭ seara. Sava bate la portiţă. Cucoana Lina ĭĭ deschide, îl priveşte în faţă clatină puţin din cap şi îl întreabă:

— Da ce aĭ păţit, frate, de eştĭ ca o curcă ploată?

— Eŭ, curcă ploată? Ha, ha, ha, isbucni

www.dacoromanica.ro

Nepomuc într'un rîs nebun, auḑĭ, eŭ curcă ploată!

Cucoana Lina îşĭ făcu cruce.

— Doamne, Savule, dar ce aĭ? tare eştĭ schimbat la faţă!

— Sigur că trebue să fiŭ schimbat, căcĭ m'am schimbat.., ştiĭ tu oare, Lino, cine sunt eŭ? Nu ştiĭ, de unde să ştiĭ, tu, o mahalagioaică proastă! Pe tine nicĭ prin cap nu te trăsneşte, cu cine aĭ face?!... Sunt marele poet şi dramaturg Shakspeare, înţelegĭ tu, Lino, marele Shak...spea...re! Cel maĭ mare tragedian de pe faţa pămêntuluĭ Shak...spea...re!

— Dragă Savă, haĭ în casă... să te culcĭ, poate că te doare capul? vorbea cucoana Lina cu desăvêrşire speriată de starea luĭ Nepomuc; cum îţĭ vine ţie în cap, urmă ea, să spuĭ asemenea prostiĭ, că eştĭ nu ştiŭ cine... glumeştĭ, nu e aşa că glumeştĭ?..

— Ce glumesc, ce tot daĭ tu, mahalagioaica proastă? Eŭ vorbesc foarte serios, ştiŭ toţĭ acuma de la noĭ de la minister, chiar azĭ dimineaţă nu vroia încă nimenea

www.dacoromanica.ro

să crează, însă acum, oh acum cred, cred şi ştiŭ cine sunt; mâine pe toată suprafaţa pamêntuluĭ vor şti şi vor crede... şi aşĭ dori să ştiŭ cum să nu creadă?!!

— Haideţĭ înăuntru şi acolo îmĭ veĭ povesti toate, aicĭ la portiţă nu e bine, ne vĕd veciniĭ, şi ce vor gândi de noĭ?...

— Ce vor gândi? Şi ce-mĭ pasă mie de veciniĭ tĕĭ... ce crezĭ, că eĭ nu cunosc cine sunt eŭ? Şi tu ştiĭ foarte bine, numaĭ cu toţiĭ sunteţĭ nişte mişeĭ prefăcuţĭ!

— Da, da, ştiŭ, cum nu, da, da, spunea cucoana Lina speriată, şi înţelegênd că în capul luĭ Nepomuc se petrece ceva ce nu miroase a bine.

Nepomuc să lasă să fie dus de mână şi intră în casă.

Noaptea a petrecut-o rĕŭ, cucoana Lina a fost nevoită să cheme veciniĭ şi sa-l lege pe bietul tragedian. A doua zi de dimineaţă el se linişti, a fost deslegat, şi slobod începe a mĕsura odaia sa de-a lungul cu paşiĭ sĕĭ greoĭ.

— Nepomuc, dragă Nepomuc, ia maĭ

www.dacoromanica.ro

staĭ, ce tot umbli, ĭĭ vorbea cucoana Lina de tot topită de spaimă; iată copiiĭ plâng, i-aĭ speriat...

Nepomuc stătea o clipă, privea pe cucoana Lina, copiiĭ, surîdea sardonic şi îşĭ relua păşirea odăiĭ.

Spre seară aproape nu recunoaşte pe nimenea, afară de Roza, fiica luĭ cea maĭ mare.

— Eĭ, cucoană Lino, ce e de făcut acum? întreabă «domnu doctor», bărbierul chemat de dênsa.

— Cum crezĭ dumneata?

— Eŭ cred, că trebue chemat părintele Ignat să-ĭ facă sfintele masle...

— Dar ceva doctoriĭ... dacă aĭ încerca...?

— Am încercat... am primit numaĭ insulte... dar totuşĭ, vezĭ, pe mine m'a recunoscut, pe când pe dumneata te numeşte Xantipa, şi pace bună! Mie mi-a zis: eĭ, ce aĭ venit, cavaler de clistir? N'am nevoe de tine! — Înţelegĭ dumneata, nebun, nebun, dar insulta rĕmâne insultă!

— Ce te superĭ pe un om bolnav?

www.dacoromanica.ro

Părintele a fost chemat, maslele i s'aŭ făcut, însă nu se cunoştea să-ĭ fie maĭ bine.

Şi părintele Ignat se supărase la început de purtarea luĭ Nepomuc.

— Ce aĭ venit, Iudo Iscariot? l'a întîmpinat autorul dramatic.

— Nu e frumos din partea dumitale, cumetre Savo, să-mĭ zicĭ asemenea porecle...

— Iudo, primeşte-ţĭ aurul şi pleaca!

— Bietul Nepomuc, ce om deştept, ce păcat că n'am putut auzi *Căderea Sarmizegetuzeĭ*! spunea popa bărbieruluĭ.

— Te-a recunoscut? îl întreabă acesta din urmă.

— Nu, de loc, ca să zic aşa.

— Cum ţi-a zis?... drept cine te-a luat?

— E păcat de vorbit... nicĭ nu se cade...

— Dar totuşĭ?

— Iuda Iscariot...

— Dar pe dumneata, d-le doctor, te-a recunoscut?

— Nu tocmaĭ, dar or şi cum...

— Ţi-a zis pe nume?

— Nu tocmaĭ, mi-a spus şi nu pricep

www.dacoromanica.ro

pentru ce, că sunt cavaler al unuĭ instrument... cu care doctoriĭ se serveaŭ odată, dar de mult...

— Cuminte om! zi ce aĭ zice, cuminte? păcat că a înebunit!...

Şi rostind aceste cuvinte, părintele şi cu bărbierul eşiră din ograda luĭ Nepomuc şi se îndreptară către nea Stănescu, debitantul de băuturĭ spirtoase şi băcan.

Peste treĭ zile Sava măsura cu paşĭ marĭ ograda de la Mărcuţa.

www.dacoromanica.ro

CALATORIA

— NOTE ŞI IMPRESIUNI —

Bucureştiĭ 'i-am lasat fară mare părere de rĕŭ.

Sgomot mult, caldură nesuferită, un aer şi un miros de o particularitate, care în alte ţărĭ ar atrage atenţiunea vre-uneĭ comisiunĭ sanitare; toate împreună te fac să nu te maĭ uiţĭ îndărat, după ce părăseştĭ capitala noastra, în mijlocul vereĭ.

Gândul imĭ era la Dobrogea, pe când m'am hotarât să plec.

Eram satul de oraşe; ţara, satele noastre cu càscioare pe jumatate îngropate în pamênt, cu acoperişurĭ putrede şi fără vr'un par lànga casa, care ţi-ar arata măcar vre-o

www.dacoromanica.ro

închipuire de ogradă; toate îmĭ eraŭ cunoscute şi inima mea dorea ce-va maĭ atrăgător pentru ochĭ şi maĭ îmbucurător pentru inimă; doream să vĕd sate marĭ cu case înalte, spoite cu var şi care să aibă geamurĭ de sticlă şi înconjurate de curţĭ în care scara poţĭ să vezĭ capete de vite, de toată mărimea şi de tot soiul.

Asta îmĭ dorea inima, şi socoteam că asemenea tablouri voiŭ găsi la Dobrogea; îmĭ închipuiam că le voiŭ găsi, căcĭ cu opt anĭ înainte aflasem de toate ce-mĭ dorise inima.

La Galaţĭ am sosit pe la şeapte.

— Na han? mă întreba birjarul; un rus cu nişte plete şi c'o barbă par'că era chipul vr'unuĭ sfînt lipovenesc.

— Ce ne han? Du-mă la vre-un hotel;

— Da, da barin, cum nu siceas!

Intoarse caiĭ, doĭ caĭ blegĭ, răpcigoşĭ şi începu a'ĭ îmblăti cu biciul pe sub burtă şi peste picioare.

— Lasă măĭ, nu maĭ bate caiĭ nu'ĭ vezĭ c'abia 'şĭ maĭ trag sufletul.

www.dacoromanica.ro

— Niceavo, niceavo, îmĭ rĕspunse, drumu nu bun, greu la faiton; Ivan bun birjar... şi sbierînd: nu vi paşol!
începu din nou a mĕsura spinarea cailor.

Când la treapàt, când la pas urmarind drumul.

De o datä birjarul se întoarce càtre mine zicênd:

— La alta părţĭ, barin, colo risor plesnit poftim la alta părţĭ.

L'am înţeles numaĭ de cât; de la început înca am băgat de seamă că trăsura mea se tot lasa intr'o parte, şi acum nu era se vede mult, pân'ce arcul din dreapta să se rupă şi eŭ să rĕmân cu geamantanul în drum.

— Imĭ merge bine de la început, m'am gândit şi m'am dat la partea stânga a trăsureĭ.

Un ceas pe ceasornic am mers de la garà la otelul: «La bella Austria» vis-à-vis de agenţia vapoarelor.

— Poftiţĭ o cameră separată? mă întreabă, stăpânul oteluluĭ.

www.dacoromanica.ro

— Negreşit!

— Este buna camera, costa *tri franţi.*

Eram învĕţat eŭ cu de aceasta în lungele mele sbuciumărĭ pe drumurĭ şi în voiajurĭ; lăsând bagajul în trăsură m'am dat jos.

— Arată camera, domnule, să vĕd pe ce daŭ treĭ francĭ!

— Da ţe domnule, nu credeţĭ.

— Cum nu, dar vreaŭ să vĕd!

Am intrat într'o cafenea, am trecut printr'o curte c'un miros «bucureştean» m'am urcat pe-o scară, pe alta şi în fine am ajuns la camera No. 7 cu preţul de trĕĭ franţĭ.

Era o gaură c'un pat c'o fereastră ce dă în curtea cu «mirosul», cu douĕ scaune, o masă şi cu chipurile perecheĭ împărăteştĭ, a tuturor ruşilor, portretul luĭ Scobelev, Ignatiev etc. etc. De-asupra tuturor se vede un palicari pe un cal alb, care c'o sabie ca şi calul de mare taie de o dată vre-o zece turcĭ.

— Aĭ o cameră maĭ bună?

— Cum se poate maĭ buna!

— N'aĭ, vrea sa zica?

www.dacoromanica.ro

— Este altu cu 2 paturĭ: *ţinţi franţi.*

— Bine, vreĭ pe asta, aşa cum este un franc?

— Cum se poate! Doĭ franţĭ şi jumătate.

Nu rĕspunseĭ nimica, dându-mă jos pe scară.

— Doĭ franţĭ!

Ĕu tot mĕ coboram.

— Una şi jumătate.

Ajunsesem în curtea cu «mirosul» şi deschideam uşa să intru în cafenea.

— Eĭ bine, eĭ bine numaĭ pentru dumneata; să fim cunoscuţĭ poftiţĭ, *una franga.*

Un tătar apucă bagajul şi-l duse la No. 7.

Eraŭ opt trecute când terminasem cu camera şi cu birjarul, care maĭ cerea afară de taxa de 2 francĭ încă *na ceaĭ.* Am fost nevoit să-ĭ daŭ ca să mă lase 'npace.

M'am dus să beaŭ o cafea privind mutra otelieruluĭ care acum se făcuse cafegiŭ. N'am apucat să sorb odată şi un individ apropiindu-se de mine, scoate din buzunar o hârtie în formă de plic şi începu foarte

www.dacoromanica.ro

misterios a scoate dintr'ênsul niște fotografiĭ. Iți place domnule?

Mă uitam la dênsul și nu-l înțelegeam.

— Le vinzĭ?

— Nu, nu domnule... dar dacă poftiți, eŭ cu mare placere servesc pe boerĭ... am marfă bună.

— Băiete, dute, și chiamă vardistul strigaĭ eŭ către chelner, care mĭ-aducea foc s'aprind țigara.

Intr'o clipă jidanul cu marfa se facu nevĕzut.

Lângă mine ședea un bătrîn și bea și el cafea. Vĕzuse și auzise toată daraverea.

— Să-ți spun ce-va domnule, jidanul care 'ți vorbea este un pungaș. Cine îl crede și se duce cu dênsul, vine fără ceasornic saŭ fără pungă. Il duce tocmaĭ undeva la marginea orașuluĭ, unde nu ard felinarele și acolo îl așteaptă doĭ treĭ hoțomanĭ și îl curăța pe credinciosul și amatorul de marfă bună.

Bine că nu te-aĭ dus! M'am mirat mult.

La Galați în vreme de un ceas atâtea am

www.dacoromanica.ro

vĕzut şi am auzit că nu ştiam ce să mai gândesc.

— D'apoĭ poliţia? l'am întrebat.

— E . . ., poliţia! nu se ocupă cu fleacurĭ de astea, ea are mult de altelea. Galaţiĭ este port, vine fel de fel de lume, se fac hoţiĭ maĭ marĭ, omorurĭ, spargerĭ!

N'am rĕspuns nimic bătrînuluĭ. Fie-care oraş îşĭ are obiceiurile sale şi fie-care cetăţean e slobod să înţeleagă cum îĭ place, ce e o crimă mare şi ce e una mică!

* * *

Plouă încet şi des ca prin sită şi un vânt cam rece pentru vara îmĭ aruncă picăturile de ploaie drept în faţă. Galaţiĭ se treziseră.

Pe cheĭ grupurile de oamenĭ se grăbesc spre vapoarele ancorate la mal. Un vapor mare se grăbea să se depărteze de schele, dar se vede ca oameniĭ luĭ nu eraŭ tocmaĭ dibacĭ căcĭ după douĕ treĭ sforţărĭ năprasnice vaporul se lasa spre schele turtind'o ca pe o nucă.

www.dacoromanica.ro

— Uite bine, că «Rusu» nu prea ştie să întoarcă, a dărîmat schelea se auzia de prin prejurul meŭ.

— Diavolos, aşa se întorc vapoarele! la noĭ la Grechia pentru asta pune la duba, zicea un hamal grec.

Manâncĭ măsline, maĭ grecule, că voĭ maĭ alaltăerĭ aţĭ dărimat schelea voastră.

— Asta alta ţeva...

M'am depărtat de ceĭ ce discutaŭ îndreptându-mă spre agenţia vapoarelor Dunărene. Casa încă nu era deschisă.

— Când se deschide casa, întreb pe un om care cu un ciot de mătură se silea să măture baraca unde se vând biletele.

— La opt ceasurĭ vine casierul.

— Apoĭ nu sunt opt? şi mă uitaĭ la ceasornicul agenţieĭ.

— «Ceasornicul nostru merge înainte!»

Se poate ca să fie aşa, dar — m'am gândit cum se schimbă o naţiune subt înrîurirea împrejurărilor; nemţiĭ aşa de exacţĭ acasă că s'aŭ făcut proverbialĭ; exact ca neamţul drept ca neamţul, etc. — la noĭ aicea lasă

www.dacoromanica.ro

ca ceasornicele să înainteze inducând pe pasagerĭ în eroare.

Peste un sfert de ceas de aşteptare sosi şi casierul şi încă peste câte-va minute eram pe Bordul Medeeĭ.

Fără de nicĭ un accident ne-am deslănţuit şi vaporul se îndreptă spre Tulcea.

Nu eraŭ mulţĭ pasagerĭ. Vr'o patru ofiţerĭ bulgarĭ, vr'o treĭ negustorĭ burtoşi, un popă catolic şi douĕ domnişoare, cel puţin aşa li se adresa popa în nemţeşte.

Pasageriĭ de clasa a treia se vedeaŭ maĭ mulţĭ.

Eraŭ tot tipurĭ de lipovenĭ din Dobrogea, negustorĭ de peşte.

— *Schudai sapoghi* (desbracă cismele) se auĝea dintr'un colţ al vaporuluĭ.

— Nu, nu! îĭ rĕspundea maĭ multe glasurĭ.

M'am îndreptat spre locul de ceartă. In mijlocul unuĭ grup de pescarĭ se vedea un om mic de statură cu barba până în brîŭ. el vorbea şi poruncea cu un glas gros şi cam răguşit. Era îmbrăcat într'un surtuc

www.dacoromanica.ro

lung, cu camaşa dată de-a supra pantalonilor sumecaţĭ puţin, în picioare avea o pereche de *cipicĭ*. Oamenĭĭ carĭ îl înconjuraŭ, marĭ de staturà, nalţĭ, se păreaŭ niştе Herculĭ pe lângă dênsul.

— Vasile descalţă cismele! poruncea bătrînul.

— Lasă, Ermolaĭ Vasilovicĭ măcar până la Tulcea...

— Te ştiŭ eŭ pe tine, par'că numaĭ odată mĭ-aĭ facut-o! Scoate, scoate cismele, am îmbatrânit cu voĭ... sunt vrabie bătrînă... să te las cu cismele până la Tulcea şi acolo te maĭ vĕd eŭ?

Vasile înjurând şi aducênd ca martorĭ pe toţĭ sfinţiĭ, se puse jos şi se descălţă de cisme.

— Aşa veţĭ, îmĭ place şi mie, spuse Ermolaĭ punênd cismele la o parte.—Tu Grigore scoate *cipiţile*.

Grigore înjurând dădu cipiţile.

— Senica dă *habana* (un fel de suman), Timoşca giletca, Ermoşca căciula, Sofron dă brâul... porunceşte repede Ermolaĭ.

www.dacoromanica.ro

Toţĭ fără nicĭ o vorba dadeaŭ lucrurile cerute însă cu brâul nu era tot aşa, căcĭ fără brâŭ, pantaloniĭ nu-ĭ serviaŭ luĭ Sofron la nimic.

— Ce eştĭ págân, Ermolaĭ Vasilievicĭ, cum sá-ţĭ daŭ eŭ brâul nu veḑĭ că nu pot?

— Dar cum veĭ putea sa-l beĭ la Tulcea, dacá ţi-l voiŭ lăsa... ha... fiară sĕlbatică? Cum veĭ face apoĭ cu pantaloniĭ.

Sofron ne maĭ găsind pentru moment ce sĕ'ĭ rĕspunḑă, desfaşura mormăind brâul, un brâŭ de ḑece coţĭ.

— Eĭ acum sunt sigur de voĭ copilaşilor, maĭ adáogá bătrînul şi, strângênd toate lucrurile la o parte, se aşeḑă pe ele.

Ma apropiaĭ de el:

— Desigur 'ţĭ sunt datorĭ oameniĭ ăştia, de le-a'ĭ desbracat?

— Din contrá, eŭ le sunt dator!

— Atuncĭ nu înţeleg... imĭ permiţĭ să şed lânga d-ta.

— De ce nu, cu plăcere, poftim... şi ducêndu-se la o parte, îmĭ făcu loc să staŭ lângă dênsul.

www.dacoromanica.ro

— Nu poftești? îl întrebaĭ eŭ scoțênd o sticlă de cogniac din geantă și turnêndu-ĭ în pahar.

— Mulțumesc! și scoțênd din buzunarul pantalonilor un păhăruț, turnà din paharul meŭ într'al luĭ, scoase șapca din cap, își face cruce și după chipul cum dete paharul peste cap arăta ca este un om exercitat.

— Maĭ poftești?

Iar crucea și iar acelaș fel de a bea. Scoase apoĭ dintr'o legătură icre negre, batog și o pâine și poftindu-mă la masă începu a tăia pâinea. Ermolaĭ tăia o bucată de batog, o punea pe pâine și o ducea încet la gură,

— Maĭ poftești?

— Te rog! Iar crucea și ghiorlaitul rachiuluì pe gât.

— De ce beĭ din paharul d-tale?

— Așa ni-ĭ legea... Alte pahare sunt spurcate.

— Dar dacă uițĭ paharul d-tale acasà?

— Atuncĭ nu beaŭ.

www.dacoromanica.ro

— Şi daca ţie sete ?

— Rabd.

— Scopul imĭ era, sa-l întreb despre obiceiul d'a desbràca pe oamenĭ când le eştĭ dator ! Mi-am închipuit cà sunt destul de prieten ca sa-l întreb.

— Ermolaĭ Vasilievicĭ, iartà-mà, dar aşa se face pe la d-voastra cu creditoriĭ ? spuseĭ eŭ arătând spre pescarĭ ce vorbeaŭ şi glumeaŭ, mâncând pepenĭ.

— Cu pescariĭ aşa se face de obiceĭ : să le rĕmâĭ dator şi daca voeştĭ sa-ţĭ lucreze trebue să-ĭ desbracĭ. Altmintrelea cum daŭ de o cârciuma încep a bea... şi beau pâna ce rĕmân în pielea goală şi atuncĭ trebue să le rĕscumperĭ hainele, să le maĭ daĭ încà şi de bĕut şi numaĭ atuncĭ şi încà cu greŭ poţĭ sa'ĭ ducĭ pânà la locul de pescuit.

Bàtrînul le spuse repede acestea şi se opri.

Iĭ maĭ întinseĭ sticla.

Pofteştĭ ?

— Afi prea mult ! Bătrînul bèŭ înainte. Să vezĭ, ce oamenĭ... acum sunt sigur că

www.dacoromanica.ro

îĭ voĭ duce teferĭ ; toţĭ fac ca mine, alt-fel n'aĭ maĭ pescui.

Vaporul nostru fluera greoĭ, în apropiere se vedea Tulcea.

* * *

— Iată-ne şi la Tulcea! Bine că am sosit se auzea din toate părţile în jurul meŭ şi fie-care cu bulendrele subsuoară eşeaŭ la mal. O droae de băeţĭ tătarĭ, ca niştе lupĭ flămânzĭ, dădură năvala la bagaje.

Treĭ dintr'ênşiĭ se înghionteaŭ la lucrurile mele; i-am împăcat dându-le fie-căruia câte ce-va de dus. M'am dat în sfîrşit şi eŭ jos. Lângă vamă m'ajunse un individ cu o şapcă verde pe cap.

— Domnule, trebue să îngăduiţĭ să vĕ vămuesc carţile, vĕd c'aveţ, c'am multe...

— Cărţile sunt vechĭ, domnule, şi nu sunt de vênţare,

— Nu face nimic, trebue să plătiţĭ.

— Dar nu înţelegĭ, domnule, că-s cărţĭ pentru studiŭ, ale mele, pentru ce să platesc.

www.dacoromanica.ro

— Se taxează dupĕ lege.

Má mir cum avuĭ rĕbdare sá-ĭ maĭ spuĭ cá legiuitorul a prevĕzut cá fie-care cetăţean poate avea nevoe de cărţĭ şi în asemenea caz...

Orĭ cum am perdut cu individul vr'o 20 de minute până sá-l conving cá nu-s obiecte de vămuit.

In sfârşit după ce l'am lámurit. îşĭ ceru scuze şi mă lăsă în pace.

Ce zelos slujbaş! mă gândeam eŭ şi ce înţelegere de datorie.

Tătariĭ meĭ nu mă lasară însă să staŭ mult pe gânduri şi mă grabeaŭ la «hanotel».

Tulcea nu poate fi pusă între oraşele frumoase. Uliţĭ strimte, pavate cu caldarâm pe icĭ pe colo, cârdurĭ de porcĭ saŭ câinĭ; din când în când se zăreşte vr'o matahală de turcoaică împodobită intr'un cerşaf tărcat, copiĭ de tătarĭ sdrenţăroşĭ şi flămânzĭ.

Par'cá pentru a maĭ da tablouluĭ culorĭ maĭ viĭ, vezĭ cete de lipovenĭ gatiţĭ în camaşĭ roşiĭ saŭ galbene date peste pantalonĭ.

www.dacoromanica.ro

In mijlocul drumuluĭ un pescar beat îşĭ găsise locul să se odihnească, tovarăşul sĕŭ încă nu aşa beat se silea să-l ridice.

— Şcoală Grişa, îĭ zicea el, nu-ĭ frumos să te tăvăleştĭ ca un porc, — e noroĭ.

— Lasă-mă că te cârpesc!

— Cârpeşte-mă, dar haĭ cu mine... maĭ căpătăm ce-va rachiŭ... avem încă...

N'am auzit ce maĭ aŭ eĭ ca sa poată căpăta ceva rachiŭ încă, dar şciŭ atât că amândoĭ amicii aveaŭ pe dênşiĭ numaĭ o pereche de pantaloni sdrenţuiţĭ de li se vedea pielea şi câte o cămaşă; se vede că tot avutul lor era deja pus amanet la vr'o cârciumă.

Pe piaţa mare, o tabără de ţigani turceştĭ se instalaseră împreună cu bivolitele lor, de pe care eaŭ, ca oameni practicĭ câte treĭ pieĭ: le înjugă, le mulg şi după moarte se folosesc şi de piele.

In sfârşit am ajuns la un «han-otel». Sunt camere? intreb pe un arnăut.

— Ha!

— Odăĭ sunt?

www.dacoromanica.ro

— Ha?

— Numere sunt? Eşti surd, ma rog?

Arnautul se vede că nu mă înţelese, căci îl văzuĭ adresându-se către tătariĭ meĭ să-ĭ întrebe, ce vrea să zică «surd, dar nicĭ tatariĭ nu pricepuserä maĭ mult.

Cu mare greutate am căpătat o odae. Toate ar fi mers cum ar maĭ fi mers, dar camera mea era aproape de nişte grajdurĭ, aşa că roiurĭ întregĭ de muşte îmĭ umpleaŭ odaiţa.

Peste drum era o locandă — cârciumă unde m'aŭ dus tot tătariĭ.

— Ce aveţĭ de mâncare?

— *Supă var, pacea var, piper var, ichnea var*, şi încă vr'o treĭ patru numirĭ de bucate cu totul necunoscute.

Am încercat să mănânc, însă era cu neputinţă din pricina ardeiuluĭ ce plutea în bucăţĭ prin mâncărĭ.

Cu gâtul ars, cu gura în flacără am eşit.

— Ce facĭ, unde staĭ? se auzi un glas îndaràtul meŭ. Era prietenul de pe vapor, Ermolaĭ care în acest moment tre-

www.dacoromanica.ro

cea pe lângă mine. Se vedea că era supărat şi îngrijat.

— Mizerabiliĭ, şi-aŭ furat hainele şi acum beaŭ unde-va la vr'o cârciumă... caut să-ĭ găsesc cácĭ mâine trebue să-ĭ trimet la lucru.

— Merg şi eŭ cu dumneata, tot n'am ce face, ziseĭ, vesel că am găsit măcar un suflet prieten.

— De ce nu—dacă voeştĭ rĕspunse dênsul şi am pornit-o cotind când pe o parte când pe alta a stradeĭ laterale, mergênd tot maĭ departe. Era sĕrbătoare şi mulţime de oameni, bărbaţĭ şi femeĭ se vedeaŭ eşind din cârciume. Bătrînul tot se oprea câte puţin, vorbea cu vr'un cunoscut, câte odată chiar băga capul pe uşa stabilimentuluĭ şi nemulţumit pleca din noŭ.

— Am dat de urma lor,.. c'o jumătate de ceas înainte, eraŭ aicĭ... acum aŭ şterso... ştiŭ mizerabiliĭ că-ĭ caut dar lasă pe mine... să fiŭ porc-de-câine, de nu-ĭ voĭ găsi...

Şi aşa am colindat maĭ multe ceasurĭ, o mulţime de uliţĭ dar fără de nicĭ o isbândă.

www.dacoromanica.ro

Pescariĭ luĭ Ermolaĭ pare ca intraseră în pământ. Auzeam numaĭ,când la o cârciumă când la alta, c'aci aŭ bĕut — că acolo aŭ lăsat o pereche de cisme amanet, dincolo vr'o căciulă; eram în fine pe urmele lor.

— Porciĭ aŭ bĕut, cred, tot de pe dênşiĭ şi şed unde-va... acum ştiŭ unde sunt». Peste o bună jumătate de ceas, tocmaĭ în altă parte a oraşuluĭ, în mahalaua turceasca am ajuns în fine la cârciuma luĭ Iţic. Era într'amurg; în unele case prin geamurĭ se vedea lumină. Stabilimentul luĭ Iţic iluminat cu o lampă, era în faţa noastră. Din lăuntru se auzeaŭ glasurĭ raguşite, cântece şi plesniturĭ de palme pe scândura meseĭ.

— Iĭ auzĭ, mă întrebă misterios bătrînul, e Timoşca, par'că-l vĕd... haĭ în lăuntru. Am intrat. La o masă în colţul odaeĭ şedea şase inşĭ între care şi o femee. Roşĭ de rachiŭ şi în toiul uneĭ discuţiĭ, nicĭ nu băgară în seamă intrarea noastră. Ne aşezarăm la o masă şi priveam. Pescariĭ toţĭ eraŭ fără ghete, fară sucmane, fără brâurĭ şi fară căciulĭ. Bĕuseră tot de pe dênşiĭ şi

www.dacoromanica.ro

acum se certaŭ cu Timoșca care zicea că bĕuse 11 oca de rachiŭ și ceĭ-l'alțĭ îl asiguraŭ că 13.

«Fie măcar și 11, mă gândeam, însă, doamne, unde maĭ încape într'un om o vadră de basamac! Ocaua stătea goala și cârciumarul nu maĭ vroia să dea de bĕut, căcĭ nu maĭ aveaŭ ce pune amanet.

— Dă, Iţic, drace, dă rachiŭ...

— Ce rachiŭ, n'am în butoĭ, aţĭ bĕut tot.

— Marfa, dă ghetele! strigară eĭ la femeia ce stătea năucă lângă dênșiĭ.

— Femeia scoase ghetele din picioare, fără să crâcnească și le aruncă pe masă.

— Na, Iţic, dă ocaua.

Iţic luă ghetele, le trânti într'un colţ după tejghea și turnă douĕ jumĕtăţĭ.

— Vezĭ cum beaŭ porciĭ? acum nu-ĭ scoţĭ până nu vor bea tulpanul și fusta muereĭ și pe urmă mĕ vor aștepta pe mine, știŭ eĭ că trebue să-ĭ scot...

Și de bună seamă, în jumătate de ceas s'a bĕut încă vr'o 6 ocale.

www.dacoromanica.ro

Femeia rămăsese numaĭ într'o fustișoară ruptă.

— Destul acum! strigă Timoșca, să vedem unde-ĭ Ermolaĭ Vasilievicĭ.

— Aicĭ sunt dracilor, strigă ne maĭ putând să rabde bătrînul: «nu vă-ĭ rușine obrazuluĭ! după ce v'am dat de crăpat, pâna n'aţĭ maĭ putut, să'mĭ furaţĭ și hainele? Frumos e asta, Timoșca? Timoșca singurul care nu era beat, căcĭ ceĭ-l'alţĭ numaĭ clipeaŭ din ochĭ și tot mereŭ cereaŭ de bĕut, se afla în mare încurcătură subt privirile bătrînuluĭ.

— Iartă-mă, Ermolaĭ Vasilievicĭ, când va eși luna plecăm, lasă numaĭ să se maĭ trezească băeţiĭ.

— Dă vr'o treĭ ocale!

— Treĭ ocale! poruncĭ bătrînul.

— Te las, Ermolaĭ, i-am zis, te las să'mĭ caut de treabă!

— Mergĭ sănătos.

A doua zi vroiam să plec la Babadag.

* * *

www.dacoromanica.ro

Abea se zarea de ziua şi cine-va bătea în geamul odăcĭ mele... Ce este, ce? întrebaĭ eŭ încă buimac de somn, uitând că sunt la Sarichioĭ şi că am vorbit ca să plec la Babadag.

— Cum, ce este? peste un sfert de ceas plecăm... caiĭ numaĭ să manânce orzul şi haide!

Repede mă îmbracaĭ şi eşiĭ afară. Soarele se arătase cu o margine d'asupra dealuluĭ, pe partea cea-l'altă a «Razinuluĭ». Pe lac o linişte ca în primele zile ale creareĭ pământuluĭ. Treĭ, patru luntrĭ se alaturaŭ de «Cosa» spre mare; când icĭ când colo stoluri de raţe sălbatece se rădicaŭ din papura ce umbrea malul stâng.

— Domnule, e frumos la noĭ, nu e vorbă, dar nu uita că plecăm şi lasă veĭ privi altă dată. acum nu e timp.

Cu aceste vorbe, Ermoşca gazda şi căruţaşul meŭ, mă deştepta din contemplare aducându-mĭ aminte ca nu-ĭ timp de admirat natura.

www.dacoromanica.ro

Poftim să îmbucăm, ceva da Dumnezeŭ, spuse el.

In tindă, la o masă rotunda ședea deja nevasta căruțașuluĭ, doĭ copiĭ și lucratorul luĭ.

La ivirea noastră toțĭ s'aŭ sculat și ne-aŭ facut loc și nouă. Ermoșca îșĭ facu cruce, bolborosi o rugăciune dupà obiceiul Lipovenilor și dupà asta ne puserăm sa sorbim ciorba de pește «uha» cum se numește acolo.

Când ajunse treaba la plată pentru gazdă și mâncare, căruțașul meŭ se facu roșu de mânie, la întrebarea «ce costa toate?»

— Poate acolo la voĭ, în România se plătește pentru ospitalitate.

La noĭ în Dobrogea numaĭ dacă vr'un bulgar îțĭ va cere platà pentru o noapte de gazdà. Alte națiĭ, doamne ferește! Nicĭ să nu-ĭ întrebĭ ce costă, cà se supără...

Lângă scară căruța ne aștepta și peste o jumĕtate de ceas, Sarichioiul d'abea se zarea.

Eĭ pașol, gălubciki! sbierà d'odată Ermoșca la caĭ. Ține-te bine boerule!

www.dacoromanica.ro

Caiĭ; se vede obișnuiță se ridică în cel maĭ mare galop, căruța abea atinge cu roatele de petrișul șoseleĭ și eŭ aruncat când pe o parte, când pe alta, — cu greŭ mĕ puteam ține să nu sbor din căruță.

Când caiĭ maĭ încetară din galop, Ermoșca din noŭ țipă: *heĭ vi* și caiĭ din noŭ ca niște turbațĭ urmaŭ fuga lor. Trecu ca vr'o jumĕtate de ceas, mânele nu le maĭ simțeam de durere: așteptam ca la vr'o săritură a căruțeĭ, puterile mĕ vor părăsi și eŭ cu rușine voĭ fi aruncat jos.

— Ermoșca, maĭ încet frate!

— Maĭ încet? *Heĭ vigalubcihi*! din noŭ țipa el atingând caiĭ cu biciul.

De astă dată, în gând mĭ-am luat rĕmas bun de la toțĭ. S'a dus draculuĭ tot; acum să frângă vr'o roată, nicĭ urmă de noĭ!...

— Ermoșcaĭ te rog, nu maĭ pot; ce vreĭ să ne rupem corpul?

— Nu te teme eștĭ cu mine! *Heĭ vi socoli pașol!*

Dar toate aŭ sfârșit precum prevĕzusem. La o cotitură Ermoșca n'avu timp să

www.dacoromanica.ro

maĭ reţie caiĭ. Căruţa se ridică în sus, căzu într'o parte; ce-va pârâi, iar noĭ ne-am pomenit într'un şanţ pe marginea drumuluĭ.

Căruţa cu treĭ roate, se depărta târâtă de caĭ când ne-am ridicat din praf.

— Eĭ, vezĭ, nu ţĭ-aĭn spus? La ce dracu mânaĭ aşa?

— Nimic boerule, ce te plângĭ că aĭ facut o sărîtură din căruţă? Paguba e a mea să nu fi rupt osia, peste treĭ minute am fi în Babadag, aşa vom fi în jumĕtate de ceas, mare lucru!

Despre vr'o mână, vr'un picior pe care ni l'am fi putut uşor rupe, despre capul spart, nicĭ un cuvênt. Par'că noĭ doĭ nu faceam parte d'intre oamenĭ.

Ermoşca cu roata pe spate şi eŭ cu geamantanul, urmam încet drumul spre Babadag; despre caĭ şi căruţă nicĭ nu se gândea. Unde-va, vor sta eĭ, cine-va iĭ va prinde doară şi atâta tot.

— Ermoşca, tu n'aĭ frică de perceptor, de hoţul care se numeşte Simion?

www.dacoromanica.ro

— Nicĭ macar atâtica, arăta el vârful degetuluĭ.

Hoţul la noĭ la oamenĭ săracĭ, nu face nicĭ un reu.

Diu potrivă, cine cere la dênsul el iĭ dă câte ce-va.

Unuĭ flacaŭ de la noĭ ’ĭ-a dat 5 francĭ să-şĭ ia o palărie, la altu ’ı-a dat o liră turceasca pentru ghete: Zĕŭ nu-ĭ rĕŭ, e bun hoţul la inima luĭ.

— Orĭ şi cum e hoţ! Am auzit că jefueşte pe negustorĭ.

Ermoşca iucepu să rida. Da, negustorilor le vine cam greŭ, zise el schimbând roata pe cel-alt umar — dar ce ne pasă nouà... eĭ ne jupoae pe noĭ şi hoţul iĭ despoae pe dênşiı: dinte pentru dinte şi ochiŭ pentru ochiŭ! Aşa spune sfînta scriptură.

— Vra să zică tu ’l priveştĭ ca pe o cozna pentru ceĭ răĭ, ca pe un trimes, ca să va rasbune?

— Ba nu, însă cam aşa este! Dar, ce maĭ la vale, la deal — spuse el cu convingere — pe dênsul nimenĭ nu-l poate prinde

www.dacoromanica.ro

când ĭ-o veni şi luĭ timpul şi un copil l'o prinde, dar acum pâna nu 'ĭ-a sunat ceasul e cu neputinţă.

— Şi de ce?

— Iata că e aşa?

— Nu te înţeleg...

— Nicĭ nu pocĭ sà mà înţelegĭ. Ermoşca se uita misterios la mine şi zise încet: Pe dânsul nicĭ arma nicĭ glonţul nu-l atinge... dar când 'ĭ-o veni ceasul şi un copil l'o prinde.

— Apoĭ cum, tu spuneaĭ ; par'că e trimis ca sà resbune pe raĭ şi acuma ese cà e dat draculuĭ ?

— Câte o data D-zeu prin Raĭ rĕsbuna pe ceĭ bunĭ !

— Cam ciudat !

— E ciudat dar aşa este !

In mintea poporuluĭ vra sà zica începe sà se formeze daja ideia despre misiunea hoţuluĭ, legenda întreagà şi Emoşca nu era de cât ecoul opiniuneĭ formate.

In depărtare se vede Babadagul. La o

www.dacoromanica.ro

cârciumă era strânsa o gloata de oameni. Noi ne am apropiat plini de praf.

La gard stăteau caii lui Ermoșa cu căruța numai pe trei roate.

— Ai tăi sunt caii ?

— Apoi nu vezi răpunse Ermoșca, aruncând roata de pe umăr.

— S'a rupt osia ?

— Ce ești chior ? nu vezi singur, ferește că osia și nu capul tău !

— Bre ! spuse un bulgar, ești pe semne supărat că ai venit pe jos?

— Ba sunt supărat că n'ai fost tu cu mine, că veneam pe tine călare ca pe un catâr. — Oamenii de pe împrejur rideau și bulgarul tăcu.

— Rămas bun Ermoșca, spusei eu plalendu-i.

— Să ne vedem cu bine, să vii pe la noi pe la Sarichioi.

— Bine, mulțămesc, altă-dată.

Ne-am despărțit. M'am dus la prietenul meu doctorul.

— Știi ceva, 'mi spuse el, *perceptorul* a

www.dacoromanica.ro

prins pe spițer și încă pe doĭ comercianțĭ și ĭ-a despoiat, haĭ la hotel unde stă spițerul, ca să ne spue cum s'a întâmplat comedia.

Ne duserăm.

— Închipuiți-vă, povestea spițerul, bând pelin, închipuiți-vă dragiĭ meĭ: tus treĭ eŭ Ghenciu și Pantu veneam de la Constanța când de odata la «*treĭ cișmele*» auḑim: staĭ! Am stat, ce dracul era de facut, ținea douĕ puscĭ cu țevele în spre noĭ cu cocoașele ridicate.

— Banĭ, scoate-țĭ baniĭ! răcni hoțomanul... Ce rîḑ, doctore?

Eŭ nu știŭ singur cum; nu țiŭ minte, fără voia mea, căcĭ știțĭ că nu sunt fricos, dar auḑind vocea: staĭ! m'am pomenit tupilat în fundul căruțiĭ. Tovarașiĭ meĭ Ghenciu și Pantu încremeniseră parca nu maĭ eraŭ oameni!

— Baniĭ! auḑeam eŭ. Poate că pe mine nu m'a zărit, poate ca scap cum-va, gândeam eŭ. Un fior mi se suea de la tălpĭ spre vîrful capuluĭ, dințiĭ îmĭ clanțaneaŭ

www.dacoromanica.ro

parca aveam friguri. Zĕŭ, nu rideţĭ, acum rid şi eŭ, dar atuncĭ nu-mĭ venea să rid.

— Dar, tu, dobitocule, ce te-aĭ ascuns în căruţă? audiĭ eŭ la capul meŭ, ce eştĭ struţ saŭ spiţer?

— Audĭ, mizerabilu, să-ţĭ ţică ţie dobitoc, struţ! îngâna unul.

— Da, domnilor, tocmaĭ asta... tu ţice, ce te-aĭ ascuns? dă puşca încoace (eŭ aveam cu mine puşca mea de vênătoare şi un revolver).

— Cobor din căruţă, urma hoţul, cobor? şi mă luă de umăr şi mă ridică din căruţă. — Ce era de făcut? Dăduĭ puşca, revolverul, aveam cŭ mine o liră, am dat-o şi pe ea. De la tovarăşiĭ meĭ a luat câte 40 de leĭ.

— Drace, dar v'a găsit bine!

— Ba bine că nu, plioşcă! Dar mie nu 'mĭ-e nicĭ de puşcă nicĭ de liră, mie mĭ-e cum de a îndrăsnit mizerabilul de hoţ şi bandit să-mĭ zică: *dobitoc şi struţ*! Atâta îndrăsneală!

www.dacoromanica.ro

— Da, da, cum nu fereşte. Esclamă auditorul. Şi pe urmă?

— Pe urmă, nimica. Am plecat, a plecat şi el; altă dată, zice, să nu vĕ prind numaĭ cu 100 de leĭ, că o păţiţĭ cu mine! Nu vĕ'ĭ ruşine cosgogea negustorĭ şi numaĭ o sută de leĭ! Ruşine! Peste un an am avut şi eŭ plăcerea să mĕ intâlnesc cu perceptorul Simion Licinsky despre care voĭ vorbi altă dată.

www.dacoromanica.ro

LEGEA MAXIMULUI

SCHIŢĂ DIN VIAŢA MAHALALEI

— Cucoană Tinco, aĭ auzit, soro?

— Ce este... despre ce e vorba, cucoană Lină?

— Ne pune, cică primarul să plătim şi pe varza acră din putină, pe bulionul de pătlăgele, pe ardeĭ muraţĭ, pe dulceţurĭ...

— Poznă!... Cine ţĭ-a spus?

— *Al meŭ*..., dênsul rîde şi zice că bine ne face, că o să ne voteze legea luĭ Maxim...

— Care Maxim?

— Maxim Catargiŭ... ăla de la Cameră...

— Nu crede, dragă cucoană Lino, nu crede; nişte potlogăriĭ d'a luĭ... cum naiba îĭ zic... d'a luĭ Fleva, am auzit cu urechile

www.dacoromanica.ro

mele, cum vorbeaŭ *Dumnealuĭ* cu Domnul Anghelache Radu... comandiru de sergenţĭ... amicul nostru de casă...

— Ce spuĭ, soro? nu ştiŭ eŭ cine e Anghelache?! Vaĭ de mine, apoĭ cine să ştie! Incă anul trecut s'a *desvorţat* de nevastă-sa; ţinea pe fata popeĭ Bălţatu de la Sf. Mercurĭ...

Ridic perdeaua de la fereastă şi privesc strada, curios să ştiŭ cine discută politică la 7 ceasurĭ dimineaţa.

Eraŭ: coana Tinca, cârciumăreasa de peste drum, şi cu cucoana Lina, gazda mea. Amândoua în desabilieu matinal cu scurteicele aruncate pe umĕr, cu broboade albe pe cap şi cu pantofi în picioare, fie-care lângă portiţa sa, se dăduseră în vorbă, înnainte de a lua cafeaua, aşteptând oltenii cu zarzavaturĭ şi peşte, ca sa facă cumpărăturĭ.

Dumnealuĭ, soţul coaneĭ Tincheĭ, Gogu Nas puţin, proprietarul stabilimentuluĭ de băuturĭ spirtoase la *Botul Caluluĭ* din Tabacĭ, e liberal înfocat, încă de pe timpul luĭ Ion Brătianu. Până acum doĭ anĭ şi

www.dacoromanica.ro

coana Tinca impartaşea ideile politice ale soţuluĭ sĕŭ, maĭ cu seama cá se ţinea în relaţiĭ amicale cu musiŭ Mişu, sub-secretarul şefuluĭ liberalilor, dar de când mustaciosul comandir de vardiştĭ facu sà se şteargă din inima cucoaneĭ, chipul şubred şi bolnávicios al luĭ Mişu, de atuncĭ se schimbarà şi ideile politice ale cârciumareseĭ şi ea începu sà încline cu simpatiile catre partidul politic, chemat a fi la putere. Aşa merge politica.

Cucoana Lina, a fost şi a rĕmas cu Roşiĭ. Soţul sĕŭ e de profesiune liberà; face omul ce poate şi cum poate. Când singur, când cu *băeţiĭ*, dupà imprejurărĭ. Lucrează când cu bâta, când cu pumniĭ. Votează cu cine vraĭ, dar de obiceiŭ se ţine maĭ cu dragoste de ceĭ de la putere. Ar vota şi cu amândouà partidele, dacă s'ar putea, căcĭ atuncĭ ar căpata douĭ napoleonĭ în loc de unul, preţul votuluĭ sĕŭ. In zilele liniştite şi când Tache Porcu, supranumit şi *Ţiţa-Capreĭ*, îşĭ caută de treabă, atuncĭ serveşte ca màsalagiŭ. Este şi prijedintele socie-

www.dacoromanica.ro

tăţiĭ de ciocli, cu care lucrează când are nevoe de *băeţi*.

* * *

— Şi ziciĭ d-ta, că nu e adevĕrat cu legea luĭ Maxim? din noŭ s'auzi vocea groasă a gazdeĭ mele... ar fi şi nedrept... cum să poate în România liberă asemenea lucruriĭ?!! apoĭ ce suntem în timpul Turcilor?... pe atunciĭ, îmĭ spunea bunica mea, Safta, Dumnezeŭ să-ĭ erte păcatele.., tot aşa pusese taxe să plătească creştiniĭ de fie-care cap, care merge la biserică, câte douĭ sfanţi... apoĭ lasă că le-aŭ arătat eĭ creştiniĭ sfanţi! Cică grămădise o movilă de pantofi, cât e de mare curtea bisericeĭ din Tabacĭ!!...

— D'apoĭ, că şi acuşica e lucru mare pe lângă hală, spunea Dumnealuĭ... că aŭ să facă măcelariĭ revoluţie, dacă vor pune să vênză un franc ocaua de carne... aşa spunea aseară Dumnealuĭ, după ce s'a întors de la întrunire, de la Roşĭ... dar domn comandir îĭ rĕspundea că's mofturĭ liberale de a luĭ Fleva!

www.dacoromanica.ro

Convorbirea devenea din ce în ce mai animată; vĕzuĭ cum cucoana Tinca trecu uliţa, pentru a se apropia de vecina sa. Glasul eĭ ascuţit resuna acum achiar sub fereastra mea.

Am dat în jos perdeaua, ca să nu mĕ vadă cucoanele.

— Da, da reboluţie, soro, dragă şi încà ce reboluţie!... spune D-luĭ ca aŭ să treacà prin sângele ciocoilor!...

— Mare este puterea ta Doamne! lasá să facă, cà doară nu vom plăti şi pentru varza, respunse bàsul cucoaneĭ Lineĭ, şi tot ciocoiĭ, cum zice *al meŭ*!

— Dar iţĭ spuĭ, soro, că nu e adevĕrat; Fleva ăla face reboluţia... aşa povestea Domn Comandir, doară ştie el, nu e de geaba comandir!

— Lino! s'auzi din curte vocea luĭ Tache Porcu, n'aĭ maĭ isprăvit?... bună dimineaţa coană Tinco, ce maĭ face nea Gogu, a fost erĭ la Roşĭ?

— Cât iĭ zic să se astâmpere, rĕspunse cucóna Tinca, Dumnealuĭ par'că m'ascultă?..

www.dacoromanica.ro

negoțul suferă, și luĭ nicĭ nu'ĭ pasă, se ține de întruniri, par'că ele îĭ daŭ pâne!

— Lasă că-ĭ bine, cucoană Tinco, lasă că-ĭ bine! Bărbaţiĭ ştiŭ eĭ ce fac; când eştĭ bărbat, nu eştĭ femee, şi te porţĭ bărbăteşte lasă că-ĭ bine...

— Tache, viĭ astă-zĭ? s'auzi glasul cucoaneĭ Lineĭ... ce Dumnezeŭ, nu te maĭ saturĭ de vorba cu toate flioarţele?

Cucoana Lina era foarte geloasă, maĭ cu seamă că ştia slabiciunea luĭ nea Tache pentru secsul slab, şi atrăgatoarele apucăturĭ ale frumoaseĭ cârciumărese.

* * *

Ceasornicul de perete în stabilimentul *La Botul Caluluĭ* arată 11. Nicĭ un muşteriŭ. Teşghetarul zurueşte la teşghea cu gologaniĭ, făcênd fişicurĭ, iar băiatul Niţă, spală vasele cacĭ îĭ spusese stăpânul înainte de a pleca de acasă, la Sf. Gheorghe, că vor veni maĭ mulţĭ prietenĭ «să maĭ vorbească». Stăpânul se supĕra foc, când vasele 's murdare.

www.dacoromanica.ro

Cucoana Tinca, în odaia de alăturĭ, pregăteşte de masă. Dacă vine Dumnealuĭ şi nu găseşte masa gata, atâta 'ĭ trebue!

Insă gândul eĭ e departe.

— Ce-o fi făcênd acum Radu, de nu vine?... par'că aseară ea nu'ĭ şopti că Dumnealuĭ se duce de dimineaţă? Acu e linişte, maĭ pot vorbi... pe urmă vin muşteriiĭ, vin «burtoşiĭ» (aşa iĭ zicea ea, în gândul eĭ, luĭ nea Nas-Puţin) şi nu se poate schimba nicĭ măcar o vorbă. Politica, fire-ar a draculuĭ, de politică... a nebunit lumea cu politica aia... nu se maĭ satură de dênsa...

Uşa prăvălieĭ scârţii şi cucoana Tinca auzi zăngănitul pintenilor. Inima începu să'ĭ bată repede, repede... puţin să nu spargă farfuria care o ţinea în mână.

Ea deschise uşa şi intră în prăvalie.

La intrarea eĭ, chipeşul comandir, se sculă de pe scaun şi o strânse de mână.

— Ce maĭ facĭ, cucoană, unde e nenea Gogu... am ceva să-ĭ vorbesc... spuse el ca să nu tacă, văzând că băiatul Ghiţa se tot freacă pe lângă masa luĭ.

www.dacoromanica.ro

— Bagă de seamă Ghiță, spuse stăpânul băiatuluĭ, la plecare, când va veni ăla mustaciosul, să-ți faci de lucru pe lângă Dumnealuĭ... banuesc, că nu vine el de geaba... să asculți ce va vorbi cu dênsûl scorpia mea; politica e politică, dar mi se pare că și fusta e la mijloc; sunt Stan-Pățitul.

— Lasă pe mine, jupâne, n'aĭ grijă... eŭ mĕ fac că nicĭ n'aud, nicĭ nu vĕd dar câte le știŭ!... Ghiță nu'l putea suferi pe comandir, căcĭ era un timp când jupâneasa îl privea și pe dênsul cu niște ochĭ dulcĭ, dar de când s'a înădit să vie pe la prăvălie mustàciosul, s'aŭ dus toate!

— De ce aĭ venit așa de târziŭ? șopti Tinca; de când te aștept, nu 'ți-am spus să viĭ?....

— N'am putut, dragă, mă omoară politica aia, de treĭ zile n'am descălecat de pe cal, n'am timp nicĭ să mănânc... ordine peste ordine... ce maĭ zice nea Gogu?

— Astă-seară, pe la 9, e la noĭ adunare de Roșĭ, șopti ea și maĭ încet.., aŭ să se

www.dacoromanica.ro

gramădească mulţĭ, mulţĭ.., al meŭ a pregatit 10 mieĭ fripţĭ...

— Vra sa zica. nu pot veni?

— Nu, draga...

— Atuncĭ mâne?

— Dacà s'a putea...

Comandirul işĭ sucea mustăţile şi se gândea. Cred că găsise ceva, căcĭ spuse:

— Să fiŭ eŭ câne, să mĕ scuipĭ în gurà, daca n'o fac.

— Tacĭ, că vine Dumnealuĭ... fa-te că vorbeştĭ de altele... mi se pare că banueşte, tare 'mĭ-e fricà... nu'l ştiĭ ce nebun e.

— Cine, burtosu?

— Da, da, burtosu... Doamne, ce scandal făcuse, pe când venea pe la noĭ bietul Mişu.

— Care Mişu?

— Eĭ, care Mişu! Mişu.

— Bună ziua, D-le Comandir, ce maĭ facĭ, cum o maĭ ducĭ? Intreabă Nas-Puţin intrând in cârciuma.

— Slavă luĭ Dumnezeŭ, mulţumesc tot cu slujba; dar D-ta, tot nu te laşĭ de po-

www.dacoromanica.ro

litică? aĭ s'o păţeştĭ, nene Gogule, ascultă-mĕ pe mine, dă-o draculuĭ de politică.

— Aĭ vorbit şi D-ta, de te-aĭ topit! Ce politică fac eŭ? ia nicĭ o politică, par'că să'ţĭ vezĭ de drepturile tale, e politică? Ba, zĕŭ, D-ta, tot daĭ politică, politică, şi când colo, e o nimica!

— Bine, bine, numaĭ să n'o păţeştĭ!

— Lasă că vedem noĭ, cine are s'o păţească.

— Tinco, masa e gata? se rĕsti el la nevasta-sa.

Ce tot caştĭ gura p'acilea... Când sunt muşteriĭ, pe tine nicĭ cu dracu nu te pot aduce la prăvălie, şi când nu e nimenĭ, caştĭ gura...

Cârciumarul se întoarse către Ghiţă, întrebându-l, dacă tot ce a poruncit e gata? Ghiţă 'ĭ-a făcut cu ochiul, arătând spre comandir.

— Nu 'ţĭ-am spus că bănueşte, şopti Tinca, trecând pe lângă Anghelache.

— Nu'ĭ nimica, lasă că'l învĕţ eŭ pe mitocan! rĕspunse el asemenea încet.

www.dacoromanica.ro

Cârciumarul tuşi catre Ghiţă, slobozindu-se în pivniţă.

— Vii mâine? întrebă Tinca.

— Negreşit... fac eŭ pe mitocan să plece de-acasă... la revedere...

— La revedere, şi te sărut.

Ghiţă de lângă uşa camereĭ de-alăturĭ care îl ascundea de ceĭ douĭ, zâmbi şoptind... «Să fiŭ câne, dacă cu jupânul, nu ţĭ-om face-o!»

* * *

Soarele bătea în geam; douĕ muşte înviate de căldura luĭ, abia se mişcaŭ frecându-şĭ aripele. Ghiţă le priveşte gândindu-se: aşa e şi omul, săracul, când îĭ este cald tot o maĭ duce... al draculuĭ e frig acilea, să mă maĭ încălzesc. El ridică cana cu vin şi bea dintr'ênsa lung, cu poftă.

— Bravo, Ghiţă, da ce te-aĭ apucat? aude el la ureche, glasul stăpâneĭ, lasă că te spuĭ eŭ la jupânu, ce ispravă îĭ maĭ

www.dacoromanica.ro

facĭ... dragă doamne, îĭ eştĭ omu de încredere!

Ghiţă repede smulge cana de la gură.

— Era o picătură, cucoană Tinco... am gustat numaĭ.

— Dar, îţĭ place să guştĭ!

— Fie-care are gustul luĭ: unuia vinul altuia pintenĭĭ.

— Nu fiĭ obraznic, mojicule.

Ghiţă zîmbi.

— Unde e jupânul?

— S'a dus până în piaţa, cucoană Tinco, s'aude că s'aŭ resculat căruţaşiĭ; ierĭ ar fi omorît o groază de jandarmĭ călărĭ, nu ştiŭ de n'ar fi păţit-o şi Domn Comandir.

— Vaĭ de mine, ce spuĭ! Se poate?

Cârciumarul, găfăind, deschise uşa şi repede intră în prăvălie.

— Ghiţă! zor nevoe, răcni el, închide cât se poate maĭ curênd obloanele, uşile; pe acilea aŭ să treacă douĕ regimente de roşiorĭ... ucid şi schingiuesc lumea.

— De unde ştiĭ, jupâne?

www.dacoromanica.ro

— Nea Boboc 'mĭ-a spus-o... îl întâlnii acum, se ducea şi el să închida pravălia.

— Jupâne, aveţĭ o scrisoare.

— De la cine e?

— Nu ştiŭ.

— Dă-o încoa, de ce o ţii, poate e ceva zor nevoie.

Ghiţă scoase scrisoarea de după tejghea şi o dădu stăpânuluĭ sĕŭ.

— E de la Zlatcu măcelaru, cumătrumeŭ, mĕ chiamă urgent până în piaţă. Caută Ghiţă, eŭ mĕ duc, să ieĭ seama bine, vine şi tejghetarul numaĭ decât. Tu, Tinco, nu ieşi nicăierĭ, e periculos, şezĭ în casă maĭ bine.

— Dar ce-s nebună să ies!

Jupân Gogu îşĭ îndesă pălaria şi plecă.

* * *

Şease ceasurĭ seara. In odaia conjugală de lângă pravălie, cu perdelele lăsate, cucoana Tinca şi Comandirul, beaŭ cafea. Pe masă se vĕd rĕmăşiţe de mâncare: oase

www.dacoromanica.ro

de găină, cojĭ de oŭ, o bucată de cozonac; douĕ sticle de vin goale şi a treia pe jumĕtate, arĕtaŭ, că a fost mâncare nu glumă!

— Eĭ, şi cum aĭ isbutit să închizĭ pe *Dumnealui?* Mare pişicher eştĭ, Radule! vorbea cucoana Tinca încet. Limba i se împleticise în gură şi le vedea toate dublu.

— Par'că nu-s eŭ Radu! Se lăuda mustăciosul comandir; pe dracul, dacă vreĭ, 'ţĭ-l închid, eacă aşa, 'ţĭ-l închid şi pace! Mare treabă!

— Eĭ şi cum?

— 'I-am trimis o scrisoare anonimă din partea luĭ Zlatcu măcelaru... care îl poftĕşte să vie pentru un moment. Mitocanul vine, eŭ îl pândesc, îl vĕd cum intră în hală, îl urmăresc, pe urmă mĕ daŭ pe din dos... pe din dos, şi drept la prefect. Iĭ spuĭ aşa şi aşa, D-le colonel, să trăiţĭ, măcelariĭ aŭ de gând să se revolte.

— De unde ştiĭ? mĕ întrebă Don colonel.

— Aşa şi aşa, iĭ rĕspund... un oare-care Nas-Puţin, din Tabacĭ, cârciumar de profesiune, face complot cu Zlatcu măcelaru,

www.dacoromanica.ro

contra legeĭ Maximuluĭ... pe urmă ceĭ-l-alțĭ măcelarĭ, aŭ azĭ câte treĭ cuțite la brîŭ, pe când de obiceiŭ, poartă numaĭ câte douĕ...

— Aĭ dreptate comandire, 'mĭ spune Don colonel, aĭ dreptate: și numaĭ de cât: cutare și cutare comisar, cutare și cutare sub-comisar, cutare și cutare gardist... să fie ușile toate închise de o dată, să nu poata ieși din hală nicĭ puĭ de măcelar! Câte un pluton de soldațĭ pe la ieșirĭ! Înțelegĭ, că nea Gogu, rĕmase și el închis înăuntru.

— Dar dacă nu?

— Nu se poate! Nu 'l-am vĕzut eŭ închis? Nu le dă drumu Don colonel, până mâine dimineață... Vaĭ, am pățit-o!

Ușa cu sgomot se deschise, zdrobită sub opintelele jupânuluĭ Gogu, luĭ Ghiță și luĭ Ștefan.

— Pe el, băețĭ, nu vĕ temețĭ, vĕ daŭ o vadră de vin și zece leĭ... apucă-l Ghiță și tu Ștefane, așa... așa... la pământ... aha, scorpio, acu nu poțĭ zice că mi se năzărește, lasă că-țĭ arĕt eŭ și ție! Leagă Ghița leagă, nu-țĭ fie milă de fringhiĭ, e zor nevoe.

www.dacoromanica.ro

Adu briciul, unde e briciul?... trage Ghiță, rade nu-l jeli... intoarceți-l cu spinarea în sus, așa... stăi, comandire, că nu e zor nevoe, și doară nu ești de petecî... Trage Ghiță, una, încă una, înca una... bravo băeți!

Bietul comandir, urla de durere.

Fringhia, pusă în patru, în mâinele vênjoase ale luï Ghiță, făcea minunî, sburând în sus și apoï întinzêndu-se pe toate părțile corpuluï comandiresc, de la cap pânä la picioare.

— Nene Gogule, 'mï-aï fost ca un părinte, iartă-mĕ te rog, nu maï da, vaï, că mor, nene Gogule...

— Lasă. finule, ești tinăr, nu-ți strică!... Unul bătut, face cât zece nebătuți... asta e legea Maximuluï... cine cât poate maï mult!!! Mĕ închiseși, zi, Dumneata, de a binele în hală, haï? Lasă că-ï pomeni tu hala, cât veï fi și veï trăi... dați-ï drumul... îmbracăte, și pașol! pe aicî să-mï fiï!...

Nenorocitul comandir, ras, bătut, abia

www.dacoromanica.ro

își putu găsi hainele, și pe jumătate îmbrăcat, țîșni pe ușă afară.

Ce făcu nea Gogu cu nevasta-sa, gazda mea, cucoana Lina, nu-mĭ povesti, dar cred că vĕ puteți închipui și singurĭ!

* * *

— D-le procuror!

Procurorul întoarse capul. Dinaintea luĭ statea un om necunoscut.

— Cine eștĭ D-ta?

— Trăiți, D-le procuror, sunt comandirul de gardișlĭ, Radu Anghelache.

— Minți, cela era maĭ 'nalt și cu mustăți!

— Trăiți, D-le procuror, eŭ sunt în persoană; pentru cauze politice, am fost nevoit să-mĭ rad mustățile... ca să urmăresc pe adversarĭ și rebelĭ, a trebuit să mĕ schimb... m'am schimbat... și am ajuns... să cunosc...

— Bine, cred, de ce e vorba?

— Dați ordin de ridicarea luĭ Gogu Nas-

www.dacoromanica.ro

Puţin, cârciumar din Tabacĭ... om foarte rebelos... cu mare influenţă... la mahala în stabilimentul sĕŭ se adună toţĭ capiĭ Roşilor... am dovezĭ în scris, în graĭ... şi martorĭ: sergentul de noapte cutare, cutare, cutare...

— Binė, ridica-l!

* * *

Acum ştiţĭ de ce comandirul Anghelache umbla fără mustăţĭ şi Gogu Nas-Puţin, din Tabacĭ, e la Vacareştĭ? Tot politica sĕraca!

www.dacoromanica.ro

TABLA DE MATERII

1. Pe drum.
2. Fost'a el de vină?
3. Lăutarii.
4. Amicul meŭ Alexandru.
5. Smaranda Babeĭ.
6. Cariera luĭ Nepomuc.
7. Călătoria.
8. Legea Maximuluĭ.

www.dacoromanica.ro

www.dacoromanica.ro